

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyoloji Anabilim Dalı

**TÜRKİYE'DEN ABD'YE GÖÇ SÜRECİNDE GÖÇMEN
AĞLARININ ROLÜ: GİRESUN YAĞLIDERELİLER ÖRNEĞİ**

Emine YALÇIN ÖZCAN

Doktora

Ankara, 2020

**TÜRKİYE'DEN ABD'YE GÖÇ SÜRECİNDE GÖÇMEN
AĞLARININ ROLÜ: GİRESUN YAĞLIDERELİLER ÖRNEĞİ**

Emine YALÇIN ÖZCAN

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyoloji Anabilim Dalı

Doktora

Ankara, 2020

Kızlarım Melis'im ve Dilge'me...

TEŞEKKÜR

Hayali çok güzel, fakat gerçekleştirebilmesi bir o kadar zor olduğunu düşünerek çıktığım yolda bana motive, iyi niyet ve desteklerini esirgemeyenlere en içten teşekkürlerimi sunmaktan mutluluk duyarım...

Bulduğum şartlar dolayısıyla yapabilir miyim diye tereddütler yaşarken, bu çalışmayı yürekten yapabileceğime inanarak benim de kendime inancımı artıran, çalışma sürecinde değerli bilgilerini benimle paylaşan, çalışmanın her aşamasında kıymetli zamanını ayırarak sabır ve büyük ilgiyle faydalı olabilmek için elinden geleni yapan, süreç içerisinde yaşadığım sıkıntılara her daim olumlu yaklaşan, mesleki hayatımda bana verdiği değerli bilgi ve deneyimlerinden bir ömür faydalanacağımı düşündüğüm değerli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Cahit Gelekçi'ye en içten teşekkürlerimi sunarım. Bölüme tanışmak amaçlı geldiğim ilk günden bu yana güler yüz ve samimiyetini hiçbir zaman esirgemeyen, tez sürecimde de yönlendirici, geliştirici önerileriyle yol gösteren çok sevdiğim ve kendime örnek aldığım değerli hocam Prof. Dr. Birsen Şahin Kütük'e gönülden teşekkür ederim. Ayrıca, tezin ortaya çıkması sürecinde bilimsel görüş, öneri ve deneyimleriyle çok değerli katkılar sağlayan değerli jüri üyeleri; Prof. Dr. Nevin Güngör Ergen, Prof. Dr. Serdar Sağlam ve Prof. Dr. Erdal Aksoy'a teşekkürlerim borç bilirim.

Araştırmanın uygulamalı kısmını gerçekleştirdiğim Amerika'ya beni davet ederek çalışmamı takip eden ve bu süreçte sağladığı mekânsal ve akademik desteğin yanı sıra elinden gelen her imkanı bana sunan, alan çalışmam sırasında yaptığı yönlendirmeleri ve paylaştığı değerli bilgileriyle, çalışma sürecimi eğlenceli ve daha verimli hale getiren Princeton Üniversitesi Sosyoloji Bölümü üyesi olan Prof. Dr. Douglas S. Massey'e, Princeton Üniversitesi'nde bulunduğum süre boyunca benden destek ve misafirperverliklerini esirgemeyen tüm öğretim üyeleri ve bölüm çalışanlarına teşekkür etmekten mutluluk duyarım.

Tez sürecinde dostluklarıyla her zaman yanımda olan ve desteklerini esirgemeyen sevgili hocam Pürnür Uçar Özbirinci ve sevgili arkadaşlarım Demet Sezgin, Gülhan Yaman Kahveci, Murat Ertuğrul Pala, Sercan Öztürk'e çok teşekkür ederim

Alan çalışmasını gerçekleştirmek üzere Amerika’da bulunduğum süre içerisinde bana ve aileme ellerinden gelen her türlü imkânı sağlayarak, kendimi bir an olsun yalnız hissetmeme izin veremeyen Yağlıdereli Çınar ailesine; bu bağlamda öncelikle, Türk misafirperverliğini temsil eden, kalbinin güzelliğiyle insanlığa olan inancımı da artıran ve çalışma için görüşme yapacağım katılımcıları bulmama yardım eden Ömer Çınar’a ve çok değerli eşi Maşide Çınar’a, başım her sıkıştığında aramaktan asla çekinmediğim tüm samimiyet ve içtenliğiyle sevinç ve hüznümü paylaşan sevgili Meral Çınar’a en içten teşekkürlerimi borç bilirim. Ayrıca, bulunduğum süre içerisinde çocuklarıma ablalık, bana kardeşlik yapan Birgül Kurt’a ve yaptığı yemekleri bizimle paylaşan, evinde ağırlayan Ayşe ve Metin Öksüz çiftine, Amerika’ya henüz gitmeden iletişime geçtiğim andan itibaren gerek derneklerle, gerek katılımcılarla yapacağım görüşmelerimi ayarlamama yardımcı olan ve desteğini esirgemeyen Cemil Kayhaoğlu’na, 2017 yazında gittiğim Giresun Yağlıdere ilçesinde, Amerika’da yaşayan Yağlıderelilerle iletişim kurmama vesile olan ve Amerika’ya vardığımda da aynı desteği gösteren sevgili Murat Okur’a, Amerika’da bulunduğum zamanları eğlenceli hale getiren sıcak aile ortamlarında bizi defalarca ağırlayan Rıza Çuhadar ve sevgili eşi Sultan Çuhadar çiftine sonsuz teşekkürlerimi sunmaktan mutluluk duyarım.

Çocuklarıma benim kadar şefkat, sevgi, ilgi göstererek, içim rahat bir şekilde çalışmama fırsat sağlayan, alan çalışmam sırasında dahi Amerika’ya gelerek beni yalnız bırakmayan, bu tez çalışmasının gerçekleşmesinde en az benim kadar emeği olan canım annem Munise Yalçın’a, bana güvendiğini sonuna kadar hissettiren ve varlığıyla güç bulduğum biricik babam Tahsin Yalçın’a, çocukluk arkadaşım, sırdaşım, hayatta en büyük mutluluk ve şükür sebeplerimden biri olan ve doktora başvuru sürecinden tez bitim sürecinin her anının stres ve heyecanını birlikte yaşadığım ve bu süreçte işlerimi her zaman kolaylaştıran canım kardeşim Ayşe Yalçın Armağan’a, hayallerimin peşinden gitmem için beni cesaretlendiren ablam Dilek Yalçın’a, Amerika’daki tecrübelerini benimle paylaşan ve işlerimi kolaylaştıran ve bu süreçte beni en çok motive eden kardeşim Esra Yalçın Yılmaz’a ve uzakta da olsa desteğini hiçbir zaman esirgemeyen en küçük kardeşim Meltem Yalçın’a sonsuz teşekkür ederim.

Ve tabi ki; kendi kariyerinde önemli bir fırsattan vazgeçerek beni destekleyen ve benimle birlikte Amerika'ya gelerek alan çalışmamın her aşamasında yanımda olan, maddi manevi desteğini bir an olsun esirgemeyen, hayata olan saygısını ve sevgisini kendime rol model aldığım güzel kalpli eşim Cihat Özcan'a ve belki de en çok onların zamanlarından çalarak ders çalıştığım küçük yaşlarına rağmen beni anlayışla karşılayan gözümün nuru Melis'im ve Dilge'me canı gönülden teşekkürlerimi borç bilirim.

Emine YALÇIN ÖZCAN

2020

ÖZET

YALÇIN, ÖZCAN, Emine. *Türkiye'den ABD'ye Göç Sürecinde Göçmen Ağlarının Rolü: Giresun Yağlıdereliler Örneği*, Doktora Tezi, Ankara, 2020

Bu çalışmanın konusunu, Giresun'nun Yağlıdere İlçesinden göçmen ağları kanalıyla göç ederek, Amerika'nın New Jersey eyaletinde kendi sosyal sermayelerini oluşturan Yağlıdereli Türkler oluşturmaktadır. Sosyal ağlar yoluyla, Yağlıdere'den, New Jersey' e gerçekleşen göçler ve yaşanan süreçleri konu alan, nitel araştırma yönteminin kullanıldığı bu çalışma; kuramsal ve uygulamalı olmak üzere iki aşamadan oluşmaktadır. Çalışmanın kuramsal bölümünde; göç olgusu, uluslararası göç yaklaşımları ve Türkiye'den yurt dışına göç konusu ele alınmıştır. Uygulama kısmında ise; Yağlıdereli bireylerin göçe karar verme süreçleri, göç süreçleri ve göç sonrası süreçleri yapılan durum analizi ile ortaya konulmuştur. Bununla ilişkili olarak, Yağlıdereli Türklerin sosyo-ekonomik geçim durumları, eğitim durumları, ev sahibi toplumla ilişkileri, dil bilme düzeyleri, evlenme şekilleri, toplumsal konumları, Türkiye ile ilişkileri ve sivil toplum örgütlenme biçimleri, göçmen ağları ilişkileri üzerinden derinlemesine bir araştırma yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler ve katılımcı gözlemleri, bu çalışmanın temel veri toplama tekniklerini oluşturmaktadır. Veriler toplanırken kartopu örnekleme ve amaçlı örnekleme çeşidi olan ölçüt örnekleme tekniklerinden faydalanılmıştır. Elde edilen veriler MAXQDA 2018 nitel analiz programına aktarılarak analiz edilmiştir. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre; New Jersey eyaletinde ev sahibi toplumdan ayrılmış, topluluk düzeyinde oluşan Yağlıdereli sosyal sermaye oluşumudur. New Jersey'e göç eden Yağlıdereli Türklerin oluşturduğu sosyal sermayenin inşasında, göç süreci ve sonrasında aile, akrabalık ve arkadaşlık ilişkilerinin Yağlıderelilerin yaşamlarında çok etkili olduğu sonucuna varılmış ve sosyal ağların temel unsur olduğu anlaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler:

Göç, uluslararası göç, sosyal sermaye, göçmen ağları, Amerika'da yaşayan Yağlıdereli Türkler.

ABSTRACT

YALÇIN, ÖZCAN, Emine. *The Role of Immigration Networks during the process from Turkey to the USA: Giresun Yağlıdere Sample*. PhD Thesis, Ankara, 2020.

This study is about the Turkish immigrants from Yağlıdere district of Turkey who migrated to the US's New Jersey through immigration networks and built up their own community and capital. My dissertation which focuses on the migration process of Yağlıdere Turks to New Jersey has benefited from qualitative research techniques and based on academic and field search phases. In the academic phase, the concept of immigration, international approaches to this concept and migration from Turkey to abroad subjects have been studied. And for the practical phase, the process of making a decision by the Yağlıdere person, and during and after procedure of immigration has been put under scope. In relation to these, social economical welfare, level of education, their relation with the host society (American) and home society (Turkish), level of local language (English), ways of marriage, social status and social networking styles have been deeply analyzed. Semi-structured interviews, participants' observations are forming the fundamental data acquisition methods. During data acquisition, I made use of snowball sampling and criterion sampling techniques. . The acquired information has been analyzed by MAXQDA 2018 qualitative analysis programme. According to the study results, Yağlıdere Turks from Turkey's Giresun city have ended up building their own social capital in an isolated way from the host society. Finally, it has been derived from all the study that family and relative relationships are playing a very important role in the lives of Yağlıdere Turks in building immigration networks which took them from Turkey to America.

Key Words: Immigration, transnational migration, social capital, migration networks, Yağlıdere Turks living in America

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	ii
ETİK BEYANI	iii
TEŞEKKÜR	v
ÖZET	viii
ABSTRACT	ix
İÇİNDEKİLER	x
TABLolar DİZİNİ	xiv
ŞEKİLLER DİZİNİ	xv
ŞEMALAR DİZİNİ	xvi
GİRİŞ	1
1.BÖLÜM:ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE YÖNTEMİ	5
1.1.ARAŞTIRMANIN KONUSU	5
1.2.ARAŞTIRMANIN AMACI	7
1.3.ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	8
1.4.ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	9
1.4.1 Araştırmanın Temel Problemleri	11
1.4.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	11
1.4.3. Veri Toplama ve Analiz Teknikleri	15
1.4.4. Araştırmada Karşılaşılan Güçlükler.....	17
1.4.5. Katılımcıların Sosyo Demografik Özellikleri.....	19
2.BÖLÜM:GÖÇ VE GÖÇ SÜRECİNİ AÇIKLAMAYA İLİŞKİN YAKLAŞIMLAR ...	23
2.1 GÖÇ OLGUSU	23
2.2 ULUSLARARASI GÖÇ	25
2.2.1 Uluslararası Göç Yaklaşımları.....	30
2.2.1.1 Neo –Klasik Ekonomi Teorisi.....	32
2.2.1.2 İkiye Bölünmüş Emek Piyasası Kuramı	34
2.2.1.3 İtme-Çekme Teorisi	36
2.2.1.4. Dünya Sistemleri Teorisi	37
2.2.1.5. Göç Sistemleri Teorisi	38
2.2.1.6 İlişkiler Ağı Teorisi.....	39

3.BÖLÜM:1960 SONRASI TÜRKİYE'DEN YURT DIŞINA GÖÇ HAREKETLERİ VE YAĞLIDERE'DEN NEW JERSEY'E GÖÇ SÜRECİNDE GÖÇMEN AĞLARININ ROLÜ	45
3.1 TÜRKİYE'DEN YURT DIŞINA GÖÇ	45
3.2 TÜRKİYE'DEN AVRUPA'YA GÖÇ HAREKETLERİ	46
3.3 AMERİKA'DA GÖÇ VE GÖÇ POLİTİKALARI	47
3.3.1 Türklerin Amerika'ya Göçü.....	49
3.4 KATILIMCILARIN SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ	59
3.5 GÖÇ SÜRECİNDE GÖÇMEN AĞLARININ ROLÜ	69
3.5.1 Yağlıderelilerin Göçe Karar Verme Süreçleri Ve Bu Süreçte Ağ Etkileri....	70
3.5.1.1 Ağ İlişkilerinin Göçe Karar Verme Üzerinde Etkileri.....	71
3.6 YAĞLIDERELİ TÜRK GÖÇMENLERİN AMERİKA'YI TERCİH NEDENLERİ	79
3.7 YAĞLIDERE'DEN GERÇEKLEŞEN GÖÇÜN NEDENLERİ VE SOSYAL AĞLARIN GÖÇ SÜRECİNDEKİ ROLÜ	84
3.7. 1 Yağlıdere'de Zor Hayat Şartları ve Ekonomik Nedenler	85
3.7.2 Göçmen Ağlarının Etkisi	91
3.7. 3 Amerika'daki Hayat Şartları ve İyi Bir Hayat Yaşama İsteği	98
3.8 YAĞLIDERELİ TÜRKLERİN ABD'YE GİRİŞ ŞEKLİ.....	102
3.8. 1 Amerika'ya Yasal Yolla Giriş	103
3.8.1.1 Yeşil Kart Edinerek Amerika'ya Giriş.....	103
3.8.1.2 Evlilik Yoluyla ABD'ye Giriş	104
3.8.1.3 Vize İle Giriş ve Yaşanan Sorunlar.....	106
3.8.2 Yasal Olmayan Yollardan Ülkeye Giriş	107
3.8.2.1. Gemi Yoluyla Ülkeye Giriş	108
3.8.2.2 Yasal Olmayan Bir Şekilde Sınır Geçmek.....	109
3.8.2.3. Vize İhlali.....	112
3.9 NEW JERSEY'DE YAĞLIDERELİLERİN SOSYAL SERMAYE OLUŞUMU.....	115
3.9.1 Bourdiue : Sermayenin Farklı Biçimleri.....	119
3.9.2 Coleman : Beşeri Sermayenin Yaratılmasında Sosyal Sermaye	124
3.9.3 Putnam: Makro Düzey Sosyal Sermaye Yaklaşımı.....	129

3.10. İNGİLİZCEYİ ÖĞRENME VE TÜRKÇEYİ YENİ KUŞAKLARA AKTARMADA SOSYAL AĞLARIN ROLÜ	132
3.10.1 Yağlıdereli Göçmenlerde Dil Öğrenimi ve Aktarımını Etkileyen Faktörler.....	133
3.10.2.İngilizceyi Öğrenmede Sosyal Ağların Rolü	135
3.10.3. Türkçenin Gelecek Kuşaklara Aktarılması ve Aktarım Sürecinde Sosyal Ağların Rolü	140
3.11 TÜRK GÖÇMENLERİN SOSYO EKONOMİK DURUMLARI	146
3.11.1. Çalışma Alanları ve Çalışma Koşulları	146
3.11.2. Ekonomik Durum	153
3.12 TÜRK GÖÇMENLERİN AİLE YAPILARI VE EVLİLİK DURUMLARI	157
3.12.1 Amerika’da Göçmenlerin Aile Birliğine Yönelik Uygulanan Göç Politikaları.....	157
3.12.2 Yağlıdereli Göçmenlerin Aile Yapısı	159
3.12.2.1 Evlilikte Aile içi İlişkileri.....	159
3.12.2.2. Evlilikte Aile İçi Cinsiyet Rollerini	164
3.12.3. Ailenin Amerika’ya Göçleri Üzerindeki Etkisi	168
3.12.4. Amerika’ya Evlilik Yoluyla Göçleri.....	172
3.12.5. Evlilikte Eş Tercihleri.....	175
3.12.5.1. Evlenilecek Kişinin Türk Olup Olmamasına Yönelik Düşünceler ..	177
3.12.5.2. Evlenilecek Kişinin Müslüman Olup Olmamasına Yönelik Düşünceler	182
4.BÖLÜM:YAĞLİDERELİ GÖÇMENLERİN KENDİ ARALARIDAKİ VE YERLİ HALK İLE SOSYO-KÜLTÜREL İLİŞKİLERİ	186
4.1 YAĞLİDERELERİN AMERİKA TOPLUMUNA DAİR DÜŞÜNCELERİ .	187
4.1.1 Amerika Toplumuna Dair Düşünceleri.....	187
4.1.2 Aralarındaki İlişkiler.....	190
4.1.3 Yerli Halk ile Sosyo-kültürel İlişkileri	194
4.2 TÜRK GÖÇMENLERİN KÜLTÜRLERİNİ SÜRDÜRME VE GELECEK KUŞAKLARA AKTARMA DURUMLARI	191
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	211
KAYNAKÇA	222

EK 1. ETİK KURUL İZİN FORMU	234
EK 2. ORJİNALLİK RAPORU	235
EK 3. FOTOĞRAFLAR.....	236

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1 : Katılımcıların Demografik Özellikleri	22
Tablo 2 : Uluslararası Göçmen Sayıları	29
Tablo 3: 820-2000 Yılları Arasında Türkiye'den ABD'ye Göçler	51
Tablo 4 : 1931-1980 yılları arasında Türkiye'den ABD'ye Gerçekleşen Göçler	52
Tablo5: 1997 Mali Yıl Sonu raporuna göre Çalışma Alanlarına Göre Türk Göçmenler	53
Tablo 6: New Jersey'de Görüşülen Yağlıdereli Türk Göçmenlerin Eğitim Seviyeleri ..	54
Tablo 7:1987-1997 Yılları Arası Türkiye'den Amerika'ya Göç.....	56
Tablo 8: Yıllara Göre Göçmen İhlali	112

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1 : Yağlıdere İlçesinin Türkiye Haritasındaki Konumunu	12
Şekil 2: Paterson Şehrinin Haritadaki Konumu.....	13
Şekil 3 Burlington Şehrinin Haritadaki Konumu	14
Şekil 4 . 1989-2000 Yılları Arası Türkiye'den ABD'ye Gerçekleşen Göçler.....	53
Şekil 5: 1930-1980 Yılları Arasında Türkiye'den ABD'ye Göçler	57
Şekil 6: 1989-2001 Yılları Arasında Türkiye'den ABD'ye Göçler.....	58
Şekil 7 : Dil Öğrenimi Etkileyen Faktörler	133
Şekil 8 : Kavramsal Eş Seçme Modeli, Evlilik, Kültürleşme, Sosyal İçerme ve Dışlanma	176

ŞEMALAR DİZİNİ

Şema 1: Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı	59
Şema 2: Katılımcıların Medeni Durumuna Göre Dağılımı	60
Şema 3: Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Dağılımı.....	60
Şema 4: Katılımcıların Vatandaşlık Durumuna Göre Dağılımı.....	61
Şema 5 : Amerikan Vatandaşlığını Tercih Etme Sebepleri	62
Şema 6: Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	67
Şema 7: Katılımcıların Annesinin Eğitim Durumu	68
Şema 8: Katılımcıların Babasının Eğitim Durumu	68
Şema 9: Ağ İlişkilerinin Göçe Karar Verme sürecinde Etkileri	72
Şema 10: Yağlıdereli Türk Göçmenlerin Amerika'yı Tercih Etme Nedenleri	80
Şema 11: Katılımcıların Yağlıdere'den Gerçekleşen Göçün Nedenlerine İlişkin düşünceleri	85
Şema 12: Yağlıdereli Türklerin Amerika'ya Giriş Şekli	102
Şema 13 İngilizce Dil Yeterliliği Düzeyi	132
Şema 14: İngilizceyi Öğrenmede Sosyal Ağların Etkisi	137
Şema 15 : Katılımcıların Yaptıkları İşlere Göre Dağılımı.....	147
Şema 16 : Göçmen Bireylerin Amerika'daki Çalışma Şartlarından Memnuniyet Durumları	149
Şema 17: Ailenin Yağlıderelilerin Göç Hareketleri Üzerine Etkisi	169
Şema 18 : Eş seçimlerinde Yağlıdereli Türklerin Tercihleri	178
Şema 19 Evlenilecek Kişinin Müslüman Olup Olamamasının Önemi.....	183

Şema 20 Amerikan Halkına Karşı Düşünceler	188
Şema 21 : Yağlıdereli Türk Göçmenlerin Aralarındaki Ağ İlişkileri.....	192
Şema 22 : Yağlıdereli Türkler'in Kültürlerini Gelecek Nesillere Aktarma Yolları.....	200
Şema 23 : Kültürel Aktarım sürecinde Sivil Toplum Örgütlerinin Etkisi.....	208

GİRİŞ

Göç, tüm toplumları ve toplulukları etkileyen, olumlu ve olumsuz yönlere sahip olan bir olgudur. İnsanlık tarihi ile başlayan ve süreklilik gösteren bu olgu toplumları ve toplulukları etkileyen bir değişkendir. Göç olgusu, esas olarak bir yer değiştirme ve sosyal hareket olmasına karşın, ekonomik yaşamdan, kültüre kadar hayatın her yönünde önemli bir etkiye sahiptir. Göç, basitçe yer değiştirme hareketi olarak tanımlansa da, toplumun sosyal, kültürel, ekonomik, politik yapısı ile yakından ilişkili olup, onu derinden etkileyen bir sosyal olaydır. Göç olgusu ekonomik, politik, siyasi, kültürel gibi birçok farklı nedene bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Farklı nedenlerle ortaya çıkmasından kaynaklı, toplumu da ekonomik, kültürel, siyasi olarak etkileyen farklı sonuçlara sahiptir. Çeşitli nedenlere dayanan ve toplumda, değişik sonuçlara sebep olan göç olgusunu, farklı açılardan ele alarak değerlendirmek daha güvenilir olmaktadır.

Göç olgusu, Sanayi Devrimiyle birlikte, kara ve hava ulaşımının, ülkeler arası gelişmişlik farklarının ve sermayenin mekânsal değişiminin artmasıyla birlikte, yakın geçmişte göç hareketleri yoğunluk kazanmıştır. Küreselleşen dünya göç hareketlerini hızlandırmış ve insanların göçe olan eğilimlerinin artmasına sebep olmuştur. Uluslararası göçmen rakamları 1960-2000 yılları arasında yaklaşık iki katı bir artış göstermiştir. 1960 yılında dünya genelinde göçmen sayısı 75 milyon iken, bu rakam 2005 yılında 191 milyona yükselmiştir ("World Migrant Stock: Estimated Number of International Migrants at Midyear"). İnsanların doğup büyüdüğü yerleri terk etmesinde kendi ülkelerinde elde edemedikleri ve bulamadıkları bir şeyleri, göç edecekleri yerde bulabilecekleri inancı gibi birçok çekici faktör etkili olmaktadır. Göç eden bireyler için göç hareketini başlatan birçok çekici etken bulunmaktadır. II. Dünya Savaşından sonra Türkiye'den, yurt dışına gerçekleşen göç hareketlerinde, göçü çekici kılan etkenlerden biri ekonomik etkenlerdir. 1960'lardan itibaren Türkiye'den sanayisi gelişmiş Avrupa ülkelerine doğru gerçekleşen göç hareketleri de ekonomik nedenlere dayanmaktadır. II. Dünya Savaşı'ndan sonra, iş gücü açığı oluşan Avrupa ülkeleri, bu açıklarını daha az gelişmiş ülkelere karşılıklı anlaşmalar çerçevesinde, işçi getirerek sağlamaya çalışmışlardır. Türkiye'de işçi göndermek amacıyla, Almanya, Belçika,

Avusturya, vs. gibi birçok Avrupa ülkesi ile işçi göçü anlaşması imzalamıştır. Ülkelerin karşılıklı anlaşmaları sonucu, Avrupa'ya göç eden Türk göçmen sayısı önemli bir rakama ulaşmıştır. Dolayısıyla, Avrupa'da yaşayan Türk göçmenler de birçok araştırmacının ilgi noktası olmuş ve üzerine birçok çalışma yapılmıştır. Bu tezin konusunu oluşturan Türk göçmenlerin Amerika'ya göç öncesi ve sonrası süreçleri, Avrupa'ya göç eden Türk göçmenlerden süreçlerinden oldukça farklı gelişmiştir. Amerika'ya yapılan göçler, ülkeler arası belli anlaşmalar çerçevesinde ya da iş gücü arzından kaynaklı gerçekleşmemiştir.

Günümüzde, Amerika dünyada en fazla göçmen nüfusu içinde barındıran ülke olma özelliğine sahiptir. Dolayısıyla, Amerika'daki uluslararası göçmen fazlalığı beraberinde birçok soruna neden olduğu gibi, ülkenin nüfus, sosyal ve kültürel yapısında etkisi tartışılmazdır. Bu nedenle, Amerikanın uluslararası göç politikaları her zaman Amerika gündeminde olmaya devam etmektedir. 1921 yılında "Kota Yasası" ile Amerika göçmen yasaları üzerinde yaptığı değişikliklerle birlikte, birçok ülkeye ciddi kısıtlamalar getirmiştir. 1924'de yürürlüğe konan "Göçü Sınırlandırma Yasası" ile her yıl sadece 162.000 insanın ABD'ye göçmen işgücü olarak girişine izin verilmiştir (Yılmaz, 2005: 3). Bu yasa ile Türkler içinde 100 kişilik bir kota belirlenmiştir. Amerika, 1965 yılında göçmen yasasında devrimci olarak nitelendirilen köklü değişiklikler yapmış, bazı Asya ve Afrika ülkelerine ilk kez göç hakkı tanınmış ve tüm ülkelere eşit sayıda göçmen hakkı fırsatı verilmiştir.

Göç toplumun sosyal, kültürel, ekonomik, politik olaylarıyla yakından ilgilidir. Göçler, doğrudan doğruya ülkelerin nüfus yapısını etkiledikleri için nüfusun yaş ve cinsiyet yapısında değişmeye neden olurken, toplumun yapısını, kültürünü, ekonomi ve politikasını da etkilemektedir. Göç eden bireylerle, göç edilen yer arasında karşılıklı bir ilişki ve etkileşim kaçınılmazdır. Göç eden bireyler, kendi kültür ve alışkanlıkları ile göç edilen toplumu etkilerken, aynı şekilde onlardan etkilenmektedir. Bireylerin göçe karar verme ve harekete geçme eylemlerini etkileyen birçok etken bulunmaktadır. Önemli etkenlerden biri göçmen ağlarıdır. Göç eden bireyler, göç ettikleri yerde bir araya gelerek sosyal sermaye oluştururlar ve bu sosyal sermayenin göçmen ağları kanalıyla sürekli bir şekilde artmasına neden olurlar. Göçmen ağları kanalıyla göç etmiş bireyler, yeni göç edecek bireylere, göç edilecek yerle ilgili bilgilendirerek,

onlara maddi ve manevi destek sağlayarak, iş imkânları sunarak, göç sürecinde yaşanan, endişe, kaygı ve maddi giderlerin azalmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla, yeni göç edecek bireylerin, göç edecekleri yerle ilgili bir belirsizlik yaşamamaları, sorularına göçmen ağları kanalıyla cevap bulabilmeleri göç hareketlerinin artarak devam etmesine neden olmaktadır.

Bu çalışma kapsamında, Türkiye'nin Giresun şehrinde bulunan Yağlıdere İlçesinden, Amerika'nın New Jersey eyaletine sosyal ağlar yoluyla göç eden Türklerin göçe karar verme, göç ve göç sonrası süreçleri incelenmektedir. Ayrıca, göç olgusunu anlamak ve açıklamak uluslararası göç teorilerinden yararlanılmıştır. Uluslararası göçe yönelik yaklaşımlar; ekonomik göç teorileri, ilişkiler ağı ve sosyal sermaye teorisi bağlamında ele alınarak araştırma konusu çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Bu çalışma, giriş bölümünü takip eden 5 bölüm ve sonuç kısmından oluşmaktadır. Birinci bölümde; çalışmanın kapsamına ilişkin araştırmanın konusu, amacı, önemi, problem cümleleri, yöntemi, veri toplama süreci, veri analizi süreci ve karşılaşılan güçlükler ile çalışma için kendileri ile görüşme yapılan katılımcılar hakkında bilgiler verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde; araştırmanın uygulamalı bölümleriyle ilişkili olan göç kavramı ve göç yaklaşımları verilmektedir. Bu bölümde, göç yaklaşımlarının tamamının değerlendirilmesi mümkün olmasa da, çalışmanın konusu kapsamında önem arz eden, uluslararası göç kavramı ve uluslararası göç teorileri sunulmuştur. Ayrıca, çalışmanın temel olarak dayandığı göçün süreklilik kazanmasında ve göç sonrası durumları açıklamada önemli rol oynayan göç ağları ve ilişkili yaklaşımlar sunulmuştur.

Çalışmanın üçüncü bölümünde; 1960 sonrası Türkiye'deki göç hareketlerine dair bilgi verilmiş, bununla ilişkili olarak, Türkiye'den yurt dışına göç hareketleri süreci aktarılmış, çalışmanın esas konusunu içeren Türkiye'den Amerika'ya göç tarihinin geçmişten günümüze olan süreci sunulduktan sonra çalışma kapsamında kendileriyle görüşme yapılan katılımcıların, sosyo-demografik bilgileri tablo şeklinde sunulmuştur. New Jersey'e göç eden Yağlıdere'li Türk göçmenlerin Amerika'ya nasıl geldikleri göçmen ağları temelinde Yağlıdere'li sosyal sermayesinin nasıl inşa olduğu araştırılmıştır. Türk göçmenlerin göçe karar verme ve göç süreçleri, Amerika'yı tercih

etme nedenleri, ülkeye giriş şekilleri, göç hikayeleri ve sosyal ağların bu kararlar üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Ayrıca, Amerika'daki göçmenlerin, hâkim dili öğrenmede ve ana dillerini bir sonraki kuşaklara aktarmada sosyal ağların rolünü araştırılmıştır. Bu bölümde, Yağlıdereli göçmenlerin sosyo-ekonomik durumları, aile yapıları incelenmiştir.

Çalışmanın dördüncü bölümünde; Yağlıdereli Türk göçmenlerin kendi aralarındaki ağ ve yerli halk ile sosyo-kültürel ilişkileri, bu bağlamda; Yağlıderelilerin Amerika toplumuna dair düşünceleri incelemiştir. Ayrıca, Yağlıdereli Tür göçmenlerin kültürlerini sürdürmeleri ve gelecek kuşaklara aktarma yolları incelenmiştir.

Sonuç kısmında ise; hem kuramsal hem de alan araştırması sonucunda, elde edilen veriler üzerinden genel bir değerlendirme yapılmış ve çalışma sonlandırılmıştır.

1.BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE YÖNTEMİ

Bu bölümde, bir araştırma nesnesi olarak göç, göç kuramları, araştırmanın temel amacına istinaden; araştırmanın konusu, amacı, yöntemi, temel ve alt sorularıyla birlikte somut bir araştırma tasarımı sunulmaktadır

1.1.ARAŞTIRMANIN KONUSU

Göç, en basit şekliyle insanların yer değiştirme hareketleri olarak tanımlansa da, insanlığın varoluşundan itibaren süre gelen, toplumlar ve topluluklar üzerinde olumlu ya da olumsuz etkilere sahip olan toplumsal bir olgudur. Göç olgusunun, yıllar içerisindeki süreçleri ve sonuçları farklı olmasına rağmen, gelişen dünyada, teknolojinin de sunduğu imkanlarla, insanların yer değiştirme fırsat ve istekleri artmasıyla birlikte, günümüzde önemini koruyarak devam etmektedir. Göç, yüzeysel olarak ele alındığında bireylerin yer değiştirme hareketi olarak değerlendirilse de, hem göç alan hem göç veren toplumların sosyal, kültürel, ekonomik, vs. yapısında direk ya da dolaylı etkilere neden olmaktadır. Göç alan ve göç veren ülkelerin toplumsal yapısında bu kadar önemli bir etkiye sahip olan göç olgusu, özellikle I. ve II. Dünya savaşları sonrası yaşanan yoğun göç hareketleriyle birlikte uluslararası boyutta önemli bir boyut kazanmıştır. Dolayısıyla, Türkiye’de bu göç hareketlerinden etkilenmiş ve Türkiye’den yurt dışına göç hareketleri de yoğunluk kazanmıştır. 1960’lı yılların başında Avrupa’nın iş gücü arzısıyla işçi göçü olarak başlamış ve süreç içerisinde aile birleşimi, aile kurma ve sosyal ağlar yoluyla devam etmiştir. Yalnızca işçi göçü olarak başlayan bu süreç, zaman içerisinde aile oluşturması ve üçüncü kuşakların da katılımıyla dinamik bir gelişim haline getirmiştir. Dolayısıyla, bir süre sonra göç ettikleri, ev sahibi toplumlara sadece işçi olarak hizmet etmekle kalmayarak, ev sahibi toplumlara ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan da katkı sağlamaya başlamışlardır. Kısacası, 1960 yıllarda yurt dışına ekonomik nedenlerle başlayan göçler, kültürel nedenlerle devam etmiştir.

1960'lı yıllarda, Türkiye'den Avrupa'ya yaşanan göç yoğunluğu, Avrupa ülkeleriyle sınırlı kalmamış ve Amerika gibi ülkelere kadar devam etmiştir. Dünyanın en çok göç alan ülkelerinden birisi olan Amerika'ya Türklerin göçü, Osmanlı dönemine dayansa da 1965 yılında Amerika'da yapılan 'Kota Yası' değişikliğiyle artış göstermiştir. Amerika'ya yapılan göçler de temelinde ekonomik sebeplere dayansa da, Avrupa'ya gerçekleşen göçler gibi ülkeler arası bir arz-talep ya da anlaşmalar dâhilinde gerçekleşmemiş, daha çok bireysel hareketlere dayanmıştır. Göç olgusunun karmaşık yapısından dolayı göç hareketlerini, tek bir kuram ya da yaklaşımla açıklamak mümkün olmamaktadır. Bu nedenle, göç kuramını açıklamaya ve farklı yönü aydınlatmaya çalışan birçok yaklaşım bulunmaktadır. Uluslararası göçün açıklanmasında, göçlerin sürekliliğini sağlayan ve artarak devam etmesine neden olan etkenlerden biri de göçmen ağlarıdır. Görgün (2017) göçmen ağları üzerine yapmış olduğu çalışmada, göçmen ağlarının, ulus ötesi göç sürecinde kritik bir öneme sahip olduğunu belirtmiş ve göçmen ağını; öncü göçmenler yoluyla temeli atılan bu bağ sonraki süreçte göç konusuna muhatap olacak bireyler için bir ön model ya da kullanıcının 'el kitabı' şeklinde tanımlamıştır. Dolayısıyla, göçmenler, göçün sürekliliğini ve kendini yeniden üretmesini sağlayan bu ağlar kanalıyla, ulus ötesi dolaşıma katılarak, birden fazla toplumla, sosyo-kültürel ve ekonomik temaslarını sürdürmektedir. Bu bağlamda, göçmen ilişkiler ağı, uluslararası göçün sürdürülebilirliğini arttıran önemli bir sosyal mekanizma olduğu ifade edilebilir. Bu konuya ilişkin olarak, çalışmanın, örneklemini oluşturan Yağlıdere'li Türk göçmenler topluluğu da, Amerika'ya göçmen ağları kanalıyla göç ederek, hem uluslar arası göçün sürekliliğini sağlayan hem de göçün artarak devam etmesinde etkili olan, ağ ilişkileri yaklaşımını spesifik bir şekilde örnekleyen özel bir topluluktur.

Bu çalışmanın konusunu, Giresun'nun Yağlıdere İlçesinden göçmen ağları kanalıyla göç ederek, Amerika'nın New Jersey eyaletinde kendi sosyal sermayelerini oluşturan Yağlıdere'li Türk göçmenler oluşturmaktadır. Bu bağlamda, öncelikle, Yağlıdere'li bireylerin göçe karar verme süreçleri, göç süreçleri ve göç sonrası süreçleri yapılan durum analizi ile ortaya konulmuştur. Bununla ilişkili olarak, Yağlıdere'li Türklerin sosyo-ekonomik geçim durumları, eğitim durumları, ev sahibi toplumla ilişkileri, dil bilme düzeyleri, evlenme şekilleri, toplumsal konumları, Türkiye ile ilişkileri ve sivil toplum örgütlenme biçimleri, göçmen ağları ilişkileri üzerinden derinlemesine bir araştırma yapılmıştır. Derinlemesine yapılan araştırma ve elde edilen veriler dahilinde

günümüzdeki duruma ilişkin tespitler ve geleceğe yönelik aydınlatmalar yapılmıştır. Bu çerçevede yaşanan ülkenin dilini konuşma ve anlama düzeyi, sosyal ve ekonomik yaşamdaki konumu, evlilik tercihleri, Türkiye ile bağlantılar, aidiyet duygusu, aileye ilişkin düşünceler gibi hususlar incelenerek durum analizi yapılmıştır. Ayrıca, ev sahibi halk ile ilişkileri, göç ve göçmenlik kanununun, göç eden Türkler üzerindeki etkileri de çalışma kapsamında değerlendirilmeye çalışılmıştır. Uluslararası göçe yönelik yaklaşımlar; ekonomik göç teorileri, göç sistemleri teorisi bağlamında ele alınarak araştırma konusu çerçevesinde değerlendirilmiştir. Göçün küreselleşmeyle birlikte aldığı, yeni karmaşık yapıyı açıklamak için ise ulus ötesi göç teorilerinden faydalanılmıştır. Çalışma, dış göç kapsamında değerlendirildiği için, Türkiye'den yurt dışına göç hareketlerinin de geçmişten günümüze olan süreci incelenmiştir.

1.2.ARAŞTIRMANIN AMACI

Araştırma öncelikle, Yağlıdere'den Amerika'ya göçmen ağları kanalıyla yerleşen ve özel bir göç türü örneği sergileyen Yağlıdereli Türklerin göçe karar verme süreçleri, göç süreçleri ve göç sonrası süreçlerini durum analizi yaparak anlatmayı amaçlamaktadır.

Bunun yansira, göçün sürdürülmesini sağlayan ve göç edenler için göçün yaratacağı risk ve maliyetleri asgari düzeye indiren, kişilere anavatanlarıyla temaslarını sürdürme imkânı veren ağ ilişkilerinin Yağlıdereli Türkler açısından olumlu ve olumsuz işlevlerini araştırmayı da amaçlamaktadır. Ayrıca, Yağlıdereli Türklerin sosyal ve ekonomik yaşamdaki durumlarını, uyum süreçlerini, bu süreçte karşılaştıkları zorlukları tespit etmeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın bir diğer amacı da; Amerika'daki Yağlıdereli Türkler arasındaki ilişkiler ağının, Türklerin ev sahibi toplumla, sosyo-kültürel ilişkilerinin ne düzeyde olduğu, bu ağların ev sahibi halk ile arkadaşlık, komşuluk gibi ilişkilerini ne yönde etkilediği, bu temasların bir yandan Türk kültürünün sürdürülmesi, diğer yandan ise ev sahibi toplumun kültürünü benimsemede oynadığı rolün ne yönde olduğunu sosyolojik açıdan değerlendirerek ortaya konulmasını amaçlanmaktadır. Bu çalışmada, göç eden bireyler için en önemli unsurlardan biri olan dil bilme faktörü de ele alınmıştır. Bu bağlamda, Yağlıdereli Türklerin ev sahibi toplumun dili olan İngilizce dil edinimlerinin ne düzeyde olduğu tespit edilerek, dil öğrenimlerini etkileyen faktörlerin neler olduğu belirlenerek, ev sahibi toplumun dilini

öğrenmede ağ ilişkilerinin rolünün ne olduğunu, Türkçenin gelecek kuşaklara aktarılması ve aktarım sürecinde sosyal ağların rolünü dil yaklaşımları çerçevesinde tartışarak ortaya koymayı amaçlamaktır.

Ayrıca bu çalışma ekseninde, Yağlıdereli Türklerin Amerika'daki göç yasasına ilişkin yaklaşım ve değerlendirmeleri analiz edilerek, değişen göçmen politikalarının Yağlıdereli Türk göçmenlerin yaşadıkları ülkeye uyumları üzerindeki etkilerinin tespit edilmesi hedeflenmektedir. New Jersey'de yaşayan Yağlıdereli Türklerin sivil örgütlenme şekillerini belirlemek ve işlevlerini ortaya çıkarmak da araştırmanın amaçları arasında yer almaktadır.

Göç olgusu, tek bir nedenle açıklanamayacağı gibi, göç edilen yerlerde de birden fazla sonuca neden olmaktadır. Araştırmada, Yağlıdereli Türklerin New Jersey'e göç hareketlerinin nedenleri göç kuramları ile ilişkilendirilerek yapılan görüşmeler referans gösterilerek somut bir araştırma tasarımı altında göç kuramları, sosyal ağlar bağlamında değerlendirilmiştir.

Türkiye'den yurt dışına göç bağlamında; Avrupa'ya göç eden Türklerin göçe karar verme, göç sırası ve göç sonrası süreçleri üzerine birçok çalışma yapılmıştır. Ayrıca, Avrupa'ya göç eden Türklerin göç ettikleri yerlerde eğitim, kültür, dil, ev sahibi halk ile kültürel temasları ve göç ettikleri ülkelerde yaşadıkları problemler üzerine birçok çalışma olmasına rağmen, Amerika'ya göç eden Türkler üzerine yapılan çalışma sayıları son yıllarda artış göstermiş olmasına karşın hala sınırlı sayıdadır. Yapılmış olan bu çalışma, bu sınırlılığı bir sorun olarak görmekte ve bu bağlamda alana katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

1.3.ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Küreselleşme süreciyle birlikte, kitle iletişim ve ulaşım araçlarında yaşanan gelişmeler, göçün hızının artmasına ve sürekliliğine yol açmıştır. Dolayısıyla göçün göç veren, göç alan ülkeler üzerindeki etkileri, göç edenlerin sosyo-kültürel ve ekonomik yaşamdaki durumları, kimlik, aidiyet, uyum süreçleri, hâkim toplumla sosyo-kültürel temas ve etkileşimleri ile bu etkileşimler sonucunda, Türk toplumsal yapısında, kültür ve geleneklerinde meydana gelen değişimler incelenmesi gereken unsurlardır. Yapılmış

olan bu tez çalışması, belirtilen tüm bu durumları aynı çalışma içerisinde barındırmasından dolayı önem taşımaktadır.

Ayrıca, bu tez çalışmasında Amerika'ya ağlar kanalıyla göç eden Türklerin, New Jersey eyaletinde inşa etmiş oldukları sosyal sermaye süreci incelenmiştir. Dolayısıyla, uluslararası göç hareketlerinde, sosyal sermayenin önemini ortaya çıkarması açısından da uluslararası boyutta önem taşımaktadır. Bunun yanı sıra, çalışma; alandaki boşluğa katkı sağlayacak ve yapılacak olan çalışmalara ışık tutacak nitelikte olmasından dolayı da önemli olmaktadır. Çalışmayı önemli kılan başka bir etken; göçmen ağları yoluyla göç eden toplulukları çalışan teorilere özel bir örnek teşkil etmesidir.

Bu konu üzerine, henüz doktora tezi düzeyinde derinlemesine bir araştırma yapılmamış olması ve göç şeklinin özel bir görünüm sergilemesi, bu çalışmayı önemli kılan başka bir unsurdur. Çalışmayı önemli kılan diğer bir unsur da, çalışmanın alan çalışmasının yapılacağı yer olarak belirlenen Amerika'nın New Jersey eyaletinde bulunan Princeton Üniversitesi bünyesinde görev alan ve göç alanında özellikle göçmen ağları konusunda literatüre önemli katkılarda bulunmuş olan Prof. Dr. Douglass, S. Massey'in alan çalışması sırasında araştırmacıya bilgi ve deneyimlerinden faydalanma fırsatı vererek, yönlendirmelerde bulunmuş olmasıdır.

1.4.ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Sosyal ağlar yoluyla, Giresun Yağlıdere'den Amerika'nın New Jersey eyaletine gerçekleşen göçler ve yaşanan süreçleri konu alan, nitel araştırma yönteminin kullanıldığı bu çalışma; kuramsal ve uygulamalı olmak üzere iki aşamadan oluşmaktadır. Çalışmanın kuramsal bölümünde; göç, göç yaklaşımları ve Türkiye'den yurt dışına göç konusu ve uygulama kısımlarında çeşitli yönleriyle başvurulacak olan göç ağlarıyla ilişkili, göç yaklaşımlarına ve sosyal sermaye kuramlarına yer verilmiştir. Bu tez çalışmasında nitel araştırma yönteminin benimsenmiş olmasından dolayı çalışma boyunca başvurulacak teorik yaklaşımlar ve ilgili literatür; yalnızca kuramsal destek almak amacıyla kullanılmaktadır.

Araştırmanın uygulamalı bölümünde; Amerika'da Ocak 2018-Temmuz 2018 tarihleri arasında alan araştırması gerçekleştirilmiştir. Literatürden edinilen kuramsal bilgi

birikimi ile sahadaki ön inceleme ve gözlemlerden hareketle mülakat soruları üzerinde titiz bir şekilde çalışılmış ve gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra alanda uygulamaya başlanmıştır.

Araştırma, Amerika'nın New Jersey eyaletinde; Yağlıdereli Türklerin yoğun olarak bulunduğu Paterson ve Burlington şehirlerinde yaşayan Yağlıdereli Türk göçmenler ile yapılmıştır.

Göç ağları çalışmaları, geleneksel yöntemlerle belirlenemeyen belirli zorluklar içermektedir. Örneğin, nüfus sayımı verisi, nüfus sayısına olan değişiklikleri içerir fakat nüfusun ne yolla geliştiğini ya da devam ettiğini açıklamaya yardımcı olmaz (Garcia, 2005: 8). Aynı şekilde, survey çalışması da bu anlamda problematiktir. Massey (1987), yapmış olduğu çalışmada, survey araştırmalarının göçmen ağları işlevleri üzerine açıklama yaptığını, fakat ağların nasıl oluştuğuna dair bilgi içermediğini belirtmiştir. Göçmen ağları daha dinamik ve boylamsal olması nedeniyle, survey çalışmaları ağların açıklanması için çok uygun değildir çünkü survey çalışmaları genellikle kesitseldir. Ayrıca, survey çalışmaları bir olayın hangi bağlam içerisine ortaya çıktığını göz ardı etmektedir. Çok az sayıda survey çalışması, yeterli ölçüde sosyal ağları ve onun göç üzerinde yarattığı etkiyi ortaya koyabilir. Dolayısıyla bir olayı derinlemesine incelemede yeterli değildir. Survey çalışmasının, bu gibi kısıtlılıklar içermesinden dolayı, bu çalışmada nitel çalışma teknikleri kullanılmıştır. Nitel çalışma teknikleri, diğer tekniklere göre oldukça esnek olmasından dolayı, göçmen topluluklarının gelişimi çalışılırken daha uygun olmuştur. Buna ek olarak, nitel çalışma teknikleri, tutum ve davranışları açıklamada ve bir olayın derinlemesine anlaşılmasında çok etkili bir yöntemdir. Nitel çalışmalar, istatistiksel analize tabi olması ve bir topluluk hakkında genelleme yapılabilmesi için veri bilgisi gerektirmez. Yapılmış olan bu çalışma, ağ ilişkilerinin işlevlerini derinlemesine araştırmayı amaçladığı, ağ ilişkilerinin göç üzerinde yarattığı etkiyi ortaya koymaya çalıştığı, yaşanan olayları bir bağlam içerisinde değerlendirmeyi amaçladığı ve ağlar yoluyla göç etmiş bir grubu derinlemesine inceleyerek göç hareketlerini açıklamaya çalıştığından dolayı, nitel araştırma yönteminin kullanılması daha uygun bulunmuştur. Dolayısıyla, bu çalışmanın konusuna ve amacına uygun verilere ulaşılabilmesi için nitel araştırma yönteminin veri toplama tekniklerinden; katılımlı gözlem ve derinlemesine mülakat tekniği kullanılarak veriler

toplanmıştır.

1.4.1 Araştırmanın Temel Problemleri

Çalışmanın konusu ve amaçları kapsamında, araştırma boyunca belirlenen ve üzerine odaklanılan problem cümleleri şunlardır:

- 1) Türkiye’den Amerika’ya gerçekleşen göç hareketlerinde, Türklerin göçe karar verme sürecinde sosyal ağlar nasıl bir etkiye sahiptir?
- 2) Yağlıdereli Türklerin göç sürecinde ağ ilişkilerinin rolü nedir?
- 3) Türklerin Amerika’ya göçleri sonrası, sosyal ağların, göç edilen yere uyum süresindeki etkisi nedir?
- 4) Göçmenlerin sosyal bağları, sosyoekonomik ve çalışma durumlarını nasıl etkilemektedir?
- 5) Yağlıdereliler arasındaki ilişkiler, ev sahibi toplumun dili olan İngilizceyi öğrenme üzerindeki etkisi nedir?
- 6) Türkler arasındaki ağ kanalları ana dillerini gelecek kuşaklara aktarmadaki nasıl bir etkiye sahiptir?
- 7) Sosyal ağların, Yağlıderelilerin örgütlenme biçimleri üzerinde etkisi nedir?
- 8) Türklerin, New Jersey’de yaşayan yerel halk ile ilişkileri ne düzeydedir?
- 9) Yağlıdereli göçmenlerin, ev sahibi ülkede karşılaştıkları sorunlar nelerdir?

1.4.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Giresun, Türkiye’nin Karadeniz kıyısının kuzeydoğusunda yer alan bir şehirdir. Yağlıdere ise, Giresun şehri sınırları içerisinde yer alan küçük bir ilçedir. Bölge, zorlu hayat şartlarına sebebiyet veren ve orada yaşayan bireyleri hayatlarını idame ettirebilmek için göç etmeye zorlayan Giresun Dağları ile çevrilidir. Yağlıdere de nüfusun %51.1’ini erkekler, %49.9’unu kadınlardan oluşan toplam 15.189 kişilik bir nüfusa sahiptir (“Yağlıdere Nüfusu”, 2018). Yağlıdere tarım bölgesidir ve ekonomisi büyük oranda fındığa dayanmaktadır. Tarım çeşitliliği olmamasından kaynaklı dengeli

bir ekonomik yapıya sahip değildir. Bu nedenle, halk, farklı ekonomik fırsatlar elde edebilmek için göç etmek zorunda kalmaktadır. Halkın bir kısmı, Türkiye’de daha gelişmiş şehirlere göç ederken, bir kısmı Amerika ve çeşitli Avrupa ülkelerini tercih etmektedir. Halkın büyük kısmı Amerika’ya özellikle de Amerka’nın New York ya da New Jersey eyaletlerine göç etmiştir. Buralara ‘New Yağlıdere’ ya da ‘Küçük Yağlıdere’ isimlerini vermişlerdir” (“Yağlıdere”, 2018).

Şekil 1 : Yağlıdere İlçesinin Türkiye Haritasındaki Konumunu

Kaynak:

https://www.turkiyerehberi.net/harita/resim/Turkiye/giresun/giresun_karayollari_haritasi.jpg.

Şekil 1, Yağlıdere İlçesinin Türkiye haritasındaki konumunu göstermektedir.

Çalışmada, göçmen karakteristik özelliklerinin çeşitlilik göstermesi açısından New Jersey eyaletinde iki farklı şehir - Paterson ve Burlington- seçilmiş ve burada yaşayan Türkler ile görüşmeler yapılmıştır. Bu iki şehrin seçilmesindeki neden; en yoğun Yağlıdere nüfusuna sahip yerleşkeler olmasıdır. Paterson, New Jersey eyaletinin en büyük şehridir ve New York şehrine yakın olması sebebiyle, fazla nüfus yoğunluğuna sahiptir. Bunun yanı sıra, Hispanik ve farklı Müslüman ülkelerden gelen göçmen yoğunluğuna da sahip bir şehirdir. Aslında, Amerika’da bilinen en fazla Müslüman nüfusa sahip şehirdir. Paterson, Yağlıdereli Türk göçmenlere, ev sahipliği yapmasının dışında, Türkiye’nin farklı bölge ve şehirlerinden Türk göçmenlere de ev sahipliği yapmaktadır.

Şekil 2: Paterson Şehrinin Haritadaki Konumu

Kaynak: <https://www.worldatlas.com/na/us/nj/where-is-paterson.html>.

Paterson'nın aksine, Burlington, büyük bir şehir değildir. New Jersey'nin güneyinde, Philadelphia'ya yakın bir bölgede yer almaktadır. Buna rağmen, Burlington'da dünyanın farklı yerlerinden birçok göçmeni içerisinde barındırmaktadır. En son nüfus sayımına göre, Burlington nüfusunun, %58.92'sini Beyazlar, % 32.98'ni Siyahiler ya da Afrikan Amerikanlar, %0.18'ni Yerli Amerikanlar, % 2.03'ünü Asyalılar, %0.04'ünü Pasifik adasından gelenler ve %2.29'unu diğer ırklar oluşturmaktadır. Latinler nüfusun %6.50sini oluşturmaktadır. (Burlington Website, 2018).

Şekil 3 Burlington Şehrinin Haritadaki Konumu

Kaynak: https://www.bestplaces.net/city/new_jersey/burlington.

Alan çalışması süreci boyunca, her iki şehirde de, Yağlıderelilerle birlikte çok fazla vakit geçirilmiş ve onları kendi doğal ortamlarında gözlemleme şansı elde edilmiştir. New York'a yakın olması sebebiyle Paterson pahalı, kalabalık bir şehirdir. Bu nedenle, Paterson'da yaşayan göçmenler için hayat şartları daha çok çalışma ve mücadele gerektirir. Bu unsurlar, burada yaşayan insanları daha fazla çalışarak daha fazla üretmek zorunda bırakmaktadır. Paterson, birçok farklı etnik grupta göçmen için olduğu gibi, Yağlıdereli Türk göçmenler için de bir merkez noktası olmuştur. Paterson cadde ve sokaklarında, Türk unsur ve motiflerine sıkça rastlamak mümkündür. Paterson'da, Türkçe levhalarla birlikte, birçok Türk berberler, restoranlar, terziler, marketler bulunmaktadır. Türkiye'nin birçok şehrinde günümüzde neredeyse yok olmaya yüz tutmuş Türk gelenekleri de burada Yağlıdereli Türkler tarafından devam ettirilmektedir. Örneğin; Özellikle, Türkiye'de kırsal kesimlerde rastlanan kahvehanelere Paterson'da rastlamak mümkündür. Kahvehaneler, Türk erkeklerinin oturup okey, tavlâ veya iskambil oyunları gibi geleneksel oyunları oynadıkları

mekanlardır. Kahvehaneler, Türk kültürünün devam ettirilmesinde, birlik bilincinin sürdürülebilmesinde ve Türk göçmenler arasında göçmen bağlarını ve iletişimi güçlendirmesinde önemli role sahiptir.

1.4.3. Veri Toplama ve Analiz Teknikleri

Bu çalışmada, göçmen toplulukları arasındaki ilişkileri incelemek için uygun olmasından dolayı nitel araştırma yöntemi ve nitel araştırma yöntemi tekniklerinden biri olan örnek olay inceleme tekniği kullanılmıştır. Nitel çalışma, bir topluluğun davranış ve tutumlarını incelemeye, nicel araştırmaya göre daha uygundur çünkü sosyal bağlamın derinlemesine anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. Nitel araştırmacılar olayların ve bağlamların dilini kullanır, olayları bağlamı içerisinde inceler (Karataş, 2017 s. 71). Nitel çalışma, göçün sosyal faktörlerine odaklanılmasını sağlar (Garip and Asad, 2016: 1173). Massey (1987) nitel araştırmanın, göçmen ilişkilerinin nasıl oluştuğunun yanı sıra, nasıl işlediğinin araştırılmasında da etkili bir yöntem olduğunu belirtmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmeler ve katılımcı gözlemleri, bu çalışmanın temel veri toplama tekniklerini oluşturmaktadır. Veriler toplanırken kartopu örnekleme ve amaçlı örnekleme çeşidi olan ölçüt örnekleme tekniklerini kullanılmıştır. Büyüköztürk (2012), ölçüt örnekleme tekniğini “ örneklemin problemle ilgili olarak belirlenen niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesnelere ya da durumlardan oluşturulması” olarak tanımlamaktadır. Veriler toplanırken, alan çalışmasının gerçekleştirildiği Paterson ve Burlington şehirlerinde yaşayan Yağlıdere Türklerle, yapılan görüşmeler haricinde de zaman geçirilerek, onları kendi doğal yaşam alanları içerisinde gözlemle imkanı bulunmuştur. Bu çalışma da yer alan görüşmeciler, Giresun’un Yağlıdere İlçesi’nde Amerika’ya göç etmiş Türk göçmenlerden oluşmaktadır. Veriler, araştırmacı tarafından katılımcı gözlemci olarak ve göçmenlerle; evleri, kendi restoranları, işletmeleri ya da Burlington ve Paterson’daki kafelerde buluşularak yapılan resmi olmayan görüşmeler yoluyla toplanmıştır.

Yağlıdere göçmenlerin çoğunun, Türkiye’nin Giresun şehrinde, kendi fındık tarlaları bulunmaktadır. Dolayısıyla, hemen yer yıl fındık hasat zamanı döneminde, Türkiye’ye seyahat etmektedirler. 2018 yılı Ocak ayında, Amerika’ya gelmeden önce Amerika’da yaşayan Yağlıderelilerle iletişim kurmak amacıyla, 2017 yaz ayında (fındık hasat dönemi) Türkiye’de Giresun şehrinin ilçesi olan Yağlıdere ziyaret edilmiş ve burada

Amerika'dan ülkesini ziyarete gelen birçok Yağlıdereli göçmenle tanışma imkânı bulunmuştur. Ülkelerini ziyarete gelen Yağlıdereli Türk göçmenlerle, kısa görüşmeler yapılmış ve yapılacak olan çalışmadan bahsedilmiştir. Dolayısıyla, orada bulunan Yağlıdereli Türklerle ve onların ağlarıyla bir bağlantı kurulmaya çalışılmıştır. Alan çalışmasının yapılacağı yer olan, Amerika'nın New Jersey eyaletine gitmeden önce böyle bir ağ bağlantısı kurmak, çalışma yürütülürken; görüşmecilere ulaşma kolaylığı, güven kazanma gibi birçok konuda kolaylık sağlamıştır.

2018 Ocak ayında, alan çalışmasının yürütüleceği New Jersey eyaletine varıldığında 2017 yazında, Türkiye'de iletişim kurulmuş olan göçmenler ile iletişime geçilerek görüşmeler yapılmıştır. Kendileriyle görüşme yapılan göçmenler aracılığıyla, kendisiyle mülakat yapılmak üzere bir başka Yağlıdereli göçmene ulaşılmıştır. Böylelikle, amaçlı ve kartopu örnekleme teknikleri ile diğer görüşmecilere ulaşılmaya çalışılmıştır. Bir görüşmeci ile görüşme yapıldıktan sonra, ağlar kanalının sağladığı kolaylık ve güvenle, görüşme yapılan kişinin, akraba ya da arkadaşlarını arayarak diğer görüşmeyi ayarlaması kartopu tekniğini örneklemeindedir. Çalışmada, Yağlıderede doğup Amerika'ya göç eden Türk göçmenler amaçlı olarak seçilmiştir. Bu teknik sayesinde, 3 aylık bir sürede, 44 Yağlıdereli göçmenle mülakat yapılmıştır. Görüşme yapılan Yağlıdere göçmen topluluğu, homojen bir grup olmasından dolayı, görüşmeler de elde edilen veriler kendini tekrarladığı düşünülerek, görüşmecilerle yapılan görüşmelerin sadece, 35 tanesi deşifre edilmiştir.

Alan sahası için hazırlanan mülakat soruları ile görüşmeler yapılmaya başlanmadan önce, araştırmanın alan çalışmasının yürütüleceği Paterson ve Burlington şehirlerine birçok kez ziyaret edilerek, göçmenlerle iletişim kurulmuş, güven sağlanmaya çalışılmıştır. Dolayısıyla, kendileriyle derinlemesine görüşmeler yapılan birçok görüşmeci, yapılacak olan görüşmelerden önce çalışmaya ve çalışmayı yürüten kişiye aşina olmuş ve güven ortamı oluşturulmuştur. Böylece, nitel çalışmaların sınırlılıklarından biri olan, araştırmacıya karşı güven hissi sağlanmaya çalışılmıştır.

Görüşmeler 35 ve 107 dakika aralığında sürmüştür. Her bir görüşmeci, bilgilendirilerek ve izni alınarak daha sonra deşifre yapılmak üzere, her görüşme ses kayıt cihazı ile kayıt edilmiştir. Görüşmelere başlamadan önce, araştırmanın kapsamı içerisinde olan ve hazırlanan soruların birçoğunda yer alan 'sosyal ağların' ne anlatılmak istenildiği

görüşmecilere detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Yapılan görüşmeler sırasında, görüşmecilerin kendilerini hem Türkiye'deki hem Amerika'daki aile, arkadaşlık veya akrabalık ilişkileri konusunda konuşurken rahat hissetmeleri sağlanmış, dolayısıyla görüşmeler sırasında, görüşme yapılan katılımcılara müdahalede bulunulmamıştır. Katılımcılarla, derinlemesine ve yarı-yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Araştırmanın sorunu ve soruları kapsamında bireylerin görüşlerini almak üzere, açık uçlu sorulardan oluşan yarı-yapılandırılmış mülakat soruları hazırlanmıştır. Mülakat soruları, araştırmanın temel soruları itibariyle 9 ana bölüm ve alt soruları itibariyle 94 soru üzerinden yapılandırılmıştır. Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin, yarı yapılandırılmış sorulara verdiği cevaplara istinaden, araştırmanın sorunu kapsamındaki sondajlayıcı sorularla mülakatlar derinleştirilerek devam ettirilmiştir. Elde edilen veriler analiz edilirken, öncelikle ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınan görüşmeler Microsoft Word dosyası olarak deşifre edilmiştir. Elde edilen deşifreler, nitel analiz programı olan Maxqda 2018' e aktarılmış ve çalışmanın verisi bu şekilde kodlanarak analiz edilmiştir. Veriler analiz edilirken, kişi üzerinden değil, kişilerin söylemleri üzerinden tema analizi yapıldığı için şemalardaki frekansların toplamı kişi sayılarıyla doğru orantılı değildir. Alan araştırması öncesinde gerçekleştirilen pilot çalışma ile soruların anlaşılabilirliği ve uygulanabilirliği test edilmiş ve tespit edilen sorunlar giderilmeye çalışılmıştır. Çalışma, yurt dışında olması ve özel bir grubu ele almasından kaynaklı, araştırma sırasında bazı güçlükler yaşanmıştır. Karşılaşılan bu güçlükler, 'araştırmada karşılaşılan güçlükler' başlığı altında, detaylı bir biçimde açıklanmıştır.

1.4.4. Araştırmada Karşılaşılan Güçlükler

Göç olgusu, küreselleşen dünyada önemli bir yere sahip olmasıyla ve göçmenlerin göç ettikleri yerde sosyal, politik, ekonomik gibi etkilere neden olmasından dolayı üzerine yapılmış sayısız çalışma bulunmaktadır. Türkiye'den özellikle Avrupa'ya göçler işçi göçü çerçevesinde yoğunlaşmasından dolayı, Avrupa'da yaşayan Türk göçmenler üzerine yapılmış birçok çalışma bulunmaktadır. Amerika'ya Türk göçleri Osmanlı

döneminde başlamış olmasına rağmen ve 1965’de Amerika göç politikalarında yapmış olduğu değişikliklerle en yüksek seviyeye ulaşmasına karşın Amerika’da yaşayan Türkler üzerine yapılmış çalışmalar sınırlı sayıdadır. Son yıllarda, Amerika’ya Türklerin göçleri üzerine yapılan çalışmalar yoğunlaşmış olmasına karşın, çalışma konusu olan Yağlıdereli Türkler üzerine yapılmış doktora tezi seviyesinde henüz yapılmış bir çalışma olmaması, göçmen ağırları yoluyla göçün ele alındığı bu çalışma açısından literatür taramasında karşılaşılan güçlüklerinden birini oluşturmaktadır.

Alan çalışmasının sürecinin ilk ayları literatür taraması, araştırma sorularının düzenlenmesi, araştırma sahasının tanınması ve Yağlıdereli Türk göçmenlerin yoğun olarak yaşadıkları bölgelerde, görüşmeler dışında kişilerin güvenini kazanmak açısından vakit geçirilerek değerlendirilmiştir. Pilot çalışma yapılarak, tespit edilen eksiklik ve sorunlar giderilmiştir.

Araştırmanın alan çalışması yurtdışında Amerika’da gerçekleşmesinden dolayı, çalışmanın başarılı bir şekilde yürütülebilmesi için uzun bir zaman dilimi gerekmektedir. Araştırma sahasının yurtdışında olması ve ülkenin dili veya kültürüne yabancılık da araştırmaya başlamadan önce birtakım ön hazırlıkları gerektirmektedir. Araştırma, Amerika’da gerçekleştiğinden dolayı maddi imkanlara önemli bir unsur olmaktadır.

Ekonomik imkânlar, araştırmanın yürütülebilmesi için gerekli olan bir diğer önemli faktördür. Bu çalışma kapsamında, alan araştırmasının Amerika’da gerçekleştirilebilmesi için gerekli olan maddi imkânların sağlanması amacıyla Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu’nun (TÜBİTAK) Yurtdışı Doktora Sırası Araştırma Bursuna başvuru yapılmış fakat olumlu bir sonuç alınamamıştır. Dolayısıyla, araştırmacı, çalışmasını maddi imkansızlıklardan dolayı daha yoğun çalışarak hedeflenen süreden daha kısa sürede bitirmeye çalışmıştır.

Araştırma sürecinde yaşanan önemli zorluklardan biri de 15 Temmuz ve sonrasında Türkiye’de yaşanan darbe girişiminin yansımalarıyla ilgilidir. Türkiye’de 15 Temmuz 2016 da yaşanan olay sonrası, yurt dışına, özellikle Amerika’ya kaçışlar fazla olmuştur. Türkiye’de yaşanan bu sıkıntılar, Amerika’daki Yağlıdereli Türk göçmenlerin, Türkiye’den gelen Türk vatandaşlara karşı yoğun bir şekilde güvensizlik duygusu

yaşamalarına neden olmuştur. Yaşamış oldukları bu güvensizlik ve şüpheli yaklaşım, alan çalışması sırasında, kendileriyle görüşme yapılacak bireylere ulaşmakta ve onları görüşme yapmaya ikna etmekte bir takım sıkıntılar yaşanmasına neden olmuştur.

Araştırmacının vize işlemlerini başlatacağı döneme denk gelen, 2017 yılında Amerika ve Türkiye arasında yaşanan siyasi anlaşmazlıklar ve gerginliklerden dolayı, Amerika'nın Türkiye'den vize alımlarını durdurması ve araştırmacının bir süre vize almak için başvuruda bulunamaması da çalışma sürecinde ortaya çıkan güçlüklerden birini oluşturmaktadır.

Araştırmanın kısıtlılıklarından bir diğerini de araştırmanın yurt dışında olmasından dolayı araştırmacının 2 ve 6 yaş yaşında 2 çocuğunu bırakacak birisleri olmaması sebebiyle görüşmelere birlikte gitmesi oluşturmıştır.

Alan çalışması için hazırlanan sorular detaylı, kapsamlı olması ve ortalama bir saat kadar sürmesi araştırmanın yürütülmesi konusundaki bir diğer zorluğu oluşturmaktadır. Görüşmelerin uzun sürmesinden dolayı kişilerin zaman ayırmak istememesi gibi sorunlarla karşılaşmıştır.

1.4.5. Katılımcıların Sosyo Demografik Özellikleri

Mülakatlar, Giresun Yağlıdere İlçesinde doğup Amerika'nın New Jersey eyaletine göç eden 35 Yağlıdereli göçmen ile gerçekleştirilmiştir. Kendileri ile mülakat yapılan bireylerin 19'erkek, 16'si kadındır. Erkeklerin 4'ü bekâr, kadınların ise 2'si bekârdır. Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin yaş olarak en küçüğü 25 yaşındayken, en büyüğü 71 yaşındadır. Erkeklerin 7'si boya dükkânı sahibi ve aynı zamanda işleteni, 3'u restoran sahibi, 2'si Uber çalışanı, 1'i restoran müdürü, 1'i bankacı, 1'i fırıncı, 1'i pizza dükkânı sahibi ve işletmecisi, 1'i kamyon şirketi sahibidir. Kadınların 8'i ev hanımı, 2'si garson, 2'si mağazada satış elemanı, 1'i büyük bir otelde çalışan, 1'i simit (bagel) dükkânı sahibi ve işleteni, 1'i güzellik sahibi ve işleteni ve 1'i işçi olarak hayatını idame ettirmektedir.

Kendileri ile mülakat yapılan bireylerin 7'si üniversite mezunu, 11'i lise mezunu, 8'i ortaokul mezunu, 6'si ilkokul mezunu, 1'i lise terk, 1'i ilkokul terk ve 1 tanesi herhangi

bir eğitim almamıştır. Kendileri ile mülakat yapılan bireylerin gelirleri yaptıkları işlere göre farklılık göstermekle birlikte ortalama gelirleri 25.000\$ ile 2.000.000\$ arasında değişkenlik göstermektedir.

KATILIMCI	CİNSİYET	YAŞ	MEDENİ DURUM	YAPILAN İŞ	EĞİTİM DURUMU	İNGLİZCE SEVİYESİ
K-1	Kadın	50	Evli	Simit Dükkâmı Sahibi	İlkokul	Orta
K-2	Erkek	54	Evli	Boya Şirketi Sahibi	Eğitimsiz	Orta
K-3	Erkek	58	Evli	Restoran Müdürü	Eğitim Yok	İyi
K-4	Kadın	40	Evli	Ev Hanımı	İlkokul	Kötü
K-5	Erkek	31	Bekar	Bankacı	Ortaokul	Çok İyi
K-6	Erkek	38	Evli	Boya Şirketi Sahibi	İlkokul	İyi
K-7	Kadın	29	Evli	Ev Hanımı	İlkokul	Kötü
K-8	Erkek	50	Evli	Boya Şirketi Sahibi	İlkokul	Çok İyi
K-9	Erkek	71	Evli	Restoran Sahibi	İlkokul	Çok İyi
K-10	Erkek	51	Evli	Kamyon Şirket Sahibi	İlkokul	Çok İyi
K-11	Kadın	25	Bekar	İşçi	İlkokul	Orta
K-12	Erkek	48	Evli	Boyacı Şirketi Sahibi	Eğitim Yok	Çok İyi
K-13	Kadın	44	Evli	Mağaza Çalışanı	İlkokul	İyi
K-14	Kadın	52	Evli	Ev Hanımı	Eğitim Yok	Yok
K-15	Kadın	49	Evli	Ev Hanımı	Eğitim Yok	Yok
K-16	Erkek	33	Bekar	Şirket Müdürü	Ortaokul	Çok İyi
K-17	Erkek	28	Bekar	Uber Çalışanı	Ortaokul	İyi
K-18	Kadın	32	Evli	Mağaza Satış Elemanı	Ortaokul	Kötü
K-19	Kadın	51	Evli	Güzellik Salonu Sahibi	Ortaokul	İyi
K-20	Kadın	28	Evli	Ev Hanımı	İlkokul	Orta
K-21	Kadın	25	Evli	Ev Hanımı	Lise	Çok İyi
K-22	Erkek	31	Evli	Pizza Dükkâmı Sahibi	İlkokul	İyi

K-23	Erkek	38	Evli	Uber Çalışanı	Lise	İyi
K-24	Erkek	42	Bekar	Garson	Lise	İyi
K-25	Kadın	34	Evli	Mağazada Satış Elemanı	İlkokul	İyi
K-26	Erkek	63	Evli	Restoran Sahibi	İlkokul	İyi
K-27	Erkek	54	Evli	Boya Şirketi Sahibi	İlkokul	İyi
K-28	Kadın	36	Evli	Ev Hanımı	Eğitim Yok	Orta
K-29	Erkek	37	Evli	Boyacı Şirketi Sahibi	Ortaokul	İyi
K-30	Kadın	27	Bekar	Otelde Çalışan	Ortaokul	İyi
K-31	Kadın	38	Evli	Garson	İlkokul	Orta
K-32	Erkek	65	Evli	Restoran Sahibi	Eğitim Yok	İyi
K-33	Kadın	56	Evli	Ev Hanımı	Eğitim Yok	Kötü
K-34	Erkek	45	Evli	Boya Şirketi Sahibi	İlkokul	İyi
K-35	Erkek	53	Evli	Fırın Sahibi	İlkokul	Orta

Tablo 1 : Katılımcıların Demografik Özellikleri

2.BÖLÜM

GÖÇ VE GÖÇ SÜRECİNİ AÇIKLAMAYA İLİŞKİN YAKLAŞIMLAR

2.1 GÖÇ OLGUSU

Göç, modern ulus devletlerin kurulmasıyla sosyal, ekonomik, siyasi ve kültürel boyutlarıyla yeni anlamlar kazanmıştır. Göç kavramının, farklı birçok şekilde açıklanması mümkündür: En basit şekliyle, insanların tek tek ya da topluluklar halinde çeşitli nedenlere dayanarak yaşamlarını sürdürdükleri yerlerden farklı bir yerlere uzun süreli ve kalıcı olarak yer değiştirme durumu olarak tanımlanabilir. Basit bir şekilde tanımlanan bu tanım, göçün sosyo-ekonomik, siyasi ve kültürel boyutlarına dikkat çekmektedir. Oysa ki göç; göç, coğrafi mekân değiştirme sürecinin ekonomik, kültürel, sosyal ve siyasi yönleriyle toplum yapısını değiştiren nüfus hareketidir (Koçak ve Terzi, 2012: 163). Göçler, ekonomik, sosyal, siyasal, dinsel ve coğrafi gibi birçok nedenden dolayı gerçekleşebilir. Zamana ve şartlara göre değişen göç sebepleri; eski zamanlarda, daha çok kuraklık, toprakların verimsiz olması, uygun olmayan iklim şartları gibi doğa olayı nedeniyle gerçekleşirken, günümüzde göçlerin en büyük nedenleri insanlar ve toplum arasındaki sosyoekonomik ilişkilerden kaynaklanmaktadır. Göç belli bir yer ve mekana özgü olmamasından dolayı, insanoğlunun var olduğu her yerde gerçekleşmesi kaçınılmazdır. Bu nedenle, göç olgusuna etki eden nedenler tüm dünya ülkelerinde aynı veya benzerdir.

İnsanlar, tarih boyunca, yaşadıkları mekânları çeşitli nedenlerle terk etmek durumunda kalmışlardır. Sanayi devrimi öncesinde, göçün en önemli nedenini doğal olayları oluştururken, sanayi devriminden sonra, göçün öne çıkan nedenlerini ekonomik, siyasal ve sosyal nedenler oluşturmaktadır. Göçlerin nedenlerine bağlı olarak, çeşitleri değişmektedir. Genel olarak göç kavramı, ülke içine veya dışına yönelmek bakımından; iç ve dış göçler olmak üzere iki temel başlık altında sınıflandırılır, iç göçler ve dış göçler de kendi aralarında ayrışır (Koçak ve Terzi, 2012: 163). İç göç, ülke içinde nüfusun bir yerden başka yere yön değiştirmesi olayıdır. Bir bölgeden başka bir bölgeye, bir şehirden başka bir şehre sürekli veya geçici bir şekilde insanların hareket etmeleridir. Bir ülkedeki iç göçlerde ülke nüfusu değişmez. İç göçle birlikte, bölgelerin

ya da illerin nüfus oranı değişir. İç göçler; mevsimlik göçler, sürekli göçler, emek göçleri, zorunlu gönüllü olmak kategorize edilmektedir. Mevsimlik göç, İnsanların her yıl belirli aylar içerisinde yaşadıkları ortamdaki başka ortama çalışmak, gezmek ve dinlenmek için bir süreliğine gitmeleridir. İnsanların yaşadıkları yerden bir başka yere, temelli yerleşmek üzere gitmelerine “sürekli göç” denir. Sürekli göçler, gönüllü olabileceği gibi zorunlu olarak da yapılmaktadır. İnsanlar daha iyi bir eğitim alabilmek, iyi bir yaşam sürebilmek ve maddi yönden daha rahat yaşamak için gönüllü olarak göç ederler. Emek göçleri, tayin nedeniyle yapılan göçler ve işgücü göçleri diye ayrılabilir. Tayin nedeniyle yapılan göçler, geçici olabileceği gibi sürekli de olabilir. Bu göçler, bir memurun işinde çalışabilmesi için ister gönüllü olsun isterse zorunlu olsun yapmaya mecbur olduğu göç çeşidindedir. İşçi göçleri ise, emeğiyle çalışıp para kazanan insanların iş nedeniyle başka bölgelere, şehirlere gitmesiyle gerçekleşen göçlerdir. Zorunlu göçler, insanların isteğine bırakılmadan, devlet tarafından bazı olaylar ve durumlar karşısında mecburi olarak yaptırılan göçlerdir (Koçak ve Terzi, 2012: 163).

Dış göçler, bir ülkeden başka bir ülkeye yapılan göçlerdir. Dış göçler, gönüllü olabileceği gibi zorunlu şekilde de olabilmektedir. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte ulaşım ve iletişimi imkanlarının artması, dış göç oranlarının artmasına neden olmuştur. Bunun yanı sıra, savaş, kıtlık, doğal afet ve terör gibi sebepler dış göçlere özellikle zorunlu dış göçlere, iyi şartlarda yaşama isteği gibi nedenler de gönüllü dış göçlere sebep olmaktadır. Dış göç hareketi, az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelere daha gelişmiş olarak tasvir edilebilecek ülkelere doğru gerçekleşmiştir. Bu anlamda, Avrupa ülkeleri ve Amerika Birleşik Devletleri gelişmiş ülkeler olarak göçlerin başlıca merkezleri haline gelmiştir (Yavuz, S, 2013, s.612). Dış göç; beyin göçü, işçi göçü ve mübadele göçü şeklinde kategorize edilmektedir. Beyin göçü, iyi eğitim almış yetenekli işgücünün yetiştiği az gelişmiş bir ülkeden gelişmiş bir ülkeye göçüne denilmektedir. Kıt kaynakları ile yetiştirdiği değerli beyinleri kaybeden az gelişmiş (gelişmekte olan) ülkelerin beyin göçü nedeni ile gelişmeleri daha da yavaşlarken, gelişmiş ülkelerin yetişmiş beyinlere daha yüksek ücret ve daha iyi olanaklar sağlaması ile gelişmeleri daha da hızlanmaktadır. Beyin göçü, ülkeler arasındaki gelişmişlik farklarının artmasına neden olan etkenlerdendir (Koçak ve Terzi, 2012: 163). İşçi göçleri, nitelikli iş bulmak ve daha iyi çalışma şartlarına kavuşmak için yapılan göçler işgücü hareketini oluşturur (Pazarcık, S. F. 2010).

Mübadele göçleri, bir antlaşmanın esaslarına dayanılarak yapılan, ülke nüfuslarının karşılıklı olarak yer değiştirmesiyle olan göçlere denilmektedir. Mübadele göçünü yapan insanlara da mübadil adı verilmektedir (Koçak ve Terzi, 2012: 163).

Göç olgusu toplumların sosyal, kültürel ve ekonomik yapısıyla olan yakın ilişki içinde olmasından dolayı nüfusun nitel ve nicel yapısında önemli bir etkiye sahiptir. Göçün olumlu ve olumsuz etkileri olan işleyen bir mekanizmadır ve değişmeyi sağlayıcı aktörler arasında da önemli bir yere sahiptir. Akkayan (1979) göçü, ekonomik ikonlarla nüfus arasında denge sağlayan, aynı zamanda da insanların kabiliyet ve ihtisaslarından en etkin biçimde faydalanmayı mümkün kılan, kişilerin sosyal, kültürel, psikolojik tatminine imkân veren bir mekanizma olarak tanımlamıştır.

Türkiye’den dış ülkelere gerçekleşen göçlerin temelinde yer alan ekonomik, sosyal ve kişisel faktörler, bu çalışmada konu edilen ağlar yoluyla Giresun Yağlıdere’den Amerika’ya gerçekleşen göçlerin temel sebeplerinin toplumsal, ekonomik ve bireysel boyutta ele alınarak değerlendirilmesi açısından önem taşımaktadır. Çalışma, yol gösterici nitelikteki bu faktörler temel alınarak ve uluslararası göç sürecini açıklamaya yönelik yaklaşımlarla desteklenerek inşa edilmiştir. Bunlara ek olarak, çalışma, dünya da göç merkezlerinden ülkelerden biri olan Amerika’ya, dış göçlerin sürekliliğini sağlayan en önemli faktörlerden olan sosyal ağlar yoluyla yapılan göçleri oluşturmaktadır.

2.2 ULUSLARARASI GÖÇ

Göç, yeni bir olgu değil, insanlık tarihiyle birlikte başlamış bir süreçtir. Massey (1999), ‘Tipik kuşlar gibi insanlarda göçmenlerdir’ ifadesiyle aslında insan türünün yaradılıştan itibaren bir yerden bir yere hareket etmeye eğilimli olduğunu ifade etmektedir. Yeryüzünde yaşanan değişim ve gelişimlere paralel olarak göçün neden ve türleri değişkenlik göstermektedir. İnsanlık tarihi ile birlikte başlayan göç olgusunun günümüzdeki en önemli göstergelerinden biri uluslararası göçtür. Uluslararası göç, günümüz dünyasında küresel toplumların hayatlarının hemen her şeyi üzerinde etkili olmaktadır. Aleshkovski (2016) göç, ülkelerin ekonomik ve sosyal gelişiminde önemli rol oynamaktadır. Bu nedenle, uluslararası göçü ve belirtilerini anlamak önemlidir.

Devam eden göç dinamiklerini ve farklı ve çeşitlilik gösteren göçmen ihtiyaçlarını ele alırken uluslar arası göç ve tezahürlerini anlamak oldukça önemlidir (McAuliffe and Rush, 2017 :14). Böylesi geniş bir etkiye sahip olmasından dolayı, uluslararası göç birçok araştırmacı için çalışma konusu olmuştur. Modern dünyada uluslararası göç tarihi 4 döneme ayrılmaktadır. Massey ve diğerleri (1999) yapmış oldukları çalışmada uluslararası göç dönemlerini şu şekilde açıklamaktadır: Birinci dönem 1500-1800 yılları arası Avrupa'nın dünyanın birçok yerinde görüldüğü sömürgecilik faaliyetlerinin ve merkantilist kapitalizm etkisiyle ekonomik büyümenin olduğu merkantilist dönem, ikinci dönem 19.yüzyılın başında, Avrupa'nın ekonomik gelişimi ve sanayileşmenin etkisinin Amerika'ya yeni kolonilerin yayılmasını içeren sanayi dönemi olarak adlandırılmaktadır. Bu dönemde yaklaşık 1800-1925 yılları arası 48 milyon üzerinde insan, yeni yaşam alanları keşfetmek için sanayileşen Avrupa'dan Amerika'ya göç etmiştir. Üçüncü dönemi, I.Dünya Savaşının ortaya çıkması ile devletlerin nüfuslarını düzenleyici hareketleri ile birlikte sınırlandırılmış göç dönemi oluşturmaktadır. 1920' li yılların başlarında göç hareketleri tekrar canlanmaya başlasa da göç alan birçok ülke, ülkelerine yapılacak göçler için sıkı kanunlar yürürlüğe sokmuşlardır. Dördüncü dönemi ise, gelişmiş ülkelerin işçi gücü ihtiyacını karşılamak amacıyla devam eden dönemi kapsayan, endüstri sonrası göç oluşturmaktadır. Bu dönemde, göç alan ve veren ülkeler önemli ölçüde arttığı için göç küresel bir fenomen haline gelmiştir.

Uluslararası göç, kökeni sosyal ve ekonomik bağlamlara dayanan belli tarihi olaylarla ilişkilendirilmektedir. Tarihi olaylara dayandırılarak yapılan açıklamalar, belli bir plan çerçevesinde yapılmamıştır ve sistematik değildir. Son dönemlerde, sosyal bilimciler tarafından yapılan, uluslararası göç açıklamaları, sanayi devrinin beraberinde getirdiği ekonomik düzenlemeler, sosyal yapılar, nüfus ve politik olaylar bazında açıklamada bulunmaktadırlar. (Massey ve Diğerleri, 1999).

Sanayi dönemi teorileri, yıllarca süren kavramsal çerçevelerin artması üzerine tartışmalara neden olmuştur. İlk çıkış noktalarında oldukça yaratıcı, akıcı görüneler de, yıllar içerisinde giderek katılaşmış ve şuanda dramatik bir şekilde değişiklikler yaşanan 20. yüzyılın son dönemlerinde uluslararası göçü açıklamada yetersiz kalmışlardır. Zaman içerisinde gerçek, değişmiş ve uluslararası göç üzerinde olan bilimsel düşünce zamanın gerisinde kalmıştır. Klasik yaklaşım çıkmaza girmiş ve uluslararası göç sadece bir teori ile açıklanamayacağı anlaşılmıştır. Sosyal ve ekonomik gerçeklikleri

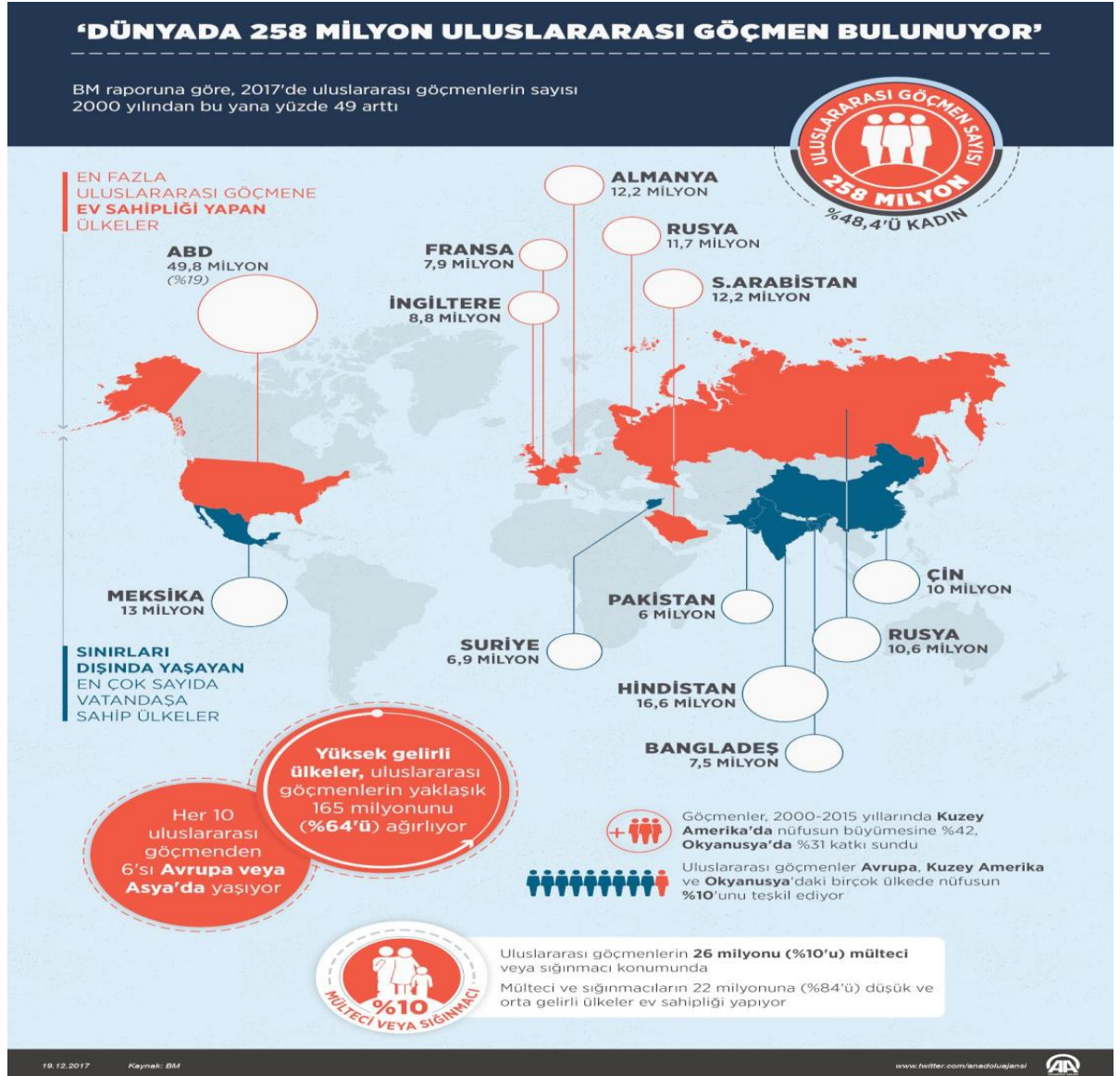
yansıtmak için yapılmış ve yapılacak teoriler zamana uygun şekilde değişmelidir. 20yy. sonlarına doğru uluslararası göçü açıklamak için yeni kavramlar, fikirler ve hipotezler üretilmeye başlanmıştır. Castles (1993), göçün çok önemli bir rol oynayacağı yepyeni bir yüzyıla adım atılmak üzere olduğunu ifade etmiştir. Dolayısıyla, mevcut göç kuram ve yaklaşımları göç olgusunu açıklamakta yetersiz kalabileceğinden dolayı, günümüz koşullarına uygun hale getirilmesi için güncelleme yapılmalıdır.

Hutton ve Williamson (1994) yapmış oldukları çalışmalarında; 20 yy. başlarındaki uluslararası göçün sembolik olarak sanayileşmenin yoğun olarak yaşandığı yer olan, Avrupa'dan daha yeni hayat arayışı için sanayileşmeyi okyanus ötesine taşıyan uluslararası göçmenler olduğunu belirtmişlerdir. Amerika, Kanada, Avustralya ve Arjantin gibi geleneksel göç ülkeleri hızla büyüyen şehirlerle birlikte, dağınık yerleşilmemiş geniş bir alana sahip iken, Avrupa şehirleri göç alma sınırını bile aşma noktasına gelmiş kalabalık ve çok yoğun bir yerleşilmiş alanlara sahip olması nedeniyle göç için pratik amaçlara uygunluk noktasından çıkmıştır. Bir başka ifadeyle, sanayileşme, Avrupa da ekonomik patlama ile birlikte nüfus patlamasına da neden olmuştur. Kuzey Avrupa'ya göç 20.yüzyılın ikinci yarısı, yoğun bir şekilde artış göstermiştir. İnsanlar Portekiz, İspanya, İtalya, Yunanistan gibi güney Avrupa ülkelerinden, Almanya, Fransa, Belçika, Hollanda, İsveç gibi kuzey ülkelerine göç etmeye başlamışlardır. (Massey ve diğerleri, 1999).

Massey ve diğerleri (1999), uluslararası göçün, tek bir neden bağlanmasa da dünyanın değişik yerlerinde, farklı şartlar altında, çeşitli nedenlerle ve yollarla gerçekleşse de hepsini ortak payda da buluşturan özellikleri olduğunu belirtmiş ve şu şekilde açıklamışlardır: Bu özelliklerden birincisi; göçmenlerin çoğu iş gücünün fazla, kapital ve iş imkânlarının az olduğu bölgelerden gelmesidir. İkincisi, bugün göç alan ülkeler geçmişte hedef olan ülkelere göre daha fazla sermayeye ama daha az alana sahip olmalarıdır. Almanya, Japonya, Amerika gibi ülkeler işçilere zor şartlarda çalışmasına neden olan bir sermayeye sahip ve tam zamanlı işçilik, sosyal ve politik açıdan büyük bir sorundur. Üçüncü ortak payda ise, işçilerin geçmişte olduğu gibi göç alan ülkeler tarafından artık istenen ve aranan bir pozisyonda olmamalarıdır. Geçmişte hedef ülkeler için göç gerekli iken bugün politik liderler göçmenleri ve göçü sosyal ve politik bir

sorun olarak görmektedir. Bu nedenle, göç alan ülkeler, artık göçmen sayısını sınırlandırmak amacıyla denetleyiciliği yüksek politikalar geliştirmektedirler. Uluslararası göçü, ortak noktada buluşturan diğer bir payda ise, güç, zenginlik, refah ve kültür gibi göç alan ve veren ülke arasındaki farklılıklardır.

Dünyanın en büyük uluslararası kuruluşlarından biri olan BM Aralık 2017'de dünyanın en büyük güncel sıkıntılarında biri olan uluslararası göçün mevcut durumu ve çözüm önerileri üzerine 'Uluslararası Göç Raporu'nu yayımlamıştır. BM raporuna göre, 2017'de uluslararası göçmenlerin sayısı 2000 yılından bu yana yüzde 49'luk artışla 258 milyona yükselmiştir. Bunların yaklaşık %57'si gelişmiş kuzey ülkelerinde' %43'u gelişmekte olan güney ülkelerinde bulunmaktadır. Dünya çapında uluslararası göçmenler toplam dünya nüfusunu %3,4'unu oluşturmaktadır. Bu durum, 1990-2017 yılları arasında dünya genelindeki uluslararası göçmen artışının büyük bir bölümü, yıllık ortalama 5,6 milyon uluslararası göçmen ile 2005-2017 arasında gerçekleşmiştir.

Tablo 2 : Uluslararası Göçmen Sayıları

Kaynak: Uluslararası Göç Raporu 2017 <https://aa.com.tr/tr/info/infografik/8186>.

Göçmenlerin dağılımına bakıldığında eşit bir dağılım olmadığı 49,8 milyon göçmen (%19) Amerika Birleşik Devletleri'nde bulunmaktadır. Amerika'daki uluslararası göçmen fazlalığı beraberinde birçok soruna neden olduğu gibi, ülkenin nüfus, sosyal ve kültürel yapısında etkisi tartışılmazdır. Bu nedenle Amerika uluslararası göç politikaları her zaman Amerika gündeminde olmaya devam etmekle birlikte, her geçen gün yeni göç edecek olanlar için daha da katı hale gelmektedir. Trump, seçim kampanyası süresince göçmenlere ilişkin yaptığı tartışmalı açıklamaların ardından görevi devralır almaz, ocak ayında "Meksika sınırında duvar" ve "yasa dışı göçmenleri koruyan

şehirlerle" ilgili iki başkanlık kararnamesi imzalaması ile kararnamede sınır devriyesi ve gümrük sınırının korunması için binlerce yeni memurun görevlendirileceği, İç Güvenlik Bakanlığında yasa dışı göçmenlerin işledikleri suçlarla ilgilenmek için yeni bir birimin kurulması ve hızlıca sınır dışı edilebilecek yasa dışı göçmenlerin sayısının artırılması hususları yer alması Amerika göçmen politikalarının gündemde olduğuna dair iyi bir örnek teşkil etmektedir.

2.2.1 Uluslararası Göç Yaklaşımları

Çağdaş göç teorilerinin değerlendirilebilmesi için, göç olgusunu ele alan yaklaşımların anlaşılması gerekmektedir. Bu nedenle, çalışmanın temel kuramsal çerçevesini oluşturan ve detaylı bir şekilde ele alınarak çalışma çerçevesinde tartışması yapılan sosyal sermaye ve ağ yaklaşımı, haricinde, göç alanının temelini oluşturan Neo-klasik ekonomi teorisi, İkiye bölünmüş emek piyasası, itme-çekme teorisi, dünya sistemleri teorisi, göç sistemleri teorisi ve ilişkiler ağı teorisi gibi göç yaklaşımları çalışma kapsamında kısaca değerlendirilmiştir.

Göç olgusu, oldukça karmaşık bir yapıya sahip olmasından dolayı tek bir tanım ya da yaklaşım ile göçü açıklamak yetersiz olmakla birlikte pekte mümkün olmamaktadır. Bu nedenle, göçü açıklamak amacıyla, her biri göçü farklı açılardan değerlendirerek ele alan birçok yaklaşım geliştirilmiştir. Ortaya çıkan bu yaklaşımların, belli ortak noktaları olmakla birlikte, göç olgusunun temelinde ekonomik, sosyal, kültürel, ailevi ve siyasi pek çok farklı sebep bulunmasından dolayı, göç olgusunu açıklama da yeterli olabilecek, tek bir göç yaklaşımının varlığından söz etmek mümkün olmamaktadır (Özcan, 2017: 185). Farklı disiplinlerin göç olgusuna ilişkin kavramsallaştırmalarının teorik altyapısı da birbirinden farklıdır. Göç teorilerinin çoğunlukla; göç edilen yerin uzaklığı, göç edilen yerde kalınan süre, göç edilen yerin ekonomik koşulları, idari durumu, akrabalık ilişkileri ve sosyal ağlar, göç edenlerin kişisel özellikleri, göç edenlerin etnik kimlikleri, göç edenlerin cinsiyetleri vb. gibi unsurlardan yola çıkarak hipotezler oluşturdukları, makro, orta ya da mikro bir yaklaşım benimsedikleri görülmektedir (Özcan, 2017:187).

Göç konusunu ilk olarak inceleyen kişi Ernest Georg Ravenstein'dir. Ravenstein göç olgusunun, genel geçer kanunlarını bulmayı amaçlamıştır ve bu amaç doğrultusunda yedi tane göç kanunu belirlemiştir. Bu kanunları; göç ve mesafe, göç ve basamakları, yayılma ve emme süreci, göç zincirleri, doğrudan göç, kırsal kent yerleşimcileri farkı ve kadın erkek farklı olarak tanımlamaktadır. Ravenstein (1885) yılında yayınlanan makalesinde göçün yedi kanunu şu şekilde açıklamaktadır:

Göçmenlerin çoğu göç ederken, yakın mesafeleri tercih ederler ki ortaya çıkan göç akımlarının yönü göçmenleri de kendine çeken ticaret ve endüstri merkezlerine doğrudur. Bu yer değişim sırasında, her bir yerleşim birimindeki yerli halkın sermayesi hesaba katılmalıdır. Sanayileşmenin bir sonucu olarak ticaret artışı nedeniyle kentlerde meydana gelen ekonomik büyüme, kente yakın bölgelerdeki kişilerin hızla kente göç etmelerine sebep olacaktır. Kente yakın yerlerdeki kırsal kesimde olan boşalma daha uzak yerlerden gelen kişiler tarafından doldurulacaktır. Dolayısıyla, kentlerde yaşanan avantajlar diğer göçmenler tarafından fark edilince, göç tüm ülkeye yayılacak ve herkes tarafından hissedilecektir. Göç tek başına bir amaç olamaz. Bireyler sadece göç etmek istedikleri için göç etmezler. Göç etmek için farklı amaçları vardır. Bu amaçlar kentin getirisinden pay alma veya daha iyi yaşama arzusu olabilir. Dolayısıyla, yeni gelişen sanayinin ihtiyaç duyduğu iş gücü, göç yoluyla karşılanmaktadır. Göç bir kez başladı mı, zincirleme devam eden bir süreçtir. Her bir göç dalgasının kendinden sonra ki göç dalgası için motive edici bir rolü vardır. Uzak mesafelere giden göçmenler genellikle sanayi ve ticaretin çok geliştiği yerleri tercih ederler. Kentte yaşayan bireyler, kırsal kesimde yaşayan bireylere göre göçe daha az eğilimlidirler. Kadınlar, erkeklere göre göçe daha eğilimlidirler.

Ravenstein, ortaya atmış olduğu göç kanunları ile göçün temel mekanizmalarını ortaya koymaya çalışmıştır. Ortaya koymuş olduğu kanunlara bakıldığında, göçün esas nedenini, ekonomik temellere dayandırmaktadır. İnsanların daha refah bir hayat sürebilmek için göçe karşı güdülendiklerini, arzu ettikleri bu hayatı da ticareti dolayısıyla ekonomisi gelişmiş kentlerde bulabileceklerini belirtmektedir. Ravensetein, göç hareketlerinin büyük çoğunluğunun kısa mesafelere, uzak mesafeli göçlerin ise ticaret ve sanayinin yoğunlaştığı yerlere doğru insanların maddi durumlarını düzeltme isteğinden dolayı gerçekleştiğini belirtmektedir. Bu bağlamda ele alındığında, Gireseun-Yağlıderelilerin, New Jersey'e gerçekleştirmiş oldukları göçleri de, az gelişmiş kırsal, iş gücü imkanlarının kısıtlı olduğu bir bölgeden, ekonomi ve sanayisi gelişmiş, daha müreffeh bir hayat arzusu yaşama isteğiyle başlamıştır. Daha önce göç edenlerin teşvik edici rolleriyle birlikte de süreç içerisinde ağlar yoluyla zincirleme devam etmiştir.

2.2.1.1 Neo –Klasik Ekonomi Teorisi

Neo-klasik ekonomik kuram, göç olgusunu makro ve mikro boyutları ile açıklamaya çalışmaktadır. Lewis (1954) ekonomik kalkınma sürecinde işçi göçünü açıklamak için geliştirilmiştir. Teoriye göre; uluslararası göçün nedenini düşük ücretli, yüksek işsizlik oranı olan yerlerden, düşük işsizlik oranı olup, yüksek ücretli olan yerlere kişilerin hareketi olarak açıklamaktadır. Uluslararası ücretler eşitleninceye kadar insanlar emek arzı yüksek olan yerlerden, emek arzı az olan yerlere göç etmektedirler. Massey (1999). Yeni klasik ekonomi kuramının makro boyutu göç ile ilgili birçok varsayım öne sürmektedir :

- Uluslararası göçmen işçilere ücretler arası farklılıklar neden olmaktadır.
- Ücretler arası farklar giderildiğinde, ücret farklılığından kaynaklanan göç daha fazla var olmayacaktır.
- Uluslararası işçi dalgalanmaları, öncelikli olarak emek piyasasındaki mekanizmalarından etkilenmektedir. Diğer piyasalar bu derece etki gücüne sahip değildir.

- Hükûmetler için, göç akımlarını kontrol etmenin yolu; iş gücü piyasalarını düzenlemeden ve etkili bir hale getirmelerinden geçmektedir.

Yeni Klasik ekonomi mikro boyutu bireysel seçime dayalı, mikro ekonomiye dayanır. Bu modelde, rasyonel bireyler fayda-maliyet hesabı yaparak göç etmeye karar verirler. Çünkü bu hesaba göre, göç hareketinden genellikle, parasal bir pozitif net getiri beklerler. Uluslararası göç, beşeri sermayeye yatırım biçimi olarak kabul edilir. İnsanlar becerilerini ve bilgilerini en üretken olabilecekleri yere taşımayı seçerler; ancak daha yüksek ücretlere ulaşmadan göze almaları ve göğüslemeleri gereken bazı maliyetler vardır. Bu, seyahat etmenin maddi maliyeti, göç ederken ve iş ararken hayatı idame ettirmenin maliyeti, yeni bir dil ve kültürü öğrenme çabası, yeni emek piyasasına uyumda yaşanan zorluklar ve eski bağları koparıp yeni ilişkiler kurmanın psikolojik maliyetlerini kapsar (Massey ve diğerleri, 2014: 14). Göç edecek kişiler en fazla gelir ve fayda elde edebilecekleri yerleri ön görür ve göç hareketleri için ona uygun bir hedef nokta belirlerler. Massey ve diğerleri (1993) neo-klasik yaklaşımın göçe katkısını göçün ayırıcılığı açıklaması olarak belirtmiştir.

Neo-Klasik ekonomi teorisi uluslararası göç için mantıklı bir açıklama getirmiş olmasına karşın, uluslararası ücretin göç alan ve göç veren ülkelerde eşitlenmesi gerekliliğini savunması ile katı bir şekilde eleştirilmektedir. Massey ve diğerleri (1999) bu teorinin eleştirilmesine sebep olan bir diğer nedenini ise, göçmelerin göç ettikleri yerler ve seyahatler hakkında yeterli bilgiye sahip olmadan, göç etme sebeplerini ücret ve uluslararası hareketlilikten faydalanma olarak görmeleri olarak açıklamışlardır. Neo-klasik ekonomi, uluslararası göçü mikro ve makro boyutta açıklamaya çalışmış ama göçün karmaşık yapısından dolayı, tek başına yeterli olmamıştır. Yetersizlikler karşısında, göç hareketlerini açıklamak için birçok yeni yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Bunlardan biri de aşağıda detaylıca açıklanan ikiye bölünmüş emek piyasası kuramıdır.

2.2.1.2 İkiye Bölünmüş Emek Piyasası Kuramı

Michael J. Piore tarafından geliştirilen bu kuram, modern sanayi toplumlarının iş gücü ihtiyacından kaynaklandığını söylemektedir. Uluslararası göçün gelişmiş ülke ekonomilerinin sürekli işgücü ihtiyacı tarafından kaynaklandığını ileri sürer. Piore (1979) yapmış olduğu çalışma da göçün az gelişmiş ülkelerdeki düşük ücret ya da işsizlik gibi etkilerden değil, göç edilen ülkelerdeki göçmen işçi alma gereksiniminden kaynaklandığını belirtmiştir. Piore'ye göre gelişmiş sanayi toplumlarının ve ekonomilerin dört temel özelliği bu sistematik iş gücü talebini ortaya çıkarmaktadır (Massey ve diğerleri, 2014: 20). Bu özelliklerden ilki yapısal enflasyondur. Buna göre ücretler, sadece arz ve talebi yansıtmaz aynı zamanda saygınlık ve statüyü de yansıtır. İş verenler, hiyerarşik düzende en altta bulunan işlere iş gücü bulmak için, basit bir şekilde o iş için uygun olan ücreti artırmazlar. Bunun nedeni, o ücreti artırdığında ortaya hiyerarşide bir üst basamakta çalışan işçiler ile sıkıntı çıkması olasılığı yüksek olacağını düşünmeleridir. Bu nedenle, kapitalist ekonomiyi yönlendiren ve gücü elinde bulunduran iş verenler, bu tür sıkıntılardan kaçınmak için, iş gücü yüksek, düşük ücretli ülkelerinden göçmen işçiler getirmeyi daha kolay ve çözümleyici bulmaktadırlar. Amerika'ya yapılan göçler bu çerçevede ele alınmazken, Avrupa'nın iş gücü arzını daha düşük ücretlerle kendi güneyinden karşılaması bu bağlamda ele alınabilir. Avrupa'dan Amerika'ya yapılan göç hareketleri incelenip, değerlendirildiğinde; Avrupa'dan yapılan göçler, Amerika'nın iş gücü arzını gidermek için değil, göçmenlerin sanayisi ve ekonomisi gelişmiş bir yere, daha müreffeh bir hayat sürmek için yapıldığı görülmektedir.

Gelişmiş sanayi toplumlarının ve ekonomilerin, ikinci özelliği motivasyon sorunudur. İnsanlar, sadece gelir sağlamak için değil, aynı zamanda itibar kazanmak için de çalışırlar. Dolayısıyla, mesleki hiyerarşinin en alt basamağında çalıştıracak işçi bulmak zordur. Bu grupta çalışacak olan işçinin çalışması ile birlikte itibarı artmayacağından dolayı motivasyon sorunları yaşamaktadır. Bunun için amacı sadece para kazanmak olan işçileri burada bulundurmamak en sağlıklı çözüm olacaktır. Bunu da yine iş gücü yüksek, düşük ücretli ülkelere gelen göçmen işçilerle yapmak büyük sorunlara neden olmayacaktır. İkiye bölünmüş emek piyasası kuramı nitelikli insanların para kazanmanın

yanı sıra, saygınlık kazanmak gibi bir amaçları olduğundan dolayı düşük ücretli işlerde çalışmalarının motivasyon sorunları doğuracağını, bu nedenle bu tür işlerde çalıştırmak için düşük ücretli ülkelerden göçmen işçiler getirilerek bu tür olabilecek sorunların önüne geçilebileceğini belirtmektedir. Yapılan bu çalışmada, iş gücü yüksek düşük ücretli bir ülkeden (Türkiye), iş gücü düşük yüksek ücretli bir ülkeye göç hareketi yapılması bağlamında, fayda sağlanmıştır. Fakat, ikiye bölünmüş emek piyasası kuramı, Yağlıderelilerin, Amerika'ya göç nedenlerini açıklamakta yetersiz kalmıştır. Bunun nedeni; Amerika'ya yapılan göçler, Avrupa'ya yapılan işçi göçleri gibi belli bir devlet politikası çerçevesinde gerçekleştirilmemiştir. Amerika'ya Yağlıdereli Türkler tarafından gerçekleştirilen göçler, göçmenlerin bireysel olarak ekonomik yetersizliklerinden kaynaklanmış olmasına karşın, iki ülke arasında yapılan herhangi bir anlaşmaya dayanmamaktadır.

Uluslararası göç sürecinin bir diğer özelliği; iş gücü arzının sınırsız olması ve göç akımlarının süreklilik göstermesidir. Göçmenler, göç alan ülkelerin sınırlı ve katı göç politikalarına rağmen, birçok tehlikeyi riske alarak sınırlarını zorlamaktadırlar. Bu özellikler göz önünde bulundurulduğunda, Pioere uluslararası göç hareketlerini; ikiye bölünmüş iş gücü piyasası tanımlaması ile açıklamaktadır. Bu bağlamda değerlendirildiğinde, çalışma dâhilinde görüşme yapılan katılımcıların da Amerika'ya göç süreçleri sırasında, bu ülkenin sıkı göç politikalarına rağmen, birçok risk alarak, yasal olmayan yollardan girmeye çalıştıkları ifade edilebilir.

Massey ve diğerleri (2014) yapmış oldukları çalışmada bu yaklaşımı şu şekilde açıklamaktadır. İkiye bölünmüş emek piyasası kuramına göre, sermaye: emek ve sermaye olmak üzere iki sektörden oluşmaktadır. Sermaye sektöründeki işler çoğunlukla yerel işçiler tarafından yapılırken, emek sektöründeki işler göçmen işçiler tarafından yapılmaktadır. Bunun nedeni şu şekilde açıklanmaktadır: Sermaye üretiminin sabit faktörlerinden biridir, sermaye işten çıkarılamaz. Sermaye sahipleri sermayenin işsizlik maliyetini karşılamak zorundadır. İş gücü, talep düştüğünde bırakılabilen değişken bir faktördür ve işçiler kendi işsizliklerinin maliyetini karşılamak zorunda kalabilirler. Mümkün olan her durumda sermaye sahipleri donanım maliyetlerini idame ettirebilecek düzeyde isterler ki; bir talebi sabit tutmaya çalışırken, talebin değişken kısmını ise ekstra iş gücü ile karıştırmaya çalışırlar. Böylece sermaye yoğun yöntemler

temel talebi karşılamak için kullanılırken, işgücü yoğun yöntemler mevsimsel ve dalgalı talep için kullanılır. Bu ikilik de işçiler arasında iş gücünün ikiye ayrışmasına yol açan farklılıklar yaratır. Pionere'nin ikiye bölünmüş emek piyasası kuramından sonra, göçü farklı bir açıdan ele alarak, göçü; itici ve çekici faktörlere dayandırarak açıklayan bir diğer yaklaşım da İtme-Çekme Teorisidir.

2.2.1.3 İtme-Çekme Teorisi

Everett Lee tarafından geliştirilmiş bir teoridir. Lee, kuramında göçün meydana gelmesinde neden olan temel etmenleri belirlemeye çalışmıştır. Bunları yaşanan yerlerle ilgili etmenler, gidilmesi düşünülen yerle ilgili etmenler, engeller ve bireysel etmenler olmak üzere kategorize etmiştir. İtme ve çekme kuramına göre, hem yaşanan yerde hem de gidilecek yerde, itici ve çekici faktörler vardır. Hem itici hem de çekici faktörlerin birliği bir bütünlük oluşturmaktadır. Olumlu faktörler göçe yönelik çekmeyi temsil ederken, olumsuz faktörler ise itmeye karşılık gelmektedir. Bu birlikteliğin ortaya koymuş olduğu bütünlük, açıkça göstermektedir ki, yaşanan yerin de göç edilecek yerin de kendi içinde olumlu ve olumsuz faktörleri, yani itme ve çekme faktörleri vardır (Çağlayan, 2006: 73-74). Lee'ye göre göç, anlaşılması zor ve karmaşık bir olgudur. Bunun için de sadece itme-çekme faktörlerini incelenmek yetersiz kalmakta, itme çekme faktörlerinin yanında göçü engelleyebilecek olan makro ve mikro faktörlerin de incelenmesi gerekmektedir. Diğer bir deyişle Lee'ye göre göç; artılarla eksilerin matematiksel hesabından çıkan bir sonuç değildir; fakat artılar ve eksilerle yapılan bu matematiksel hesapta göçün temelini ilk basamağını oluşturmaktadır (Çağlayan, 2006: 75).

Yapılan bu çalışmada, göç hareketi Giresun'un Yağlıdere İlçesinden Amerika'nın New Jersey eyaletine doğru gerçekleşmiştir. İtme çekme teorisinin prensipleri göz önünde bulundurularak yapılan göç olayı değerlendirildiğinde; göç edilen yöne doğru çekici faktörlerin daha fazla olmasından kaynaklı bir göç hareketi gerçekleşmiştir. Giresun-Yağlıdere ilçesinden, New Jersey'e gerçekleşen göçlerde Yağlıdere'de iş imkânlarının sınırlı olması, ekonomik sorunlar, fiziksel engeller gibi itici faktörler; diğer yandan ise Amerika'ya göç eden insanların yaşam şekline, ekonomik durumlarına duyulan

hayranlık, Amerika'daki iş fırsatları ve göçmen ilişkiler ağının oluşması, daha iyi ve özgür bir yaşam arzusu gibi çekici faktörler etkili olmaktadır. Çekici faktörler, göçmen ağları yoluyla gerçekleşen göçler için tetikleyici etki etmesinin yansira, göçün sürdürülebilirliği açısından da oldukça önemlidir. Göç edilen yerin uzaklığı, dil bilmeme, göç sürecindeki maddi sıkıntılar gibi faktörler ise itici faktörleri oluşturmaktadır.

2.2.1.4. Dünya Sistemleri Teorisi

Immanuel Wallerstein'in 1974 tarihli *The Modern World System* adlı eserine dayanan bu teori göç olgusunu tarihsel-yapıcı bir yaklaşımla ele alır. Dünya sistemleri kuramına göre göç; kapitalist gelişim sürecinde kaçınılmaz olarak gerçekleşen çözümlerin ve altüst oluşların doğal bir büyümesidir (Massey ve diğerleri, 2014: 24). Uluslararası göçün kökenini 16. yüzyıldan itibaren gelişen ve yayılan dünya pazarının yapısına bağlamakta, göç olgusunu sosyalist bakış açısı ile irdelemekte ve göç sürecini sömürgecilik ile ilişkilendirmektedir. Sömürgeci ülkelerin, vaktiyle hizmet verme amaçlı fakir ülkelerin topraklarına girmeleri, sömürgeci hükümetlerin ve çok uluslu şirketlerin dünya ekonomisi kapitalistlerinin üretmiş olduğu ulusal seçkinlerin iktidarlarını sürdürmelerine yardımcı olmaları günümüz de bunun bir yansıması olarak görülebilir. Massey (1999) uluslararası politik güç, eşit olmayan bir şekilde dağıldığı için, kapitalizmin bu eşitsizlikleri destekleyerek ilerlemesinde ve tabakalamış ekonomik düzeni desteklenmesinde önemli bir rol oynadığını iddia etmektedir 19. Yüzyılda dünya büyük bir pazar alanı olarak düşünüldüğünde, aslında 16.yy da devam eden sömürgecilik anlayışının bugünde bir anlamda devam ettiğini ileri sürmektedir. Kapitalist merkez devletlerle, onların çevresindeki devletler arasındaki ekonomik farklılıklar göçün temel nedendir. Kapitalist ülkelerin, kapital birikimleri işçi göçüne neden olmaktadır. Dolayısıyla, iş gücü; çevre ülkelerden merkez ülkelere aktarılarak sömürülmektedir. Teoriye göre işgücü göçü, çift taraflı bir yararlanma boyutuna sahip değildir. Teori: Küreselleşme sürecinde, gelişmiş ülkelerin teknoloji, üretim, hammadde gibi birçok acıdan avantajlı konumda olduğunu ileri sürerek iş gücünün çevre ülkelerden merkez ülkelere doğru bir yönelim içinde olduğunu ileri sürmektedir (Bayraktar, 2013: 118).

Dünya sistemleri kuramı; uluslararası göçü kapitalist gelişmenin neden olduğu yer değiştirmelerin doğal bir sonucu olarak görmektedir. Kapitalist ekonomi ABD, Batı Avrupa gibi merkezlerden daha geniş halkalara yayılarak, daha fazla kişiyi dünya ekonomisine dâhil etmektedir. Çevre bölgelerdeki toprak hammadde emek dünya pazarlarının denetiminin altına girdikçe dış ülkelere doğru göç akımları oluşmaktadır. Kapitalist çiftçiler bile, bu küresel Pazar ekonomisi ile rekabet edebilmek için, sanayi mamulü gübre ve tohum kullanmaya başlamışlardır. Abadan-Unat (2002); geçime dayalı tarım, yerini nakit karşılığı mahsullere bırakınca, birçok tarım işçisi işsiz kalmış böylece yerel tarımsal topluluklar zayıflamıştır.

Dünya da kapitalizmin en belirgin şekilde yaşandığı Amerika'ya Yağlıdereli Türkler tarafından yapılan göç, dünya sistemler teorisi bazında değerlendirildiğinde, çalışma da görüşme yapılan katılımcıların büyük kısmı çevre ülke kategorisi içerisinde yer alan Türkiye'den merkez ülke olan Amerika'ya göçlerinin nedenini ekonomik sebeplere dayandırmışlardır. Dünya sistemler teorisinin ön gördüğü şekilde gelişmiş bir ülke olan Amerika, teknoloji, üretim, hammadde ve birçok açıdan Türkiye'den üstün bir durumdadır.

Yukarıda bahsi geçen, tarihsel-yapısalcı yaklaşım ve ekonomik göç teorileri: her şeyin belirleyicisi olarak sermaye çıkarlarını görmeleri ve bireylerin hareketlerine gereken önemi vermemeleri nedeniyle eleştirilmiştir. Bu eleştiri neticesinde, göç olgusunu tüm boyutlarıyla değerlendirmeyi amaçlayan 'göç sistemleri teorisi' ortaya çıkmıştır.

2.2.1.5. Göç Sistemleri Teorisi

Göç Sistemleri teorisi ilk kez 1970 yılında Mabogunje tarafından ortaya atılmış bir fikirdir. Massey (1999) göç; kesin bir coğrafik şekli ve yapısı olan uzamsal bir süreçtir Teoriye göre; uluslararası göç sisteminin merkezinde genellikle bir ülke veya ülke grubundan oluşan çekirdek bir alıcı bölge, bu bölgenin etrafında ise olağandışı büyüklükteki göçmen akımları ile buraya bağlı olan göç veren ülkeler bulunmaktadır (Fawcet,1989. Akt. Develi, 2017: 1347). Uluslararası göç, esas olarak; ülkeler arası büyük oranda göçmen değişimini içerse de, insanların hareketlerini birleştiren ve geri

dönüt veren belli mekanizmaları da (göçmenler, öğrenciler, turistler ve iş verenler) içinde barındırmaktadır. Massey (1999), ekonomik kültürel ve politik bağlantılar, uluslararası göçü bir arada tutan ilişkiler ve bağları oluştururlar. Uluslararası göç sürecinde, insanların hareketleri önceden bir düzen içine kurulmuş bireysel ya da aile bağları tarafından desteklenmektedir. Göçmen ağları, aile birleştirme düzenlemeleri gibi politikalar tarafından devlet tarafından desteklense de, devletlerden bağımsız bir şekilde çalışmaktadır. Mabogunje, 1970 yılında yayınlamış olduğu çalışmasında göçmen ağları ve göçmenler tarafından kurulan diğer doğal yapılara ‘ yasal olmayan kontrol alt sistemleri’ olarak bahsetmektedir. Bu alt sistemler göç olgusunu belli yollardan teşvik ederek göçmen akınlarının oluşmasının devamının sağlanması amacına hizmet etmektedirler.

2.2.1.6 İlişkiler Ağı Teorisi

Bu çalışma kapsamında gerçekleştirilen göç hareketi, sosyo-ekonomi temelli ve göçü başlatan ilk nedene odaklanan; neoklasik ekonomi, yeni ekonomi, ikiye bölünmüş emek piyasası ve dünya sistemleri yaklaşımı gibi yaklaşımların bakış açısından değerlendirilmiş olsa da yaşanan göç olayını açıklamakta yetersiz kalmaktadırlar. Ancak, 1990’lü yıllardan sonra ekonomini küreselleşmesi iletişim ve ulaşım kaynaklarının kolay erişilebilirliği, uluslararası göç sürecine farklı bir hareketlilik kazandırmış ve göç olgusunu açıklamada yapısal faktörlerin yanında kültür, aile ve ilişki ağlarının da önemli olduğu belirlenmiştir. Göç nedenlerine odaklanan neoklasik ekonomi, yeni ekonomi, ikiye bölünmüş emek piyasası ve dünya sistemleri yaklaşımından farklı olarak, ilişkiler ağı teorisi göç sonrası süreçlere de açıklama sunmaktadır.

İlişkiler ağı teorisi, göçü nedensellik ilişkisinin yanı sıra, göçmenler arasındaki iletişim açısından değerlendirmektedir. Belirli bir ülkeye göç etmiş olup yerleşenler ile göç etmeyi düşünen ya da yeni göç eden kişiler arasında bir iletişim ve ilişki söz konusu olmaktadır. İlişkiler ağında akrabalar, hemşeriler ya da dostlar dayanışma içine girmekte ve bu dayanışma da göçü özendirir bir olgu olmaktadır (Bayraktar, 2013: 119). Göçmen ağları göçmenler, eski göçmenler ve göçmen olmayan insanlar arasındaki bağı, akrabalık, arkadaşlık ve paylaşılan toplumun kökleri aracılığıyla kuranlar uluslararası hareketliliğin olasılığını artırır, çünkü

harekete bağı maliyet ve riski düşürür ve göçe ilişkin beklenen geri dönüşleri artırır. Ağ ilişkileri, insanları cezbetmek için yabancı istihdamın girişini mümkün kılan bir toplumsal sermaye oluşturur (Massey ve diğerleri, 2014: 28). Abadan Unat (2006) bu ilişkiler ağını: “Göçmen ilişkiler ağı, geldikleri ülke ile yeni yerleştikleri ülkelerde eski göçmenler, yeni göçmenler ve göçmen olmayan kişiler arasında ortak köken, soydaşlık ve dostluk bağlarından oluşan kişiler arası bağlantılardır” şeklinde tanımlamaktadır.

İlişkiler ağı kuramı uluslararası göçü "zaman ve mekân" açısından ele almakta, göçün bu yönünü aydınlatmaya çalışmaktadır. Bu yaklaşım, özellikle göçün sürekliliği ve kendini yeniden üretmesiyle ilgilenmektedir. Massey, göçmen ağları kavramını, göçmenlerin geride kalan aileleri, arkadaşları, hemşerileri ile kurduğu karmaşık ilişkileri tanımlamak için kullanmaktadır. Göç eden kişilerin geride kalan aile ve akrabaları ile bağları bilgi alışverişi, mali yardım, iş bulma ve diğer konularda destek sağlamakta, bu etkileşimler daha sonra göç edecek olanların maliyetlerini ve içerdiği riskleri azaltarak kolaylaştırmaktadır (Gelekçi, 2014: 182).

Göçmen ağları, uluslararası hareketliliğin karakteristik yapısının değişimini sürekli kılar. Göçmen ağları, göçün ortaya çıkmasında etkili olan ekonomi ve iş piyasasından bağımsız olarak uluslararası göç dalgasının devam etmesinde önemli rol oynar. Bilgi ve kaynak sağlayarak, göçmen ağları göç masraflarını azaltarak göç eden kişi sayısının artmasına neden olur (Liu,2013: 1243).

Yurtdışına gidip tekrar ülkesine gelerek, oradaki iş imkânlarını anlatan ve yeni göç edecek kişilere yolculuk, barınma masraflarının ilişkiler ağı yoluyla azalmasına neden olacak fırsatlar ortaya çıkınca, göç artık engellenemez bir hale dönüşmektedir. Portes and Rambaut 2006 yılında, Amerikalı göçmenlerin özelliklerini açıkladıkları çalışmalarında; ev sahibi olan ülkeye, önceden gidip yerleşmiş ve bir düzen kurmuş göçmenler, yeni gelecek olanların iş bulmalarına ve barınma ihtiyaçlarında önemli ölçüde yardımcı olduklarını belirtmişlerdir. Ağ kuramına göre, ağ ilişkileri; göçe bağı maliyet ve riski düşüreceğinden dolayı uluslararası göç hareketliliğini artmasına neden olur. Gelişen ağ ilişkileri sayesinde, daha önce göç eden bireyler, yeni gidecek olanların maliyetlerini azalttığı gibi varılacak yer ile ilgili bilgiler sunar ve göçü

güvenli bir gelir kaynağı haline getirir. Dolayısıyla, maliyetlerin büyük oranda azalmasına neden olan bu ağlar, göçe teşvik edici rolüyle göç eden sayısını artırır ve kendini idame ettiren yapının sürekli gelişmesine ve büyümesine katkı sağlar. Ağ kuramı, göçün bireysel ya da aile tarafından verilen bir karar süreci olduğunu kabul eder. Ancak, göç davranışının bir noktada sistematik olarak göç edilen ortamı, göçe karar verilen durumu sistematik olarak değiştirdiğini ve dolayısıyla ileri bir zamanda karar vericilerin göç etme yönünde karar verme olasılıklarını büyük ölçüde arttırdığını ileri sürer. Göçün kendi kendini idame ettirebilen bir yayılma süreci olarak kavramsallaştırılmasıyla göç çalışmalarında tipik olarak başvuru genel denge analizlerinden çıkan önermelerden oldukça farklı sonuçlara varılır:

Uluslararası göç, bir kez başladıktan sonra, ağ bağlantılarının göç veren toplumda hemen herkes güçlükle karşılaşmadan göç edebilir hale gelinceye kadar yayılmasıyla artarak devam eder ve ancak ondan sonra göç hareketi yavaşlamaya başlar. 2. İki ülke arasındaki göçmen akışının büyüklüğünün ücret farklılıkları ya da istihdam oranları ile ilişkisi güçlü değildir. Çünkü göçü destekleyen veya engelleyen bu değişkenlerin başlangıçtaki etkisi ne olursa olsun, zaman içinde göç ağlarının gelişmesinden dolayı göç maliyet ve ilişkili risklerin düşüşünden dolayı bu ilişki (ücret-istihdam-göç akım büyüklüğü) geri planda kalır. 3. Uluslararası göç, ağların oluşumu ve güçlenmesi yoluyla bir kez kurumsallaştıktan sonra, başlangıçta göçe yol açan-yapısal yâda bireysel- nedenlerden giderek bağımsız hale gelir. 4. Ağlar genişledikçe ve göç etmenin maliyetleri ve riskleri düştükçe, göç akışlarının sosyoekonomik seçiciliği azalır ve göç edenler göç veren toplumun genelini daha fazla temsil etmeye başlarlar (Massey,2014: 29-30).

Yukarıda bahsedilen kuramlar, uluslararası göç hareketlerini belli noktalarına odaklanarak açıklasalar da, bu kuramların odaklandıkları noktalar görmezden gelinmemelidir. Robert Merton'un (1968) göç olgusunu açıklarken göçün farklı elementleri için farklı teorilerden yararlanarak açıklamanın göç kavramını ve göç

süreçlerini daha derinlemesine anlamayı sağlayacağını belirtmektedir. Göç sorunsalını, bu şekilde incelemek, göç sürecini daha derinden analiz etme ve anlama fırsatı sağlar.

Uluslararası göç hareketleri küreselleşen dünya da yaşanan ve yaşanacak olan sürecin belirlenmesinde önemli bir yere sahip olmasından dolayı, güncel, dinamik ve uluslararası boyutlu bir meseledir. Göç durağan bir olgu değil, nedenleri ve sonuçları ile birlikte değerlendirilen bir süreç olarak kabul edilmektedir (Taşçı, 2009: 4). Göç olgusu oldukça karmaşık bir yapıya sahip olmasından dolayı tek bir tanım ya da kuram ile göçü açıklamak pek mümkün değildir. Bu nedenle göçü açıklamak için her biri göçün farklı noktalarına yoğunlaşan birçok kuram gelişmiştir. Kuramların ortak noktaları olmakla birlikte, tek başına bir göçü her yönüyle açıklamakta yetersiz kalmaktadırlar.

Massey (2015), uluslararası göçün 5 özelliğini kuramlaştıran kapsamlı bir çerçeve oluşturmuştur

- (1) göç veren ülkelerde göçe yatkın hale gelen hareketli bir nüfus yaratan yapısal güçler;
- (2) göç alan ülkelerde göçmen işçilere sürekli bir talep oluşmasını sağlayan yapısal güçler;
- (3) bu güçlere sınır aşan hareketlerle cevap veren insanların motivasyonları;
- (4) insanların zaman içinde ve bölgeler arasında hareketliliklerini sürdürmesini sağlayan ve küreselleşme ile ortaya çıkan sosyal yapılar ve örgütler;
- ve (5) hükümetlerin bu güçlere karşı uyguladığı politikalar ve bu politikaların ülkeye giren ve çıkan göçmenlerin özelliklerini ve sayılarını şekillendirmedeki işlevleri.

Var olan kuramları bu çerçevede sınırlandırarak açıklamaya çalışmıştır. Göç gönderen ülkelerde göç etmeye eğilimli bir nüfus yaratılmasını kuramsallaştıran teoriler Dünya Sistemleri teorisi ve ekonomideki kuramsal teoridir. Massey (2014) iki teoride göçün, ekonomik kalkınma döneminde pazarın oluşması ve genişlemesiyle toplumlarda gerçekleşen yapısal dönüşümlerden kaynaklandığını ileri sürmektedir. Yalnızca geçim sağlamaya yönelik ekonomilerden piyasa ekonomisine geçiş sosyal kurumlarda yeniden yapılanmaya neden olmuştur ve bu yapılanma sırasında insanlar geçimlerini sağlamaya

yönelik geçimlerini kaybetmiştir. Örneğin, köylü tarımın ticari tarıma yerini bırakmasıyla, köylünün elinden geçim kaynağının elinden alınması gibi.

Sanayi sonrası toplumlarda sürekli düşük ücretli göçmen işçiye yönelik talebin yaratılması ise bölünmüş işgücü piyasası teorisi ile kuramsallaştırılmıştır. Neo-klasik ekonomi ve göçmen işgücünün yeni ekonomisi teorileri yukarıda bahsedilen yapısal güçlere yanıt vererek göç edenlerin neden bunu yaptıklarını kuramsallaştırmaktadır. Neo-klasik ekonomi insanların buldukları yerdeki kazandığı parayı ve göç edeceği yerdeki kazanacağı parayı hesaplayarak yaşam boyu getirinin en yüksek olduğu yerlere göç ederler. Böylece denge sağlanana kadar, toplamda iş gücü düşük ücretli bölgelerden iş gücü yüksek ücretli bölgelere doğru hareket eder (Massey,2014: 13). Göçmen işgücünün yeni ekonomisi teorisi, Neoklasik ekonomi teorisi tarafından öngörülen daimi göç modelinin aksine, insanların daimi olarak değil de geçici süreliğine gelirini çeşitlendirmek ve kendi ülkelerinde biriktiremeyecekleri ya da borç alamayacakları parayı elde ederek ülkelerinde yaşamış oldukları sorunları çözebilecek bir durumda eve geri dönmek için yurt dışına göç ettiklerini ileri sürmektedir.

Göç sürecinde oluşan ve gelişen sosyal yapıları açıklayan başarılı teorilerden birisi de sosyal sermaye teorisidir. Kendi ülkeleri dışına göç eden ilk göçmenlerin yardım alabilecekleri sosyal bir bağları bulunmaz. Onlar için göç, başka ülkeye giriyorlarsa maliyetli, riskli ve bir bilinmezlik içerir. Fakat zaman içerisinde, ilk göç edenler kendilerine bir alt yapı oluştururlar ve bu durum kendi kendini yenileme özelliğine sahip bir süreçle ilerler. Bu süreç birikimli (birikmiş) nedensellik olarak bilinir (Massey,2014: 28). İlk gelen göçmenler, anavatanlarındaki akrabalar ve arkadaşları ile karşılıklı zorunluluk ağları üzerinden ağlara sahiptirler. Göçmen olmayanlar, ülkelerinden göç etme süreçlerinde ve hedef ülkeye girişi sürecinde uluslararası hareketin maliyet ve zorluklarını düşürmek, iş ve barınak bulmak için bu ağlardan oldukça faydalanırlar. Bu çalışmanın da dayandığı temel yaklaşım olan ilişkiler ağı yaklaşımı şu şekilde özetlenebilir. İlk kez göç edecek bireyler, varacakları yerle ilgili önemli bilgilere ve bu bilgileri onlara sağlayacak ilişkilere sahip değillerdir. Dolayısıyla, göç sürecinde her şeyi deneyimleyerek öğrenmek durumunda kalmaktadırlar. Bu durum onlar için hem yıpratıcı hem de masraflı olmaktadır. Fakat, bir yere ilk kez göç gerçekleştirildikten sonra, göçmenler, yeni göç edecek göçmenlere

bilgi sağlar, deneyimlerini paylaşır ve akın sosyal ilişkileri sebebiyle gün maliyet ve risklerini azaltır.

3.BÖLÜM

1960 SONRASI TÜRKİYE'DEN YURT DIŞINA GÖÇ HAREKETLERİ VE YAĞLIDERE'DEN NEW JERSEY'E GÖÇ SÜRECİNDE GÖÇMEN AĞLARININ ROLÜ

3.1 TÜRKİYE'DEN YURT DIŞINA GÖÇ

Türkiye'den yurtdışına göç hareketleri 1960'lı yıllarının başına dayanmaktadır. II. Dünya savaşından sonra hızlı bir kalkınma sürecine giren Batı Avrupa ülkeleri işgücü açıklarını, daha az gelişmiş ülkelerden karşılamayı amaç edinmişlerdir. 1950'lerde Türkiye'den yurtdışına bireysel işçi göçleriyle başlayan yurt dışı göçleri 1960'larda yurt dışı istihdam politikaları ile devlet tarafından özendirilmeye çalışılmıştır. Bu çerçevede, Türkiye'de 1961 Anayasası'nın yürürlüğe girmesinin ardından hazırlanan Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1962-1967) 'fazla işgücünün ihraç edilmesi hem göçmenlerin sağlayacağı işçi dövizleri, hem de ülkedeki işsizliğin azalması bağlamında önemli bir kalkınma stratejisi olarak belirlenmiştir. Bu stratejinin hayata geçirilmesi için Türkiye ilk olarak, 1961 yılında Batı Almanya ile ikili işgücü anlaşması imzalamıştır. Göçmen işçilerin seçilmesi, işe alma ve işçilere ödenecek ücretler ile ilgili genel şartları düzenleyen benzer ikili anlaşmalar 1964 yılında Avusturya, Hollanda ve Belçika ile; 1965 yılında Fransa ile; 1967 yılında İsveç ve Avustralya ile ayrıca daha az kapsamlı anlaşmalar, 1961'de İngiltere, 1971'de İsviçre, 1973'te Danimarka ve 1981'de Norveç ile imzalanmıştır (DPT, 2001:64).

Süreç içerisinde düzenlenen devlet politikaları ile Türklerin konumları değişiklik göstermiş, aile birleştirme kanunu gibi kanunlarla ailelerini yanlarına alma hakkı tanınmıştır. Böyle bir hakkın tanınması; yurt dışında bulunan Türkler için ev sahibi toplumda farklı bir statüye geçmelerine yol açmış ve başlangıçta yalnızca işçi göçü olarak başlamış fakat aile oluşturmayla devam etmiştir. Dolayısıyla, bir süre sonra göç ettikleri ev sahibi toplumlara sadece işçi olarak hizmet etmekle kalmayarak, ev sahibi toplumlara ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan da katkı sağlamaya başlamışlardır.

Bugün, dünyanın çeşitli ülkelerinde 1960 yılların başında, hızlanan dış göçle başlayan sürecin bir sonucu olarak 4,5 milyonun üzerinde Türkiye kökenli göçmenin ve aile fertlerinin olduğu tahmin edilmektedir. Bunlardan dört milyona yakını Avrupa’da, Yaklaşık 250.000 Türkiye kökenli göçmen ve çocuklarının Kuzey Amerika’da, 100.000 kadarının Avustralya’da yaşadığı bilinmektedir. Ayrıca 150.000’in üzerindeki göçmen işçinin Orta Doğu ve BDT ülkelerinde bulunduğu tahmin edilmektedir.

3.2 TÜRKİYE’DEN AVRUPA’YA GÖÇ HAREKETLERİ

İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra Batı Avrupa ülkelerindeki hızlı kalkınma sebebiyle, iş gücü arzında eksikler meydana gelmiştir. Avrupa ülkeleri, iş gücü arzındaki bu eksiklikleri, güneyinde bulunan ve daha az gelişmiş komşu ülkelerinden karşılamaya çalışmışlardır. 1960’lı yıllarda, Türkiye’de bu istek doğrultusunda iş gücü arzını gidermek için Avrupa’ya işçi göndermeye başlamıştır. İlk olarak, 1961 yılında Batı Almanya ile ikili işgücü anlaşması imzalamıştır. Göçmen işçilerin seçilmesi, ise alma ve işçilere ödenecek ücretler ile ilgili genel şartları düzenleyen benzer ikili anlaşmalar yapılmıştır. Avusturya, Belçika ve Hollanda ile 1964 yılında, Fransa ile 1965 ve İsveç ile 1967 yılında ikili anlaşmalar yapmıştır (Gülsün, 1974. Akt. Şahin Kütük, 2015: 611). Bunun yanı sıra Türkiye ilk beş yıllık kalkınma planını 1962’de yürürlüğe koymuştur. Bu plan gereğince nüfus artışını yavaşlatacak önlemlerle birlikte “artan işgücü ihracatı” bir politika olarak kabul edilmiştir. “Türkiye’den yurtdışına işçi gönderme eğiliminin esas amacı; istihdam sorununa geçici bir çözüm bulmak, niteliksiz işçilerin yurtdışında eğitilmesini sağlamak, yurtdışına giden işçilerin gönderecekleri dövizler ile Türkiye’nin dış ödemeler dengesine katkıda bulunmalarını gerçekleştirmek ve Türkiye’nin değişme ve modernleşmesi sürecini hızlandırmaktır. Bu nedenle, Türkiye’de 1963 yılından itibaren başlayan Planlı Kalkınma Döneminin her aşamasında desteklenen, devlet eliyle dış ülkelere işçi gönderilmesi durumu bir istihdam politikası hâline gelmiştir” (DPT BYKP, 1963. Akt. Yaman, 2012 :42).

İş Gücü arzı nedeniyle Avrupa’ya alınan işçi politikası 1973’e kadar devam etmiştir. 1973’teki yaşanan ekonomik kriz nedeniyle değişim göstermiştir ve bu zamana kadar yoğun bir şekilde devam eden işçi göçleri durma noktasına gelmiştir. İkili antlaşmalar sonucunda yapılan işçi göçlerinin kalıcı olması ve birçok göçmenin ülkesine geri

dönmemesi üzerine, göçmen işçilerin sağlık, ölüm, emeklilik, vs. gibi sosyal hakları üzerine yeni düzenlemeler yapılmış, sosyal güvenlik anlaşmaları ve bunlara ek anlaşmalar yapılmıştır (Gülsün, 1974. Akt.Şahin Kütük, 2015: 611).

Geri dönmeyen işçilerin ailelerinin kendi ülkelerinde kalmalarından kaynaklı bölünmüş aile yapıları meydana gelmiş, bunun için de aile birleşimi düzenlemesi uygulaması yapılmıştır. Yapılan düzenlemelerden birisi de, aile birleşimi üzerine yapılmıştır. Evlenmeden önce göç etmiş bireylerin evlenerek ülkeye yasal yoldan girişini sağladığı bireyler, aile bileşimi yoluyla göç eden göçmenleri oluşturmaktadır (Abadan-Unat, 2006: 352). Aile birleşimi düzenlemesiyle, göçmen işçi olarak çalışan işçiler, ailelerini yanına getirebilme hakkı tanınmıştır. Böylece “ Türkiye’den Avrupa’ya göçü devam ettirerek, misafir işçi statüsünden Avrupa vatandaşı olma yolunda adımlar atmaya başlamışlardır” (Yaman, 2012: 46). Aile düzenleme uygulamasıyla birlikte Türkiye’den Avrupa’ya gerçekleşen göç şekli de değişmiştir. Daha önce, genelde tek başına çalışmak için giden işçiler, artık ailelerini yanlarına alabilmeye, düzenli aile hayatı yaşamaya başlamışlardır. Bu şekilde, göçler artarak devam etmiştir, yurt dışında evli işçi oranları yükselmiştir. İşçi alımının durdurulması ile aynı döneme gelen aile birleşimleri ile ülkedeki göçmen sayısındaki artış durumu Batılı Ülkeler için beklenenin üzerinde gerçekleşmiş ve bu durum da gerek iş, gerek konut, gerek eğitim gibi çeşitli alanlarda yaşanan sıkıntıların daha da artmasına neden olmuştur. 2011 Eylül ayında, yapılan yeni düzenleme ile aile birleşimi kanunda yenilikler yapılmıştır. Avrupa’ya göçler aile kurma evlilik yoluyla yapılan göçler şeklinde günümüzde de hala devam etmektedir. Bugün Avrupa’ya göçlerin devamlılığını sağlayan göç şekli, evlilik kanalıyla yapılan göçlerdir.

3.3 AMERİKA'DA GÖÇ VE GÖÇ POLİTİKALARI

1820-2001 yılları arasında, 67 milyon göçmen yasal olarak Amerika’ya kabul edilmiştir. 1991 yılından bu yana en yüksek göçmen alımı 2001 yılında bir milyonu aşkın göçmen alımıyla gerçekleşmiştir (U.S. Department of Justice 2001).

ABD, göçmen yasaları üzerinde yaptığı değişikliklerle birlikte, birçok ülkeye ciddi kısıtlamalar getirmiştir. İlk kısıtlamalar, 1921 yılında çıkarılan “Kota Yasası” ile

getirilmiş ve 1924’de yürürlüğe konan “Göçü Sınırlandırma Yasası” ile her yıl sadece 162.000 insanın ABD’ye göçmen işgücü olarak girişine izin verilmiştir (Yılmaz, 2005: 3). Bu yasa ile Türkler içinde 100 kişilik bir kota belirlenmiş fakat Türkiye devletinin kurulmuş olması ve insanların yeni beklenti ve umutlar içine girmiş olmasından dolayı 100 kişilik bu kota bile doldurulamamıştır (Kaya, 2006: 5). Türklere ayrılan kotanın doldurulamamasında ki diğer bir neden ise, Türk göçmenlerin ailelerinden ayrı kalmak istememesi ya da Amerika’da yabancı bir kadınla evlenip, orada aile kurarak, kimlik kaybetme korkusu yaşaması olmuştur.

Göçmenler ülkesi olan Amerikan’ının gündeminde her zaman göçmenler yer almaktadır. 1965 yılı da yine Amerika’daki tüm göçmenleri kapsayan, göçmen yasaları üzerine kökü değişiklikleri içeren bir yıl olmuştur. Yapılan bu köklü değişiklikler, devrimci olarak nitelendirilmiştir. Kongre, göç ve vatandaşlığa kabul etmeyi yöneten kategorilerdeki yarıışı kaldırdı. Bu ‘beyaz’ ‘siyahi’ ‘doğulu’ ve buna benzer gibi etiketlemeleri göz önüne almadan vatandaşlığa geçiş sağlayan ilk federal açıklama oldu. Böylece Amerikan vatandaş nüfuzunun seçilmesindeki yasal temeli dönüşü olmayan bir şekilde değiştirdi. Bu değişiklikle, belli Asya ve Afrika ülkelerine ilk kez göç hakkı ve tüm ülkelere eşit sayıda göçmen hakkı fırsatı tanıdı. Fakat, bu köklü değişim, Amerika’ya giren göçmen sayısında bir artışa neden olmadı, aslında daha önce sınırsız bir grup olan Batı Yarımküre göçmen grup sayısını aşağı çekerek yasal tavanı değiştirdi. Bu şekilde, Kongre ülkeye girilmesine izin verilen sayı üzerinde kontrolünü artırdı (Shanks, 2001: 144).

Ülkelerin uyguladıkları göçmen politikaları farklılık göstermektedir. Her ülke kendine özel göç politikaları geliştirmektedir. Amerika’ya göç etmek diğer ülkelere kıyasla daha zor ve uzun bir süreç gerektirmektedir Amerika’nın göçmen kriterleri de şu şekildedir:

- Eğer aile içinden birisi anne, baba, çocuk, kardeş, eş gibi Amerikan vatandaşı ise bunların aracılığı ile Amerikan vatandaşı olmak için 3. yılında başvuru yapabilme hakkı tanınır.
- Amerika da bir işte çalışan kişiler için, oranın vatandaşı olan işveren, başvuru yapacak kişiye kefil olabilmektedir. Fakat bu durum işverenlerin kabul ettiği bir durum değildir.

- Amerika da ‘Özel İş Kategorileri’ olarak adlandırılan ve resmi göçmenlik bürosu sitesinde ihtiyaçlara göre bir liste mevcuttur, bu listede yer alan işlerden herhangi birini yerine getirebiliyorsa göçmenlik için başvurabilir.

- Diğer bir başvuru statüsü ise ‘ Sığınmacı Kategorileri’ yaşadığınız ülkede din, dil, ırk, politik görüş gibi durumlar nedeniyle kalamayacağınızı kanıtlamanız halinde başvuru yapabilme hakkı tanınmaktadır.

- Bir başka kriter ise ‘yatırım yapmak’ 500.000-1.000.000 dolar ile yatırım yaparak 10 kişiye çalışma imkânı sağlanıyorsa göçmenlik başvurusunda bulunabilme hakkı tanınmaktadır (Günay ve diğerleri, 2017: 48).

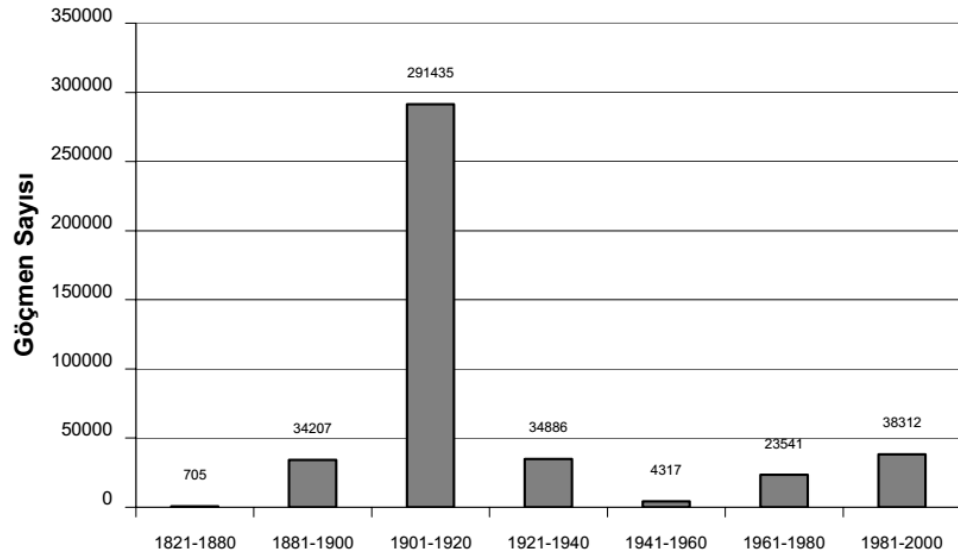
Amerika’nın göçmen politikası, göçmen hakları açısından değerlendirildiğinde göçmenlere karşı olumlu bir tavır sergilememektedir. Dünya da en fazla göç alan ülkelerden biri olması sebebiyle göçmen akımlarının fazla olması, göçmen politikalarını daha katı ve yasakçı bir şekilde belirlemiştir. Avrupa ülkeleri, iş gücü arzını gidermek için göç politikaları uygulamış ve bu politikalar çerçevesinde ekonomik amaçlı göçmen alımları yapmıştır. Fakat, Amerika’da ekonomik göçmenlik politikaları sınırlı tutulmuş, bunun yerine göçmenlik sistemi düzeni kurulmuştur. Göçmenlik sistemi, yeşil kart lotosu olarak da bilinmektedir. Yeşil kart lotosu, göçmenleri çekiliş sonucu, bilgi, beceri, mesleki, ekonomik gibi durumlarını değerlendirmeye almadan belirlemektedir.

3.3.1 Türklerin Amerika’ya Göçü

Amerika’da Türk nüfusu, diğer göçmen topluluklarıyla kıyaslandığında az olmasına rağmen, her geçen gün Türk göçmenlerin sayıları da artmaktadır. Türklerin ABD’ye göçleri 1820’li yıllara dayanmasına karşın, göç hareketleri 20.yüzyımın’ın başlarında en yüksek noktasına ulaşmıştır. 1990 nüfus sayımına göre; Amerika’daki Türk göçmenlerin sayısı yaklaşık olarak 100.000 civarındadır (Akgün, 2000: 100). Fakat, resmi rakamlar dışında da ülkeye kaçak giren ve resmi istatistiklere dahil olmayan birçok Türk vatandaşı olduğu bilinmektedir. 20. yüzyılının sonlarına doğru, I. Dünya Savaşından sonra Osmanlı’dan Amerika’ya göç oranı oldukça yüksektir. Amerikan

istatistik oranları, göç eden bireyleri, ırklarına göre değil hangi ülkeden göç ettiklerine göre kategorize etmesinden dolayı, aslında göç edenlerin çoğu Yunan, Ermeni, farklı Balkan Ülkelerinden gelenler olmalarına rağmen Türk göçmen olarak sınıflandırılmışlardır. Birçoğu Hristiyan olmakla birlikte Arnavutça, Kürtçe ve Ermenice dillerini konuşan Müslümanlar Amerika'nın önemli şehirlerine yerleşerek kendilerine belli alan oluşturmuşlardır. 1820-1920 Amerika resmi verilerine göre Osmanlı topraklarından yaklaşık 1.2 milyon göçmen Kuzey Amerika'ya yerleşmişlerdir (Akgün, 2000: 100).

Kaya (2006), Türklerin ABD'ye göçü incelendiğinde, üç farklı "göç dalgasının" varlığı dikkati çektiğini söylemektedir ve bu dalgalar esnasında göç eden kişilerin karakteristik özelliklerini şu şekilde açıklamaktadır: "birinci dalga, düşük gelirli ve eğitim düzeyi düşük Osmanlı köylüsünü temsil etmektedir. 20. yüzyılın başında Osmanlı İmparatorluğu'nun yaşadığı ekonomik çöküntü, ABD'ye yapılan ilk göç dalgasının en önemli itici faktörüdür.

Tablo 3: 1820-2000 Yılları Arasında Türkiye’den ABD’ye Göçler

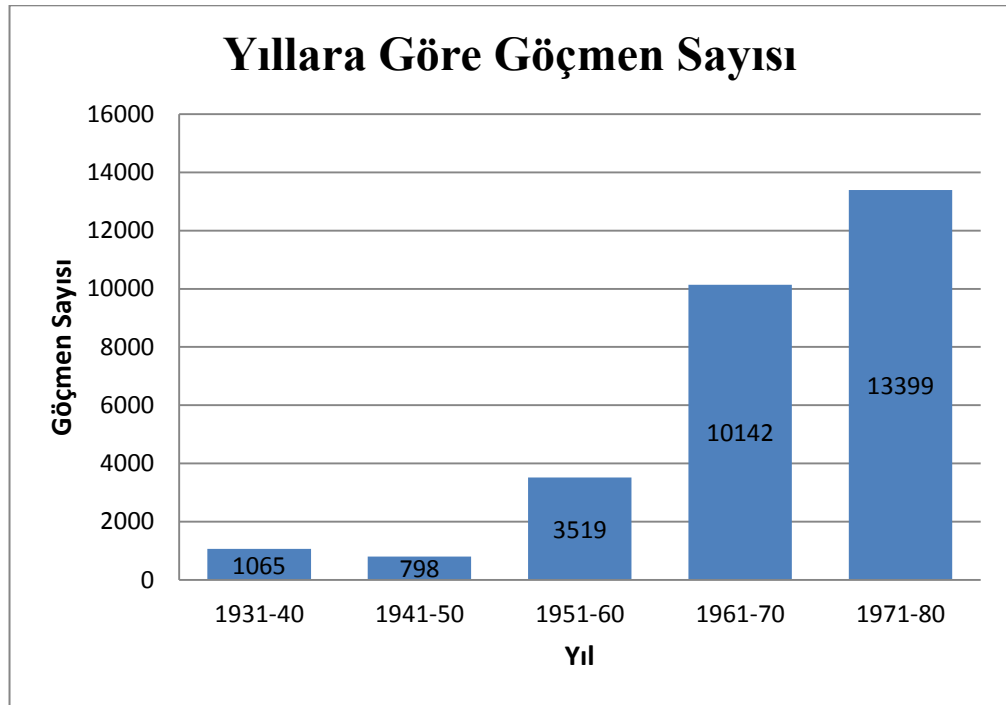
Kaynak: United States Immigration and Naturalization Service, 2000.

Tablo, 1820-2000 yılları arasında Türklerin ABD’ye göç sayılarını göstermektedir. Tablo ’ya bakıldığında 1821-1880 yılları arasında Amerika’ya 705, 1881-1900 yılları arasında 34207, 1901-1920 yılları arasında 291435, 1921-1940 yılları arasında 34886, 1940-1960 yılları arasında 4317, 1961-1980 yılları arasında 23541, 1981-2000 yılları arasında 38312 kişinin Türkiye’den Amerika’ya göç ettiği görülmektedir.

Birinci göç dalgasındaki Türkiye’den yapılan göç sebeplerinin temel nedeni ekonomiktir (Kaya, 2006:4). İtme- çekme yaklaşımı bakış açısıyla değerlendirildiğinde, o dönemde Osmanlı Devleti’ndeki zor ekonomik şartlardan dolayı sıkıntı içerisinde olması itici faktör olarak etkili olurken , Amerika’nın iş gücü ve beraberinde sunduğu imkanlar, sıkıntı içinde olan bireyler için çekici faktör olmuştur.

ABD’ye ikinci göç dalgası, 1924’teki katı kota yasasının 1965 yılında liberalleşmesi ve göçmen politikaları üzerine yapılan olumlu değişikliklerden dolayı büyük oranda artış göstermiştir. İkinci dalgada göç eden Türk göçmen profili birinci dalgaya göre farklılık göstermektedir. “Türkiye dışına yaşanan beyin göçünün de öncüleri olmuşlardır. Oldukça ulusçu ve seküler olan bu gruptaki Türkler, doktor, mühendis, mimar ve akademisyenlerden oluşan yüksek eğitilmiş profesyonellerdi” (Karpata, 2015, Akt. Kaya, 2006:7) Bu grupta göç eden Türkler, kendi kimliklerini ön

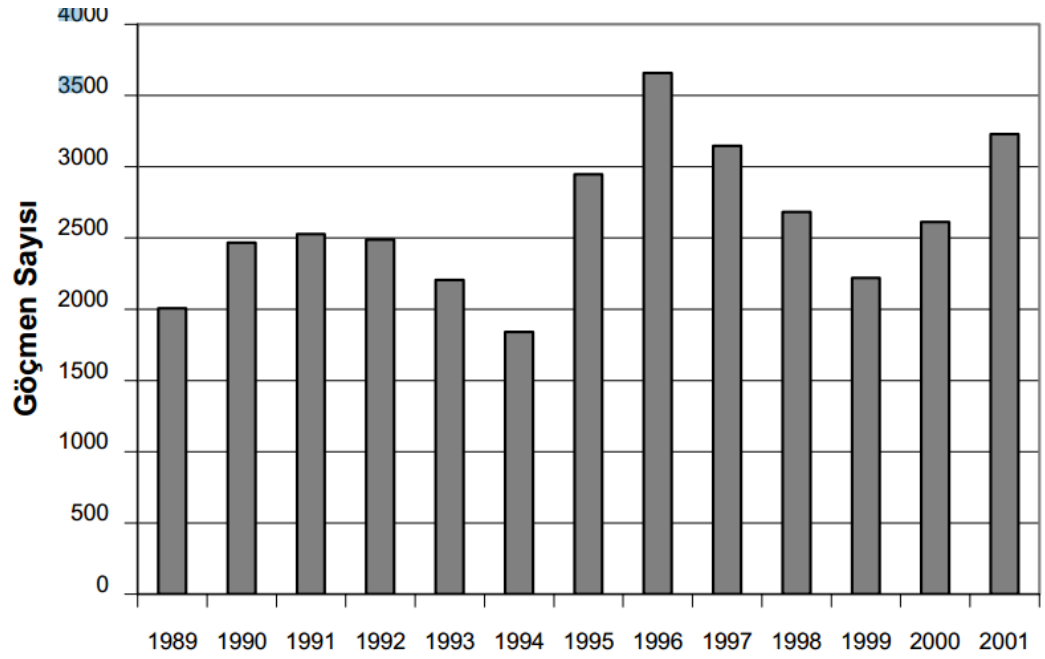
plana çıkarmışlardır. Eğitim seviyesi daha iyi olan ve çeşitli meslek gruplarından gelen Türkler, bugün de aktif halde çalışan Türk deneklerinin kurucuları olmuşlardır (Kaya, 2006:7). Türk göçmenler, Amerika'daki Türk topluluğunun çekirdeğini oluşturmuşlardır. Toplantılar organize etmiş, Türklükle ilgili olan her şeye dikkat çekmeye çalışmış ve Türklükle alakalı herhangi bir saldırıya karşı aktif bir şekilde tepki koymuşlardır (Akgün, 2000: 109). Çalışma kapsamında, kendileri ile görüşülen Türk grubunda ki katılımcıların 4 tanesi de ikinci dalga göç esnasında Amerika'ya göç etmişlerdir.

Tablo 4 : 1931-1980 yılları arasında Türkiye'den ABD'ye Gerçekleşen Göçler

Kaynak: United States Immigration and Naturalization Service, 2000.

Amerika'ya Türkiye'den yapılan son göç dalgası, küreselleşen dünyanın etkisi, teknolojik imkanların artması, internet dolayısıyla bilgiye hızlı erişim gibi birçok etkenden dolayı diğer iki göç dalgasından farklı gelişmiştir ve halen devam etmektedir. Son göç dalgası, 1980'li yılların sonlarında ABD'ye gelen, farklı sosyal ve ekonomik grupları içermektedir.

Şekil 4 . 1989-2000 Yılları Arası Türkiye'den ABD'ye Gerçekleşen Göçler

Kaynak: United States Immigration and Naturalization Service, 2000.

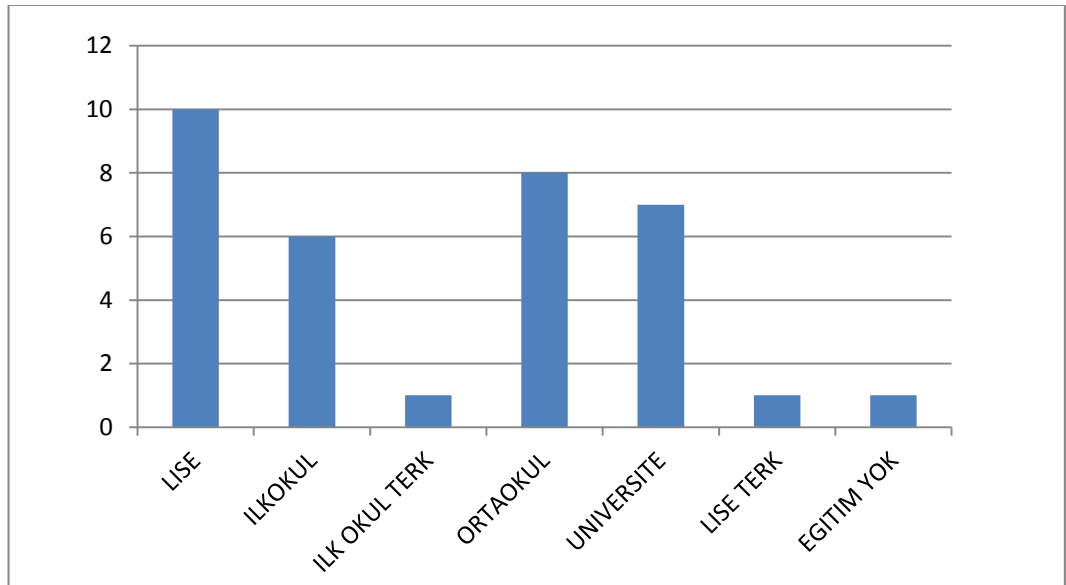
Çalışma Alanları	Sayı
Profosyonel, teknik	500
Yönetici, İdareci	196
Satıcı	63
İdari Destek	106
Esnaf, Tamirci	151
Fabrika opratörü, Amele	94
Tarım, Balıkçılık ve Orman İşleri	17
Hizmet Sektörü	273
Herhangi bir meşguliyeti olmayan	1.745
Toplam	3145

Tablo 5: 1997 Mali Yıl Sonu raporuna göre Çalışma Alanlarına Göre Türk Göçmenler

Kaynak: (1996 Göçmenlik ve Vatandaşlık İstatistik Yıllığı Washington, DC, Government Printing Office, 1997 akt. Akgün, 2000: 13).

Tablo, 1997 yılı mali yıl sonu raporuna göre Türk göçmenlerin, çalışma alanlarını göstermektedir. Tabloya göre; 500 göçmen; profesyonel teknik bir işte, 196 göçmen; yönetici olarak, 63 göçmen; satıcı olarak, 106 göçmen; idari destek bölümünde, 151 göçmen; esnaf ya da tamirci olarak, 94 göçmen; fabrika operatörü ya da amele olarak, 17 göçmen; tarım, balıkçılık ve orman işlerinde çalışmaktadır. 1745 göçmenin ise herhangi bir uğraşı bulunmamaktadır.

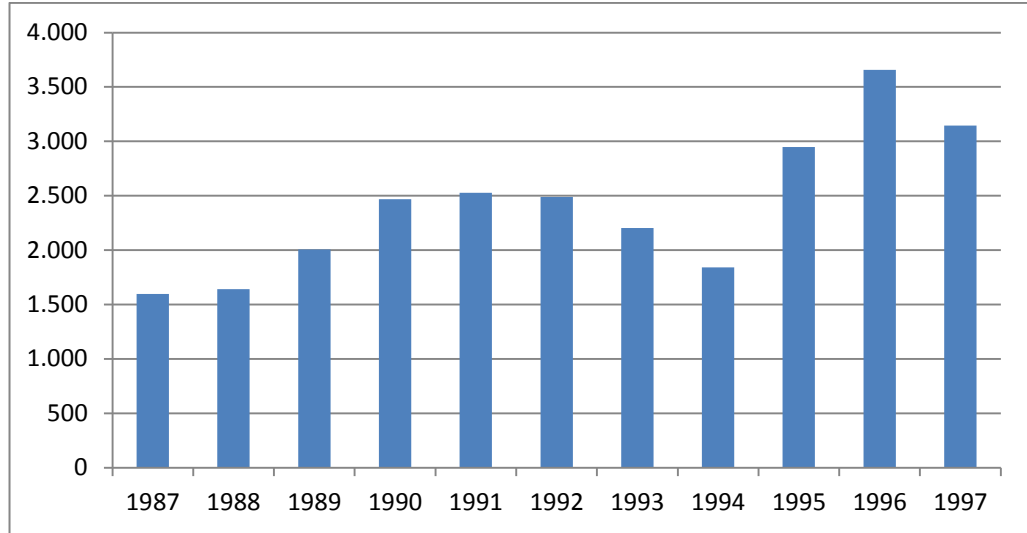
Elde edilen kaynaklar sınırlı olmasına rağmen, Akgün (2000) yapmış olduğu çalışmada 1920 yılları başına Ameika'da sosyoloji çalışmaları yürüten Sertel'in o tarihlerde Amerika'ya göç eden göçmenlerin karakteristik özelliklerini okuma yazma oranı çok düşük, bir çoğu köylü, fakir, kendi geleneklerini yaşatmak için bir dayanışma mücadelesi veren göçmenler olarak nitelendirdiğini belirtmiştir. Yapılan bu çalışmada da, kendileriyle derinlemesine görüşme yapılan bireylerin sosyo-demografik özelliklerine ve görüşmeler sırasında hem görüşmecilerin anlattıklarına hem de araştırmacının gözlemlerine dayanarak, Türklerin Amerika'ya göçü üzerinden yaklaşık 200 yıl geçmiş olmasına rağmen Yağlıdereli göçmenlerin hala eğitim seviyesinin düşük olduğu, örf ve adetlerini devam ettirebilmek için, ev sahibi toplumla minimum düzeyde sosyo-kültürel temasta buldukları gözlemlenmiştir.

Tablo 6: New Jersey'de Görüşülen Yağlıdereli Türk Göçmenlerin Eğitim Seviyeleri

Katılımcıların eğitim durumlarının yer aldığı tablo'ya bakıldığında, katılımcıların eğitim seviyelerinin yüksek olmadığı görülmektedir. Katılımcıların, 10'u lise, 6'sı ilkokul, 1'i ilkokul terk, 8'i ortaokul, 7'si üniversite eğitim seviyelerinde olduğunu bildirmiştir. Katılımcıların 1'i de herhangi bir eğitim almadığını belirtmiştir.

Katılımcılarla yapılan görüşmeler neticesinde Yağlıdereli Türklerin, Amerikan halkı ile minimum ilişkiye girmesine, eğitim seviyesinin düşük olmasına ve kapalı bir grup şeklinde yaşamaları sonucu ortaya çıkmasına rağmen, 1980'den sonra Amerika göç eden Türk profili değişmiştir. 2. Dünya Savaşı'ndan sonra 1965 yılında göçmen yasalarında yapılan kota değişikliğiyle birlikte yeni bir Türk-Amerikan ilişkileri dönemi ve yeni bir göç dalgası başlamıştır. Politik ve dini baskılardan dolayı göç eden göçmenlerin yerini ekonomik ve eğitim fırsatı yakalamaya çalışan göçmenler almıştır. (Akgün, 2000: 107). 1965'de göçmen yasalarının liberalleşmesiyle birlikte Türkiye'den Amerika'ya göç eden sayısı yılda 2000, 3000 kişiye kadar yükselmiştir (Kaya, 2003: 2). 1965'de başlayan göç dalgasındaki göçmenler doğasını da değiştirmiştir. Akçapar ve Yurdakul (2009) Türklerin kimlik oluşu üzerine yapmış oldukları çalışmada; önceki Türk göç dalgalarının eğitim seviyesi düşük, vasıfsız göçmenleri kapsarken, yeni göç dalgasıyla birlikte vasıflı, eğitilmiş göçmenleri kapsadığını belirtmişlerdir. Akgün (2000) de yapmış olduğu çalışmada; 1969 yılından itibaren, Amerika'ya yüzlerce terzinin göç ederek New York, New Jersey, Rochester gibi eyaletlere yerleştiğini belirtmiştir. Amerika'ya o yıllarda ilk gelen terzilerden birisi de Yağlıdereli bir Türk göçmendir ve Amerika'nın New Jersey eyaletine göçmen ağları yoluyla göç akımının başlamasına neden olmuştur.

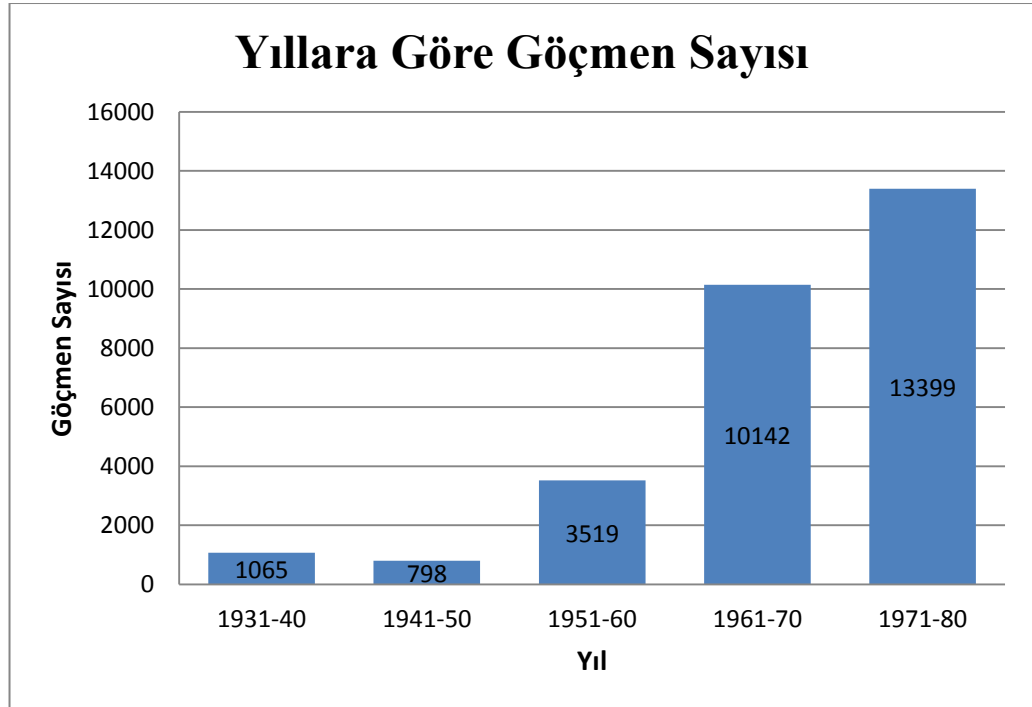
Tablo 7:1987-1997 Yılları Arası Türkiye'den Amerika'ya Göç

Kaynak : 1996Göç ve Vatandaşlığa Kabul Bölümü Yıllık İstatiksel Basımı, Washington, DC, Government Printing Office, 1997.

Tablo'ya bakıldığında 1987-97 yılları arası Türkiye'den Amerika'ya göç eden göçmen sayılarını göstermektedir. Tablo verilerine göre; Amerika'ya 1987 yılında; 1596 kişi, 1988 yılında; 1598 kişi, 1989 yılında; 2007 kişi, 1990 yılında; 2468 kişi, 1991 yılında; 2528 kişi, 1992 yılında; 2488 kişi, 1993 yılında; 2204 kişi, 1994 yılında; 1840 kişi, 1995 yılında; 2947 kişi, 1996 yılında; 3657 kişi, 1997 yılında; 3145 kişi göç etmiştir.

Akgün (2000) yapmış olduğu çalışmada 1920'li yıllarda Amerika'ya göç eden Türklerin genellikle alt düzey işçilikler yaparak çok ağır şartlarda çalıştıklarını dile getirmiştir. Fakat, Yağlıdereli göçmen grubu; o dönemlerde göç eden Türk göçmenlerin özelliklerini bu anlamda taşımamaktadır. Yağlıdereli göçmenler, eğitim seviyeleri düşük olmalarına rağmen fabrika ya da ağır şartlar altında az para karşılığında çalışmamakta, aksine görüşme yapılan görüşmecilerin hemen hemen tamamı kendi işini yürütmektedir. Özellikle New Jersey'de boyacılık, nakliyecilik, restorancılık gibi belli birkaç sektörde önemli bir yere sahiptirler. Öyle ki, alan çalışmasının birlikte yürütüldüğü Dr. Massey ile sahadaki deneyimleri ve Yağlıdereli göçmenlerin karakteristik özellikleri üzerine konuşulurken Dr. Massey, Yağlıdereli Türk göçmenleri bölgede yapmış oldukları işler sebebiyle 'girişimciler' ifadesini kullanmıştır.

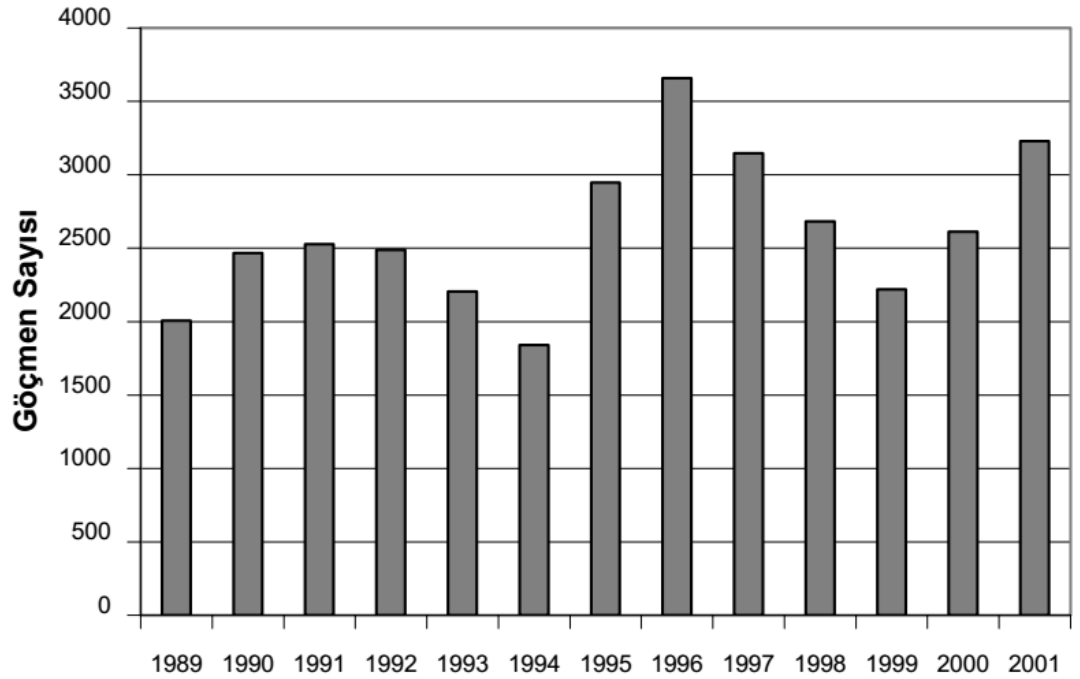
Amerika'ya gelen Türk göçmenlerin çoğu Amerika'da para kazanarak belirledikleri limite ulaştıklarında kendi ülkelerine dönerek rahat bir hayat sürmeyi amaçlamışlardır ve bu göçmenlerin çoğu özellikle Türkiye Devleti kurulduğunda büyük çoğunluğu ülkelerine geri dönmüşlerdir (Acehan, 2009: 21). Dönmelerindeki en büyük etkenlerden birisi kendi millet ve inançlarından olan kadınlarla evlenmek istemeleridir. Fakat, Türkiye'den göç hiç bir zaman yasaklanmamasına rağmen, 1920'de ulusal köken kotası doğu ülkelerinden ve güney Avrupa ve Asya ülkelerinden gelen göç akımlarının azalmasına neden oldu. Bu, Amerika'da aile birleşimini nerdeyse olanaksız kıldı. Çünkü geleneksel ve muhafazakar bir zihniyete sahip olan Anadolu erkeği için gayrimüslim Amerikalı bir bayanla evlenmek kabul görmemekteydi ve gayrimüslim bir kadınla evlenmesi toplumdaki dışlanma anlamına gelmekteydi. Yağlıdereli göçmenler de göç Amerika'ya göç etmeden önce ilk gelen Türk göçmenlerle aynı niyet içerisindeydiler: para kazanarak ülkelerine bir an evvel dönmek ve rahat bir yaşam sürdürmek. Akgün (2000); ülkelerine geri dönmelerinin nedenlerinden biri de sosyal organizasyonların eksikliği ve göçmenleri ev sahibi topluma entegre edecek bağların olmayışıdır

Şekil 5: 1930-1980 Yılları Arasında Türkiye'den ABD'ye Göçler

Kaynak: Amerika Göçmenlik ve Vatandaşlık Bürosu, 2000.

Tablo'ya bakıldığında 1930-1980 yılları arası Türkiye'den Amerika'ya yapılan göçmen sayıları görülmektedir. Tabloya göre; 1931-40 yılları arasında 1065, 1941-50 yılları arasında 798, 1951-60 yılları arasında 3591, 1961-70 yılları arasında 10142, 1971-80 yılları arasında 13399 kişi Türkiye'den Amerika'ya göç etmiştir.

Şekil 6: 1989-2001 Yılları Arasında Türkiye'den ABD'ye Göçler.

Kaynak: United States Immigration and Naturalization Service, 2000.

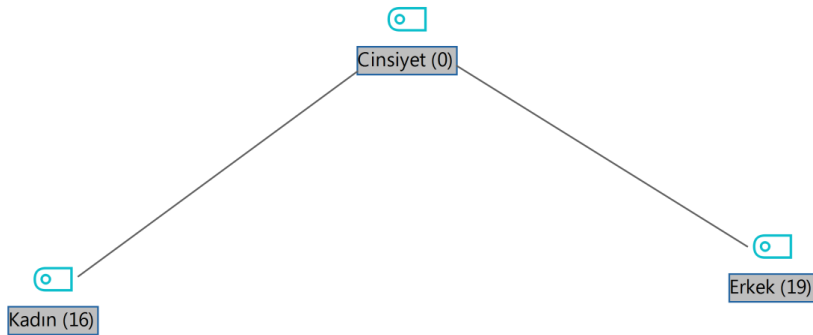
Özetle, Türklerin ABD'ye göçleri Osmanlı'nın yıkılış döneminde ülkenin zor durumundan kurtulmak amacıyla 1820 yıllarda başlamış ve yıllar içerisinde gerek Amerika'nın göçmen politikaları gerekse Türkiye'nin politik, ekonomik sebepleri dolayısıyla göç eden Türk göçmen sayısı değişiklik göstermiştir. Günümüzde de Amerika'ya göç hareketleri ekonomik, eğitim, politik gibi çeşitli nedenlerden dolayı devam etmektedir.

3.4 KATILIMCILARIN SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ

Mülakatlar, Giresun Yağlıdere İlçesinde doğup Amerika'nın New Jersey eyaletine göç eden 35 Yağlıdereli göçmen ile gerçekleştirilmiştir. Kendileri ile mülakat yapılan bireylerin 19'erkek, 16'si kadındır. Erkeklerin 4'u bekâr, kadınların 2'si bekârdır. Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin yaş olarak en küçüğü 25 yaşındayken, en büyüğü 71 yaşındadır. Erkeklerin 7'si boya dükkânını sahibi ve aynı zamanda işleteni olarak, 3'u restoran sahibi olarak, 2'si Uber çalışanı olarak 1'i restoran müdürü olarak, 1'i bankacı olarak 1'i fırıncı olarak, 1'i pizza dükkânı sahibi ve işletmecisi olarak, 1'i kamyon şirketi sahibi olarak, hayatlarını idame ettirmektedirler. Kadınların 8'i ev hanımı, 2'si garson, 2'si mağazada satış elemanı, 1'i büyük bir otelde çalışan, 1'i simit (bagel) dükkânı sahibi ve işleteni, 1'i güzellik sahibi ve işleteni ve 1'i işçi olarak hayatını idame ettirmektedir.

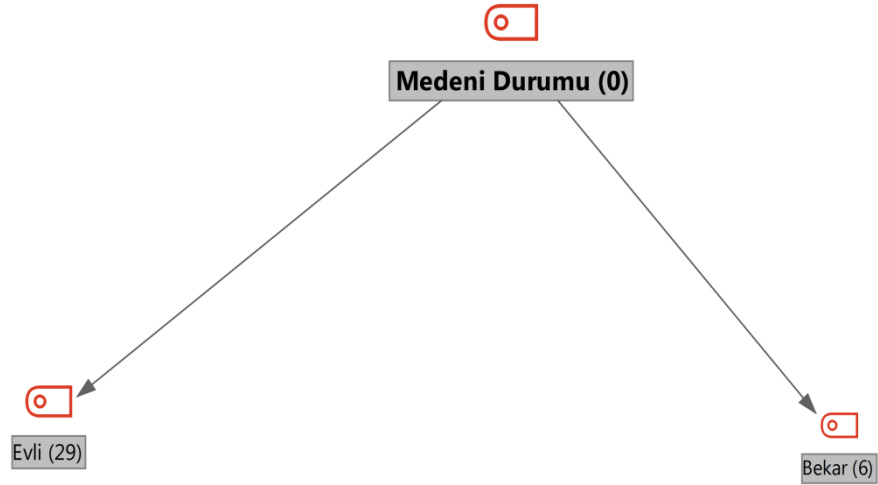
Kendileri ile mülakat yapılan bireylerin 7'si üniversite mezunu, 11'i lise mezunu, 8'i ortaokul mezunu, 6'si ilkokul mezunu, 1'i lise terk, 1'i ilkokul terk ve 1'i herhangi bir eğitim almamıştır. Kendileri ile mülakat yapılan bireylerin gelirleri yaptıkları işlere göre farklılık göstermekle birlikte ortalama gelirleri 25.000\$ ile 2.000.000\$ arasında değişkenlik göstermektedir.

Şema 1: Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı

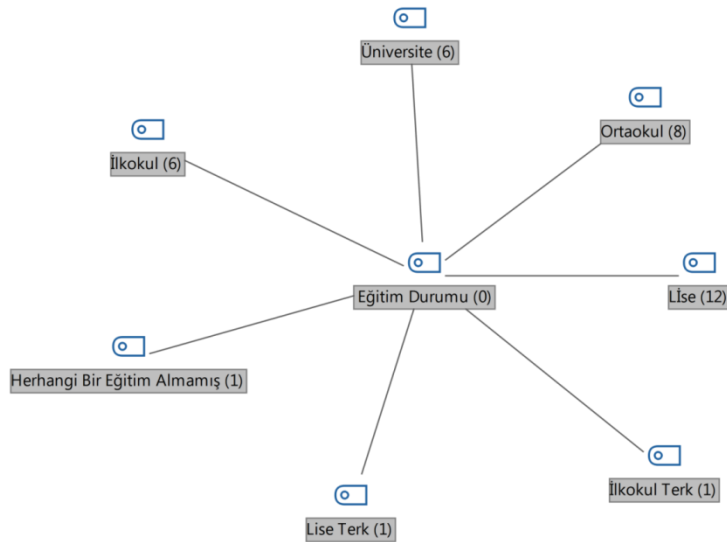
Katılımcıların cinsiyet durumlarının yer aldığı şema incelendiğinde, görüşmecilerin 16'sının kadın 19'nun ise erkekten oluştuğu görülmektedir.

Şema 2: Katılımcıların Medeni Durumuna Göre Dağılımı

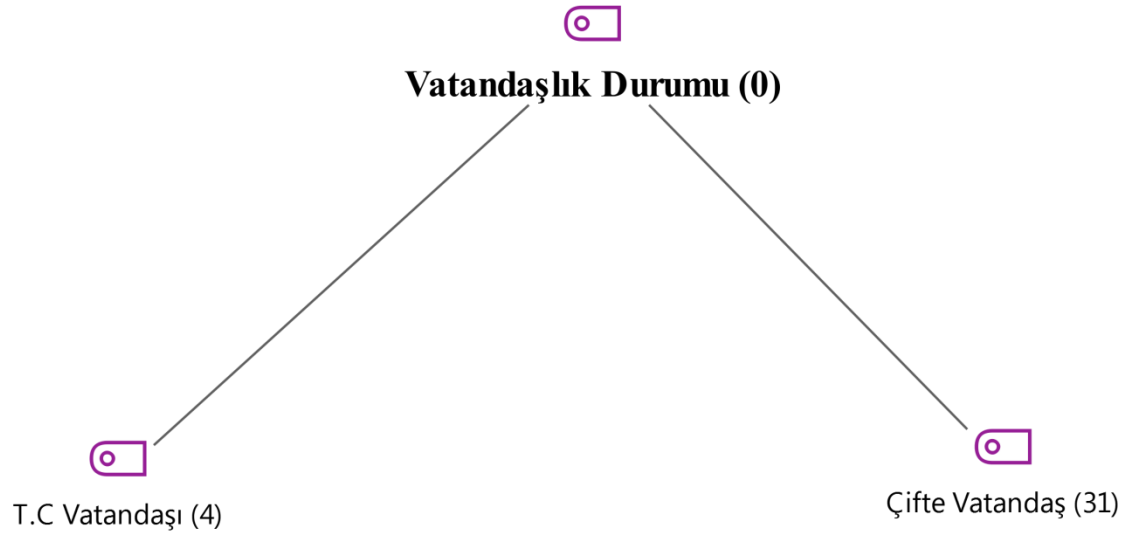
Şema 2'de katılımcıların medeni durumlarına göre dağılımları incelendiğinde, alan çalışması dahilinde kendileriyle görüşme yapılan katılımcıların 29'nun evli, 6'sının bekar olduğu görülmektedir.

Şema 3: Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Katılımcıların eğitim durumlarının yer aldığı şema 3'e bakıldığında, katılımcıların, 12 tanesi lise, 8 tanesi ortaokul, 6 tanesi üniversite, 6 ilkokul mezunu olduğunu bildirmiştir. Ayrıca 1 ilkokulu eğitimini, 1 tanesi de lise eğitimini tamamlamadığını bildirmiştir. 1 tanesi herhangi bir eğitim görmediğini belirtmiştir.

Şema 4: Katılımcıların Vatandaşlık Durumuna Göre Dağılımı

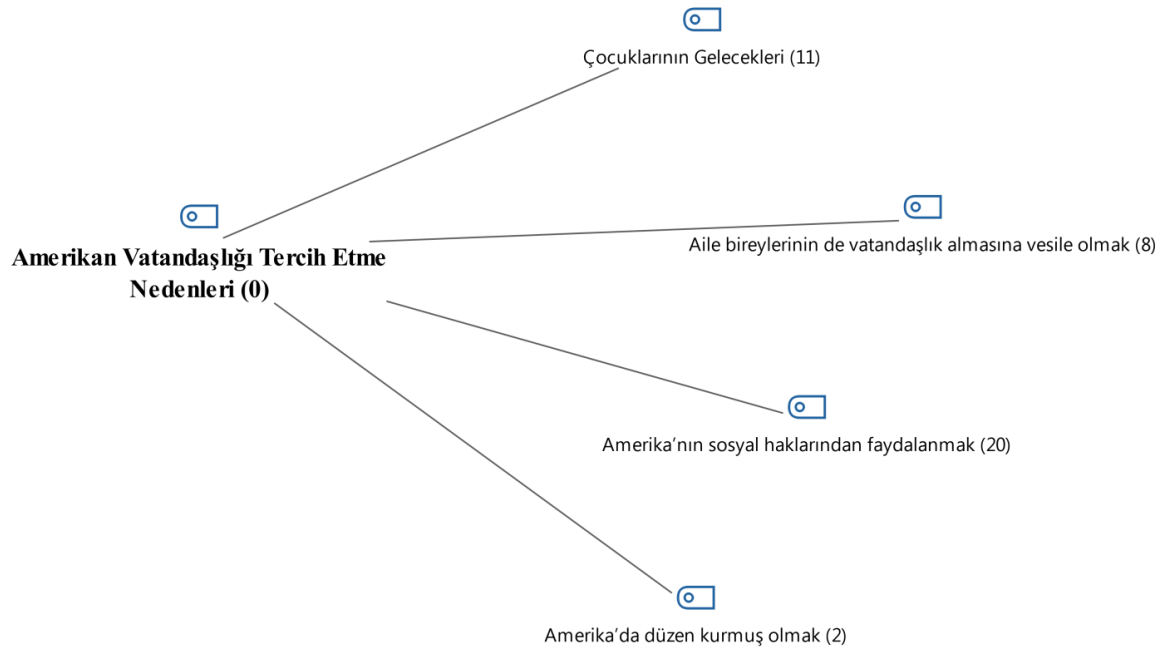

Çifte vatandaşlık; Türk vatandaşlığının yanı sıra, başka bir ülkenin vatandaşlığını almak olarak tanımlamak mümkün olmaktadır. Türk kanuna göre, vatandaşların gönüllü olarak yabancı bir ülkenin vatandaşlığına geçme isteklerini bildirmeleriyle, Türk vatandaşlığı haklarını da koruyarak çifte vatandaş olabilmektedirler (Gelekçi, 2011: 129). Türkiye’de “13.2.1981 tarihinde 403 sayılı ve 11.2.1964 tarihli Türk Vatandaşlık Kanununda 2383 sayılı kanunla yapılan değişiklikle çifte veya çok vatandaşlık kabul edilmiştir” (Özkan ve Tütüncübaşı, 2008 : 602). Çalışma kapsamında kendileriyle görüşme yapılan katılımcıların çifte vatandaşlık durumları ve Amerika vatandaşlığı tercih nedenleri araştırılmıştır. Çalışmada elde edilen veriler değerlendirilerek, katılımcıların vatandaşlık durumuna göre dağılımları incelendiğinde 4 katılımcının Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olduğu, 31 katılımcının ise Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı yanı sıra Amerika vatandaşlığına sahip olarak, çifte vatandaşlık hakkına sahip olduğu görülmektedir.

38 yaşında, yeşil kart sahibi Katılımcı 18, vatandaşlık durumunu şu şekilde aktarmaktadır.

(...) kardeşlerim bekâr olduğu için babam onları hemen yanına alabildi, kendi vatandaşlığa geçince. Bana da istekte bulundu. Eşim ve 2 çocuğumla geldik. Yeşil kartımız var ve vatandaşlığı bekliyoruz. 3 yıl oldu bekliyoruz hala. Ama bu arada, burada vatandaş olanların haklarına sahibiz. Bakalım, inşallah en kısa zamanda onaylanır vatandaşlığımız...

Şema 5 : Amerikan Vatandaşlığını Tercih Etme Sebepleri

Araştırma kapsamında elde edilen veriler değerlendirildiğinde, Türk göçmenlerin Amerikan vatandaşlığına geçmek istemelerindeki nedeni; Katılımcıların 20'si Amerika'nın sosyal haklarından faydalanmak, 11 Katılımcı da çocuklarının gelecekleri gibi faktörlerin önemli bir etkiye sahip olduklarını, 8'i Türkiye'de kalan aile bireylerinin de vatandaşlık almasına vesile olmak ve 2'si Amerika'da düzen kurmuş olmak olarak belirtmiştir.

Çalışma kapsamında, çifte vatandaşlık üzerine yapılan görüşmelerden elde edilen veriler değerlendirildiğinde, Türk vatandaşlığının yanı sıra Amerikan vatandaşlığını tercih etmelerinin ilk nedeni olarak 20 katılımcı; Amerika'nın sosyal haklarından faydalanmak isteği olarak belirtmiştir. Katılımcılar, Amerikan vatandaşı hakkı kazanmış bireylerin daha kolay iş bulduklarını, daha kolay iş yeri açma ve ticaret yapma şansları olduklarını belirtmişlerdir. Buna istinaden, çifte vatandaşlık hakkına sahip olan Katılımcı 13, Amerikan vatandaşlığını tercih etmiş olmasındaki nedenini şu şekilde dile getirmektedir:

Yeşil kart ile de vatandaşlıkla aynı haklara sahip olabiliyorsunuz. Fakat, vatandaş olduğunuzda bazı şeyler sizin için daha kolay olabiliyor. Bence, bir iş için falan muhatap olacağınız insanların tavrı değişiyor size karşı. Eğer vatandaşsan, güven daha fazla oluyor diye düşünüyorum. Burada, vatandaş olmayı geçin, hangi eyaletten olduğunuz bile önemli. Örneğin, eyalet kartları var, New Jersey'li isen New Jersey kartın oluyor ve birçok şey de avantajın oluyor; indirimler, bazı ayrıcalıklar gibi..

Çalışma verileri kapsamında, Yağlıdere'li Türklerin Türk vatandaşlığının yanı sıra Amerikan vatandaşlığını tercih etme nedenlerini 11 katılımcı, çocuklarının geleceği ile olan düşünceleri olduğunu belirtmişlerdir. Bu bağlamda, Katılımcı 32, kendi çocuğunun Amerikan vatandaşı olmadığını fakat bunun için kendisinin büyük çaba sarf ettiğini belirtmiştir. Çocuklarının Türkiye'den aldıkları burs ile eğitim için Amerika'ya geldiklerini, fakat dönmedikleri takdirde aldıkları parayı ödemek zorunda olmalarına rağmen bunu göze alarak kendi çocuklarının geleceği için burada kaldıklarını şu şekilde dile getirmektedir:

Ben çifte vatandaşım. Evli çocuğuna sponsor olabiliyorsun yeşil kart için ama çıkması oldukça zaman alıyor. Oğlum ve gelinim Türkiye'de eğitim bursu alarak geldiler. Burada doktoralarını yaptıktan sonra Türkiye'de bir üniversite de burada kaldıkları yılın 2 katı çalışma yükümlülükleri vardı. Aksi takdirde burada kaldıkları yıl içerisinde aldıkları parayı faiziyle ödemek zorundaydılar. Buraya geldikten sonra, kendi çocukları da oldu. 2

sene önce dönmeleri gerekiyordu. Fakat çocuklar, kendi çocuklarının eğitimi ve geleceği için dönmek istemediler. Bu süreç içerisinde, ben yeşil kart başvurusunda bulundum ve yeşil kart çıktı. Fakat, hala vatandaşlık için bekliyoruz. Vatandaş olması önemli. Çünkü kendi vatandaşı olunca, üniversiteye kabul edilme şansın yüksek. Aksi takdirde çok zor. Bunun için, Amerikan vatandaşı olman çok çok önemli.

Benzer şekilde Katılımcı 19'da Amerikan vatandaşlığı almalarının nedeni; çocukların geleceği olduğunu şu şekilde dile getirmiştir:

Burada, Amerikan vatandaşı değilsen, bir üniversiteye girmen çok çok zor. O nedenle, biz vatandaşlık alma konusunda ısrarcı davrandık. Çocuklar, büyüdüğünde eğitimlerini tamamlayabilirsin, iş bulabilirsin diye. Hatta, burada nerede doğduğunda önemli. Doğduğun yerde bir üniversiteye gideceksen, daha indirimli olabiliyor. Mesela, ben çocuğumun doktor olmasını istiyordum, bu yüzden onu Houston'da doğurdum. Orada, tıp önemli ve olur da orada bir fakülte kazanır o zaman belli yüzde de indirim oluyor.

Çalışma dahilinde kendileri ile görüşme yapılan 8 katılımcı, Türkiye'de kalan aile bireylerinin de vatandaşlık almasına vesile olmak amacıyla vatandaşlık alınmasını önemli bulduklarını belirtmiştir. Bu Amerika'nın vatandaşlık sistemi ve yeni gelenlerin buna dâhil olmaları ile bağlantılıdır. Şöyle ki; Amerika'daki Yağlıdere'li göçmenler arasında, çifte vatandaşlık oranının yüksek olmasında; Amerika'da hükümetinin, çifte vatandaşlığa izin veren bir politika izlemesi, göçmenlerin Amerika'daki sosyal haklardan yararlanmak, iş bulma konusunda sorun yaşamamak, seçme seçilme hakkı ve vize sıkıntısı yaşamak istememeleri gibi faktörlerin etkili olduğu görülmüştür. Amerika'da vatandaşlık alabilmenin iki yolu vardır: Yeşil kart sahibi olarak belli bir yıldan sonra istenilen tüm şartları sağlayarak vatandaşlığa geçiş hakkına sahip olmak. Diğeri ise, Amerikan vatandaşı olan bir bireyle evlenerek vatandaşlığa hak kazanmak. Göçmenlerin Amerika'ya göçleri, ağlar kanalıyla olmasından dolayı, Türkler vatandaşlığı, diğer aile bireylerini yanlarına getirebilmek için bir araç olarak kullanmışlardır. Örneğin, eğer baba Amerikan vatandaşı ise, evli olmayan çocuklarına

istek de bulunup, gerekli işlemleri tamamladıktan sonra, çocuklarını vatandaşlığa geçirebilme hakkı vardır. Aynı durum, evli olan çocukları içinde geçerlidir. Evli olan çocuklar içinde, vatandaşlık isteğinde bulunabilmektedir. Fakat, evli çocuklar için prosedür daha detaylı ve süreç daha uzun olabilmektedir. Bu süreç içerisinde, evli çocuk ve ailesi yeşil kart sahibi olarak Amerika'da yaşama, çalışma hakkına sahip olabilmektedir.

Amerika'ya evlilik, aile birleşimi çerçevesinde gelen yabancılar, eşlerinin Amerika vatandaşı olması durumunda Amerika vatandaşlığına başvurabilmektedirler. Dolayısıyla, aile bireylerinin de Amerikan vatandaşlığı hakkı kazanmaları isteyen göçmenler için çifte vatandaşlık çekici bir faktör olmaktadır. Çalışma kapsamında, görüşme yapılan Katılımcılardan 8 tanesi çifte vatandaşlığı tercih etme nedenlerini; aile bireylerinin de Amerikan vatandaşlığı alma hakkına vesile olmak olarak açıklamıştır. Çifte vatandaş statüsüne sahip olan Katılımcı 28, vatandaşlığın aile bireyleri için avantaj olmasını şu şekilde dile getirmektedir:

Eşim Amerikan vatandaşıydı. Dolayısıyla bende evlenince vatandaş olma hakkına sahip oldum. Vatandaşlık alabilmenin belli şartları var, dil yeterliliği falan gibi. Sınava giriyorsun bir de. Yani evlendin diye de alamıyorsun hemen vatandaşlık. Şunu da söyleyeyim. Yeşil kartın olduktan sonra aynı haklara sahip oluyorsun gibi bir şey. Çok da mühim değil aslında Amerikan vatandaşı olmak. Hatta, birçok yeşil kartla durup vatandaş olmayan da var. Burada ki yasalardan korkuyor çünkü. Mesela, Türk vatandaşıysan, bir suç işlediğinde ve ceza aldığında, seni Türkiye isteyebiliyor cezayı Türkiye'de çekmen için. Fakat, buranın vatandaşıysan çıkışın yok. Bizim bir tanıdık 11 yıldır hapiste burada. Sadece Türk vatandaşı olsa, Türkiye istek de bulunuyor ver cezasını ben vereyim diye. Ama o aynı zamanda Amerikan vatandaşı. Açıkçası, bende istemezdim Amerikan vatandaşlığına geçmek ama ben vatandaş olunca anneme babama istek gönderdim. Hemen kart sahibi oldular. Rahatça gelip gidiyorlar. Öteki türlü, vize bile sorun artık. Mesela, bekâr

kardeşim var. Ona da istek de bulunmuştum. Yıllar oldu, daha bu sene izin çıktı kart için. Seneye yanıma gelecek inşallah ve burada, eşimin yanında çalışacak. Türkiye’de iş yok, buraya gelecek, evlenir de o da kalır. Yani, benim sayemde annem, baban, kardeşim gelip kart sahibi oldular. Vatandaşlık alma nedenim tamamen buydu zaten.

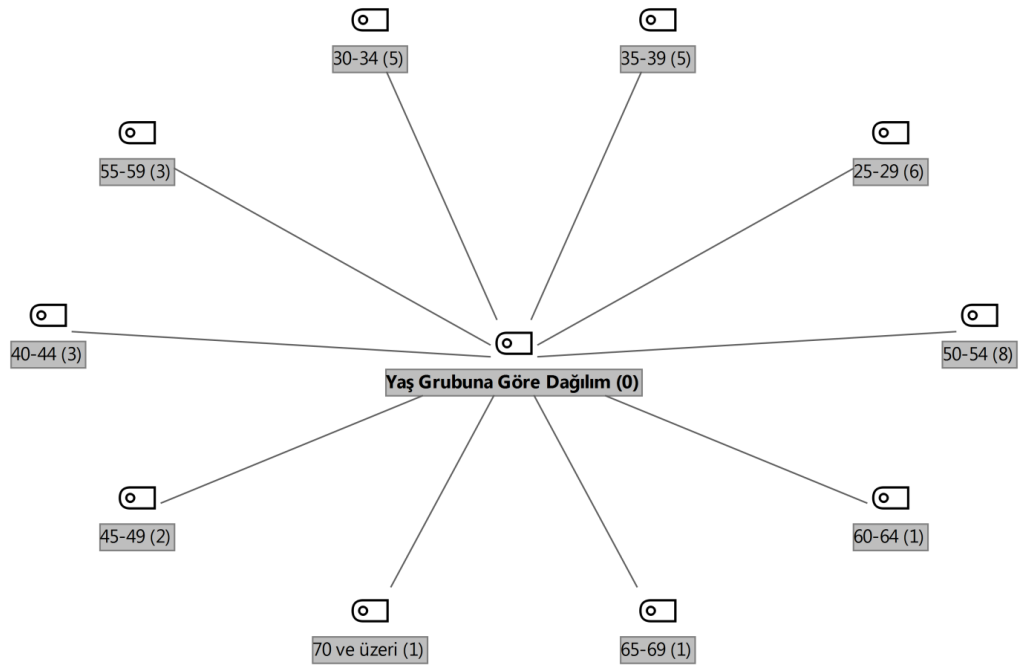
Çifte vatandaşlık hakkına sahip olan Katılımcı 3, Amerikan vatandaşlığının yeşil farklı olan birinden bir farkı olmadığını, her ikisinin de aynı haklara sahip olduğunu belirtmiş ve Katılımcı 28 ile benzer şekilde, Amerikan vatandaşı olma nedenini ailesinin yanına getirebilmek olduğunu şu şekilde dile getirmiştir:

Benim için hiçbir şey anlam ifade etmiyor, Amerikan vatandaşı olmak. Amerikan vatandaşı olmanın bir avantajı var: Yeşil kartın süresi 10 yıl. 10 yıl dolduğu zaman, uzatman gerekiyor ama vatandaşlık olunca böyle bir derdin yok. 10 yıllık pasaport alıyorsun bir günde değiştiriyorsun. Ama kartı uzatması bazen günler, aylar alıyor. Bir de, pasaport için 100 dolar veriyorsan 10 yıllık pasaport alıyorsun ama pasaport uzatması daha pahalı ve çok beklemen gerekebiliyor. Yeşil kart sahibi olanla, vatandaş olan arasında bir fark yok. Bir tek fark şu: Vatandaş olmayanın, oy kullanma hakkı yok. Yani oy kullanamıyor ama vatandaş olan kullanabiliyor. Açıkça, söyleyeyim ki, bunun benim için hiç bir önemi yok. Benim için Türkiye için oy kullanabilmem önemli. Ama işte, ben buraya tek geldim ve ancak vatandaşlık alınca ailemi getirebildim. O da yıllarımı aldı. Ailemi getirme işi olmasa, vatandaşlığa kesinlikle geçmezdim

Amerika’da yaşayan Yağlıdereli Türklere göre, Amerikan vatandaşlığını elde etmenin faydalarından bir diğerini ise 2 Katılımcı, Amerika’da belli bir düzenleri olduğu için vatandaşlığa geçtiklerini belirtmişlerdir. Bu bağlamda, Katılımcı 15 kurulu düzeni olduğunu ve bu nedenle Amerika vatandaşlığı aldığını şu şekilde aktarmıştır.

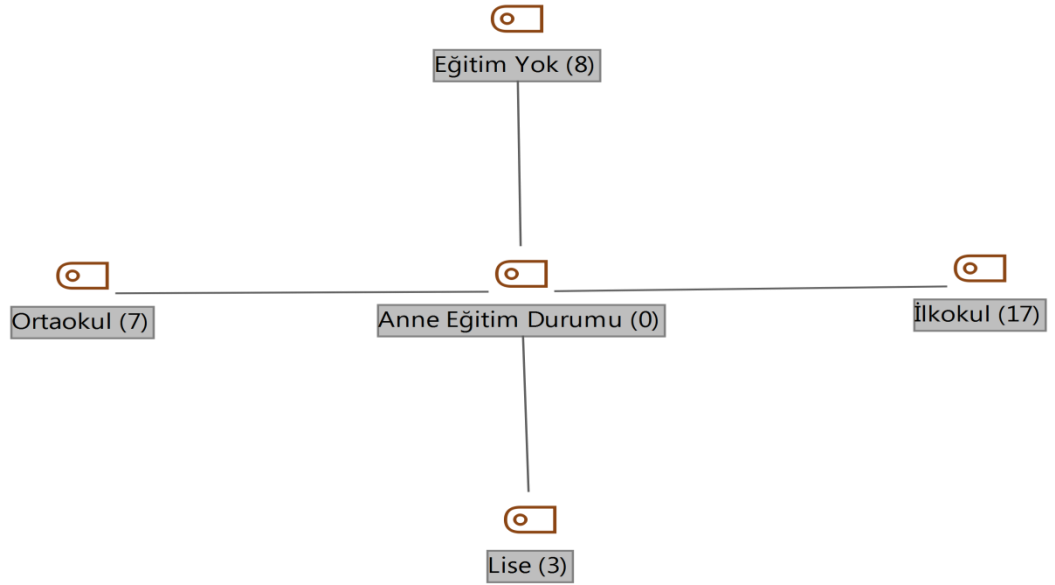
Yıllarca vatandaşlık almadım. Yeşil kart ile aynı haklara sahiptik. Ama sonra çocuklarım, almam için ısrar etti. Ne olur ne olmaz, düzenimiz bozulmasın diye. O nedenle, başvuru yaptım. Gerekliliklerini sağladım ve aldım vatandaşlık.

Şema 6: Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

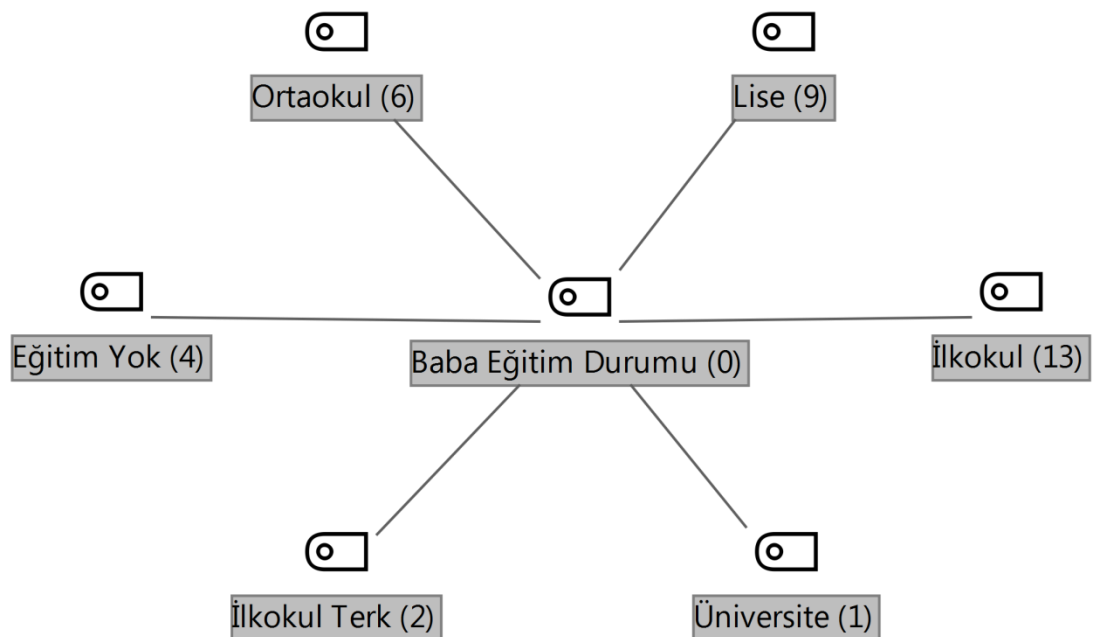
Katılımcıların yaş durumlarına göre dağılımlarının yer aldığı şema 5'te ilk sırada 8 kişi ile 50-54 yaş grubu yer laktadır. Bu yaş gruplarını sırasıyla 6 kişi ile 25-29 yaş grubu, 5'er kişi ile 35-39 ve 30-34 yaş grupları, 3'er kişi ile 40-44 ve 55-59 yaş grupları, 2 kişi ile 45-49 yaş grubu, 1'er kişi ile 60-64, 65-69 ve 70 yaş üzeri yaş gruplarının takip ettiği görülmektedir.

Şema 7: Katılımcıların Annesinin Eğitim Durumu

Katılımcıların annelerinin eğitim durumu incelendiğinde, anne eğitim durumunun düşük seviyede olduğu belirlenmiştir. Şema 6 incelendiğinde, katılımcıların annelerinin 17 tanesi ilkokul mezunu, 7 tanesi ortaokul mezunu, 3 tanesi lise mezunu ve 8 tanesi herhangi bir eğitim görmemiştir.

Şema 8: Katılımcıların Babasının Eğitim Durumu

Katılımcıların babalarının eğitim durumu incelendiğinde, annelerin eğitim seviyelerinden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Kadınların eğitim seviyesinin düşük olması, alan çalışmasında elde edilen verilere göre, Yağlıdere ilçesinde ataerkil bir yapının hakim sürmesi sonucudur. Kız çocuklarının eğitim hakları, toplumsal baskılardan olayı kısıtlanmıştır. Şema 7 incelendiğinde, katılımcıların babalarının 1'i üniversite mezunu, 9'u lise mezunu, 6'sı ortaokul mezunu, 13'ü ilkokul mezunudur. Katılımcıların 2'si ilkokul terk olduklarını ve 4'ü de herhangi bir eğitim almadıklarını belirtmiştir.

3.5 GÖÇ SÜRECİNDE GÖÇMEN AĞLARININ ROLÜ

Teorik ve ampirik çalışmalar, ne zaman ve nereye göç edileceği makro ve mikro faktörlerin karmaşık etkileşimine dayandığını söylemektedir. İlgili mikro seviye faktörler, aile halkı ve bireylerin spesifik hedeflerini ve bu hedeflere ulaşabilme kapasitesini içerir. Massey ve diğerleri (1999) uluslararası göçü teşvik eden önemli bir etken; başarısız pazarlardan oluşacak riski en aza indirerek en fazla kar elde etme olduğu söylenebilir. Bu amacı gerçekleştirmek için kullanılan kaynaklar finansal sermaye, fiziksel sermaye, insan sermayesi ve özellikle sosyal sermayedir. Uluslararası göç sürecinde bağlam ne olursa olsun sosyal bağların önemi çok iyi bilinmektedir. Fakat şiddet, olağanüstü durumlar gibi durumlar sosyal bağlar dolayısıyla kişilerin nereye göç edeceklerini ve göç ettikleri yerde ne ile karşılaşacaklarını bilmelerinden dolayı, sosyal ağlar, göç etme güdüsünü artırmaktadır. Özellikle, kişilerin kendilerini güvende hissetmesi hissi, göç etmelerinde önemli bir etken olmaktadır (Silva and Massey, 2015: 163). Yıllarca 'Büyük Meksika Projesi' üzerinde çalışan Massey, Meksikalıların göçe karar verme süreçlerinde kendilerinden önce göç etmiş göçmenlerle olan ilişkilerinin belirleyici olduğunu ifade eder (Massey ve Espana, 1987: 736).

Göçmen ağları, göç sürecinde oldukça önemli bir rol oynar ve göç edenlerin ev sahibi ülkeye ilk yerleştiklerinde adapte olmasında da oldukça önemli bir katkıları vardır. Göç sürecinde, sosyal ağların göç sürecine etkisi yoğun bir şekilde çalışılmış ve göç dalgalarını oluşturmada önemli bir mekanizma olan göç zinciri ve sürü davranışı olarak

bilinen fenomen ile ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır (Amit and Riss). Yağlıdereli'lerin ülkelerini terk etme nedenleri analiz edilirken, çalışma, sosyal ağların ülkeden ayrılış, göç süreci ve ev sahibi ülkeye giriş gibi göç süreçleri üzerindeki etkileri üzerine yoğunlaşmıştır.

Göç sürecinde, göçü kolaylaştıran akrabalık, arkadaşlık, sosyal ağ gibi mekanizmaların göçe karar verme sürecinde etkisi araştırılmıştır.

3.5.1 Yağlıderelilerin Göçe Karar Verme Süreçleri Ve Bu Süreçte Ağ Etkileri

Göç sosyolojisi ve göç araştırmalarında öncelikle sorulması gereken soru göç hareketlerinin neden olduğu ve zaman içerisinde nasıl devam ettiğidir. Göçe karar verme sürecinde, sosyal ağların etkisini konu alan sosyolojik teorilerden biri 'Rasyonel Seçim Teorisi'dir. Bu teoriye göre, göç süreci bireyin davranışları ile açıklanmaktadır. Bireyin bireysel kararlarının makro sonuçlar doğurduğunu öne sürmektedir. Rasyonel Seçim teorisyenleri; sosyal etkileşimi sosyal değişim olarak görmektedirler. Bu teori, ekonomik teoriden oldukça etkilenmiştir. Göçe karar verme süreci altında maliyet – fayda yaklaşımı olduğunu önermektedir (Haug, 2008: 586) . Bu bağlamda, göçe karar verme sürecinde kar zarar dengesine önem veren Neo-klasik mikro ekonomiyle özdeşleştirilebilir. Bu bağlamda göç, bireylerin maksimum karlarını artıran mantıklı bir davranıştır (Todaro, 1976. Akt. Haug, 2008: 587). İnsan sermayesi, göçe karar verme sürecinde belirleyici bir rol oynamaktadır. Bunu Massey ve arkadaşları (1993) göç edilecek ülkede iş bulabilme imkanları konusunda, göç edecekleri bilgilendirilmesini sağladığı olarak açıklamıştır.

Göçe karar verme sürecinde etkili olan diğer bir göç yaklaşım ise, Beklenti Değer Teorisidir. Birey göç edecek yeri belirlerken, göç edeceği yeri birçok açıdan değerlendirerek karar vermektedir. De Jong ve Fawcett's modeline göre, zenginlik, statü, tavsiye, bağımsızlık, yakın ilişki, moralite gibi birçok etken göçe karar verme sürecinde, nereye göç edeceğini belirlemede direk ve önemli rol oynarken, bireyin karakteri, aile yapısı, sosyo-demografik değişkenler, sosyal ve kültürel normlar, hazır olma, risk alabilme, uyum sağlayabilme özelliği gibi karakteristik özellikleri göçe karar verme sürecinde dolaylı rol oynamaktadır (De Jong ve Gardner, 1981). Beklenti değer

teorisinde, en önemli etken yakın ilişkilerdir. Yani, ailenin yanında olmak ya da belli bir topluluğa ait olmak. Sosyal ilişkiler ve ağlar bireye göçe karar vermesi konusunda, göç edilecek yerle ilgili bilgi sunar ve göçe karar verilmesinde yardımcı olur. Göçe karar sürecinde, göç edilecek yerde ve yaşanılan yerde ki çıktılar karşılaştırılır ve bir karara varılır.

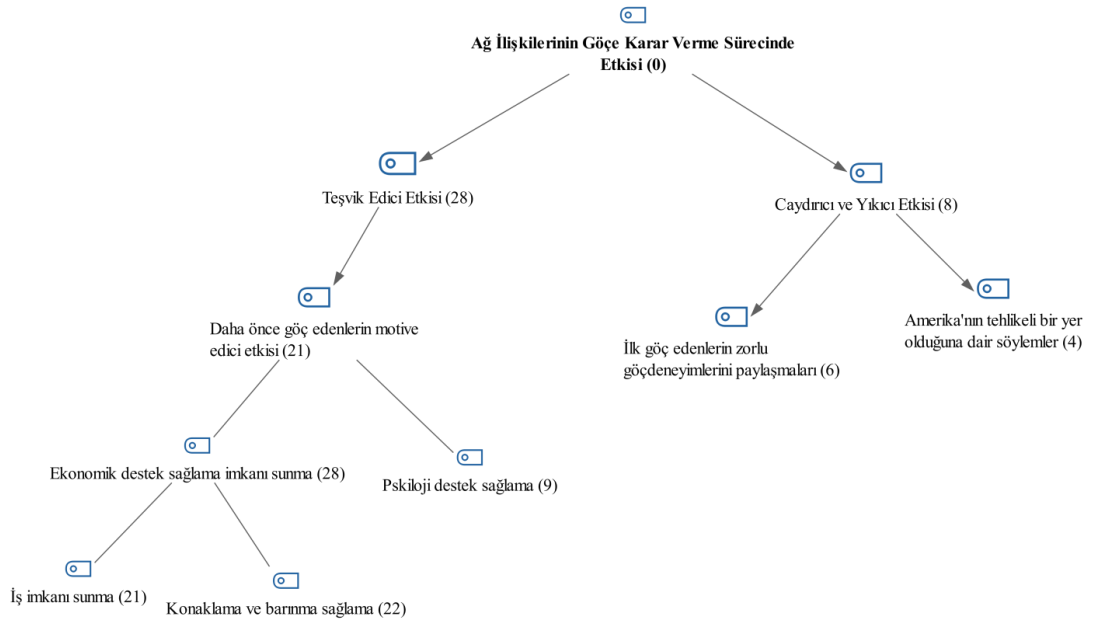
Ev halkının orta halli olması, kan bağları ve sosyal bağlar karar veren bireyler sosyal yapı arasında bir bağ kurar. Dolayısıyla göçmen ağları, bireyin aile ve arkadaşlarıyla etkileşim içerisinde olduğu bir ilişkiler silsilesi olarak tanımlanabilir. Sosyal ağlar, bilginin dağıtılması, korunması ve yardımı konusunda dayanak sağlar ve ağlar arasındaki etkileşim maliyet ve göç riskini azaltarak göçe karar vermeyi kolaylaştırır (Haug, 2008: 588).

Yukarıda belirtildiği üzere, göçe karar verme sürecini etkileyen birden fazla bireysel ve sosyal faktörler bulunmaktadır. Yapılmış olan bu çalışma, bu faktörlerden biri olan ağ ilişkilerinin göçe karar verme üzerindeki etkisini araştırmıştır. Bu nedenle, aşağıda ağ ilişkilerinin göçe karar verme üzerindeki etkileri, alan çalışmasından da elde edilen veriler dahilinde detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

3.5.1.1 Ağ İlişkilerinin Göçe Karar Verme Üzerinde Etkileri

Göçe karar verme sürecini etkileyen faktörlerin yanı sıra, göç araştırmaları, göç planları yaparken ve gidilecek yeri belirlerken ağ ilişkilerinin de belirleyici olduğunu göstermektedir. Yapılan çalışmada, kendileriyle görüşme yapılan 35 katılımcıya göç karar verme süresince ağ ilişkilerinin, göç kararları üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla sorular sorulmuştur. Katılımcılardan elde edilen bilgiler dahilinde, katılımcıların 27'si göçe karar verme sürecinde ağ ilişkilerinin yapıcı ve teşvik edici etkisi olduğunu belirtirken, 8 tanesi ağ ilişkilerinin göçe karar verme sürecinde caydırıcı ve yıkıcı etkisi olduğunu belirtmiştir.

Şema 9: Ağ İlişkilerinin Göçe Karar Verme sürecinde Etkileri

Ağ ilişkileriyle sürekli etkileşim içinde olmak, göçe karar verme süreci üzerine de önemli bir yere sahiptir. Sosyal ve ekonomik bağlamlar doğrudan ya da dolaylı olarak ekonomik faktörleri etkiler. Hayat şartları, olumlu eğitim durumları, göçe karar verme sürecini etkiler. Sosyal ve kültürel faktörler, ilk olarak, göçün olup olmayacağını belirler, ikinci olarak göçün kalıcı mı yoksa döngüsel mi olduğuna dair göç şeklini belirler, üçüncü olarak varılacak yeri belirler, dördüncü olarak, göçmenlerin yeni yerdeki deneyimlerini belirler. Göçe karar verme sürecini etkileyen bir diğer önemli yapı, ailedir. Ailenin büyüklüğü, demografik yapı, yaş, cinsiyet, ve ailenin akrabalık ilişkileri gibi çeşitli sosyal yapılar ulaşılabilirliği, beklentiler, motifler, göçlerle ilgili güdülerini etkiler. Bu 4 bileşen göçe karar verme sürecinde önemli bir etkiye sahiptir (Haug, 2008: 589).

Bu çalışmanın amaçlarından birisi Yağlıdere'den Amerika'ya göçmen ilişkiler ağı yoluyla göç hareketleridir. Göç sürecinde, göçe karar verirken etkili motifler nelerdir araştırılmıştır. Göçe karar verme süresi, aslında uzun bir süreçtir. Genellikle, göç

edilecek olan ülkeye dair bilgiler, daha önce göç etmiş göçmenler ile iletişime geçilerek, ağlar üzerinden edinilir. Daha önce göç edenlerin kurdukları düzen ve onlarla olan sosyal bağlar, kişilerin nereye göç edeceklerini ve göç ettikleri yerde ne ile karşılaşacaklarını bilmelerinden dolayı göç etme güdüsünü artırmaktadır. Özellikle, kişilerin kendilerini güvende hissetmesi hissi, bireylerin göç etmelerinde önemli bir etken olmaktadır (Silva ve Massey, 2015:163). Yapılan görüşmelerden elde edilen veriler değerlendirildiğinde görüşme yapılan katılımcıların çoğunluğu göçe karar verem sürecinde ağ ilişkilerinin motive edici etkisini dile getirmişlerdir. Katılımcı 18 ve Katılımcı 28, göçe karar verme sürecinde daha önceden göç edenlerin kurdukları yaşam ve ağların yapıcı etkisini şu şekilde ifade etmektedir.

Ben buraya geledi 4 yıl oldu, yani daha çok yeni. Yıllardır bizim köyde, önceden göçenler anlatır Amerika'da nasıl bir yerde yaşıyorlar, ne iş yapıyorlar, ne yiyip ne içiyorlar. Orada olup Türkiye'de olmayan şeyleri anlatıyorlar. İnanın, buraya ilk geldiğimde, sanki yıllardır burada yaşıyormuşum gibi hissettim. Tabi teknoloji de olunca canlı görüşmelerle zaten birçok yeri görmüşüm. O nedenle göç etmeden önce hiç tereddüt etmedim. Gidersen ne yaparım diye. Zaten bizim köyde emin olun bunu kimse düşünmez. Aksine, bizim tek düşüncemiz ne yapsak da Amerika'ya göçsek...(Katılımcı 18)

Gelmeye karar verme sürecimizde hiç zorlanmadık. Zaten istiyorduk. Babam 18 yıl önce gelmiş buraya vatandaş olmuş. Bende eşimle evlenince bizim için kart başvurusunda bulundu. O, çıkar çıkmaz Türkiye'deki evimizi bırakıp geldik. Burada, onların edinmiş olduğu bir çevre vardı. Zaten onlarla aynı evde yaşadık halen yaşıyoruz. Burada evlerde büyük, sıkıntı olmuyor (Katılımcı 28).

Göçmen ağları, sürekli göç akışlarına ve bu akışların değişen özelliklerine katkıda bulunmaktadır. Bilgi ve kaynak sağlayarak, göçmen ağları göç maliyetlerini düşürür

ve göç eden insan sayısında artışa neden olur olarak ve göç daha geniş göçmen ağları ve düşük göç maliyetleriyle sonuçlanır (Liu, 2013: 1243). Dolayısıyla, kendisinden önce göç etmiş göçmenler, göç edecek birey için önemli bir motive kaynağı olmaktadır. Katılımcı 3, ilk gelenlerden olmasına rağmen, o zamanlar birkaç kişinin bile kendinden önce göç etmiş olmasının verdiği rahatlık duygusunu şu şekilde dile getirmektedir

Göç etmeden önce benden önce göç etmiş tanıdıklarımın etkisi büyük. Yani burada bir adresimiz vardı, onun etkisi büyük. İlk geldiğimde aynı evde 10 kişi yaşadık. (...)tabi bir boşluk oluyor aileyi bırakıp geldiğimiz için ama 10 arkadaş birbirimize çok destek olduk.

Sosyal ağlar üzerine yapılan birçok çalışma göç süreci başladığında, sosyal ağların destekleyici ve göçü özendirici mekanizmalarının olduğunu iddia etmesine karşın, sosyal ağların aynı zamanda göç üzerinde caydırıcı ve yıkıcı etkileri olduğunu iddia eden çalışmalarda vardır. Yapılan bazı çalışmalar ise, sosyal ağların yapıcı veya yıkıcı olma özelliklerinin grup özelliklerine göre değişkenlik gösterdiğini iddia etmektedir. Saha araştırması sırasında, kendileriyle görüşme yapılan görüşmeciler içerisinde sadece birkaç tanesi sosyal ağların, göç edecek bireye olumsuz etkilerinden bahsetmiştir. Katılımcı 1 ve Katılımcı 5 göçe karar verme sürecinde sosyal ağların kendisi üzerindeki olumsuz etkisini şu şekilde dile getirmektedir.

(...) onları dinlesem aslında göç etmemem gerekiyordu. Onlar birçok zorluklarla gelmişler ve çok zorluklar yaşamışlar burada. Bazıları gemiyle bazıları illegal, çok uzun yolculuklar yaparak farklı sınırları aşarak vesaire gelmişler. O yüzden, çok etkilemedi beni. Ben sadece eğitim amaçlı geldim ama bir yandan da burada kalıp vatandaşlık almanın yollarına bakıyorum (Katılımcı 5).

(...) İşte bu Lefter'den sonra, Amerika'ya gelen arkadaşlar oldu. Yağlıdreden, buralara geldiler 1-2 yıl sonra onların kokusunu almaya başladık. Yani, onlardan duyunca aklımıza Amerika fikri düştü. Dönenlerden, kötü diyen de oldu iyi diyen de oldu. Amerika'da adam öldürülüyor. Gangster filmlerinde görmüyor

musun? Amerika'ya sakın gitme orada insanları öldürüyorlar dendi. Hala da o korku her Türk'ün beyninde var (Katılımcı 1) .

Yapılan çalışmalar, göç sürecinin bir kez başladı mı kendi karakteristik özelliklerini oluşturduğunu göstermektedir. Başladıktan sonra, süreç içerisinde ağlar kanalıyla devamlılık gösteren bu göçe ‘artan göç ’ tanımlaması yapılmaktadır. Yapılan birçok çalışma, göç sürecinde sosyal ağların göç sürecinde, göçe karar verirken olumlu yönde etkiye sahip olduğunu ortaya koymalarına rağmen bazı durumlarda sosyal ağların olumsuz etkiye sahip olduğu iddia edilmektedir. Yapmış oldukları çalışmada, Garip ve Asad (2016) bu ikilemi aydınlatmak amacıyla sosyal ağların göç sürecini şekillendirmedeki etkisini üç farklı mekanizmayı içeren tipoloji geliştirerek aydınlatmaya çalışmışlardır. Garip ve Asad geliştirmiş olduğu tipoloji sosyal kolaylaştırma, normatif etki ve ağ dışsallığı olarak tanımlamıştır.

Tipolojinin ilk mekanizmasını sosyal kolaylaştırma oluşturmaktadır. Bu mekanizma genellikle aile ve akrabadan oluşan sosyal ağlar, göç edecek kişiye gerekli bilgiyi sağlayıp göç maliyetini azaltarak, beklenen faydaları sağladığında işlevselleşir. Yani daha öncede göç etmiş kişinin göç hareketi üzerinde önemli bir rolü vardır. Kişiler arasında ilişki ne kadar sıkı ise, göç edecek kişi üzerinde etkisi o kadar yüksektir (Garip ve Asad, 2016: 1171). Katılımcı 23, 4 yıl önce Amerika’ya göç etmesinin nedeni olarak kendinden önce göç etmiş aile bireyleri ile olan bağlarının önemini şu şekilde dile getirmektedir.

...açıkçası benim göç etmeye hiç niyetim yoktu ama eşim çok ısrar ediyordu. O tabi görüyordu yazın buraya gelen akrabalarımız, onların çocuklarını falan özeniyordu. En önemli faktör abisi Amerika’da yaşıyordu. Tabi bende dinliyorum oradan gelenlerin hikayelerini, yaşamlarını ve kazançlarını.. Gerçekten çok cazip geliyordu ama cesaret yoktu. Buraya göçmeden bir yaz yine Amerika’dan gelen akrabalarla oturup muhabbet ederken, Amerika’da yaşayan kendi işi olan eşimin kardeşi eşimin göçmeyi çok istediğini benim kabul etmem durumunda bana iş vereceğini, ilk etapta kendi evlerinde kalabileceğimizi falan söyledi. İlk kez o gece düşündüm, kafamdaki her sorunun cevabını orada yaşayan eş

dosttan aldıktan sonra da ya Allah Bismillah deyip bir birkaç ay sonra göç ettik...”.

Aile bağları gibi güçlü bağlar, özellikle davranışın bilgi ve aktif yardım gerektirdiği durumlarda, genel olarak davranışın gerçekleştirilmesinde zayıf bağlardan daha büyük etkiye sahiptir (Garip ve Asad, 2016: 1171). Buna istinaden, Katılımcı 30, Amerika’ya göç etmeye karar vermesinde ki en büyük etkenin aile bağları ve akrabalık ilişkileri olduğunu şu şekilde dile getirmektedir.

...ablam Yağlıdere’den gelin gitti Amerika’ya. Bende liseyi bitirmiştım önümde iki seçenek vardı ya evlendirilecektim ya da ablamı ikna edip yanına gidecektim. Açıkçası gittiğimde hiç zorluk çekmedim birçok akrabam orada zaten. Onun dışında günlük hayatta ne yaptıklarını en ince ayrıntısına kadar biliyordum ablam sürekli anlatıyordu. Hiç adapte olma sorunu yaşamadım. Sadece, ilk etapta vatandaşlık olmadığı için çalışma sıkıntısı oldu. Ama yine iş yeri sahibi Türk iş verenler bana iş verdi. Tek dezavantajı kaçak çalıştığım için daha ucuza çalışmaya mecburdum...

Göçmen ağları literatürden takip edildiğinde; çalışmaların aynı köy ya da şehirden göç eden kişisel ağlar yerine , aha çok aile ve yakın akrabalar gibi güçlü kişisel ağlara yoğunlaştığı görülmektedir (Liu, 2013: 1444). Dolayısıyla, bu durum da geniş aile ve akraba olmayan bireylerin ve arkadaşlık bağlarının göçe olan etkisinde boşluk oluşmaktadır. Akrabalık ilişkisine dayana ağlar, göçe karar verme de en etkili ve dikkat çeken bağlar değildir (Palloni, 2001. Akt. Liu, 2013: 1444). Katılımcı 32, kendi göç hikayesini dile getirirken göçe karar verme sürecinde arkadaşının etkili olduğunu şu şekilde belirtmiştir:

Çocukluk arkadaşım buraya ilk göçenlerden, bende öyle sayılırım. Ben Yağlıdere de çobanlık yapıyordum. Arkadaşım geldi önce birkaç yıl sonra köye geldi, bizim çoban ... zengin olmuş, konuşma, düzen öğrenmiş. Tüm köy erkekleri kahvede başına toplandık dinledik de dinledik anlattıklarını.. Bizim analarımızda iyi arkadaştı ondan çok severdik birbirimizi. Millet çekilince ...

bana dedi ki: ‘biz burada hayvan güderken kendimiz de hayvan olmuşuz gel benle orda tek eksiğim bir can yoldaşı arkadaş’ affedersiniz sözüm meclisten dışarı. Sonra bana kendi iş yeri üzerinden istek gönderdi vize için. O işler hallolunca gittim bende.

Garip ve Asad’ın tipolojisinin ikinci aşaması ‘normatif etkidir’. Bu etkiye göre kişiler, bir davranışı yapması için ödül veya cezaya zorlanırlar. Aynı ağ içerisinde yer alan bireyler, bir davranış konusunda anlaşamazlar, bazıları davranışı onaylarken, diğerleri davranışın kabul görmesine karşı çıkarlar. Bu mekanizma, ağlar arasında bir ağ etkisi oluşturur. Etkiler, her grubun ısrarcı, baskı yapma yeteneğini belirleyen ağların yoğunluğuna bağlıdır. Yapılmış olan birçok çalışma, göç üzerinde ağ etkilerin üretici bir mekanizma olarak normatif etkiye sahip olduğunu belirtmektedir (Garip ve Asad, 2016: 1172). Massey ve Kandel (2002), Meksikalı göçmenler üzerinde yapmış oldukları çalışma da sosyal ağların normatif (örnek alınan) etkisini örnekleyen bir durumu şu şekilde belirtmişlerdir.

Göç hareketi, bir toplulukta yaygınlaştığında, o artarak bireylerin bilinçlerini oluşturur. Gençler, büyüyüp belli bir yaşa geldiklerinde yaşamlarını sağlamak için, uluslararası göç etmeyi umarlar. Özellikle, genç erkekler için, göç etmek ergenliğe geçiş töreni gibidir ve göç etmek istemeyenler tembел, pısrık olarak görülür ve eş olarak istenmezler.

Çalışmalarında görüldüğü üzere, Garip ve Asad, normatif etkiyi; örnek alınan olarak açıklamaktadırlar. Göçe karar verme sürecinde, ağların etkisinin önemini vurgulamaktadırlar. Birey, davranışı sergilemek istemese dahi bulunduğu toplumda kabul görmek ya da olumsuz etiketlere maruz kalmamak adına davranışı sergilemektedir. Belli bir süre sonra ağların normatif baskısı, birey üzerinde zaten yapılması gereken davranış bilinci oluşturmaktadır. Katılımcı 11’in konuşması ağların göç üzerinde normatif etkisini örneklemektedir.

(...) genç kızlar arasında Amerika’ya göç etmiş biriyle evlenmek çok büyük ündü. Yağlıdere’de her genç kızın hayalidir evlenip Amerika’ya gelin gitmek. Çünkü, oraya gidip gelen gelinleri görür

özenirdik. Kolları dirseklerine kadar altın dolu, buraya dolu dolu valizlerle gelirler, ailelerine yardım ederler... Ailelerde gelin vermek ister kızını zaten. Tüm ailenin hayatı kurtuluyor. Mesela; ben gelin geldim kardeşime sponsor oldum, bayağı bekledik ama şimdi ona da yeşil kart çıktı gelecek. Babam, annem yeşil kartları var, yine ben sponsor oldum. Babam geliyor yazın 3-5 ay çalışıyor burada eşimin yanında Türk lirası olarak iyi de para kazanıyor. Dönünce rahat ediyor. Hatta bu sene, annem bile gelince bir Türk'ün ampul gibi bir şey fabrikasında çalıştı, boş durmadı. Bizim Yağlıdereliler kolay kolay başka yerden kız almaz zaten. Az ötemizde Keşap var ama oradan bile kız alınmaz eğer oğlan sevdaya düşmemişse görüp. O, yüzden genç kızlar bekler gelin gitmeyi, Hatta, evlenip Yağlıdere de kalsa alay edilir, çirkinsin seni kimse beğenip almadı diye...

Garip ve Asad'ın tipolojisinin 3. Aşaması ise Ağ Dışsallıklarıdır. Ağ dışsallıkları, olası göç edecekler için, davranışın değerini artıran veya maliyetini azaltan kaynaklar havuzu oluşturarak, önceki davranışlardan herhangi birinin benimsenmesi durumunda faaliyet gösterir (Garip ve Asad, 2016: 2172-73). Aslında, tipolojinin birinci basamağı olan sosyal kolaylaştırma ile benzerlik gösterse de, ağ dışsallıkları kişiler arası bilgi alışverişine ya da önceden göç etmiş ya da muhtemel göç edecekler arasındaki yardımlara bağlı kalmaz. Aksine, kurumsallaşmış kaynaklara dayanırlar. Yapılan çalışmalar, ağ dışsallığını iki durumda ağ bağlantıları ile ilişkilendiriyorlar “ ilk durum, göçmen akımlarına neden olan yasal olmayan göçmenlerin Meksika sınırını geçerken kaçakçıları (smugglers)’ı tercih etmeleridir. İkinci olarak ise, çalışmalar göstermiştir ki, yeni göçmenler genellikle eski göçmenlerin yerleşim bölgelerine ve gidilecek yerlerdeki istihdam veya destek için etnik bağlarına güvenmektedirler. Dolayısıyla, göç ederken tercihlerini, iş bulmak ve destek görmek amacıyla bu bölgelerde kullanmaktadırlar (Garip ve Asad, 2016:1173). New Jersey’de yaşayan Yağlıdereli Türk göçmenlerin, sosyal ağları yoluyla göç şekilleri, bu durumu örneklemektedir. Göçe karar verirken, öncelikleri kendi bağlarının bulunduğu noktalar olmaktadır. Çünkü, Yağlıdereliler, o bölgede enklav grup halinde yaşamaktadırlar. Kendilerine ait, birçok farklı alanda iş yerleri olduğundan dolayı, yeni gelecek göçmenlerin iş bulma kaygı düzeyleri düşüktür.

Hatta, bir çoğu işini önceden ayarlayıp gelmektedir. Amerika'da, iş sahibi Yağlıdereliler, hem kendi bağlarına yardımcı olmak amacıyla hem de daha fazla güven duymaları nedeniyle, Türkiye'den akrabalarını ya da arkadaşlarını Amerika'ya gelerek yanlarında çalışmalarını için teşvik etmektedirler.

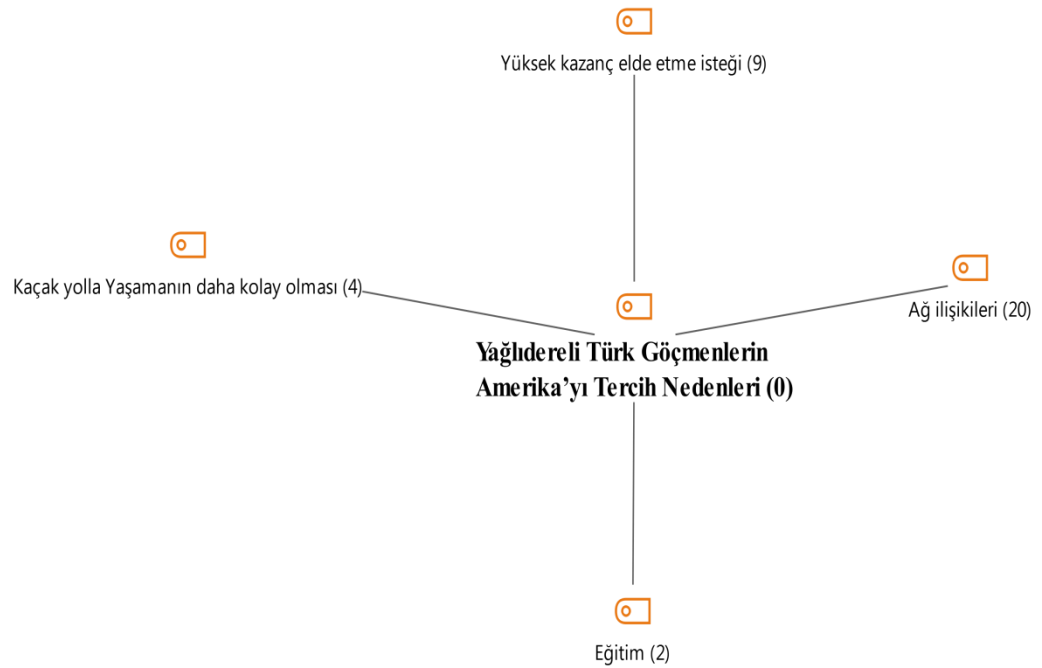
Sonuç olarak, göçe karar verme süreci; sosyal , bireysel ve ekonomik olarak birçok unsuru içermesine rağmen, ağ ilişkileri karar sürecinde önemli bir rol oynamaktadır. Bireyler, kendilerinden önce göç etmiş ağlar vasıtasıyla bilgiye daha kolay ulaşabilmekte, göç edecekleri yerle ilgili belirsizlikleri en aza indirmektedirler. Ağların bu tür fiziksel artılarının yanı sıra, ağlar; potansiyel göç edecek bireylere psikolojik ve ekonomik olarak destek ve güven vererek rahat hissetmelerini sağlamaktadır.

3.6 YAĞLIDERELİ LERİN AMERİKA'YI TERCİH NEDENLERİ

Göçe karar verme sürecinde en zor kararlardan birisi; nereye göç edeceğine karar vermektir. Göç edilecek konum belirlenirken, birçok etken göz önüne alınmaktadır. Çeşitli teoriler, göç edilecek konum belirlenirken, bireylerin nelere dikkat ettiklerini açıklamaya çalışmıştır. Ravenstein, göçü ekonomik nedenlere dayandırır ve insanların daha iyi bir hayat sürmek için göçe karşı güdülendiklerini, dolayısıyla sanayi ve ekonominin gelişmiş olduğu yerlere göç ettiklerini söyler. Neo-klasik Ekonomi teorisi; insanlar emek arzı yüksek olan yerlerden emek arzı az olan yerlere göç ettiğini vurgular ve bireylerin, fayda-maliyet hesabı yaparak göç etmeye karar verdiklerini söyler. Bunlara karşın, İkiye bölünmüş emek piyasası kuramı; göçün az gelişmiş ülkelerdeki düşük ücret ya da işsizlik gibi etkilerden değil göç edilen ülkelerdeki göçmen işçi alma gereksiniminden kaynaklandığını söyler. İtme ve çekme kuramına göre; hem yaşanan yerde hem de gidilecek yerde, itici ve çekici faktörler vardır. Hem itici hem de çekici faktörlerin birliği bir bütünlük oluşturmaktadır. Olumlu faktörler, göçe yönelik çekmeyi temsil ederken, olumsuz faktörler ise itmeye karşılık gelmektedir. Bu birlikteliğin ortaya koymuş olduğu bütünlük, açıkça göstermektedir ki, yaşanan yerin de göç edilecek yerin de kendi içinde olumlu ve olumsuz faktörleri, yani itme ve çekme faktörleri vardır. Dünya Sistemleri kuramı ise göçü; kapitalist gelişim sürecinde kaçınılmaz olarak gerçekleşen çözümlerin ve altüst oluşların doğal bir büyümesi

olarak değerlendirmektedir. Çalışma kapsamında, kendileri ile görüşme yapılan katılımcılar, Türkiye'nin Avrupa ülkelerine daha yakın olmasına rağmen, göç için Amerika'yı tercih etme sebeplerini ağ ilişkileri, daha iyi kazanç elde etme arzusu, eğitim ve kaçak yolla yaşamının kolaylığı gibi faktörlere dayandırarak açıklamışlardır.

Şema 10: Yağlıdere Türk Göçmenlerin Amerika'yı Tercih Etme Nedenleri

Çalışmada daha önce de bahsedildiği üzere, Giresun'un Yağlıdere İlçesi, coğrafi konumu nedeniyle, iş imkânlarının sınırlı olduğu bir yerdir. Bu nedenle, Yağlıdere'de yaşayan halk, geçimini sağlamak ve daha iyi bir hayat sürdürmek için iç ya da dış göç yapmaya mecbur kalmıştır. Yani, elde edilen veriler bağlamında değerlendirildiğinde, Yağlıdere İlçesi'nden herhangi bir yere yapılan iç ya da dış göç hareketlerinin temel nedeni ekonomik sebeplere dayanmaktadır. Alan çalışması kapsamında, kendilerine Türkiye'ye daha yakın olmasına karşın neden Avrupa değil de Amerika'ya göç etmeyi tercih ettikleri sorusu üzerine, Katılımcılar, göç nedenlerini temel olarak 3 faktöre dayandırmaktadırlar. Şema 9'da görüldüğü üzere, katılımcıların Amerika'yı tercih etmelerinde ki en büyük etkenin ağ ilişkileri olduğunu belirtmişlerdir. Çalışmanın kuramsal yaklaşımlar kısmında belirtildiği şekilde, ağ ilişkileri, göç edecek bireylerin bilgiye kolay ulaşmasını sağlayarak, belirsizliğin ortadan kalkmasına sebep olmakta ve

göç hareketlerinin artarak devam etmesini sağlamaktadır. Şema 9'a göre kendileriyle görüşme yapılan katılımcıların 20 tanesi, göç edilecek konumun belirlenmesinde ağ ilişkilerinin etkili olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların 9 tanesi, Amerika'da Avrupa'dan daha yüksek kazanç elde edeceklerini düşündükleri için Amerika'ya göç etmeyi tercih ettiğini belirtmiş, 2 katılımcı, esas amaçlarının akrabaları olması dolayısıyla Amerika'ya eğitimlerine devam etmek için tercih ettiklerini, ve 4 katılımcı ise, kendilerinden önce Avrupa ve Amerika'ya göç eden akraba veya arkadaşlarından elde ettikleri bilgilere dayanarak, Amerika'da kaçak olarak yaşamına devam etmenin Avrupa'ya göre daha kolay olduğunu düşündükleri için Amerika'ya göç etmeyi tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Katılımcı 32, Amerika'ya göç nedeninin ekonomik sebepler olduğunu belirtirken, Amerika'yı tercih etme durumunu şu şekilde dile getirmektedir.

Ben, köyümde dururken hep Almanca kitap okuyordum. Almanca öğrenmek istiyordum. Almanya'ya gitmek istiyordum. Bu isteğimin asıl nedeni; fakirlik. Gençsin, azimlisin, çalışmak istiyorsun, daha iyi şeyler yapmak istiyorsun, mesele bu. Hep Almanya'ya gitmek isterdim, o ara Almanya'ya yok falan dediler piyasaya Amerika çıktı. Amerika çıkınca ben yolunu buldum ve Amerika'ya geldim. (...) Amerika'ya gelen arkadaşlar oldu. Oralardan buralara geldiler 1-2 yıl sonra onların söylentilerini duymaya başladık. Yani onlardan duyunca aklımıza Amerika fikri düştü.

Göçmen işçi, kendisini göç ettiği topluma ait hissetmediğinden dolayı, itibar kazanmak gibi bir arayış içinde olmayacaktır. Göç etmiş olduğu ülkede kazandığı para kendi ülkesinde ona o itibari sağlayacaktır. Dolayısıyla, hiyerarşide en alt seviyedeki işleri de sorun çıkarmadan yapacaktır. Yağlıdere'den New Jersey' e göç eden Türklerin eğitim seviyesi oldukça düşük ve geldikleri ülkeden tek beklentilerinin para kazanmak olduğu, saygınlık kazanmak gibi bir amaçlar olmadığı, alan çalışması kapsamında elde edilen veriler değerlendirildiğinde görülmektedir. Alan çalışması dahilinde, kendileriyle görüşme yapılan bireylerin bir çoğu, Amerika'ya göç nedenlerini ekonomik nedenlere dayandırarak açıklamakta ve belli bir ekonomik birikimi elde ettikten sonra ülkesine

dönerek saygın bir hayat sürmeyi hedeflediğini belirtmektedir. Çalışma kapsamında kendisiyle görüşme yapılan Katılımcı 4, göç ederken Yağlıdere'den göç etme sebebinin temelini ekonomik nedenler oluşturmalarına karşın, göç edeceği yerin Amerika olmasının nedenini, şu şekilde açıklamaktadırlar.

Açıkçası, bizim zamanımızda Almanya'ya gidiş gelişler, işçi alımı durmuştu. Yani 80'li yıllarda falan işçi alımı yoktu. Göç edebilmeniz için ya evlilik yapacaktınız ya da belli koşullar çerçevesinde akrabalarınız istekte bulunacaktı. Amerika'ya gelen insanların çoğu da kaçak yollardan geldi buraya. Kimisi, önce Kanada'ya geldi ve sınırdan kaçak giriş yaptı ülkeye, kimisi vize için ekstra ücret ödeyerek Amerika'ya giriş izni satın aldı. Yani, direkt Amerika'ya vize alarak gelen sayısı çok azdır. Ben, buraya öğrenci vizesi ile geldim. Aslında, buraya gelmeden önce İngiltere'ye başvurduğum ama İngiltere'ye beni almadılar. Ülkeme geri dönmeyeceğimi düşünerek, vizemi iptal ettiler ve havaalanından geri çevirdiler. Yani, ben Almanya'ya gidebilseydim Almanya'ya da gidebilirdim ama şu konuda kafam netti. Türkiye dışında herhangi bir yer çok daha rahat olacaktı. Aslında, bunun temel nedeni Amerika'dan gelen göçmenler değil Almanya'dan Türkiye'ye yazın gelen Türk göçmen ailelerden kaynaklanıyor onların anlattıklarından, onların Türkiye'de yaşama şekillerinden. Yazın tatil için geldiklerinde ki onların rahatlıklarından ve onların bize Almanya'yı nasıl gösterdiklerinden. Geldiklerinde çok rahat yaşıyorlardı. Bizim öyle bir hayat sürmemiz Türkiye'de mümkün değildi yani şunu kısaca söyleyebilirim ki benim için en büyük geliş sebebim ekonomiktir.

İlişkiler ağı teorisi, göç olgusunu, göçmenler arasındaki iletişim açısından değerlendirmektedir. Belirli bir ülkeye göç etmiş olup yerleşenler ile göç etmeyi düşünen ya da yeni göç eden kişiler arasında bir iletişim ve ilişki söz konusu olmaktadır. İlişkiler ağında akrabalar, hemşeriler ya da dostlar dayanışma içine girmekte ve bu dayanışma da göçü özendirir bir olgu olmaktadır (Bayraktar, 2013: 119). Göç

karar sürecinde, önemli faktörlerden birinin ağ ilişkileri olduğu çalışmanın çeşitli bölümlerinde aktarılmıştır. Katılımcı 34’de ekonomik nedenlerle göç ettiğini belirtirken, göç ettiği yer olarak Amerika’yı tercih etmesini, kendinden önce Amerika’ya göç etmiş göçmen akrabaları olduklarını şu şekilde dile getirmektedir.

(...) fakirlikten dolayı. Aslında ben okumak için gelmişim ama olmadı. Benden önce burada, dayımlar vardı. Ben, onların yardımıyla geldim. Onlar benim gelmemi çok istediler beni desteklediler ‘gel gel’ diye. Gelmeden önce, tam liseyi bitirdim diplomayı bile almadan buraya geldim. Bizim zamanımızda okulu bitirince hemen alamıyorduk diplomayı. İki ay falan sonra alıyorduk ben onu bile beklemedi ve geldim.

Katılımcı 3, göç edilecek yer olarak Amerika’yı tercih etme nedenini, kaçak olarak yaşamanın daha kolay olduğuna bağlıyor ve durumu şöyle anlatıyor.

Şimdi, Amerika’da çalışma yani böyle kaçak çalışma şansı daha fazla oluyor. Bunu tam bilmesek de duyuyorduk duyduğumuz için yani. Örneğin, Avustralya’ya da gittik. Avusturalya’da da kaçtılar gemiden yakalandılar anında. Yakalandılar Türkiye’ye gönderdiler. Avustralya’ya gittim. Çin’e gittim Singapur’a gittim. Tayland’a da gittim. Oralarda kalmayı düşünmedim hiç. Oralarda da tanıdıklarım vardı ama kaçak çalışmak imkansız gibi bir şeydi. Burada, 15-20 yıl kaçak yaşayan tanıdıklar var.

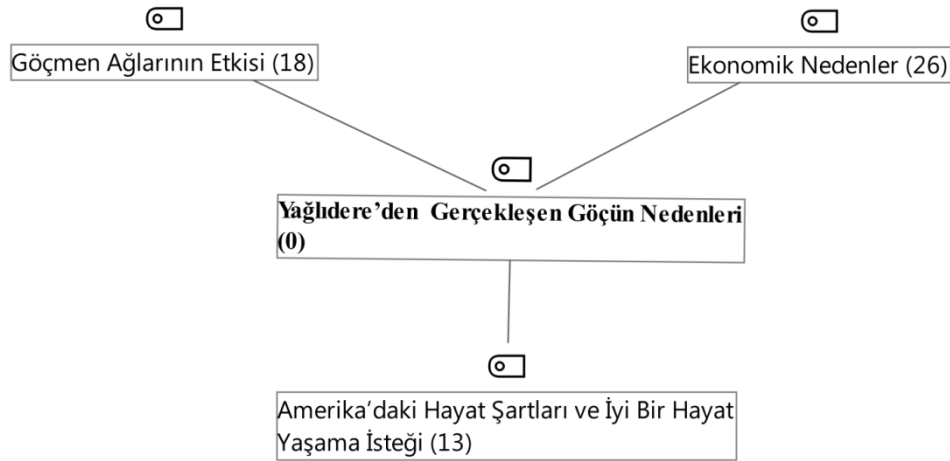
Sonuç olarak, Yağlıdere’den Amerika’ya göç eden Türklerin, göç nedenleri ekonomik temelli olsa da sürecin göç zinciri şeklinde ilerlemesinin nedeni; birbirleri ile olan ağ ilişkileridir.

3.7 YAĞLIDERE'DEN GERÇEKLEŞEN GÖÇÜN NEDENLERİ VE SOSYAL AĞLARIN GÖÇ SÜRECİNDEKİ ROLÜ

Göç hareketleri araştırılırken, ilk olarak sorulması gereken sorular; göçün neden meydana geldiği, zaman içerisinde nasıl devam ettiği ve insanlar yaşadıkları yerleri neden terk ettiği ya da kalmayı tercih ettikleridir (Haug, 2008). Çalışmanın, farklı bölümlerinde de değinildiği üzere, göç olgusu karmaşık bir yapıya sahiptir ve tek bir nedene dayandırarak açıklamaya çalışmak mümkün değildir. O nedenle, göçün nedenlerini farklı açılardan ele alarak açıklayan birçok farklı görüş ve yaklaşım vardır. Çalışma kapsamında kendileri ile görüşme yapılan katılımcıların, Yağlıdere'den New Jersey'e göçü tercih etme nedenleri açıklanmaya çalışılırken; ekonomik göç teorileri ve göçmen ilişkiler ağı teorisinden faydalanılmıştır. Ekonomik göç teorileri, temel olarak; bireylerin ülkelerinden ayrılma nedenlerini, sosyoekonomik durumlarını geliştirme istekleri ile ilişkilendirilmiştir. Göçmen ilişkiler ağı teorisi ise göçe, göç sürecinde önceden göç etmiş bireylerin, yeni göç edecekleriyle olan ilişkilerine güvenerek göç süreçlerindeki etkilerinin önemini anlatmaktadır.

Çalışma kapsamında, görüşme yapılan Giresun'un Yağlıdere İlçesinden, Amerika'nın New Jersey eyaletine göç eden Türk göçmenlerin göç hareketlerinin temel nedenler klasik ekonomi teorisi ile açıklanabilse de göç nedenleri, ekonomik nedenler dışında başka nedenlere dayanmaktadır. Kendileri ile derinlemesine görüşmeler yapılan katılımcıların görüşmeleri sonucu, göç etmelerine en fazla etkili olan faktörler; Yağlıdere'deki zor hayat şartlarından kaynaklı ekonomik faktörler, iyi bir hayat yaşama arzusu ve ağ ilişkilerinin etkisi şeklinde üç başlıkta kategorize edilmiştir.

Şema 11: Katılımcıların Yağlıdere'den Gerçekleşen Göçün Nedenlerine İlişkin düşünceleri

Şema 10 incelendiğinde katılımcıların 26'sı göç etmelerinin nedenini ekonomik sebeplere dayandırmaktadır. 18'i, göç etmelerindeki nedenini ağ ilişkileri ile açıklarken, 13'ü de göç nedenlerini; Amerika'da daha rahat ve refah bir hayat yaşama arzusu elde etme isteği olarak açıklamıştır. Katılımcılar, göç nedenlerini açıklarken bu 3 faktörden ikisini veya üçünü birlikte belirten katılımcılar olması sebebiyle, bu faktörler arasındaki ilişki aşağıdaki tabloda verilmiştir.

3.7. 1 Yağlıdere'de Zor Hayat Şartları ve Ekonomik Nedenler

Çalışma dahilinde kendileri ile görüşme yapılan katılımcıların 26'sı göç nedenlerini ekonomik sebeplere dayandırmaktadırlar. Yağlıdere, Türkiye'nin Doğu Karadeniz Bölgesinde Giresun şehrinde küçük bir ilçedir. Sanayisi gelişmediği ve coğrafi şartlardan dolayı tarım ve hayvancılık faaliyetleri beklenen düzeyde yapılamadığı için, Yağlıdere halkı geçimini sağlamak ve iyi bir hayat yaşamak amacıyla göç etmeye mecbur kalmaktadır. Yukarıdaki tablolarda görüldüğü şekilde, çalışma dahilinde, kendileriyle görüşme yapılan katılımcıların çoğunluğunu oluşturan 26 katılımcı, göç nedeni olarak, Yağlıdere İlçesi'ndeki zor hayat şartları ve ekonomik nedenleri

göstermektedir. Kendisiyle görüşme yapılan 40 yaşındaki Katılımcı 9, göç sebebini bu duruma uygun olarak şu şekilde dile getirmektedir:

Bizim, Yağlıdere'den göç etmeleri aslında bir istekli olma durumu değil. Biz mecburuz göç etmeye yaşamımızı sürdürebilmemiz için. Yağlıdere çok küçük bir ilçe ve iş alanı yok her yer dağlık ve ormanlık. O nedenle, Yağlıdere'den göç etmek; bir çalışma, geçim sağlama zorunluluğu...

Benzer şekilde, Katılımcı 6'da göç nedenin Yağlıdere'deki zor hayat şartlarına ve ilçenin konumundan dolayı, çalışma imkânlarının kısıtlı olmasına bağlamaktadır.

Babam, Yağlıdere'de maddi durumu iyi olanlardandı. İyi dediysem dükkânı vardı işletiyordu işte. Lise'yi bitirdim. Gitmiş görmüşsün Yağlıdere'yi ne var? Bir şeyler yapmak isteyen birinin kalacağı bir yer değil. Şuan bile iş imkânı yok, var sen düşün 32 yıl öncesini. Daha önce göç edenler geldikçe zaten hep amacım gitmekti. Başka seçeneğin yok. Amerika olmasa başka yere göç ederdim. Zaten, ilçenin nerdeyse tamamı göçmüş ama yurt içi ama yurt dışı. Yağlıdere göç vermeye mahkûm bir yer. Çünkü iş imkânı yok.

Bölgenin jeopolitik konumundan kaynaklı nedenlerden dolayı, ilçede gerekli yatırımlar yapılamamış ve işsizlik sorunu ile karşı karşıya kalınmıştır. Dolayısıyla, İlçe 'de gerek iç göç, gerekse dış göç hareketleri zorunlu hale gelmiştir. Klasik göç kuramları, göç nedenlerini ekonomik sebeplere dayandırmaktadır. İnsanlar, daha iyi ekonomik koşullara sahip olabilmek için göç etmektedir ya da daha iyi koşullarda yaşama isteği ile göç etmektedirler. Moretti (1999) yapmış olduğu çalışma da Todaro'nun, göç analizi yaparken, göçün nedenini; gidilecek ülke ile kendi ülkesi arasındaki ücret farklılıklarına bağladığını, Hatton'ın ise, bu fikre ek olarak; kısa vadede beklenen ekonomik değişikliklerin göçmenlerin göç hareketlerinde ani değişikliklere neden olabileceğini eklediğini, belirtmiştir. Dolayısıyla, göç, her iki durumda gerçekleşebilir: İlk olarak gidilecek ülkede ve bulunulan ülkedeki kazançlar arasında ücretin tatmin

edici olduğu durumlarda ve ikinci olarak, göçmenlerin ulaşım ücretlerini ve iş durumlarını güvence altına aldıkları zaman. Araştırma kapsamında kendileriyle görüşme yapılan göçmenler, göç etme nedenlerini ekonomik sebeplere dayandırsalar da, göçmen ağları aracılığıyla göç edecekleri yerle ilgili önceden bilgi sahibi olmanın, gittikleri yere tanıdık birilerin olduğunu bilmenin, vs. kendilerinde güven yarattığını ve göç hareketlerini hızlandırıldığını dile getirmişlerdir.

Neo-klasik ekonomi teorisi ve İkiye bölünmüş emek piyasayı kuramlarının açıklaması doğrultusunda, New Jersey’de yaşayan Yağlıdereli Türkler, Amerika’ya göç etmelerinin temel nedenlerinden birini ekonomik nedenler olarak açıklamaktadırlar. Görüşme yapılan katılımcıların çoğu, göç etme nedenlerini ekonomik temelli olduğu açıklamasında bulunmaktadır. Amerika’da kendi ülkelerinde (Türkiye) elde edecekleri kazancın çok üstünde bir gelir elde edeceklerine inanmışlardır. Görüşmecilerin bazıları bu ülkedeki iş imkânlarını kendi ülkelerinde yatırım yapmak amacıyla para biriktirme fırsatı olarak görmektedirler. Kendisiyle görüşme yapılan Katılımcı 29 ve Katılımcı 26 göç etme nedenlerini ekonomik sebeplere dayandırmaktadırlar ve bu göç nedenlerini şu şekilde dile getirmektedirler:

...buraya çalışmak ve para biriktirmek amacıyla geldim. Burada çalışıp para biriktirerek ülkeme dönüp kendi işimi kurmayı planlıyordum.

(...) kimse kusura bakmasın bu konuda iyimser olamayacağım. Bizi buraya iten sebep; paradır. Kim vatanını, ailesini, eşini, dostunu bırakıp yaban ellere gelir keyfinden. Gençtik, çalışma aşkıyla yanıyorduk. Bir şeyler yapalım diye uğraştık ülkemizde ama olmadı. Göç etmeye mecbur kaldık. Şunu da söyleyeyim; kimse buraya kalmak için göçmedi. Buraya bende ilk gelenlerdenim. Hepimizin aklında biraz para biriktirip dönmek vardı. Fakat, burada çalıştıkça kazanıyordun, çalışmak istiyorsan iş çoktu. Burada iste yeter ki 5 işte çalışabilirsin aynı zamanda. Çünkü, saatlik ücret alıyorsun. Geldiğimizden beri, her yıl dönmeye niyetlendik ama Türkiye’ye döndüğümüzde bu paraları

ömür boyu kazanamazdık.. Biz de ne yaptık? Madem dönemiyoruz, o zaman ailemizi buraya getirelim dedik. Aile geldi yetmedi, kardeş, ana, baba , arkadaş derken. Köyü buraya taşıdık şuan nüfusumuz burada yaklaşık 25 bin. (Katılımcı 26)

Benzer şekilde, Katılımcı 27'de göç sebebinin ekonomik olduğunu, amcının biraz para kazanıp yatırım yaptıktan sonra ülkesine dönmek olduğunu şu şekilde dile getirmektedir:

(...) ekonomik nedenler göç sebebi elbet. Ne var, 3 sene çalışayım döneyim dedim. 10 bin dolarım olsa yeter dedim. 3 sene dolana kadar 1 arsa alayım, bir ev yaptırayım, ondan sonra ev yaptırırken evin biraz borcu kaldı onu da tamamlayım derken daha da gidemedik. Yani nerdeyse 30 yıl olmuş hala gideceğim.

Bireyler yaşadıkları yerlerde ihtiyaçlarını sağlayacakları bir işe veya yeterli ekonomik imkânlarla sahip olmadıkları durumlarda, onlara bu fırsatları sunabilecek yerlere göç etmeyi tercih ederler. Katılımcı 4 de göç etme nedenini ekonomik nedenlere dayandırarak şu şekilde ifade etmektedir.

Göç ettim çünkü Türkiye'nin çok iyi bir geleceği olmadığını düşündüm. Orada okula giden meslek sahibi olan arkadaşlarımız vardı ama hak ettikleri şekilde kazanmıyorlardı. Size şöyle söyleyeyim ben Amerika'ya geldiğimde, benzin açısı çalışarak yaklaşık 400 dolar haftada kazandığımı biliyorum biraz fazla çalışmakla beraber bu da ayda 1600 dolar ediyordu ve o yıl Türkiye'deki Cumhurbaşkanı'nın maaşı bin dolardı. Göç etmiş olanlar Türkiye'ye geldiklerinde çok rahat yaşıyorlardı. Bizim öyle bir hayat sürmemiz Türkiye'de mümkün değildi. Yani şunu kısaca söyleyebilirim ki benim için en büyük geliş sebebim ekonomiktir.

Göçün, en temel nedenlerinden birisi; ekonomik faktörlerdir. Bireyler yaşadıkları yerlerde ihtiyaçlarını sağlayacakları bir işe veya yeterli ekonomik imkânlarla sahip değillerse, iş imkânı ve maddi kazanç açısından fırsatların daha yaygın olduğu yerlere göç etme eğilimi taşımaktadırlar. Bu sebeple, kırsal kesimden kentlere, nüfusu yoğun

olan kentlerden ise sanayisi gelişmiş ülkelere doğru göç hareketleri gerçekleşmektedir. Yağlıdereli Türklerin, Amerika'ya göç etmelerinde etkili olan motive edici nedenlerinden ikisi de Amerika'da kendi ülkelerinde (Türkiye) elde edecekleri kazancın çok üstünde bir gelir elde edeceklerine inanmaları ve ülkedeki iş imkânlarını kendi ülkelerinde yatırım yapmak amacıyla para biriktirme fırsatı olarak görmeleridir. Bu bakış açısıyla, Katılımcı 24, Katılımcı 10, Katılımcı 7, Katılımcı 8 ve Katılımcı 35, göç nedenlerini şu şekilde ifade etmektedirler.

(...) babamın orada kahvehanesi ve lokantası vardı oralarda çalışıyordum gelmeden önce. Türkiye'deyken hayal ettiğim mesleklerden bir tanesi avukat olmaktı. Bir yıl imtihana girdim ama kazanamadım. İngilizce öğretmeni olabilirdim ama olsak bile çok az bütçelerle bir hayat sürmek zorunda kalıyorsunuz yani o bütçelerle bir şeyler yapıp hayata katkısı anlayabilmeniz mümkün bile değil. Yani hep bir darlık olacaktı . Mesela, yurtdışına göç etmiş kişilerin maaşlarına bakıyorsunuz, Türkiye'de alınan maaşları bakıyorsunuz çok az olduğunu görüyorsunuz. Bu nedenle, bir tercih yapmak zorundaydım ve tercihim göç etmekten yana kullandım... (Katılımcı 24)

Benim 86 da askerlik bitti askerlikten önce dükkânım vardı. Dükkânım yani sıra arıcılık yapıyordum. Dolmuş minibüsüm vardı. Askere gittim. 86 da 87 de geri döndüğümde, hiçbir düzen kalmamıştı. Ondan sonra düşündüm nereye gidiyim ne yapıyım diye... (Katılımcı 10)

Babam gelmişti bizden önce babamdan 11 yıl ayrı kaldık babam buranın vatandaşı oldu. Ondan sonra bize istek yaptı. Türkiye'nin de geleceği parlak olmadığı için burayı tercih ettik Türkiye'de iş imkânı yoktu bizim için asıl neden ekonomik yine. (Katılımcı 7)

(...) babam aslında kaçak olarak gelmiş ilk başta. Ekonomik nedenlerden dolayı çalışmak için gelmiş zaten buraya gelmesinde de dayım yardımcı olmuş işte bu sosyal ağlardan faydalanarak gelmiş buraya. 2-3 yıl sonra bize vize lotosu çıktı. Babam geri döndü. Biz Ankara'ya falan gittik. Burada, genelde vatandaşlık almak için evlilik yapılıyor ama bize loto çıkınca babamın evlilik yapmasına gerek kalmadı ve bizi geldi aldı. O şekilde biz de Amerika'ya gelmiş olduk. Babam buraya bizi de daha iyi bir hayat sunmak için getirdi. Buraya gelmeden önce babam çobanlık yapıyordu... (Katılımcı 8)

... Babamın Yağlıdere de küçük bir fırını vardı. Bizim orda eğitime ne para ne önem verilir. Baban ne iş yapıyorsa erkek çocuk olarak sende o işi devam ettirmek zorundasın bir anlamda. Dolayısıyla, çok küçük yaşlardan itibaren ben de fırında çalışmaya başladım... Ama sadece karnımız doğuyordu kazandığımızla. Benim hayallerim vardı... Amerika'ya gelip giden akrabalarından görüyordum kazandıkları paraları... kafama koymuştum bende Amerika'ya gidip para biriktirip döndükten sonra büyük bir fırın açacaktım...(Katılımcı 35)

Çalışma kapsamında elde edilen veriler değerlendirildiğinde, Yağlıdere'li Türk göçmenlerin göç nedeni ağırlıklı olarak, bölgenin konumu ve fiziki şartlarından kaynaklanan ekonomik sebeplere dayandığı görülmektedir. 26 katılımcının göç sebebini ekonomik nedenlere dayandırmasından ve göç öncesi, katılımcıların ekonomik şartları farklılık göstermesinden dolayı katılımcı alıntıları bu bölümde sayı olarak fazla kullanılmıştır. Türk göçmenlerin, göç etme sebeplerinden bir diğeri, göçmen ağları etkisi bir sonraki bölümde detaylı bir şekilde tartışılmaktadır.

3.7.2 Göçmen Ağlarının Etkisi

Yapılan birçok çalışma, uluslararası ve iç göçün, akrabalık ve sosyal ağlar vasıtasıyla gerçekleştiğini göstermektedir. Yapılmış olan bu çalışmada da 18 katılımcı, Amerika'ya göç nedenlerini, sosyal bağlarıyla olan ilişkileri ile açıklamaktadırlar. Sosyal ağlar üzerine yapılmış çalışmalar da kendi aralarında görüş ayrılıkları yaşamaktadırlar. Yapılan bazı çalışmalar, göçmen ağlarının; yeni göç edecek bireylere türlü kolaylıklar sağlayarak göç üzerinde olumlu etkileri üzerine yoğunlaşırken, bazı çalışmalar; göçmen ağlarının toplulukları kapalı bir grup şeklinde yaşamaya zorladığını ve gelişimine engel olduğu gibi olumsuz etkilerinden bahsetmedir. Göç ağları yaklaşımı literatürden takip edildiğinde, ağların olumlu etkisini belirten bazı yaklaşımlar şu şekildedir: Akrabalar, arkadaşlar ya da topluluk üyeleri arasında bağların güçlü olması; göçmen konaklaması, borç para; iş bulmak için yardım, yaşanılan bölgede uyum sağlanması gibi nedenler göç hareketi olasılığını artırmaktadır (Wilson, 1998: 394). Bir kere bir bölgeye birileri yerleşmişse ve bir iş kurmuşsa bu diğerleri için potansiyel iş imkânı doğurmaktadır (Massey ve Espinosa, 1987: 982). Wilson (1998), Meksikalı göçmenler üzerine yapmış olduğu çalışmada; zayıf ağların gücü ve sosyal sermayenin göçmen ağları ve dinamikleri ile ilişkili beş durum üzerine dikkat çekmiştir. Farklı coğrafik bölgelerde yaşayan sosyal ağların, belli noktada pazar ve fırsatların artmasıyla o yöne doğru bir göç dalgasının başladığını söylemektedir. Göç edilecek bölgede önceliği, o bölgedeki iş piyasası koşul ve fırsatları oluşturmaktadır. Ağ ilişkileri, zaman içerisinde farklı coğrafik yerlere doğru dağılırlar ki bunu Granovetter 'zayıf ağların gücü' olarak tanımlar. Varılan yeni noktada ağlar zayıflamasına karşın, gittikleri bölgelerde yeni iş imkânları ile karşılaşarak yeni güçlü bağlar üretir. Granovetter'in vurgulamak istediği nokta; güçlü ağlar her zaman olumlu sonuçlar doğurmaz. Ağ ilişkileri sıkı olan topluluklar, dışarıya açılmaz, kendi içlerinde kapalı grup olarak yaşar ve belli bir standart üzerine çıkamayacaklardır. Ağ ilişkileri zayıfladıkça, o topluluktaki bireyler, topluluk dışındaki bireylerle ilişkiler geliştirerek daha fazla büyüme, gelişme imkanı bulmaktadırlar. Granovetter'a benze bir şekilde ağların her zaman olumlu etkisi olmadığını belirten diğer bir isim de De Haas'dır. De Haas (2010) yılında göç sürecinin iç dinamikleri üzerine yaptığı çalışma da, göçmen ağı kanalıyla göç eden yeni göçmenlerin, kendilerinden önce gelen ilk göçmenlerin yerleştikleri bölgelere

yerleştiklerini ve onların ilk göç etmiş olmanın verdiği hırsla belirlemiş oldukları tercihleri yaşamak zorunda kaldıklarını belirtmiştir.

Göçmen ağları üzerine yaptığı çalışmalarla, bu alanda önemli görüşleri olan Massey ve arkadaşlarına (1987) göre; ağ ilişkileri göç süreci için hayati önem taşımaktadır. Massey ve arkadaşlarının vurguladığı başka bir nokta ise göç modellerinin, göç topluluklarında hızlı bir şekilde gelişip dağılmasıdır. Bu büyüme, topluluklardaki göçün doğasından kaynaklanmaktadır ve bu şekilde uluslararası iş imkânları sistemi yaratılarak topluluk üyelerine hızlı bir şekilde ulaşımı sağlar. Massey ve arkadaşlarının araştırması sosyal ağların göç üzerindeki etkisinin önemini açıkça ortaya çıkarmaktadır. Örneğin, bir topluluğa daha önce göç etmiş akraba ya da bir tanıdık, bir bölgede göç etme oranında önemli bir artışa neden olabilir. Yağlıdere'den Amerika'ya göç eden Türk göçmenler bu bağlamda değerlendirildiğinde, kendilerinden önce göçmen ağları aracılığıyla göç etmiş ve süreç içerisinde her gelen kendinden sonra birilerini getirerek göç zinciri oluşturmuşlardır. Katılımcı 19 ve 22, Amerika'ya geliş nedenlerini kendinden önce göç eden akrabalarının sağlamış oldukları kolaylıklar olduğunu şekilde dile getirmişlerdir.

(...) 5 yıllık evliydik ve 2 çocuğumuz vardı. Çok fakirdik çok. Herkes bir yerlere göç ediyordu. Yağlıdere'de iş yok para kazanmaya. Eşim, günlük çalışıyordu, ne kazanırsa ancak karımız doyuyordu. Göç etmek istiyordu eşim ama yaşlı babasına bakıyorduk. Allah rahmet etsin, babası ölünce karar verdik ya İzmit'e gidecektik ya Amerika'ya. Eşimin amcası vardı Amerika'da. O'na söyledi eşim, önce çok önemsemedi. Yazın geldiler, yüz yüze konuşunca bakarız bir yoluna dedi. Bizim için bir umut oldu. Amcasının kendi iş yeri vardı, bunu aşçı gösterdi aşçıya ihtiyacım var diye aldı bunu. Eşim gitti, biz sonra gittik. Şimdi, görüyorsunuz yediğimiz önümüzde yemediğimiz arkamızda. Evlerimiz var, Yağlıdere'de, Giresun'da, İzmit'te. Çok şükür Allah'ıma, her gün dua ederim eşimin rahmetli amcasına...
(Katılımcı 19)

Ben tamamen, ailem sayesinde göç ettim buraya. Babam çok zorluklar yaşadı Amerika'ya gelmek için. Zaten kaçak yollarla geldi. Kim vize verecek, vasıfsız, parasız birine. Yaklaşık 11 yıl, babamı görmedik biz. Burada evlendi, Amerikalı bir kadınla yıllarca evli kaldı vatandaşlık almak için. Kadını ikna etmiş, kadın abim ve ablam için istek de bulundu. Önce abimle ablam geldi annem beni bırakmadı yanında kalmam için. Yaklaşık, 4-5 yıl sonra geldik biz annemle. Biz geldiğimizde her şey tamamdı zaten. Babamla abim iş kurmuştu. Bende onlarla çalışmaya başladım. Ama yıllar sonra ayrıldım onlardan. Ben pizza işi yapıyorum. Tabi, her zaman ailemin, akrabalarımın desteği oldu. Tek başıma bunları yapmam çok zor olurdu... (Katılımcı 22)

Göç edilen yerde, göçmen ağlarının, yeni göçmenlere en önemli katkılarından biri; göç edilen yerde iş fırsatları hakkında onları bilgilendirmeleri ve işe girmelerinde yardımcı olmalarıdır. Ağlar arası, karşılıklı güven, işbirliği ve bilgi akışı daha kolay olmaktadır çünkü göçmen ağları birbirlerine güvenilir bilgiler paylaşır ve sosyal normların ihlal edilmesi durumunda da kolayca cezalandırılırlar (Drever ve Hoffmeister, 2008: 427). Aslında, sıkı bağlar bir avantaj olarak düşünülse de olumsuzlukları da vardır. Sıkı bağlar kendi içerisinde kapalı bir grup şeklinde yaşarlar ve çevrelerindeki kendinden olmayan birey ya da topluluklara güven duymazlar ve iş birliği içine girmeyi kabul etmezler. Dolayısıyla da, Fukuyama (1999), yapmış olduğu çalışmada; göçmen ağlarının, kendi aralarındaki bilgi alışverişi güvenilir olsa bile, edindikleri bilgi akışının sınırlı olduğunu belirtmektedir. Buna istinaden, Garnovetter de 1973 yılında yapmış olduğu çalışmasında, zayıf ağların bireylerin ekonomik ve sosyal gelişimleri üzerinde olumsuz etkiye sahip iken, güçlü ağların olumlu etkiye sahip olduğunu belirtmiştir.

Sosyal ağlar üzerine yapılmış birçok çalışma, göçmen ağlarının göç süreci üzerindeki etkilerini incelemiştir. Yapılan bu çalışmaların büyük çoğunluğu, göç etmiş kişilerin göç edecek kişileri harekete geçirmekte, onlara konaklama imkân sağlayarak, daha yüksek ücretli işler bulmalarına yardımcı olmakta, nereye ve neden göç ettikleri ile ilgili gerekli bilgileri sağlayarak, göç hareketleri üzerinde önemli bir rol oynamaktadır. Sosyal ağların, göç edecek bireylere en önemli katkılarından biri göç edecekleri yerde iş

istihdamı sağlamalarıdır. Portes and Rumbaut (1996) sosyal ağların göç hareketliliğini kolaylaştırmasının yansırı, ekonomik olarak işçi oluşumuna da yardımcı olduğunu ileri sürmektedir. Ev sahibi ülkede, göçmen topluluklarının yoğunluğundan dolayı, mevcut iş istihdamı, hızlı bir şekilde mevcut işçilere dağıtılmaktadır, bu durumda işçilerin ve işverenlerin ilgili ise kolaylıkla ulaşmalarını sağlamaktadır. Rogers and Henning (1999) göçmenler arasındaki yüksek seviye mekânsal yoğunlaşma ve düşük seviye de mekânsal hareketlilik, ekonomik olarak hayatta kalma mücadeleleri benzer etnik kökenden insanlara güvenme ile ilişkilendirilebilir olduğunu öne sürmüşlerdir. Ağ yoluyla, iş istihdamları göçmenlerin başarılı olmasında önemli bir adım olmaktadır. Rosenfeld and Tienda, göçmenlerin güçlü sosyal ağlarından dolayı ağ yoluyla işe alımları yüksektir ve yerel işçilerin isteksiz olarak yaptıkları işleri büyük bir istekle yaptıklarını öne sürerler (Garcia, 2003: 56). Yapılan bu çalışmalar bağlamında değerlendirildiğinde, kendileriyle görüşme yapılan katılımcıların birçoğu, ülkeye kaçak yollarla girmelerine rağmen, sosyal ağ ilişkileri sebebiyle, iş bulma sıkıntısı yaşamadıklarını dile getirmişlerdir. Kendilerinden önce göç etmiş olan Yağlıdereli Türk göçmenlerin, kendilerine iş verdiklerini dile getirmişlerdir. 41 yıl önce Amerika'ya göç etmiş ve Giresun Yağlıdere Derneğinin sözcülüğünü yapmış olan Katılımcı 2, Amerika'da yaşayan Yağlıderelilerin birbirlerine sıkı bağlarla bağlı olduğunu, maddi ve manevi destek sağladıklarını ve her zaman öncelikleri Yağlıdereliler olduğunu şu şekilde dile getirmiştir.

Yağlıdereliler, birbirlerine sıkı ilişkilerle bağlıdır. Öyle laf olsun diye demiyorum. Gerçekten milliyetçi bir yapımız var. Birimiz açken, öteki tok duramaz. Size net söyleyeyim. Eğer bizim aramızdaki ilişkiler, yani birbirimizi destekleme, güvenme, vs. diğer Türk gruplarında da olsaydı inanın şuan burada bir Türk lobisi olurdu. Ben, çocukken geldim buraya. Babamın emeği çok tabi bugünkü durumda olmamda. Ama bize atalarımızdan kalan tek miras para değil, her şeyden önce toprağını, eşini dostunu bileceksin, sen onu unutursan, onlarda seni unuttur diye öğüt verdiler. Ondandır mütevellî, biz buraya her gelene kapımızı, işimizi açarız.

Sosyal ağların göç edecek yeni göçmenler üzerindeki etkisi birçok araştırmacı tarafından çalışılmış ve etkisi ortaya çıkmıştır. Sassen (1995), ev sahibi ülkedeki yerel emek piyasalarının göç veren ülke ile bağlantılı olduğunu öne sürer ve göç alan ülkedeki göçmenlerin, göç veren ülkedeki bireyler üzerinde oldukça etkili olduklarını ileri sürer. Göçmenlerin sosyal ağlarının yaşadığı bölgelere ekonomik durumları kötü olsa bile göç etme eğilimindedirler (Garcia, 2003:65). Göç alan ve göç veren ülkeler arasında bilgi ağları ne tür işlere ihtiyaç olduğunu bildirir. Bu bilgi alışverişi mesafe tanımaz ve ne kadar uzak olursa olsun sosyal ağlar üzerinden erişim sağlanır. Sonuç olarak, göç veren ve göç alan ülke arasında iş istihdamına dayalı bir bağlantı oluşmaktadır. Kendisiyle görüşme yapılan, Katılımcı 13, Yağlıdereliler arasındaki iş istihdamını ve ağların kendi ailesine olan katkısını şu şekilde dile getirmektedir.

Biz kendi akrabalarımız sayesinde geldik buraya. Zaten, buraya gelen tüm Yağlıdereliler bu şekilde gelmiştir. Bizim köyde herkesin evinden en az bir kişi Amerika'dadır. Göç fırsatı kime doğarsa, diğerleri bunu destekler ki o kişide onların göç etmesine yardımcı olsun. İşler böyle yürür. Gelende, gelirken zaten kafasında illa birileri vardır göç etmesine yardımcı olacağı. Benim eşimin abisi geldi bizden önce, o zaman biz onu destekledik. Ben altınlarımı verdim mesela, eşim paramız çok yoktu ama verdi kendi yatırımımızdan. Abisi geldikten sonra, daha önce göç etmiş tanıdıklarımızın yanında çalışmaya başladı zaten belliydi kimin yanına gideceği, ne iş yapacağı. Yoksa bu kadar kolay güvenip vermezdik bizde paramızı ama biliyorduk boşa değildi hiçbir şey. Neyse, abisi yıllar sonra bizi götürmeye çalıştı ama vize alamadık falan. Eşim gitti önce turist vizesi aldı. Sonra kaçak konumuna düştü ama önemli değil. Amerika kaçaklarla dolu. Abisi iş kurmuş zaten, direk orada çalışmaya başladı. Daha böyle kaç kişi gitti, inanın hikayeleri anlatsam inanamazsınız. Bizim Yağlıdereli'lerin arzusu Amerika...

Sosyal ağlar, göç giderleri üzerinde güçlü bir etkiye sahiptir (Mckenzie ve Hillel 2005: 2) Bu görüşü destekler şekilde, Munshi (2003) güçlü ve geniş sosyal ağlara sahip göç

edecek bireylerin, göç ettikleri yerlerde daha iyi ücretlere daha iyi iş bulma fırsatlarının daha muhtemel olduğunu belirtmiştir. Katılımcı 5, Yağlıdere'li akrabalarının iş istihdamı bakımından olan katkısını şu şekilde dile getirmektedir.

Buraya ben sözde dil okulu için geldim. Yani şöyle, Türkiye'de muhasebe bölümünden mezun oldum. 2 amcam yıllardır Amerika'da yaşıyorlardı. Bana, gel buraya diyorlardı mezun olunca. Mezun olunca iş arıyım dedim bir baktım asgari ücret veriyorlar. Amcamlar, gel burada çalış iş ayarlarız dediler. Dil okuluna başvurduğum, tabi bu süreçte hep amcamlar ve Amerika'da olan kuzenlerim yardım etti. Kabul gördüm, geldim. Geldikten 2 hafta sonra ise başladım. Türklerin yanında daha düşük ücrete çalışıyorum, okulumun olduğu günler okuluma gidiyorum ama okul bahane açıkçası. Şuan, Türkiye'de çalışan arkadaşlarımın kazandıklarına bakınca, onların 1 ayda sabah 8 akşam 5 mesai ile kazandıkları parayı ben 3 günde kazanıyorum bir de yaptığım özelliği olan bir iş bile değil. Sahibi Yağlıdere'li olan bir şirkette ara eleman olarak çalışıyorum. Yani vatandaşlık alıp kendi alanımla ilgili bir şeyler yapsam ne kadar kazanacağım siz düşünün. 2 yıldır okulu uzatıyorum çünkü biliyorum geri döndüğümde tekrar vize alamam. Zaten geri dönmek gibi bir fikrim yok şimdilik, burada kalıcı olmanın yoluna bakıyorum. Yine akrabalar beni evlendirmeye çalışıyorlar vatandaşlık alabilmem için. Bakalım, şuan öncelikli amacım burada kalmak.

Sosyal ağlar yoluyla iş alımlarına dikkat çeken bir diğer isim, Tilly and Tilly (1994)' ye göre; işverenler, ağlar iş piyasasının ücretlerini aşağı çekip iş olanağı sağlar. Üstelik belli bir iş için bir ağ sağlandığında, talebi dolduracak kadar işçi göçü gerçekleşmektedir. Dolayısıyla, kalacak yer, dostluk ve çoğunluk duygusunun da bu ağlar tarafından sağlandığı düşünüldüğünde göç zincirleme devam etmektedir. Katılımcı 16, yıllar önce Yağlıdere'den New Jersey'e göç etmiş, herkes tarafından bilinen Yağlıdere'li bir iş adamının, New Jersey'e ağlar yoluyla çalışması için işçi getirmesini şu şekilde anlatmaktadır.

...abi herkes tarafından bilinir. Çok zengin burada büyük işler yapıyor. Burada ki Yağlıdereli'lerin ilk geldiklerinde yolu kesin ondan geçmiştir. Her gelene iş imkanı sağlar ister kaçak olsun ister yasal. Ama şöylede bir özelliği var ucuza çalıştırır. Mesela saati 10 dolarlık işi 7 dolar verir çalıştırır. Türki'ye parasıyla kıyaslandığında saati 7 dolar olan işte iyi iş. Babamda çalışmış ilk geldiğinde onun yanında. Bir zamanlar Amerika'ya gelen iş için onu ziyaret ediyormuş, ona güvenerek çok kişi gelmiş buraya. Şimdi o kadar değil çünkü birçok Yağlıdereli'nin kendi işi var artık . Herkes kendi akrabasına, eşine dostuna yardımcı oluyor her konuda.

Benzer şekilde, Katılımcı 7 de, Yağlıdereli bir iş adamının, kendi şirketlerinde çalıştırmak ve Yağlıdereli akrabalarına faydalı olabilmek adına, sosyal ağlarına sağladıkları iş imkanlarını şu şekilde dile getirmektedir.

(...) bizim mantığımız onca emek verildi zahmet çekildi Amerika'ya gelmek için madem bundan yabancılar faydalanacağına kendi eşimiz dostumuz faydalansın. Bizim şirkette şuan 20 kişi çalışıyorsa 15'i arkadaş, eş, dost. Bir de bizde şöyle bir şey de var. Köyde yaşayan akrabalarımız turist vizesiyle geliyor Nisan gibi 6 ay yanımızda çalışıp, para biriktirip gidiyorlar. Türkiye'de borçları varsa kapatıyorlar, bazıları çocuğunu evlendiriyor, bazıları çocuğunu okutuyor, vs... bu bizimde işimizi görüyor. Elin yabancıyla uğraşmıyoruz. Mesela İspanyollar tembel, parayı sever başında durmazsan iş yapmaz. Ama kendi ahabımıza işi bırakıp başka ise fiyat biçmeye gidebiliyoruz. Yani karşılıklı bir ilişki bizimkisi...

Göç hareketleri bir toplulukta yaygınlaştıkça, toplulukta göç bilinci normalleşmektedir. Dolayısıyla yetişmekte olan gençler de uluslararası göç etme bilinciyle büyümektedirler. Özellikle, bu tür topluluklarda erkekler için, göç, o toplulukta hayatın kaçınılmaz bir parçası olmaktadır. Göç etmek istemeyen erkekler; tembel, isteksiz ve girişimci ruhu olmamakla yargılanmaktadır. Uluslararası göç fikrinin tamamıyla yerel kültür

tarafından benimsenildiği topluluklar da genç erkekler, göç etmekten başka bir seçenek düşünmemektedirler. Evlenmek, daha iyi hayat şartlarına sahip olmak ve kişisel şartlarını iyileştirmek için yurt dışına göç etmektedirler (Massey ve Espinosa, 1987: 982). Çalışma dahilinde görüşülen 13 katılımcı, göç sebeplerini Amerika'daki hayat şartlarından dolayı daha iyi bir hayat sürme arzusu olduğunu dile getirmiştir. Bu konu, çalışmanın bir sonraki bölümünde detaylı bir şekilde ele alınarak değerlendirilmiştir.

3.7. 3 Amerika'daki Hayat Şartları ve İyi Bir Hayat Yaşama İsteği

Çalışmanın Amerika'ya göç başlıklı kısmında sayısal değerlerle belirtildiği üzere, dünyanın en fazla göç alan ülkelerinden ve göç etmek birey sayısının fazla olduğu ülkelerden biri Amerika'dır. Çalışma kapsamında, kendileriyle görüşme yapılan bireylerin 13'ü göç etme sebebini Amerika'da daha iyi hayat yaşama arzusu olarak belirtmiştir. Thumma (2017) yapmış olduğu çalışmada, 2012 kamu oyu anketine göre, dünya çapında 640 milyon insan ülkesini kalıcı olarak terk etmek istediğini belirtmektedir ve nereye gidecekleri sorulduğunda ise, yaklaşık 150 milyonu Amerika'ya göç etmek istediklerini dile getirdiklerini belirtmiştir. Amerika göçmenler tarafından oluşturulmuş, geliştirilmiş ve hala geliştirilmekte olan bir ülkedir, saf bir Amerikan ırkı yoktur ve hemen her bireyin atası da yine bir göçmandır. Oluşum nedeni göçmenler olan bir ülkeye göç etmek, Yağlıdere'li göçmenler için diğer gelişmiş ülkelere ya da Avrupa ülkelerine göç etmekten daha cazip gelmektedir. Yaz tatillerini Yağlıdere'de geçirmek için gelen Amerikalı göçmenlerin lüks yaşam tarzları ve halkın zihninde oluşturdukları rahat hayat algısı, Yağlıdere'den Amerika'ya göç edilmesinin temel sebeplerinden birini oluşturmaktadır. Bu bağlamda, Katılımcı 34, göç nedenini Amerika'dan gelen Türk göçmenlerin maddi imkanlarının daha iyi ve daha mutlu olduklarını şu şekilde ifade etmektedir.

Amerika'dan gelen ve Avrupa'dan gelen akrabalarımız ve çocukları arasında inanılmaz fark vardı. Amerika'dan gelenler daha mutlu, çocukları daha sakin ve Türk gibiydi. Avrupa'dan gelenlerin çocukları diğerlerine göre oldukça şımarık ve iki kültür

arasında kalmış. Yani ne Türk ne de Avrupalı. Çok şımarıklar, gençlerinin tipleri de değişti. Ne biliyim garip onlar. Vallahi ne yalan söyleyeyim ben Avrupa'dan gelenleri görünce hiç gidesim gelmiyordu hatta üzülyordum onlar için. O nedenle, hiç Avrupa'ya göç etmeyi düşünmedim. Olursa Amerika olacaktı, o da oldu, çok şükür. Eş, dost yardımıyla göçtük. İlk başta sıkıntı çekmedik mi, elbette çektik ama karşılığını aldık hep. Göçmeden önce heves ettiğim her şeye sahibim şuan. İyi ki gelmişim diyorum. İnanın 7 sülalem kurtuldu desem yalan olmaz...

Soysal güvenlik ve sosyal haklar bakımından birçok iyi imkanlar sunan Amerika; sağlık konusundaki hizmetler, işsizlik ücreti, çocuk parası ve benzeri sosyal yardımlar, Amerika'nın göç almasında önemli bir rol oynamaktadır. Sosyal haklar, ekonomik imkânlar ve özgürlükler açısından birçok fırsat ve kolaylık sunan Amerika, Yağlıdereli bireylerin de gelecek planlarındaki en önemli alternatiflerini oluşturmaktadır. Dolayısıyla, Amerika'ya göç etmek Yağlıdereli topluluğu arasında bir tür amaç haline gelmiştir. Katılımcı 9'da Yağlıdereli gençlerin amaçları arasında Amerika'ya göç olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, Amerika'dan gelenlerin hayatlarına her zaman özendiğini ve göç etmek istediğini bunu da evlilik yoluyla gerçekleştirdiğini şu şekilde dile getirmektedir.

Yağlıderede, Amerika fikri çocukluktan itibaren sürekli duyduğun, aile büyükleri tarafından hep özenilerek dile getirilen bir konudur. Bu nedenle, buradaki gençlerin hedefleri öncelikli olarak doktor, mühendis olmak değil, Amerika'ya göç etmektir. Hep şu muhabbet döner. Doktor olup ne yapacaksın ömrün geçecek ama istediğin kadar para kazanamayacaksın. Bu gibi sözlerle büyüyen biz çocuklar da Amerika'ya nasıl gideriz diye düşünüyoruz. Genç kızların bir şansı var evlenmek. Evlenerek gidebilirsin. Bende genç kızken çok özenirdim oradan gelen gelinlere. Burada çeşit çeşit alıp giyinirlerdi, zaten boyunlarında altın zincirler, bilezikler.. Üstelik burada da kendi ailelerinde aşırı kıymetliler. Bir anlamda aile buradaysa kurtuluşları yani

Amerika'ya gitmeleri onun elinde. Bende evlenerek geldim buraya. Şuan Türkiye'de isteyip alamayacağım hiçbir şey yok. En son eşim son çocuğu doğurunca Giresun'dan ev almış bana, o yazın götürdü sürpriz yaptı mesela. Eminim, bir süre Yağlıdere de ben konuşuldum bunun tadını bilemezsiniz. Bir de Yağlıdere erkekleri böyle şeyler yapmazlar kolay kolay parada olsa ama benim eşim ileri görüşlü. Allah'ıma şükürler olsun geldiğime çok memnunum. Çocuklarım bolluk bereket içinde yaşıyorlar. Onlar benim gibi özenmeyecek kimseye, onlara özenilecek.

Göç etme nedenleri ekonomik nedenlere dayanmış olsa da, kendilerinden önce göç etmiş göçmenlerin yaşam standart ve tarzlarıyla, diğer bireyleri gizil olarak güdülendirmektedirler. Katılımcı 32, Yağlıderelilerin göç etme nedenlerinden birinin, birbirlerinin hayatlarına özenmek, durumu daha iyi olanlar gibi yaşamak olduğunu şu şekilde anlatıyor.

(...) şimdi şöyle düşünün bir şeyi görmeden, tadını bilmeden ister misin? Bizim Yağlıderelilerin durumu tam olarak bu. Amerika'ya göçen bir gitti, birkaç yıl sonra bir geldi neler aldı. Yağlıdere de hayal edemeyeceğin şeyleri bir kaç yıl içinde elde eden eşini dostunu görünce, haliyle sen de diyorsun: Benim neyim eksik, ben ve çocuklarım neden yaşamamın bu tadı? Görmeseydik, bilmeseydik Amerika diye bir yer bizde istemezdik. Bildikten sonra çok zor. Ben ilk gelenlerdenim buraya, geldiğimde çok sıkıntı çektim çünkü eş dost yoktu buralarda çok fazla. Şimdi gelen o sıkıntıyı da çekmiyor. Ev, iş, sosyal çevre hepsi hazır zaten. Mesela, bizim sülaleden göç etmeyen birkaç kişi vardı, vize alamıyorlar onlar. Turist vizesi bile alamıyorlar. Bu sene biri aldı, geldi turist olarak geri dönmedi kaçak durumunda çalışıyor. Eşi, dostun evinde kalıyor. Kimin yanında çalışıyor bizim yanımızda, yani kim de iş çıkarsa oraya gidiyor. Türkiye'de ailesin para gönderiyor. Şimdi çocukları rahat bunu biliyor en azından. O da

bir şekilde alacak ailesini yanına ama bakalım zaman istiyor bu tür şeyler.

Yağlıdereli Türklerin Amerika'ya göç etmesinde etkili olan önemli sebeplerden biri ise daha önce göç etmiş akrabalarının, arkadaşlarının yazın tatillerini geçirmek üzere geldikleri Yağlıdere İlçesi'nde sergiledikleri gösterişli hayat tarzları ve Amerika'daki yaşam şartlarıdır. Kendileriyle görüşme yapılan katılımcıların bir çoğu, göç etme nedenlerini ekonomik şartlara bağlamış olmasına rağmen bunun altında iyi bir hayat yaşama arzusu yer almaktadır. 38 yaşındaki Katılımcı 31, Amerika'daki hayat şartlarına kavuşma nedenlerini şu şekilde dile getiriyor.

Çocukluk arkadaşım Amerika'ya gelin gitti... Bir kaç yıl sonra bir geldi 2 kolunda dirseklerine kadar altın bilezik. Hanımefendi olmuş. İnanın onu görmek için sıraya giriyorduk. O anlatsın biz dinleyelim diyorduk diğer arkadaşlarla. Kocasını da aynı şekilde. Geldiler köye. Ertesi gün gidip hemen araba aldılar. Şimdi olsa bu kadar olmaz belki ama ben size 15-20 yıl öncesinden bahsediyorum. Türkiye'de olmayan birçok şey ar. Uçağa biniyor çocukluk arkadaşınız. Bizim burada kız liseye hatta ortaokula gönderilmezdi o zaman kolay kolay. Gelen arkadaşım İngilizce kelimeler söylüyordu. İnanın şuan ben bile kendime gülüyorum ama o zaman durum farklıydı. Eee arkadaşını öyle görünce benim neyim eksik diyor insan. O olaydan sonra kocamı hep zorladım göç etmeye. Zaten bizim köyde herkesin aklında vardır bir Amerika fikri. Kimse kimseye 'aa deli misin o nereden çıktı demez' . Dolayısıyla, yıllar sonra geldik ama süreç benim için çok ağır oldu.. Çok bedeller de ödedim. Şimdi olsa asla girmem o yükün altına...

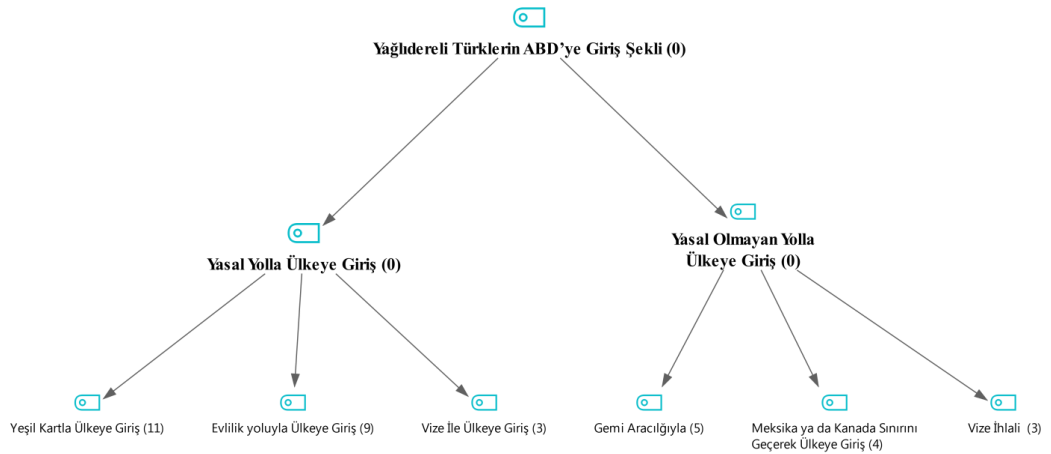
Bugüne kadar yapılan çalışmalar, iyi bir hayat yaşama arzusunun neleri içerdiğine dair bir fikir birliği içerisinde olamamıştır. İyi bir kaliteli bir hayat yaşama istediği, dinlenmeye izin veren kolaylıklar, kültürel fırsatlar, çevre kalitesi, iklim ve ekonomik olarak yaşanabilir hayat şartlarını içermektedir (Salvasen ve Renski 2003: 22). Bireyler göçe karar vermeden, önce göç edecekleri yere dair bu tür unsurlara dikkat

etmektedirler. Salvasesen ve Renski (2003) çalışmalarında; iyi bir yaşam arzusunun sınırlarının belirlenmesinin zorluğundan bahsetmelerine karşın, göç edilecek yerin bireylerin yaşadıkları yerden birçok anlamda daha iyi fırsatlar tanınmasının, göçe karar vermede önemli bir etken olduğunu belirtmişlerdir.

3.8 TÜRKLERİN ABD'YE GİRİŞ ŞEKLİ

Yağlıdereli Türklerin Amerika'ya göç hareketlerinin başlaması, bir önceki bölümde detaylı bir şekilde aktarılmıştır. Rum asıllı bir gencin, Yağlıdereli bir terziyi Amerika'ya götürmesi ile başlayan göç hikayeleri, yıllarca şekil ve biçim değiştirerek devam etmiştir. Çalışmanın, örneklemini oluşturan New Jersey'de yaşayan Yağlıdereli Türk göçmenler, yıllar içerisinde göçmen ağları yoluyla göçlerine devam etmiş olmalarına rağmen, ülkeye giriş şekilleri Amerika'nın göçmenlere karşı uyguladıkları politikalarındaki değişikliklere göre de değişkenlik göstermiştir.

Şema 12: Yağlıdereli Türklerin Amerika'ya Giriş Şekli

Şema 12 incelendiğinde, çalışma kapsamında kendileriyle görüşme yapılan katılımcıların Amerika'ya 2 şekilde giriş yaptıkları görülmektedir: Yasal yolla ülkeye giriş yapanlar; ülkeye vize alarak, evlilik yaparak ya da yeşil kart yoluyla giriş yapmışlardır. Diğer giriş şekli ise, yasal olmayan yoldan ülkeye girişlerdir. Yasal

olmayan yollarla ülkeye girenler de ülkeye; gemi aracılığı, sınırdan kaçak yolla ya da vize ihlali yaparak ülke de yasa dışı bir şekilde kalmıştır.

3.8. 1 Amerika'ya Yasal Yolla Giriş

Alan çalışması kapsamında, görüşme yapılan bireylerin 23'ü Amerika'ya yasal yolla giriş yaptığını belirtmiştir. Bunlardan 11 tanesi ülkeye yeşil kart alarak, 9 tanesi evlilik yoluyla ve 3 tanesi turist ya da eğitim vizesi alarak ülkeye giriş yapmıştır.

3.8.1.1 Yeşil Kart Edinerek Amerika'ya Giriş

Amerika'ya yasal olarak giriş yollarından birisi; yeşil kart sahibi olarak ülkeye giriş yapmaktır. Yağlıdereli görüşmecilerin, 11tanesi Amerika'ya aileleri aracılığıyla yeşil karta başvurup, ülkeye göç etmişlerdir. Kendisiyle görüşme yapılan Katılımcı 26, Amerika'ya kayınpederi aracılığıyla, yeşil kart alarak geldiğini şu şekilde anlatmaktadır.

Ben buraya 1983'de geldim. Eşimin babası Amerika'ya yıllar önce göç etmiş ve yabancı biriyle evlilik yaparak vatandaşlık hakkı kazanmış. Eşimle, ben Türkiye'de imam nikahı ile evliydik. Çünkü resmi nikah olsa babasını yeşil kart talebinde bulunsa bile yıllar sürebiliyordu, vatandaşlık hakkı elde etmek. O nedenle, babası vatandaş olunca eşime yeşil kart talebinde bulundu eşim de bekar görüldüğü için, 3 ay içinde yeşil kart alabildi. O zamanlar tabi daha kolaydı yeşil kart almak. O vatandaşlık aldıktan sonra, Türkiye'ye geldi biz resmi nikah yaptık. O tekrar geri döndü ve bana istek de bulundu ve bende kartımı alarak geldim.

Katılımcı 13'de benzer şekilde babasından dolayı, yeşil kart hakkı kazanarak ve Amerika'ya göç etme sürecini şu şekilde anlatmaktadır.

Babam bizden yıllar önce geldi Amerika'ya. Burada Amerikalı biri bayanla evlendi ve vatandaş oldu. Vatandaş olduktan sonra bize istek gönderdi. Önce kardeşimle ben geldim, bizden yaklaşık bir yıl sonrada annem geldi.

Çalışma kapsamında kendileriyle görüşülen göçmenlerin 11 tanesi ülkeye yeşil kart edinerek giriş yaptığını belirtmişler. Yağlıdere'den Amerika'ya ilk göç eden göçmenler, ülkeye genellikle, ya turist vizesi ile ya da kaçak yollarla giriş yapmışlardır. Ülkeye giriş yaptıktan sonra, ülkede yasal olabilmenin yollarını aramışlardır. Göçmenlerin ülkede vatandaşlık hakkı kazanarak, yasal bir şekilde yaşayabilmelerinin çeşitli şekilleri vardır. Daha önce çalışmanın, Amerika'ya göç bölümünde derinlemesine ele alındığı şekilde, bu yollardan biri; Amerika'da bir firmanın, çalışacak kişiye sponsor olması ve kişinin çalışma izni alabilmesi, bir diğeri; Amerikan vatandaşı olan bir kadın ile belli bir süre evli kalmak ya da kendisinden önce göç etmiş ve vatandaşlık hakkı elde etmiş aynı etnik kökenden biri ile evlenmektir. Yasal olmayan yollarla ülkeye giriş yapan Yağlıdereli göçmenler, her iki yolu da kullanarak vatandaşlık hakkı elde etmişlerdir ve daha sonra öncelikle kendi ülkelerinde bulunan ailelerine yeşil kart talebinde bulunarak ağırlar yoluyla göç zincirinin devam etmesine neden olmuşlardır.

3.8.1.2 Evlilik Yoluyla ABD'ye Giriş

Amerika'nın sıkı göçmen politikaları, göçmen alımlarında, yasal yolla göç edecek bireyler için birçok prosedür gerektirmektedir. Amerika'ya göçmen alımlarında evlilik yoluyla göçler önemli bir kanal olarak görülmektedir. Alan çalışması kapsamında, kendileri ile görüşme yapılan bireylerin 9 tanesi, evlilik yoluyla Amerika'ya göç ettiklerini bildirmiştir.

Yağlıdereliler arasında, evlilik göçleri günümüzde hâlâ Amerika'nın sıkı ve kısıtlayıcı göçmen politikaları sebebiyle Amerika'ya göç etmenin en önemli yolu olarak görülmektedir. Evlenme yoluyla göçlerin gerçekleşmesinde göç edecek bireylerin, Amerika'daki bağlarının yaşam tarzı ve koşullarına özenme, refah içinde bir hayat

sürme isteği gibi ekonomik etkenler önemli rol oynamaktadır. Evlilik yoluyla Amerika'ya göç eden Katılımcı 9, göç sürecini şu şekilde dile getirmektedir.

Ben evlilik yoluyla 2001 yılında geldim . Eşim 1986'da gelmiş. Liseyi bitirip hemen gelmiş. Eşim burada birkaç tane farklı iş yapmış. Fakat 20 yıldır kendi boya şirketi var. Onu işletiyor. Ondan önce restoranlarda müdürlük yapmış, garsonluk yapmış, istasyonlarda çalışmış. Ben görücü usulüyle evlendim ama bizim Yağlıdere'de zaten her aileden Amerika' da olan birisi var kesin. Bu binde bir gözükten bir şey değil yani. İlla onu seçeyim diye bir şey yok. Yağlıdere'de herkes 'Amerikacı' derler zaten. Aşağı yukarı her ailede birileri vardır Amerikacı olan. Tabi bir de kısmet. Aslında ilk başta, Amerika'ya gelmekten ürktüm, çünkü o sıralarda evleniyorlardı Amerika'dan gelip ama uzun süre eşlerini almıyorlardı. Amerika'ya gelmek için birkaç yıl eşleri Türkiye'de bekliyordu benimki öyle olmadı benim üç ayda işlemler tamam oldu ve hemen geldim.

Göç olgusu, sağlayacağı ekonomik yararlarından dolayı, tamamen bireysel değil, aile bireyleri ile birlikte alınan bir karar olarak kabul edilmektedir. Bunun en önemli nedenlerinden birisi, göç eden bireyin, geride kalan aile bireyelerine maddi katkı sağlaması ve diğer aile bireyelerinin de göç etmesinde yolunu açmasıdır. Göç edecek bireyin ailesinin, göç kararını desteklemesinde, daha önce göç etmiş akraba ve yakınlarının oluşturdukları ağ ilişkileri önemli rol oynamaktadır. Bu ilişkiler sayesinde, göç hareketinin yol açacağı maddi ve manevi sorunlar azalmakta ve göç hareketlerini özendirme etkisiyle göç edecek bireylerin sayısı artmaktadır. Evlilik yoluyla göç de, belirtilen bu nedenlerin gerçekleşmesinde en önemli adımlardan biridir. Ağlar yoluyla gerçekleştirilen göçler, basitçe aile kurumu oluşturmak için değil, evlilik yoluyla Amerika'ya göç eden birey ve Türkiye'den gelen eş adayı ile evlenen birey için farklı anlamlar içeren bir olay olarak değerlendirilmektedir. Göç hareketi, Türkiye'den göç eden birey için ailesine de Amerika'nın kapılarını açmak ve maddi fayda sağlamak olarak görülürken, Türkiye'den eş alan bireyler için, kendi örf ve adetlerini bilen ve çocuklarına en doğru şekilde aktarılması olarak görülmektedir. Ailesinin isteği üzerine

evlilik yoluyla Amerika'ya göç eden Katılımcı 12, Amerika'ya evlenerek göç ettiğini, şu şekilde dile getirmektedir.

Amerika'ya gelin geldim. Her yaz gelirler Amerika'dan gidenler. Aileden birinin gitmesi o ailenin kurtuluşu demek. O nedenle, özellikle evlenecek yaşta kızı olanlar, kızlarını Amerika'dan biriyle evlendirmek için yarışa girerler. Benim ailemde bu zihniyetten farklı değildi. Okumak istiyordum ama ne işim olurdu okumakla? Okuduğumda Amerika'ya gidebilecek miydim? Gibi cümleler duymaktan yorulmuştum. Bir yaz akrabalarımızdan biri oğlu için beni istedi ve yaz sonunda evlendim gittim. Düşünün, yaz başında aklında evlilik yokken yaz sonunda evleniyorsun. Ailem çok mutlu oldu ama benim fikrimi bile sormadılar. Ben gelince babama anneme yeşil kart için sponsor oldum ve kısa süre içerisinde yeşil kart aldılar. İstedikleri olmuştu.

Evlilik göçleri, Türkiye'den göç edecek bireyler için, ailesine maddi faydalar sağlayacağı ve Amerika'ya yasal yoldan giriş yapmak için bir kapı olduğu düşünülmesi sebebiyle, aile bireyleri ile birlikte kararlar alınırken, Amerika'da yaşayan Türk göçmenler için de aile değerlerinin sürdürülmesi ve çocuklarına aktarılması gerekliliği düşüncesinden dolayı ailenin ortak kararı ile alınmaktadır. Ağ ilişkileri, göç sürecini daha güvenilir ve kontrol edilebilir olmasını sağlamasından dolayı hem ailelerin hem de evlenecek olan gençlerin evlilik yoluyla göçe ilişkin düşüncelerinde önemli rol oynamışlardır.

3.8.1.3 Vize İle Giriş ve Yaşanan Sorunlar

Yağlıderlilerin Amerika'ya başlayan göç süreçleri, günümüzde hala ağ ilişkileri kanalıyla devam etmektedir. Yağlıderelilerin göç süreçlerinin Avrupa'ya göç eden Türkler gibi, belli yasalara bağlı şekilde işçi göçü olarak başlamaması ve ağlar yoluyla devam etmesi özel bir göç türü olarak değerlendirilmektedir. Yağlıdere'den Amerika'ya yapılan göç dalgası sonucu Amerika, kütüğü Yağlıdere olan bireylere 2008-2009 yılları

arasında vize engeli koymuştur. 57 yaşındaki Katılımcı 27, Amerika'nın vize için uyguladığı ambargo ile ilgili görüşlerini şu şekilde dile getirmektedir.

(...) Amerika anladı: Yağlıdere'den çok göç olduğunu, bize vize vermediler. Daha doğrusu vizelerimizi onaylamadılar. Biz böyle olduğunu düşününce, kütüklerimizi İzmit'e aldık. İzmit'te de çok fazla Yağlıdereli var zaten.”

Benzer şekilde, Katılımcı 22' de vize ambargosu ile ilgili babasının yaşadığı sıkıntıları şu şekilde dile getirmektedir.

Ben çocuktum, hayal meyal hatırlıyorum o günleri. Ama sonradan da sürekli hikayeler duydum tabi bu konuyla ilgili. Babam gitmeye niyetlenmişti ki vize yasağı uygulaması geldi, dediler. Ailecek bayağı üzüldüğümüzü, her gün evde konumuzun o olduğunu hatırlıyorum. Ama bir şey değişmedi. Babam kaçak yolla da olsa girdi Amerika'ya. Zaten burada birçok kişi o dönemde kaçak yolla girmiş ülkeye...

Amerika'da nüfusları, Türkiye'nin Yağlıdere İlçesinden daha fazla olan Yağlıdereliler memur, işçi, iş adamı gibi Amerika'da çeşitli sektörlerde hizmet vermektedirler. Bu nedenle, bu ambargo yasağı Yağlıdere halkını üzerine üzüntüye neden olmuştur ve dönemin Cumhurbaşkanı tarafından da tepkiyle karşılanmıştır (“ABD vize yasağını ilk o ilçeye uyguladı”).

3.8.2 Yasal Olmayan Yollardan Ülkeye Giriş

Yasal olmayan şekilde ülkeye giriş; gemi yoluyla, kaçak şekilde sınırı geçmek ve vize ihlali olmak üzere 3 alt temadan oluşmaktadır. Alan çalışması kapsamında, görüşme yapılan katılımcılardan 5 tanesi gemi aracılığıyla, 4 tanesi sınırı kaçak yolla geçerek ve 3 tanesi vize ihlali gerçekleştirerek Amerika'ya yasal olmayan bir şekilde giriş yapmışlardır.

Literatür incelendiğinde, her yıl yüz binlerce insan, Amerika'ya yasal olmayan yollarla giriş yapmakta ya da yasal bir şekilde ülkeye girdikten sonra vize aşımı, izinsiz işte çalışma gibi nedenlerle yasal olmayan konuma düşmektedir. Amerika'nın 2002,

Göçmen İstatistikleri Yıllığına göre; bu rakam, 1990'lü yıllarda 350 bin civarı iken 200-2006 yılları arası 515 bin civarına yükselmiştir (Jasso ve diğerleri, 2008: 805). Gürbüz ve diğerleri (2003), yasa dışı göçü, bir bireyin bir ülkeye izinsiz olarak girmesi veya o ülkedeki kalış süresini aşması olarak tanımlamaktadır.

Giresun'un Yağlıdere İlçe'sinden, yurt dışına göç edenlerin büyük çoğunluğu ekonomik nedenlerle yurt dışına göç ettiklerini belirtmişlerdir. Yağlıdere'de yaşanan göç nedenlerini Lee'nin geliştirmiş olduğu ve çalışmanın kuramsal çerçeve bölümünde detaylı bir şekilde ele alındığı itme çekme teorisi ile açıklamak mümkündür. İlçede yaşanan işsizlik sorunu, gelir düşüklüğü, eğitim ve kültürel hizmetlerin yetersizliği, Yağlıdere halkı için itici faktörleri oluştururken, göç edilen yer olan Amerika'da; daha çok para kazanma düşüncesi, daha iyi eğitim ve iş imkanları ise çekici faktörler oluşturmaktadır. Yaşanan bu tür sıkıntılar ve göç edilecek yerde daha iyi bir hayat beklentisi Türk göçmenlerin Amerika'ya göç süreçlerinde motive edici etkiye sahip olmasına karşın, göç süreçleri her zaman olması gerektiği gibi yasal bir şekilde gerçekleşmemiştir. Göçmenlerin ülkeye yaptıkları göç akınları sonucu, Amerika Yağlıdere İlçesi'nden göç eden bireylere vize ambargosu koymuştur. Fakat bu durum, Yağlıderelilerin Amerika'ya göç etmelerine engel olmamıştır. Amerika'nın uyguladığı yasaklayıcı, göçü zorlaştırıcı, kısıtlayıcı politikalar ve sert tedbirler nedeniyle göç etmek isteyen bireyler, ülkeye girebilmek için yasal yolların yanı sıra yasal olmayan yollara başvurmaya başlamışlardır.

Çalışma kapsamında illegal yollarla giriş yapanların bu durumlarına ilişkin detaylı açıklama aşağıda alt başlıklar halinde verilmiştir.

3.8.2.1. Gemi Yoluyla Ülkeye Giriş

Çalışmadan elde edilen veriler ve araştırmacının kendi gözlemleri göstermektedir ki, Yağlıdere'den Amerika'ya göç etmek hemen her bireyin istediği bir şeydir. Bu nedenle, yasal ya da yasal olmayan birçok yol deneyerek ülkeye giriş sağlamaya çalışmaktadırlar. Katılımcıların 5 tanesi, gemi aracılığıyla ülkeye yasal olarak girdikten sonra, gemiyi terk ettiklerini ve yasal olmayan konuma düşüklerini belirtmişlerdir. Gemi yoluyla

ülkeye giriş yapan, Katılımcı 3, Amerika'ya göç etmeye karar verdikten sonraki sürecini şu şekilde aktarmaktadır.

Amerika'ya gitmeye karar verdikten sonra, nasıl gidebilirim diye düşünmeye başladım. Tabi, bu fikri tek başıma almadım. Önceden göç etmiş arkadaşlarım, sen yeter ki ülkeye gir biz sana her türlü yardımcı oluruz diyordu. Amerika bize vize vermiyordu, yani vize alarak gitmem mümkün değildi. Bizim orada, kaçak giren arkadaşlar var. Kaçak girme yollarını düşününce en kolayı bana gemiye işe girip, gemi Amerika'ya gidince de inip orada kalmak vardır. Dediğim gibi de yaptım. Tabi bu hemen istedim oldu şeklinde değil. Öncelikle, İzmit'e gittim, gemide ise girdim. Yaklaşık 3 yıl çalıştıktan sonra Amerika'ya gitti gemi. Dediğim gibi birkaç arkadaş indik gemiden. Tanıdıklar adres vermişti zaten. Taksiye atladık ve onların yanına gittik...

Daha iyi bir hayat yaşama isteği, daha önce göç etmiş akraba ve yakınlarının cesaretlendirmesi ve ülkeye giriş yaptıktan sonra birçok imkan sağlayacaklarını verme garantisi Katılımcı 27'nin Amerika'ya karar vermesine neden olduktan sonra, ülkeye nasıl giriş yapacağı yıllarını araştırarak gemi yoluyla giriş yapmaya karar verdiğini ve ülkeye giriş sürecini şu şekilde aktarmaktadır.

Gemi'de işe girdim. İşe girmekteki amacım, gemi Amerika'ya gittiği zaman, gemiden indikten sonra geri dönmemektir. Bunu yapan ilk kişi ben değilim. Yağlıdere'de yüzlerce insan var bu şekilde Amerika'ya giriş yapan. Zaten gideceğim adresler de belliydi. O nedenle,, hiç tereddüt yaşamadım. Gemi ile Amerika'ya girdikten sonra, indim gemiden ve arkama bile bakmadım...

3.8.2.2 Yasal Olmayan Bir Şekilde Sınır Geçmek

Amerika'ya yasal olmayan yollardan giriş şekillerinden önemli bir tanesi de Meksika sınırını aşarak ülkeye giriş yapmaktır. 1990'lardan önce, sınır üzerinden Amerika'ya

giriş yapmak, sıkı bir denetim olmadığından dolayı kolaydı. Göç etmek isteyenler, Güney ve Merkez Amerika veya Meksika kasabalarına geldikten sonra bir otobüsle ya da yürüyerek Amerika'ya giriş yapabiliyorlardı. 1990'lı yıllardan sonra, yasa dışı göçmenlerin ülkeye girişine izin vermemek ve kontrol altına almak amacıyla, sınır devriyeleri, fiziksel bariyerler, birçok ajan ve elektrikli denetim yollarıyla kaçak olarak giriş yapmaya çalışan göçmenler denetim altına alınmaya başlandı (Guerette ve Clarke, 2005: 160).

Göçmenlerin yasa dışılıktan, yasal olma süreçlerini ele aldıkları çalışmalarında Jasso ve diğerleri (2008) göçmenlerin üç şekilde ülkeye yasal olmayan yollardan giriş yaptıklarını belirtmişlerdir. Bunlar; denetimsiz ülkeye giriş, vize aşımı ve izinsiz çalışmadır. Yasal yollarla ülkeye giremeyen Türk göçmenlerin, ülkeye giriş yapma yollarından bir diğeri de yasal olmayan bir şekilde sınırı aşarak ülkeye giriş yapmalarıdır. Çalışma verilerine bakıldığında, katılımcılardan 4 tanesi, sınırı kaçak yollarla geçerek ülkeye giriş yaptıklarını belirtmişlerdir

Göçmenlerin yasal olmayan şekilde ülkeye giriş yapma kararında belirleyici olan en önemli unsurlardan birisi kendisinden önce göç etmiş akraba ve yakınlarıdır. Kaçak yollarla sınırı geçen Meksikalıların sosyal süreçleri üzerine yaptıkları çalışmada Massey ve Singer (1998) göçmenlerin ülkeye kaçak yollardan giriş yaparken, öncelikli olarak sosyal ağlarına güvendiklerini belirtmişlerdir. Çalışmalarında, kendilerinden önce, göç eden göçmenlerin oluşturdukları sosyal sermayenin gidecekleri yerde var olduğunu bilmek, ve sosyal ağlarının sınırda nereden geçeceği, günün hangi saatinde geçmesi gerektiği, yakalandığı durumda yapması gerektiği bilgilerini vererek kaçak yolla göç eden bireyin kaygısının azalmasına direk etkide bulunduğunu ortaya koymuşlardır. Kendisiyle görüşme yapılan Katılımcı 10'da Amerika'ya Meksika sınırından kaçak yolla giriş yaptığını ve böyle bir kararı almasında, kendisinden önce göç eden arkadaş ve akrabalarının olmasının çok etkili olduğunu şu şekilde dile getirmiştir.

Amerika'ya gitmek için birçok yol denedim. Ama maalesef, kaçak şekilde girmekten başka çarem kalmadı. Benden önce gelen arkadaşlar yol gösterdi. Meksika sınırından kaçak girebilirsin dediler. Benim için araştırdılar süreci. Zaten, sınırı geçtikten

sonrası için hiç endişelenmiyordum çünkü akrabalar karşılayacaktı beni. Ondan sonrası, netti benim için. Tek sorun sınırı geçmekti...

Benzer şekilde Katılımcı 35’de sınırı kaç yolla geçerek ülkeye girdiğini ve böyle bir kararı almasında akraba ve arkadaşlarının orada olduğunu bilmesinin ona çok güven verip, kaygılarını azalttığını şu şekilde dile getirmektedir.

(...) şuan buna cesaret edemezdim. Cahillik cüretkârdır hesabı. Bir de, bu süreçte, benden önce Amerika’ya göç eden eş dost çok destek oldu sağ olsunlar. Ne yapacağımızı, nereye nasıl gideceğimizi, kimle görüşüp, kimin bizi sınırı geçireceğine kadar her şey ayarlanmıştı.

1990’lardan sonra, sınır geçme denetimi arttırılmasıyla, sınırı daha önce defalarca geçmiş olan ve bu konuda tecrübe sahibi olan göçmenler, akraba, arkadaşlarını ya da güvenilir referanslar aracılığıyla diğer göçmenlerin sınırı geçmesini, para karşılığı sağlamaktadırlar. Para karşılığı sınırı geçiren bu kişilere ‘çakal’ (coyote) adı verilmiştir (Massey ve Singer, 1998: 568-9). Çalışma da görüşme yapılan katılımcılardan elde edilen veriler değerlendirildiğinde, Türklerin oluşturdukları sosyal sermaye içerisinde ‘çakal’ olarak nitelendirilen para karşılığı, sınırı geçirme işi yapan bir göçmen çıkmamıştır. Fakat, Türkler de, yasal olmayan yoldan sınırı geçmek isteyen sosyal ağlarına, aracılık yaparak bu kişileri ayarlamaya yardımcı olmuşlardır. Katılımcı 32, Meksika sınırını, Türk akrabasının ayarladığı ‘çakal’ olarak nitelendirilen bir yerli Meksikalı sayesinde nasıl geçtiğini şu şekilde anlatmaktadır.

(...) Meksika’ya geldikten sonra asıl mesele başladı. Sınırdaki sayısız polis falan vardı. Biz yerli bir Meksikalı ile anlaştık. 7 kişiydik. Bir ben Türk idim. Sınırı geçersen beni akrabalar alacaktı, bir adres vermişlerdi. Tek sorun sınırı geçmekti. Sınır dediğimde, öyle uzak mesafe değil. Yürüyerek bile geçilebilir rahatlıkla ama önemli olan yakalanmamak. Meksikalı bizi arabaya bindirdi. Onların bildiği farklı bir yoldan geldik. Orada denetim sürekli değil, şans bir anlamda da. Allah yardım etti ve geçtik

sınırı. Arabadan indikten sonra da bayağı bir yürüdük. Ülkeye girince, hemen akrabaların verdiği adrese gittim...

Göç ettikten sonra, göç edilen ülkede oluşturulan insan sermayesi, kendilerinden sonra göç edecek diğer bireylerin endişelerinin azalmasına yardımcı olarak dolaylı ya da direkt göç etme kararlarında etkili olmaktadır. Göçmen ağları, göçmenlerin yasal ya da yasal olmayan bir şekilde sınırı geçmelerini sağlar (Bocker, 1994. Akt. Haug, 2008: 588).

3.8.2.3. Vize İhlali

Amerika'ya eğitim, turist, vs, vizesi ile giriş yaptıktan sonra, ülkede sürekli olarak kalma yollarından birisi de vize ihlalidir. Çalışma kapsamına, kendileri ile görüşme yapılan katılımcıların 3 tanesi, ülkeye vize alarak geldikten sonra, vize süreleri dolmasına rağmen ülkeden çıkış yapmayarak kaçak konuma düştüklerini bildirmişlerdir. Her yıl, Amerika'ya milyonlarca göçmen olmayan birey, eğitim, iş ya da turist olarak giriş yapmaktadır. Giriş yapan bu göçmen olmayan bireylerin büyük çoğunluğu, ülkeyi yasal bir şekilde terk ederken, bir kısmı vize ihlali yaparak ülkede kalmayı tercih etmektedirler. Aşağıdaki tablo mali yıla göre ülke sınırlarına yasal yolla girerek, vize ihlali yapan göçmen sayısını göstermektedir.

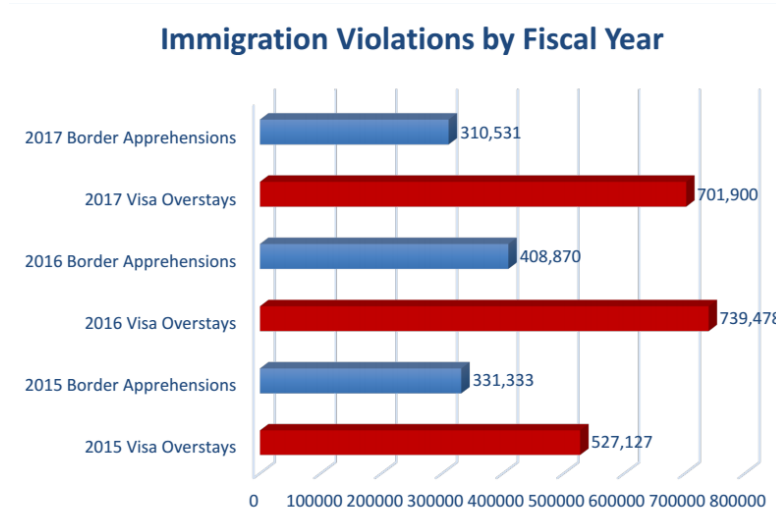

Figure 1. Immigration Violations by Fiscal Year⁶

Tablo 8: Yıllara Göre Göçmen İhlali

Tablo da Amerika'nın 2015 Yurt içi Güvenlik Birimi verileri değerlendirildiğinde, ülkeye giriş yapan bireylerin 2015'de %1.17 (527,127) si vize ihlali yapmış, bu rakam 2016 'da %1.47' (739,478) ye yükselmiş, ve 2017'e %1.33(701,900)'e düştüğü görülmektedir. (Spina, 2018: 17). Spina'nın Amerika'ya vize ihlali yaparak ülkede kalan kaçak göçmenler üzerine yapmış olduğu çalışma göstermektedir ki: 2016'de Meksika sınırını yasal olmayan yollarla geçmeye çalışan göçmen sayısı 408,870'dir. Bu rakam 2017'de 310,531'dir. Bu veriler şunu göstermektedir ki: Meksika sınırını geçmeye çalışan kaçak göçmen sayısından daha fazlası ülkeye yasal bir şekilde kabul edilmekte, fakat daha sonra kaçak konumuna düşmektedir (Spina, 2018: 2).

Göçmenlerin, ev sahibi ülkede kalmaları gereken yasal süreyi aşarak vize ihlali yapmalarının birçok nedeni olabilir. ABD Sayıştay'ı , yasal bir şekilde ülkeye giriş yapan bireylerin, ülkeden ayrılmaları gereken tarihi geçirerek yasal olmayan konuma düşmelerinin en önemli nedenlerinin ekonomik nedenler ve göçmenleri motive eden fırsatlar olduğunu rapor etmiştir (Spina, 2018). Eğitim vizesi ile ülkeye giriş yapan Katılımcı 4, neden vize tarihi geçmesine rağmen, ülkesine geri dönmediğini şu şekilde dile getirmektedir.

(...) Zaten Amerika'ya gelen insanların çoğu kaçak yollardan geldi. Kimisi, Kanada'ya geldi kimisi vize için ekstra ücret ödeyerek satın aldı. Yani direkt Amerika'ya vize alarak gelen sayısı çok azdır. Ben buraya öğrenci vizesi ile geldim. Aslında buraya gelmeden önce İngiltere'ye başvurduğum ama İngiltere'ye beni almadılar geri dönmeyeceğimi düşünerek vizemi iptal ettiler. Havaalanından geri çevirdiler yani. Ben Almanya'ya gidebilseydim Almanya'ya da gidebilirdim ama şu konudan ettim Türkiye dışında herhangi bir yer çok daha rahat olacaktı. Yurt dışından gelenlere bakınca, çok hevesleniyorduk , çok iyiydi maddi imkanları. Bu Türkiye'de mümkün değildi. Yani, şunu kısaca söyleyebilirim ki benim için en büyük geliş sebebi ekonomiktir.

Amerika'ya yasal olmayan yoldan girmektense, yasal bir şekilde girerek vize ihlali yapması daha risksiz olmaktadır. Eğitim vizesi ile ülkeye giriş yaptıktan sonra, vize süresini aşarak ihlal eden Katılımcı 6'da, vize ihlali nedenini Amerika'daki fırsatlar olarak belirtmiştir ve nedenini şu şekilde açıklamıştır.

Akrabalarımın yardımıyla eğitim vizesi alarak geldim. Dil okuluna gittim, ama aynı zamanda akrabalarımın yanında çalıştım. Vize sürem solunca, oklu uzatabiliyordum aslında birkaç ders daha alarak. Ama amacım değişmişti eğitim sürecinde. İyi para kazanıyordum. Türkiye'de imkansızdı o kadar kazanmam. Üstelik, kendi ülkemde, köyümde prestijimde arttı. O nedenle, artıları , eksileri bir teraziye koydum ve artılar ağır bastı. Kaçak konuma düşmeyi riske alarak vizemin süresi bitesine rağmen dönmedim ülkeme.

Amerika'ya göç etmek isteyen birçok birey için vize ihlali, Amerika'da kalabilmenin en önemli yollarından biri olarak görülmektedir. Yukarıda da bahsedildiği üzere, vize ile giriş yaparak, vize süresi dolmasına rağmen kaçak konumuna düşen göçmen sayısı azımsanmayacak boyuttadır. Bir ülkede kaçak olarak yaşamak ve hayatını devam ettirmek kolay olmamaktadır. Bireylerin, vize ihlali yapmadan önce, yaşamlarını devam ettirecek şartları sağlamaları gerekmektedir. Kaçak olarak yaşayan bir bireyin iş bulma, kalacak yer bulma, sağlık hizmetlerinden veya Amerika hükümetinin bireylere sunduğunu hizmetlerden faydalanma şansı olmadığından dolayı ülkede kaçak konuma düşerek yaşaması birçok risk içermektedir. Yağlıdere'li Türkler için bu durum, Amerika'da sosyal ağlar yoluyla oluşturdukları sosyal sermayeleri tarafından onlara sağlanmaktadır. Yağlıdere'den gelen Türkler, çalışmanın birçok bölümünde bahsedildiği üzere, Amerika'ya yakın akrabaları veya arkadaşları yoluyla gelmektedir ve geldikten sonra konaklama, iş bula gibi sıkıntılarla karşılaşmamaktadır. Dolayısıyla, oluşturulan sosyal sermaye, kaçak konuma düşen bireyleri cesaretlendirmekte ve maddi, manevi destek sağlamaktadır.

3.9 NEW JERSEY'DE YAĞLIDERELİLERİN SOSYAL SERMAYE OLUŞUMU

Özellikle son dönemlerde, oldukça fazla gündeme gelen sosyal sermaye kavramı başta sosyoloji ve iktisat olmak üzere birçok farklı disiplin tarafından kendi bakış açılarıyla açıklanmaya çalışılmıştır. Sosyal ağları anlamak için, ortak bir ağ içerisinde olan kişilerin bilgiyi nasıl paylaştığını bilmek gerekmektedir. Massey ve diğerleri (1998), göç çalışmalarına öncelik eden sosyolojik yaklaşımın sosyal sermaye teorisi olduğunu belirtmektedir. Glen Loury tarafından geliştirilen kavram, Bourdieu tarafından sosyal ağlar ve organizasyonlara olan üyelikleri dâhilinde, kişilerin kullanacağı kaynaklara işaret etmektedir (Bourdieu, 1986: 56). Önceden ya da henüz göç etmiş göçmen, sosyal ağ yoluyla, göç edecek kişiye potansiyel sosyal sermaye imkânı sunar. Çünkü göç deneyimi yaşamış birisi, yeni göç edecek kişilere, bilgi ve kaynak sağlamaya, göç hareketlerinde maliyeti düşürme fırsatları sunmaktadır. Göçmen ağları, ülkelerinde yaşayan henüz göç etmemiş fakat göç etmeyi düşünen bireylerle, göç etmiş kişiler arasında bir iletişim bağı kurulmasına yardımcı olur. Dolayısıyla, bu ağlar; göç edeceklerin maliyetlerini azaltırken, göçten beklenen faydaları artırarak göç hareketini daha muhtemel kılarlar (Massey, 1990: 8). Çalışmanın konusunu oluşturan sosyal ağlar yoluyla göç sürecini anlamak ve değerlendirebilmek açısından ve sosyal ağların doğal bir sonucu olan sosyal sermaye kavramını bilmek büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle, sosyal sermaye kavramı ve bu kavrama ilişkin yaklaşım ve görüşler bölümde ele alınmaktadır.

Sosyal sermaye kavramını geliştiren, ekonomist Glenn Loury kavramı; gençlerin sosyal gelişimine destek olmak amacıyla aile ve topluluklarda bir dizi maddi olmayan kaynakları belirlemek amacıyla ortaya çıkardığını belirtmiştir. Sosyal sermaye; insanlar arası karşılıklı güven ilişkilerini, birlikte uyum içinde yaşamalarını anlatan bir kavramdır ve toplumsal gelişimin yanı sıra ekonomik gelişim açısından da önem taşımaktadır. Sosyal sermaye üzerine, farklı alanlarda birçok ampirik çalışmanın yapılması “sosyal sermayeye verilen önemin artmasından, yüksek ekonomik büyümeye, etkin işleyen kurumsal yapılara, nitelikli sağlık hizmetlerine, düşük suç

işleme oranlarına, yüksek okula gitme oranları ve dolayısıyla yüksek eğitim düzeylerine yol açtığını göstermektedir” (Büyükilkmen, 2015:45). Sosyal sermaye kullanımı, farklı disiplinlere göre farklı şekillerde yorumlanarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla, sosyal sermaye kavramı, birçok alanda kullanılmasından kaynaklı anlam karmaşasına neden olmaktadır. Bu anlam karmaşasını engellemek amacıyla, sosyal sermaye ile tüm alanlar tarafından kabul gören ortak kavramlar kullanılmaktadır. Genel anlamda sosyal sermayenin, güven, ağlar, birlikler veya gurup üyeliği, karşılıklı normlar ve ortak faaliyet kavramlarına bağlı olarak tanımlandığı görülmektedir (Tüylüoğlu, 2006: 16). Yapılan tanımdan açıkça da anlaşılmaktadır ki sosyal sermayeyi belirleyen şey; bireyler arası karşılıklı güven, belli norm ve faaliyetler çerçevesinde birlik ve uyum içinde olmaktır. Bu çerçevede, sosyal sermaye ‘toplum kesitleri arasındaki güvene dayalı ilişkiler düzeyi’ olarak tanımlanabilmektedir (Renonda 2005, akt. Büyükilkmen, 2015 s. 46).

Harker, Mahar ve Wilkes (1990) sosyal sermayenin en önemli karakteristik özelliği dönüştürülebilir olması olarak açıklamaktadır. Sosyal sermaye, başta finansal olmak üzere çeşitli sermaye türlerine çevrilebilir. İnsanlar, sosyal kurumlar ya da bireysel bağlantılar yoluyla sosyal sermayeye ulaşım sağlayabilirler ve zaman içerisinde toplumda var olan statülerini sosyal sermayeyi farklı sermaye türüne dönüştürerek daha ileriye taşıyabilirler (Bourdeieu,1986: Coleman, 1988). “Sosyal sermayenin ana fikri, sosyal iletişim ağlarının değerli bir servet olduğudur. İletişim ağları, sosyal bağlılık için bir temel oluşturur; çünkü sosyal bağlılık, karşılıklı avantajlar için, yalnız insanların doğrudan tanıdıklarıyla değil, kişinin diğerleriyle ortaklaşa çalışmasını sağlar” (Field, 2006: 16). Sosyal sermaye, hem çıkış noktası hem de sonuçları bakımından kabaca bir genellemeyle kaynak olarak anlaşılabilir. Bu bağlamda sosyal sermaye en genel manasıyla, kendisine yapılan yatırımların kârlı ve verimli olduğu kaynakların bütünüdür (Yarcı, 2011:127). Portes ve Landolt da kavramı, farklı kaynaklar olarak açıklamıştır:

Sosyal sermaye, (i)sosyal kontrol kaynağı; (ii) aile aracılığıyla elde edilen faydalar kaynağı (iii) aile dışı ağlarla elde edilen faydalar kaynağı olarak tanımlanabilir” (Portes ve Landolt, 2000: 531).

Portes ve Landolt'un işaret ettiği en son kaynak, Bordieu'nun da sosyal sermayenin orijinal tanımına atıf da bulunmaktadır. Kişisel bağlantıların, iş bulma, piyasa bilgilerine hızlı ulaşma imkânı sağladığını belirtmektedir. Portes (2000), sosyal sermayeyi çevreleyen tartışmaların çoğunun, farklı türde problemlere uygulanışı ve farklı analiz birimlerinin kullanıldığı teorilerde kullanımı ile ilgili olduğunu ve kavramın kesin anlamının tartışmalara neden olmasını şu şekilde açıklamaktadır: Sosyal sermaye kavramının bozulmamış ya da parçalanmış ailelerde çocukların sergiledikleri farklı davranışları açıklanmasında, hükümetin şehirler hatta tüm ülke üzerinde etkinlik derecelerini açıklanmasında, ekonomik gelişmelerin ve birbirinden bağımsız birçok konunun açıklanmasında sosyal sermaye kavramı kullanılmaktadır. Bu nedenle de bu kavram gerçek anlamı ile ilgili birçok tartışmalara neden olmaktadır.

Sosyal sermaye kavramının çok boyutlu olması nedeniyle, üzerinde görüş birliği yapılabilecek tek bir tanım bulunmamaktadır. Fakat yapılan tanımlardan sosyal sermayenin önemli kaynaklarını; aile, sivil toplum örgütleri, firmalar, kamu sektörü, etnik ve diğer sosyal gruplar oluşturmaktadır. Sosyal sermayenin kendi belirleyicileri ve sonuçları üç madde şeklinde ayrıştırılmaktadır (Tüylüoğlu, 2006: 19-20).

1. *Sosyal sermayenin belirleyicileri:* Bunlar kişisel özellikler (yaş, cinsiyet, sağlık), aile özellikleri (ilişki statüsü, evlilik statüsü, çocukların varlığı), kaynaklar (eğitim, istihdam, ev sahipliği), davranış ve değerler (farklılıklara hoşgörü, paylaşılan hedefler) ve yerel özelliklerden (kentsel/kırsal, sosyoekonomik avantajlar, yerel ağlar, yerel ağlar, yerel düzeyde bilgi yerel güvenlik) oluşmaktadır.
2. *Sosyal sermaye ağları:* Sosyal sermayenin belirleyicileri farklı sosyal sermaye ağlarını ortaya çıkarır ve bu ağlar içinde güven ve karşılıklı ilişkilere uygulanır. Bu ağların farklı bileşimleri zaman içinde değişmekte ve dinamik bir sosyal sermaye bütünü ortaya çıkarmaktadırlar. Bu ağlardan birincisi; topluluk için sosyal sermayedir. Topluluk için sosyal sermaye; akrabalık bağları, aile, arkadaşlar, komşular, iş arkadaşları arası güven ve karşılıklı yakın ve kişisel şekillerini temsil eden gayri resmi bağlardır. Bu

bağ; gayri resmi bağların sayısı, tanışılan komşu sayısı, işte etkileşim kurulan insan sayısı gibi ilişkilerin büyüklüğü ve yaygınlığı ile ölçülmektedir. Yapılan bu çalışmada, New Jersey eyaletinde yaşayan Yağlıdereleli göçmen topluluğu; akrabalık bağları, aile çevresi, arkadaşlar komşular gibi karşılıklı güven ve gayri resmi bağlarla birbirlerine bağlanmış olmaları dolayısıyla topluluk için sosyal sermayeyi örneklemektedir. İkinci ağ ise, topluluk dışı sosyal sermayedir ve yerel, toplumsal ve sivil gruplar düzeyinde insanlar arasındaki genel güven ve karşılıklılığı temsil eden genel ilişkilerdir. Aile üyelerinin birbirlerinin yakın arkadaşlarını ve arkadaş gruplarının kendilerine yabancı olanları ne kadar bildikleri ve yerel insanların başka insanları ne kadar tanıdıkları gibi yoğun ilişki ve yakınlık ile ölçülmektedir. Son olarak, birleştirici sosyal sermaye; kurumsal sistemlerle ilişkiler, iktidar bağları gibi, kurumlara yönelik güveni temsil eden kurumsal ilişkileri göstermektedir. Arkadaşların etnik farklılığı, kişilerin üye olduğu gruplarda eğitim farklılığı ve yerel alanda karma kültürlerin varlığı gibi farklılıklarla ölçülür.

3. *Sosyal sermayenin sonuçları:* Sosyal sermaye çeşitli düzeylerde refah artışı ve iyileşme ortaya çıkarır. Bunlar kısaca birey, aile refahı (örneğin çocuğun bakım ihtiyaçlarını karşılamaya yeterli olma ve çeşitli fırsatları elde etme gibi kapasiteler), kamu refahı (örneğin kamu sağlığı ve kamusal eğitim), sivil yaşamın canlılığı (örneğin gönüllü olma ve topluluk işbirliği), komşuluk refahı (örneğin farklılıklara hoşgörü ve suçların azalışı), siyasal refahtır.

Sosyal sermaye kavramı, birçok farklı sosyolog, ekonomist, vs. tarafından kullanılıp açıklanmaya çalışılmışsa da son 20 veya 30 yıl içerisinde araştırmacılar sosyal sermaye kavramını açıklayan, üç farklı bakış açısı üzerinden incelemektedirler. Bu bakış açıları Pierre Bourdieu, James Coleman ve Robert Putnam'ın fikirleri üzerine dayanmaktadır.

Bourdieu ve Coleman, sosyal sermaye kavramını sistematikleştiren ilk kişi oldukları için, sosyal sermaye kurucuları olarak kabul edilmektedirler (Häuberer, 2011: 35).

Bourdieu ve Coleman analiz birimleri olarak bireyleri veya küçük grupları merkeze almıştır. Bazı farklılıklar içerse de, her iki sosyolog da, başkalarıyla olan bağları nedeniyle bireylere veya ailelere etki eden faydalara odaklanmıştır. Bourdieu, kişilerin araçsal düşünce mantığı ile hareket ettiklerini bu nedenle bireylerin bilinçli bir şekilde kendilerine ileride fayda sağlayacak ilişkiler kurduklarını belirtmektedir (Portes, 2000: 2).

3.9.1 Pierre Bourdieu : Sosyal Sermaye Oluşumu

Pierre Bourdieu, sosyal sermaye kavramının kuramsallaşmasına önemli katkı sağlamıştır (Portes, 1998:3). Bourdieu, sınıf temelli bir sosyal sermaye anlayışına sahiptir. Sosyal sermayeyi toplumsal sınıf bakış açısı ile yorumlamaktadır. Toplumun, nasıl baştan üretildiği ve hakim sınıfın, toplumda konumunu nasıl koruduğu ile ilgilenmiştir. Hâkim sınıfın toplumdaki yerini sürdürmesinin sadece ekonomik nedenlere dayandırılarak açıklanamayacağını, hiyerarşideki yerlerini kültürel sermayeleri ile desteklediklerini belirtmiştir. Bourdieu sosyal sermaye tanımlaması şu şekildedir:

Sosyal sermaye, akrabalık ya da tanıma yoluyla az çok kurumsallaşmış ilişkilerle bir birey ya da topluluğun birbirini destekleyen ağlarla bir birbirine bağlanan gerçek ve sanal kaynakların toplamıdır (Bourdieu ve Wacquant, 1992: 119).

20.yüzyılın sonlarına doğru, Bourdieu 3 farklı sermaye türünden bahsetmiştir;

Anında ve doğrudan paraya çevrilebilir ve mülkiyet hakları biçiminde kurumsallaştırılabilir olan ekonomik sermaye; belirli şartlar içinde ekonomik sermayeye çevrilebilir olan ve eğitim vasıfları biçimlerinde kurumsallaştırılabilir, kültürel sermaye; ve toplumsal bağlantılardan oluşan, belirli şartlar içinde, ekonomik sermayeye çevrilebilir ve soyluluk unvanı gibi biçimlerde kurumsallaşabilir sosyal sermaye (Bourdieu 1986:241).

Bourdieu, toplumsal dünyanın anlaşılabilmesinde en önemli kaynaklardan birinin sermaye kavramı olarak ele almaktadır. Dolayısıyla, sermaye kavramını anlamadan,

toplumsal dünyayı anlamak mümkün olmamaktadır (Ekşi, 2009: 9) Tanımlamadan da anlaşıldığı üzere, Bourdieu ilk olarak, paraya dönüştürülebilen ekonomik sermayeden bahsetmektedir. Diğer iki sermaye türü olan kültürel ve sosyal sermayeler, ekonomik sermayeye dönüştürülebildiği ölçüde bir değere sahip olmaktadır. Kültürel sermaye; kişinin içerisinde büyüdüğü ortam tarafından şekillenen eğitim derecesi, kitaplar, bireyin kişisel tutumları ve karakterini içermektedir. Sosyal sermaye, sosyal ilişkiler alanında ortaya çıkar ve bu ilişkiler sonucu ortaya çıkan zorunlulukları içerir. Daha spesifik olarak, sosyal sermaye; belli bir grup üyeliğine bağlı kaynakların bütünüdür. Bu kaynakları grubun kendisi sağlamaktadır. Bunlar; yeterlilik, gelişim durumu, değer kaynakları olarak hizmet ederler. Bu kaynaklar, değiştirilebilirler ve değiştiklerinde grup içindeki ilişkilerin güçlenmesine yardımcı olurlar. Julien (2015), grup içinde oluşan sosyal etkileşimler, sosyal sermaye değişimi aracılığıyla, sosyal ilişkilerin güçlenmesine ve sosyal saygınlığın artmasına neden olmaktadır.

Birçok sosyolog, sosyal sermayeyi birey ve topluluklar için olumlu yorumlarsa da yapmış olduğu sosyal sermaye kavramı değerlendirildiğinde, Bourdieu, sosyal sermayenin sosyal eşitsizliğe neden olduğuna dikkat çekmektedir. Bourdieu'nun sosyal sermayenin sosyal eşitsizliğe neden olur sözünü “ kim olduğunun bir önemi yok, kimi tanıdığın önemlidir” söylemi özetlemektedir (Gaunlett, 2013: 131). Kim olduğunun, yaptıklarının, sahip olduğun vasıflarının önemli olmadığı noktada, tanıdığın kişiler önemli oluyor ve seni sen yapan vasıflarla değil de, sosyal ağlar aracılığıyla bir şeyler yapıyor, kazanıyor ya da başarıyorsan burada sosyal eşitsizlikten bahsetmek mümkün olmaktadır. Sosyal sermaye, oluşumuna Bourdieu'nun eleştirisi de tam olarak bu noktadır. Ağlar yoluyla işleyen bir düzenin, sosyal eşitsizliğe neden olduğunu belirtmektedir. Tıpkı Bourdieu gibi, Portes ve Sensenbrenner (1993) sosyal sermayenin pozitif olduğu kadar negatif sonuçları da olabileceğini vurgulamışlar ve çalışmalarında bu olumsuzlukları ele almışlardır. Alan çalışması sürecinde, Türkiye'nin farklı bölgelerinden göç etmiş birçok Türk göçmenle görüşme yapma fırsatı bulunmuştur. O bölgede yaşayan, Türk göçmenler, güçlü ağlar ile birbirlerine bağlılardır. Dolayısıyla, göçmenlerin birçoğu birbirlerini ya da ailelerini direk ya da dolaylı olarak tanımaktadırlar. O nedenle, New Jersey'de yaşayan Türk göçmenler, bireysel olmasa da topluluk olarak birbirleri hakkında bazı görüşlere sahiptirler. New Jersey eyaletinde önemli bir nüfusa sahip olan Yağlıdereli Türk göçmenler hakkında da Yağlıdereli

olmayan Türkler belli görüşlere sahiptirler. Yağlıdereli olmayan Türk göçmenlerle, çalışma dışı görüşmeler yapıldığı sırada, Yağlıdereli Türk göçmenler üzerine bir çalışma yapıldığı belirtildiğinde, sosyal ağların sosyal eşitsizliğe yol açtığı görüşünü destekleyen konuşması şu şekildedir.

(...) 14 yıl önce buraya ilk geldiğimde, Çorumlu kimseyi tanıımıyordum fakat burada Yağlıdereli Türkler çok fazla nüfusa sahipti. Pompacı olarak bir Yağlıdereli iş adamının petrol istasyonunda ise başladım. Yaklaşık 6 ay çalıştım. Benim istasyonunda çalıştığım kişi Yağlıdereliler arasında söz sahibi saygın bir kişiydi. Babacan da biriydi... O zamanlar kimseyi tanımadığım için onun ismiyle bayağı işimi halletmiştim. Bir telefonuna bakıyordu her şey... Hiç unutmuyorum bir gün bir mühendis geldi. Yağlıdereliymiş. Babası bizim patronun yakın arkadaşımıymış. Çocuk, Türkiye’de üniversite okumuş. 3 gün önce geldiğini söyledi. Bizim patron hemen Yağlıdereli başka iş yeri sahibini aradı ve çocuk ertesi gün ise başladı. Demek istediğim burada kim olduğun değil, kimi tanıdığın çok önemli. Buraya gelip aylarca iş bulamayan Türkler var. Tanımadığı için kimse çalışma izni olmadan iş vermeye cesaret edemiyor ama Yağlıdereliler de durum farklı onlar her zaman bir adım öndeler çünkü birbirlerine sıkı bağlarla bağlılar, birbirlerini kalkındırıyorlar.

Konuşmacının, Yağlıdereli Türler için kullandığın ifadelerden, kendi aralarındaki güçlü ağlar anlaşılmaktadır. Göçmenle, kaçınılmaz olarak akrabalık ya da arkadaşlık bağlarının yüklemiş olduğu karşılıklı yükümlülüklerle birbirlerine bağlıdır. Henüz göç etmemiş bireyler, bu bağları, göç edecekleri yerlerde kolay iş bulabilmek ve maliyetleri düşürmek için kullanırlar (Massey,1990: 8). Sosyal ağlar, sosyal sermaye için servet niteliği taşımaktadır çünkü bu ağlar vasıtasıyla, bireyler kaynaklara ulaşabilmektedir (Field, 2008:16).

Alan çalışması süresince, buna benzer birçok farklı örnekle karşılaşılmıştır. Bordieu’nun, sosyal sermaye kavramında dikkat çektiği diğer bir nokta ise; bireylerin

birbirleri ile olan bağların yoğunluğu ve güçlü olması durumudur. Bourdieu'ya göre sosyal sermaye “uzun süreli iletişim ağlarına sahip olmaya bağlı, gerçek ve potansiyel kaynakların bütünü” temsil etmektedir (Field, 2008: 23). Kişiler sahip oldukları ağlar vasıtasıyla birçok imkâna sahip olabilir ve ağların birbirleri arasındaki yoğunluğu ve güce ulaşabilecekleri kaynakları etkilemektedir. Yukarıda ki alıntıda, görüşünü bildiren kişinin de belirttiği gibi aralarındaki sosyal ağların güçlü olması sebebiyle Yağlıdereli Türkler, diğer göçmenlere göre, iş bulma imkânları daha fazladır. Güçlü sosyal ağları sayesinde göçe karar verme süreci, göç süreci ve sonrasında bu ağlar yoluyla bilgi edinmekte ve göç sürecinde ne ile karşılaşacaklarına dair bir fikirleri olmaktadır. Bunun yansısı, aralarındaki sıkı bağları sayesinde daha önce göç etmiş göçmenler aracılığıyla bilgiye daha kolay ulaşabilmekte, ekonomik, ve psikolojik olarak da birbirlerini desteklemektedirler. Sosyal sermaye, bireyler arasında kaynak ve bilgi akışını kolaylaştıran bir bağlantı köprüsü gibidir (Fürst vd., 2001: 42. Akt. Çetin, 2006: 10).

Bourdieu'ya göre, birey için en önemli sosyal sermayelerden biri; aile içi sosyal sermayedir. Aile içi sosyal sermaye, çocuğun toplumda iyi bir konuma gelmesi için çok önemli bir yere sahiptir. Bir çocuğun, eğitim olarak iyi bir yere gelmesinde köklü bir soy ismine ve saygınlığa sahip olmak önemli bir unsurdur. Araştırmacı, alan çalışması sürecinde gözlemlerine ve yapmış olduğu görüşmelere dayanarak aslında bu tezin her şartta çocuğa bir artı bir etki sağlamadığını düşünmektedir. Bunun nedeni olarak, ailenin saygınlığının, çocuğun eğitim hayatına bir artı katması için ailenin yaptığı iş ile çocuğun eğitim hayatının paralel ilerlemesi gerektiğini düşünmektedir. Örneğin, 1970 yılından itibaren New Jersey eyaletine göç eden Yağlıdereliler, şuan önemli bir nüfusa sahip olmasına, New Jersey ekonomisinde önemli bir yere sahip olmalarına rağmen çocuklarının eğitimlerine pek katkı sağladıkları söylenemez. 35 kişi ile derinlemesine görüşme yapılmış ve alan çalışması sürecinde yaklaşık 300 Yağlıdereli ile görüşme dışı sohbet imkanı bulan araştırmacı, köklü ailelerden gelen çocukların bile toplumda üst seviye eğitim görmediğini gözlemlemiştir. Kendileriyle görüşme yapılan birçok Yağlıdereli göçmen, çocukları zorunlu eğitim sürelerini tamamladıktan sonra, çocuklarını kendi yaptıkları işte çalıştırmak üzere okuldan aldıklarını ve üniversite eğitimine devam etmelerini istemediklerini belirtmişlerdir. New Jersey'de yaşayan Yağlıdereli göçmenlerin maddi olanakları el vermesine, 1970 yılından bu yana burada

olmalarına rağmen üst seviye eğitim gören bir Yağlıdereli olmamasının nedenini; Giresun Yağlıdereliler Derneği başkanlığı yapmış Katılımcı 2, Yağlıderelilerin eğitime değil, kazanca önem vermeleri olarak şu şekilde açıklamıştır.

(...) burada çocuğunu okutup doktor yapmak masraflı iş. Burada herkes parayla üniversite okur. Tıp fakültesi fiyatları yaklaşık yıllık 100.000 dolardır. Biz yokluktan gelen bir topluluğuz. Burada, hala dolar kazanır Türk lirası düşünerek harcarız. Kaldı ki 100.000 dolar verip çocuk okutmak ne demek? Ben böyle düşünmüyorum. Benim için eğitim önemli. Bir çocuğum üniversite okuyor, diğeri bu sene girecek inşallah, ama yine öyle tıp, avukatlık gibi prestijli bölümler değil.. Yağlıdereli'nin genel zihniyet yapısı bu...

Bourdieu'ya göre, sadece belli eşya ya da hizmetler ekonomik sermayeyle kazanılabilir, diğer her şey sosyal sermayeyle elde edilebilir. Toplumlar değişken miktarlarda ekonomik, kültürel ve sosyal sermaye gruplarından oluştuğu için, bu üç tür sermaye çok önemlidir. Örneğin; toplumda üst sınıfta yer alan akademisyenler fazla kültürel sermayeye sahipken, o denli güçlü bir ekonomik sermayeye sahip değildirler. Buna karşın, iş adamları yüksek miktarda ekonomik sermaye sahipken, kültürel sermaye açısından fakirlerdir. (Hauberer, 2011: 36). Farklı sermaye türlerinin dağılım yapısı, toplumsal dünyanın ve sosyal alanların doğal yapısına tekabül eder. Sosyal alanlarda, farklı sermaye türleri farklı değer ve miktarda ortaya çıkar. Hangi sermayenin, belirli bir alanda etkinliği geliştirdiği, bir sermayenin diğerine dönüşüm sürecinde ortaya çıkan, ilgili uygulama alanına ve dönüşüm maliyetine bağlıdır. Örneğin, ekonomik alanda, her türlü ürüne dönüştürülebilen ekonomik sermaye olarak para, en yüksek etkililiğe sahipken, ekonomik alanda, kültürel sermaye herhangi bir ürüne dönüştürülemez (Bourdieu, 1983, Akt. Hauberer, 201: 36). Bourdieu'nun sermayeyi sınıflandırma girişimine bakıldığında onun sermaye kavramını, hem ekonomik hem de normalde hiç de maddi olarak düşünülmemeyecek sosyal etkileşimlerden oluşan güç ilişkilerinin toplamı olarak algıladığı görülür. Yani Bourdieu sermaye kavramını "güç" kavramı ile eş anlamlı olarak kullanmaktadır (Ekşi, 2001: 11). Bourdieu sosyal sermaye

kavramını tanımlarken iki nokta üzerinde durmaktadır: (i) Sosyal ilişkiler bireylere sahip oldukları ilişkiler aracılığıyla çeşitli kaynaklara erişme imkânı verir ve (ii) Bu ilişkilerin miktarı ve kalitesi kişinin ulaşabileceği kaynakları etkiler (Portes, 1998: 3).

Kısaca, Bourdieu; sosyal sermaye kavramını, ekonomik sermayeye dönüştürülebildiği sürece bireye ya da topluma fayda getireceğini ileri sürmüştür. Sosyal sermayenin, hâkim sınıf tarafından şekillendirilen ve kuşaktan kuşağa aktarılan sosyal ağlarla var olabildiğini belirtmiştir. Bu ağlar, zamanla birikerek ve karşılıklı sorumluluk, beklenti, güven duygularının oluşmasıyla sosyal sermayeyi oluşturur.

3.9.2. James Coleman ve Sosyal Sermaye Oluşumu

Bordieu'dan sonra sosyal sermaye üzerine yaptığı analizler ve değerlendirmelerle, alanda önde gelen, diğer isim de Coleman'dır. Sosyal sermaye kavramının işlevine göre farklı açılardan tanımlanması gerektiğini öne süren Coleman (1998) bu durumu şu şekilde ifade etmektedir:

Sosyal sermaye işlevine göre tanımlanabilir. Çünkü tek bir unsurun değil birden fazla unsurun bir araya gelmesiyle oluşan bir kavramdır. Fakat her ne açıdan tanımlanırsa tanımlansın, değişmeyen iki özelliği içerir: Hepsi sosyal yapıların bir kısmını içerir ve aktörlerin hayatlarını belli ölçüde kolaylaştırır. Diğer sermaye türleri gibi, sosyal sermaye de üretkendir ve sosyal sermaye olmadan gerçekleştirilemeyecek şeyleri mümkün kılar. Sosyal sermaye, diğer sermaye türlerinin aksine geri ödenebilir değildir. Sosyal yapıda olacak olan belli hareketler için sosyal sermaye yıkıcı olabilirken, diğerleri için yapıcı olmaktadır. Sermayenin esas değeri, işlevlerine göre sosyal yapının belirlenmesinin altında yatar. Bu tıpkı, sandalye kelimesinin fiziksel bir obje olmasına rağmen, şekil, yapı, görünüm olarak farklılık göstermesine benzemektedir. Sosyal sermayeni işlevselliği derken, anlatılmak istenen sosyal yapının aktörlerin çıkarlarını elde etmek için kullandıkları kaynakların değeridir.

Coleman'a (1988) göre bireyler için kullanışlı sermaye oluşturan sosyal ilişkileri; zorunluluklar, beklentiler ve güvenilirlik oluşturmaktadır. Örneğin, Eğer A kişisi ,B kişi için bir şey yapıyorsa, B kişisine ileride iş yaptırabileceğine güvenmesindedir. Bu durum A kişisinde bir beklenti, B kişisinde ise bir zorunluluk hissine neden olmaktadır. Bu yükümlülük, B kişinin performansı için A kişisi tarafından tutulan bir kredi süreci olarak düşünülebilir. Bu süreçte, eğer krediler olumlu yönde ise, A kişisi kendi yakın ilişkide bulunduğu kişileri, B kişisi için aramaya hazır bir hale gelir ve doğrudan sosyal sermayeye yatırım olur. Aksi bir durumda ise; güven kaybolur ve geri dönüşü olmaz. Çalışma kapsamında, kendileriyle görüşme yapılan Yağlıdereli Türk göçmenler, görüşme sürecinde aralarındaki ilişkilerin sıkı ve destekleyici olmasının nedenini güven duygusuna bağladıklarını dile getirmektedirler. Katılımcı 20, Yağlıdereli göçmenler arasındaki güven ilişkisini şu şekilde dile getirmektedir.

(...) Tatil için Türkiye'ye gittiğimizde bize üzülüyorlar. Ne yapıyorsunuz yaban ellerde yalnız diye. Ama bizim bağlarımız burada çok kuvvetli, iyi gün, kötü gün hep birlikteyiz. Evet, Türkiye'deki kadar akrabamız yok ama bir şey söyleyeyim mi? Vallahi bizim köyde hala, amcaya küsmüş, yeğen dayıya... Yani, çok olması değil öz olması lazım ilişkilerin. Bizim burada herkes birbirine güvenir, küslük yok, birlik var. Biliriz bir yanlış da neleri kaybedeceğimizi. Bir anlamda birbirimize mecburuz, yani bugün bana yarın sana... Misal ben yazın Türkiye'ye gidemedim ama kızım çok istedi gitmek. Bende buradan giden Yağlıdereli arkadaşlarla gönderdim...

Field (2003) yapmış olduğu çalışmasında; tıpkı Coleman gibi, Putnam ve Bourdieu'nun da, bağlar arasındaki güveni sosyal sermayenin önemli boyutlarından biri olarak tanımladığını belirtmiştir. Sosyal sermayenin ana kaynaklarından biri olan karşılıklı güvenin Yağlıdereli Türkler arasında önemini, 25 yaşında Türkiye'de üniversite mezunu fakat Amerika'da sahibi Yağlıdereli bir Türk göçmen olan bir hemşerisinin şirketinde çalışan Katılımcı 5, şu sözleriyle dile getirmektedir:

... çalıştığım iş yeri bizim uzaktan akrabamız. Yazın Türkiye'ye gelmişlerdi. Bende yeni mezun olmuştum işsizlikten falan konu açılınca bana Amerika'ya gel benim iş yerimde çalış dedi. Önce şaka yapıyor sandım çünkü çalışma izni almam gerekiyordu... Dil okulu aracılığıyla geldim ama o bahane açıkçası. Akrabamızın iş yerinde kaçak çalışıyorum. Birbirimize karşılıklı güveniyoruz yoksa Amerika'da bana kimse iş vermez. Ayrıca burada, ev ya da oda kiralamadım yine akrabalarımın yanında kalıyorum. Evlerinin anahtarlarını verdiler bana kendi evim gibi. Güven sonsuz. Bende ve ailem de onlara güveniyoruz yoksa onlarda böyle bir şeyi asla kabul etmezlerdi. Ayrıca burada tüm Yağlıdereliler birbirini tanır ve sözüne güvenir. Zaten aksi durumda herkesi karşısında bulur yani bir anlamda sosyal baskı çok fazla. İnsanlar üzerindeki bu sosyal baskı, insanları bir şekilde güvenilir olmak zorunda bırakıyor.

Katılımcı 5'in aktardıklarından anlaşılacağı üzere, güven unsurunun sağlanmasında önemli etkenlerden biri de aile faktörüdür. Yapılan araştırmalar da iş kurma ve yürütmede sosyal sermayenin önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir (Sanders ve Nee, 1996 : 232). Sermayeyi oluşturan aile bireyleri, bireylerin yeni işlere girebilmesini de kolaylaştırıcı bir etkidir. Bunun yanı sıra aile bireyelerine güvenmek, masrafları önemli ölçüde azalmasına neden olur. Bunun yanında saat ücretlerini düşük olduğu zamanlarda aile bireyleri çalışma konusunda daha verimli olurlar. Aile bireyleri ile fırsatçılık ve işi kötüye kullanma durumları minimum düzeyde olur. Kısacası, aile bireyleri arasında güven fazla olduğu için, meydana gelen sermaye, göçmen bireylerin ekonomik anlamda daha kolay ilerlemesini sağlar (Sanders ve Nee, 1996 : 233).

Coleman (1998), sosyal sermayenin; aynı etnik kökenden kişilerin ya da aile olma yoluyla birbirine bağlanan ağlar yoluyla, güvene dayalı bir ticaret anlayışı geliştirilmesine katkı sağladığını söyler ve bunu bir kaç örnek üzerinden açıklamaya çalışır. Sosyal sermaye aktörler ve aktör ilişkilerinden meydana gelir ve bu ilişkiler güvene dayalı bir şekilde idame ettirilebilir. Örneğin, toptan elmas piyasalarının tekel altında olduğu bir yerde, sosyal sermaye dışında olan kişilerin hemen fark edilmesine

neden olur. İlişkiler, güvene dayalı bir şekilde ilerlemektedir. Bu nedenle, ticari amaçlı görüşmeler sırasında, satıcı boş zamanında incelemesi için milyonlarca dolar değerindeki elması, resmi hiçbir sözleşme ve anlaşma olmadan alıcıya bırakabilmektedir. Bu şekilde, bir ticaret anlayışının oluşması ve idame ettirilmesine sebebiyet veren şey; ağ ilişkileridir. Coleman'ın sosyal sermayenin önemli unsurlarından olan, ağlar arası güvenilirlik unsurunun Yağlıdereli göçmenler arasında da mevcut olduğunu Katılımcı 5'in şu ifadeleri anlatmaktadır:

Öğrenci vizesi ile geldim ve Türk bir firma da kaçak çalışıyorum. Hem benim böyle bir işi kabul etme hem de iş verenin böyle bir iş vermesinin nedeni; karşılıklı güven. Referanslar aracılığıyla buldum bu işi. Yani, patronum ve beni ortak tanıyan biri. Şuan, patronum gerektiğin de bana kasayı bile emanet edebiliyor.

Sosyal sermayenin aktörler arasında güven duygusunun önemini örnekleyen bir diğer örneği de Coleman (1998), şu şekilde aktarmaktadır: New York'da elmas satıcıları, Yahudiler olduğunu ve bunların çocuğunun evlilik ya da aile bağları ile birbirlerine bağlı olduklarını bilinmektedir. Bu kişiler, Brooklyn'de aynı muhitte ikametgâh edip, dini görevlerini yerine getirmek için aynı sinagoga giderler. Oldukça kapalı bir topluluk olarak yaşarlar. Elmas toptancıları topluluğu, topluluk içindeki bireylerin birbirlerine aile bağları, inançları dolayısıyla, yakın ilişkilerle bağlı olduklarını, bunun da piyasada, güven yaratıp işleri kolaylaştırdığını göstermektedir. Topluluktan her hangi biri, elmasları bir anlık zaafı çalsa ya da buna teşebbüs etse, ailevi, dini ve topluluk bağlarını kaybedeceğini bilir. Dolayısıyla, bu sıkı bağlarla güvenilirlik garanti altına alınmıştır ve ticaret resmi prosedürlere gerek kalmadan daha hızlı ve akıcı bir şekilde gerçekleştirilebilmektedir.

Çalışmanın alan çalışması yürütülürken, Amerika'nın Paterson ve Burlington şehirlerinde yoğun bir nüfusa sahip olan ve sıkı bağlar sebebiyle kapalı grup şeklinde yaşayan Yağlıdereli Türkler için de benzer durumlar gözlemlenmiştir. Alan çalışması sürecinde Yağlıdereli Türkler ile uzun bir süre aynı ortamı paylaşmış, evlerinde, ibadet yerleri olan camilerde, sivil örgütlenme kuruluşları olan derneklerde ve çalıştıkları

ortamlarda onlarla vakit geçirme, gözlem yapma ve yapılan resmi (kayıt altına alınan) görüşmeler dışında konuşma imkanı bulunmuştur. Burlington’da yaşayan Yağlıdereli Türkler; akrabalık, evlilik ya da aynı topluluğa ait olmalarından kaynaklı birbirlerine yakın ilişkiler ile bağlıdırlar. Kapalı bir grup olarak hayatlarını idame ettirmektedirler. Yaşadıkları bölgede, kamyonculuk, nakliye, restoran işletme ve boyacılık gibi birkaç iş üzerine yoğunlaşmışlardır. İş yeri sahibi olan Yağlıderelilerin, işçi alımlarında önceliklerini her zaman kendileri gibi göçmenler belirlemektedir. Yağlıdereli iş verenlerin, çalışan işçileri çoğunlukla Giresun Yağlıdere’den göç etmiş göçmenlerdir. Restoran işletmeciliği yapan katılımcı 1, iş vermek için bireyleri seçerken önceliklerini şu şekilde anlatmaktadır.

(...) buraya ilk geldiğimde çalışma hayatında gözlemlediğim ilk şey birlikte olanların kazandığıydı. Çünkü, yabancıyı tanıyarak vakit harcamaktansa, tanıdığın, bildiğin, güvendiğin kişilerle bir işe koyulmak hem daha güven verici hem de garanti oluyor. Örneğin; bir Yunan restoranında ben bulaşıkçı olarak ise başladım. O zamanlar bir baktım restoran işini Amerika’da Yunanlar tekeline almış. Yani nerde bir ünlü restoran varsa altından bir Yunan çıkıyor. Zaten birbirlerine her zaman çok destek oluyorlardı. Benim çalıştığım restoranda 50 kişi çalışıyorsa bunların neredeyse 40’ı Yunan idi. İş veren Yunanistan’dan kendi akrabalarına sponsor oluyordu ve geliyorlardı çalışmak için ABD’ye. Taaa o zaman planlıyordum, hayal kuruyordum. Bende, bir gün iş yeri sahibi olup kendi memleketlime sponsor olup iş verecektim. (...) her zaman Türkler önceliğim iş verirken ama dürüst olayım; eğer Türklerden biri Yağlıdereli ise iş önceliği her zaman onun olur. Biz burada, ‘ birlikten dirlik doğar ,atasözü ile hareket ediyoruz.

Coleman, yapmış olduğu çalışmalarında, sosyal sermayenin üç ayağından bahsetmektedir: karşılıklı yükümlülükler, bilgi kanalları ve sosyal normlar (Tlili ve Obsiye, 2014: 553). İlk olarak, karşılıklı sorumluluklar ve beklentiler; bireylerin paylaşım içerisinde buldukları süre içerisinde, birbirleri için bir şeyler yaparlar ve bunu beklentileri ve karşılıklı yükümlülükleri takip eder. İkinci olarak; sosyal sermayenin bilgi

kanalları; bireylerin birbirleri ile sosyal ilişki içerisinde olmaları onara bilgiye ulaşma kolaylığı sağlar. Son olarak, normlar ve etkin yaptırımlardır. Bireyler kendi çıkarları için değil, topluluğun çıkarları için bir şeyler yapma algısı oluşturur ve bu böylece sosyal sermaye oluşur.

3.9.3 Robert Putnam: Sosyal Sermaye

Coleman'dan sonra, sosyal sermaye kavramını geliştiren kişi Putnam'dır. Putnam'ın ana düşüncesi, bireyler için sosyal ağların değer taşımasıdır. Sosyal sermaye; toplumda eş güdümlü davranışları kolaylaştırarak toplumun etkinliğini artıran güven, norm ve ağlar gibi sosyal yapıların özelliği şeklinde tanımlanabilir (Putnam ve diğerleri 1994: 167). Fiziksel ve insan sermayesi gibi, sosyal ağlar, birey ve grupların verimliliğini artırır. Fiziksel sermaye, fiziksel nesnelere içerir, insan sermayesi bireyleri içerir ve sosyal sermaye bireyler arası ilişkilere dayanır (Häuberer, 2011: 53). Bireyler arası ilişkiler, sosyal ağlar, karşılıklı yükümlülükleri ve güvenirliliği oluşturur (Putnam 2000: 18-19). Sosyal ilişkilerin bu karakteristik özellikleri sosyal sermayeyi oluşturur ve belirli ortak amaçlara ulaşabilmek için bireylerin birlikte hareket etmelerine olanak tanır (Putnam 1996: 66). Çalışma kapsamında kendileri ile görüşme yapılan Yağlıdereli Türk göçmenler, ülkelerinden göç ederek, Amerika'da kendilerine inşa ettikleri toplumsal alanda etkili bir hayat sürmelerinin nedenini, birbirleri ile olan sıkı ilişkileri olarak açıklamaktadırlar. Yağlıdereli Türkler, göçmen ağları diye nitelendirilen akrabalık, arkadaşlık, vs. gibi ilişkilerle, son 25-30 yılda Amerika'nın New Jersey eyaletinde önemli bir nüfusa sahip olmuşlar ve göç ettikleri yerde önemli bir sosyal sermaye inşa etmişlerdir. Yağlıderelilerin buradaki nüfuslarının artmasında ve kalıcı hale gelmesinde göçmen ağları önemli bir role sahip olmuştur. Katılımcı 15, Yağlıdereliler arasındaki birliği ve ilişkilerini şu şekilde dile getirmektedir:

Buraya ben 27, eşim ise 41 yıl önce gelmiş. O, zaten ilk geldiğinde çok kişi yokmuş, bir elin parmağı belki de. Ben geldiğimde yaklaşık 10 aile vardık ama samimi değildik yani öyle birbirimize çok gelip gitmezdik. Ancak, bayramlarda seyranlarda görüşürdük. Kocalarımız işçi olarak çalışıyorlardı. Sonra eşim ve birkaç arkadaşı başka yerlerde birileri için çalışacaklarına kendi işlerini kurma kararı aldılar ve boyacılık işine girdiler. Derken,

bunlardan cesaret alanlar oldu, bizimkiler yol gösterdi onlarda girdiler boya işine. Şimdi eşim ve ilk işe girdikleri arkadaşları ayrıldılar. Hepsi kendi işini kurdular . Hepsinin de durumu iyi maşallah. Mesela burada Meksikalı komşularımız var, 30-40 yıl önce gelmiş taş üstüne taş koymamışlar ve hala işçi olarak çalışıyorlar. Çok şükür Yağlıdereliler birlik içinde.

Putnam'a göre “ topluluklar, tek başına ne ekonomik ne politik olarak bir rol oynamazlar. Onların işlevsellik ve etkililiğini güçlendiren temel esas ilişkilerdir” (Dasgupta ve Serageldin 1999: 67). Putnam'ın bireylerin tek başlarına güçlü olamayacağını ancak karşılıklı ilişki içine girdiklerinde etkili ve fonksiyonel olabileceklerini dile getirmiştir. Putnam (1993), Kuzey ve Güney İtalya arasında kalkınmışlık düzeyini inceleyen ampirik verilere dayalı bir araştırma yapmış ve Kuzey İtalya'nın daha gelişmiş ve iyi yönetilebildiği sonucuna varmıştır. Bunun nedenini ise, Kuzey İtalya da bireyler arsında oluşan karşılıklı normlar , güven ve bireyler arasındaki sosyal ağlar olarak açıklamıştır. Çalışmanın uygulama aşaması süreci boyunca, Yağlıderelilerin yoğun olarak yaşadıkları yerlerde, Yağlıdereli olmayanlarla, resmi olmayan görüşmeler yapılma fırsatı bulunmuştur. Yağlıdereli olmayan bir Türk göçmen, Yağlıderelilerin birbirlerine sıkı sıkıya bağlı olduklarını ve birbirlerini iş konusunda desteklediklerini şu sözlerle ifade etmektedir.

Yağlıdereli, aç kalmaz burada. Birbirlerini kalkındırır onlar. Hiç bir Yağlıdereli iş veren, işçi alırken önceliğini başka bir milletten kullanmaz. Hep önceli kendilerininindir. Onların her şeyleri öyle. Kime sorsan aynı şeyi söyler onlarla ilgili...

Konuşmacının da belirttiği şekilde, alan çalışmasından elde edilen veriler dahilinde Yağlıdereliler de kendi aralarındaki ilişkilerinin; birlik, beraberlik ve güven duygusuna dayandığını dile getirmişlerdir. Aralarındaki, bu sıkı bağlar, diğer Türk göçmenlere de yansımaktadır. Çalışma sürecince yapılan gözlem ve yaşanan deneyimler de bu algıyı doğrulamaktadır. Öyle ki, nitel çalışmalarının en büyük sınırlıklarından biri olan; araştırmacının görüşme yapacak kişi bulup, onun güvenini kazanması olmasına rağmen, araştırmacı görüşme yaptığı bir görüşmecinin bir telefonu ile başka bir kişi ile görüşme

yapma imkanı bulmuştur. Araştırmacı, alan çalışması sürecinde gözlemlerini not olarak kaydetmiştir. Yağlıderelilerin sıkı bağlarını anlatan bir gözlem notu şu şekildedir:

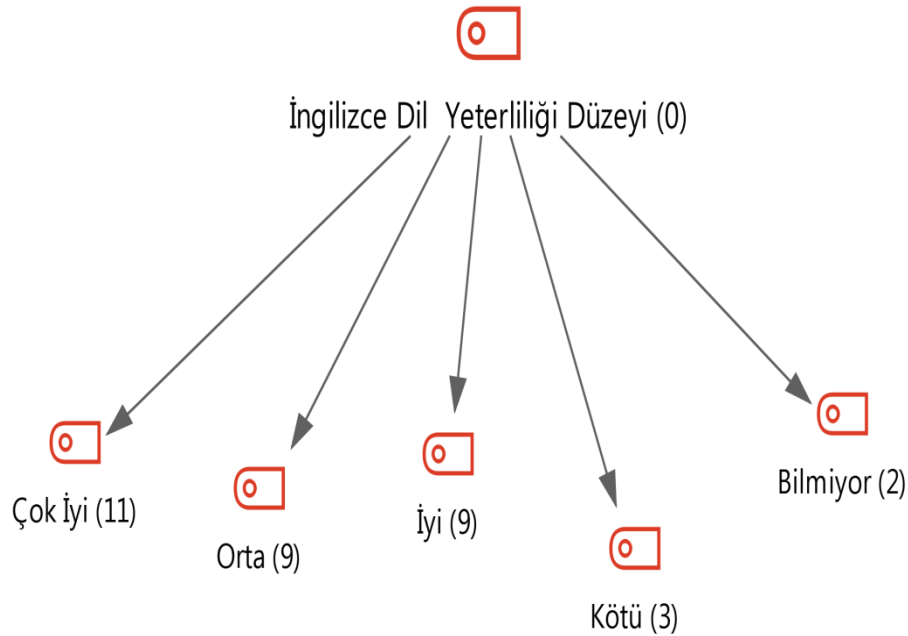
.... açıkçası görüşme yapabileceğim kişilere bu kadar kısa sürede ve kolay şekilde ulaşmayı düşünmemiştim. Buraya gelmemin henüz 13.günü olmasına rağmen, dokuzuncu kişi ile görüşme yaptım ve bu dokuzuncu kişi bana iki kişi daha ayarladı görüşme yapmam için. Gerçekten bizim hiç alışık olduğumuz bir durum değil. Sosyal bağları ciddi anlamda güçlü. Bir kişinin bir telefonu ile aranan kişi, hiç düşünmeden tamam diyor. Birkaç görüşmeciye görüşmeye başlamadan önce görüşmeyi kabul ettiği için teşekkür ettim ve sordum tereddütsüz tamam deme nedenleri. Hemen hepsi aynı cevabı verdi: ...abim/ablam aradıysa düşünmeye gerek yok diye.

Özetle, Bourdieu, sosyal sermayeyi Marksist açıdan değerlendirmiştir ve sosyal sermayeyi açıklarken iktidar ve yapısal eşitsizlik olgularını kullanmıştır. Aynı zamanda, Bourdieu, sosyal sermayenin sosyal eşitsizliğe neden olduğunu belirtmiştir. Bourdieu'nun aksine, Coleman, bireyleri akılcı ve faydacı olarak değerlendirmektedir. "Rasyonel tercih (ya da rasyonel davranış) teorisi, klasik ekonomide bütün davranışların insanların kendi çıkarlarını takip etmelerinden kaynaklandığı görüşünü paylaşmaktadır. Bunun yanı sıra, sosyal etkileşim ise bir değişim biçimi olarak görülmektedir". Field (2006) Coleman'ın, bireylerin sosyal ağlara tabi olmasının nedeni kişilerin ondan fayda sağlamasına bağladığını belirtmektedir. Putnam, sosyal sermayeyi, Bourdieu'nun sınıfı ve Coleman'nın bireyi merkeze alan sosyal sermaye tanımlamalarından farklı bir bakış açısıyla değerlendirmektedir. Putnam, sosyal sermayeyi makro boyutta ele almıştır ve sosyal sermayenin merkezinde bireyden daha büyük bir yapı olduğunu ileri sürmüştür ve çalışmalarında, zayıf bağlarla bağlanan sosyal sermayeye, güçlü bağlarla bağlanan sosyal sermayeden daha fazla önem vermiştir. Putnam, sosyal sermayeyi güven, normlar, iletişim ağları gibi toplumun eylemlerini karşılıklı kolaylaştırması olarak değerlendirmiştir.

3.10. İNGİLİZCEYİ ÖĞRENME VE TÜRKÇEYİ YENİ KUŞAKLARA AKTARMADA SOSYAL AĞLARIN ROLÜ

Herhangi bir topluma entegre olmakta dil bilmenin önemi tartışmasız kabul edilmektedir. Dil bilmek, kişinin bulunduğu toplumda var olmasını sağlamaktadır. Çünkü birey kendini ifade ettiği, düşüncelerini dile getirebildiği sürece bulunduğu toplumda etkili, verimli ve var olabilmektedir. Göçmenlerin, göç ettikleri yerlerde en sık karşılaştıkları sorunlardan biri dil bilme yetersizliğidir. Yapılan birçok çalışma, ev sahibi topluma entegre olmada dil bilmenin önemini tartışırken, dil bilme ve sosyal ağlar arasındaki ilişkiye çok önem vermemiştir. Çalışmanın, bu bölümünde, sosyal ağların, dil bilme ve öğrenme düzeyine etkilerini avantaj ve dezavantajlarını tartışılmaktadır. Etnik dil ve kültürlerin sürdürümünde ev sahibi ülkenin ekonomik, kültürel ve politik durumu veya göçmenlerin kişisel ve kültürel niteliklerine bağlı birçok faktör etkili olabilmektedir (Bostancı, 2014: 105). Bu nedenle, farklı ülkelere göç eden farklı niteliklere sahip göçmenler farklı dilsel ve kültürel süreçler deneyimlemektedirler.

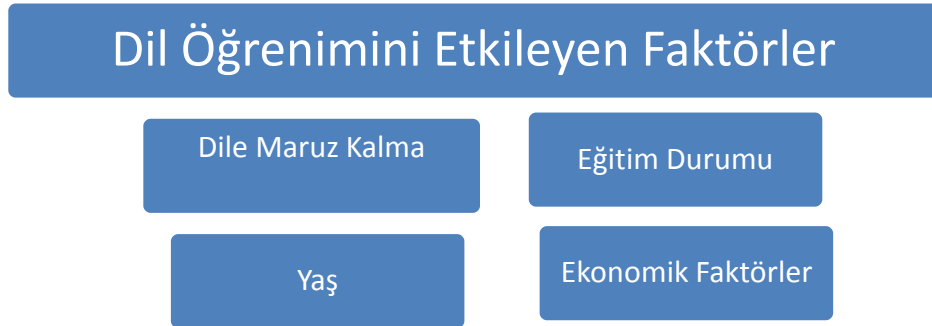
Şema: 13 İngilizce Dil Yeterliliği Düzeyi

Çalışma dahilinde kendileriyle görüşme yapılan katılımcıların 11'i çok iyi düzeyde İngilizce yeterliliğine sahip olduğunu, 9'u iyi düzeyde, 9'u orta düzeyde ve 3'ü kötü düzeyde İngilizce bildiğini ve 2'si İngilizce bilmediğini belirtmiştir.

3.10.1 Yağlıdereli Göçmenlerde Dil Öğrenimi ve Aktarımını Etkileyen Faktörler

Şekil 7 : Dil Öğrenimi Etkileyen Faktörler

Chiswick ve Miller (1994), göçmenlerin dil tercihleri üzerine yapmış oldukları çalışmada; dil kullanımı ve edinimi sosyal sermaye çerçevesinde ele alınması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu çerçevede, insan sermayesine yapılan yatırımın maliyetine ve geri dönüşünü etkileyen faktörlere dikkat çekmektedir. Chiswick ve Miller (1995) bunu 3 ana değişken üzerinden açıklamaktadır:

Dile maruz kalma; ikinci dil ediniminde verimlilik ve dil akıcılığında sağlanan ekonomik faydalar. Dile maruz kalmada üç bileşenden oluşmaktadır: Göçten önce dile maruz kalma, göç edilen yerde dile maruz kalma ve geçirilen her bir zaman biriminde dile maruz kalma yoğunluğu. Bireyin hem karakteri hem de yaşadığı ortam bu değişkenleri etkilemektedir.

Chiswick ve Miller (1994) göç edilen yerde dil akıcılığını ve etkili kullanımı etkileyen faktörlerden birinin de göç ettiği tarihteki yaşı olduğunu belirtmektedir. Yapmış

oldukları bir çalışmada, Avusturya, İsrail, Kanada ve Amerika gibi göç alan ülkelerde, dili akıcı bir şekilde konuşmanın göç edilen ülkede geçirilen süre ve eğitim seviyesi arttıkça artarken, göç anında yaş ortalaması arttıkça dilin etkili ve akıcı kullanımında azalma olduğu ortaya çekmiştir.

Yapılan birçok çalışma, hâkim dilin akıcı ve etkili bir şekilde kullanılması göç edilen yerde kullanılan hâkim dile maruz kalma, göç öncesinde göç edilecek yerdeki hâkim dili kullanma, göç edilen yerde kalış süresi, eşlerden birinin göç edilen yerdeki hâkim dili kullanması, göç edilen ülkede yerleşilen bölgede hâkim dilin kullanılma oranı ile ilişkilidir. Dil becerilerinin kazanımı elbette eğitimin daha yüksek yaşın ise daha küçük olduğu durumlar da kazanımı artmaktadır.

Hakim dilin etkili ve akıcı bir şekilde kullanılmasını etkileyen bir diğer unsur da ekonomik faktörlerdir. Dili etkili bir şekilde kullanmanın göçmene ekonomik bir getirisi olduğu durumlarda hâkim dili edinme isteğinde olumlu yönde bir artış gözlenmektedir (Chiswick ve Miller 1994: 121) .

Ekonomik teşvikler de belirleyici olmaktadır. Ekonomik faydanın olduğu yerde bir dil diğeri üzerinde baskın olabilir. Yerel ekonomide aynı şekilde etkili olan E ve F dillerinden E'nin uluslararası pazarda da geçerli bir dildir. Dolayısıyla, bir göçmen bu iki dilden birine yatırım yaparken ekonomik hareketlilikten dolayı E kaçınılmaz olarak E diline yatırım yapacaktır.

Yapılan alıntıdan da anlaşılacağı üzere, göçmenler için ekonomik hareketlilik göç edilen yerde kullanılan hâkim dilin edinilmesinde önemli bir motive kaynağı olmaktadır. Bireyler, edindiklerinde ekonomik kazançları olacağını düşündükleri dil için daha istekli ve daha çok öğrenme eğiliminde olmaktadır. Göçmenlerin hâkim dili kazanımlarında ekonomik faktörler oldukça etkili bir rol oynamaktadır. Hâkim dili akıcı şekilde konuşmanın ekonomik geri dönüşü yüksek olduğu durumlarda hâkim dilin akıcı şekilde konuşulma ihtimali yükselmektedir. Göçmenlere iki dil de akıcı konuşma teklifi geldiğinde, muhtemelen ekonomik kar elde ettiğini daha akıcı kullanmayı tercih edecektir (Chiswick ve Miller, 1994:121).

Sosyal sermayenin önemli bir boyutu da ‘dil sermayesidir. Dil sermayesi; bir ya da birden fazla bir dille konuşma okuma ve yazma becerilerini kapsamaktadır. (Chiswick, 1991: 149).

Dil sermayesi, özellikle konuşma dili, bir çocuğun büyüme döneminde geliştirilen bir kaynaktır. Örneğin, bir çocuğun ana dilini akıcı şekilde konuşarak dil sermayesine yatırım yapması okulda ya da başka yerlerde gerçekleşebilir. Fakat göçmenler için ana dillerini akıcı bir şekilde konuşmalarının göç edilen yerde pek önemi kalmamaktadır. Göç edilen yerde hâkim dili bilmeyen göçmenler kendi ana dillerinin konuşulduğu etnik grupların toplandıkları yerleri bulurlar. Fakat aynı dili konuşan bu ağlar onların hâkim dili öğrenmeleri önünde bir engel oluşturur. Dolayısıyla, göç edilen yerde eğitim ve iş hareketliliklerinin kısıtlanmasına neden olmaktadır. Buna karşın, hâkim dile vakıf olmak göçmenleri hem kendi sosyal ağları içerisinde hem de göç edilen toplumda iş bulma şansını artırarak edinilen iste daha etkili çalışarak başarılı olmasına neden olmaktadır (Chiswick, 1991:149-50).

Göçmenler üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde, sosyal ağların dil üzerindeki etkisini tek bir açıdan ele almak doğru olmayacağından dolayı, bu çalışmada sosyal ağların dil üzerindeki etkisini iki farklı açıdan tartışmak uygun olacaktır: birinci kuşak için hâkim dili öğrenmede sosyal ağların rolü, ikinci ve sonraki kuşaklar için ana dilin aktarımında ve ediniminde sosyal ağların rolü.

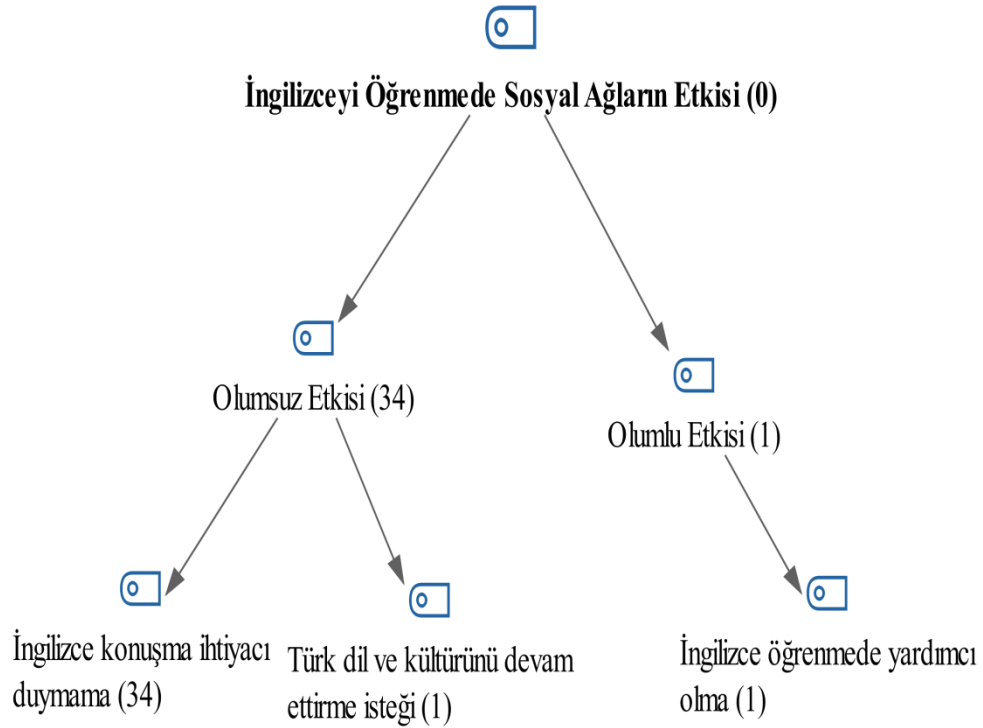
3.10.2.İngilizceyi Öğrenmede Sosyal Ağların Rolü

Göç alan ülkelerdeki göçmenlerden belli bir zaman geçirdikten sonra hâkim dili akıcı bir şekilde kullanmaları beklenmektedir. Dili akıcı bir şekilde konuşmak, göçmenlerin ekonomide başarılı olma şanslarını artırmaktadır (Chiswick ve Miller, 1994: 120). Dolayısıyla, göçmenlerin refah seviyelerini anlamada kendilerinden akıcı bir şekilde konuşmaları beklenen dil süreci bilgisine sahip olma önemlidir. Genelde dil yeterlilik

çalışmaları, dile daha önce ya da ikamet ettiği süre içerisinde maruz kalma, eğitim başarısı, kişinin dil seçimini ve yeterliliğini etkileyen karakteristik özellikler gibi bireysel özellikler üzerine odaklanmıştır. Yapılan çalışmalar, dile daha fazla maruz kalma, göç edilen ülkede daha uzun kalma, daha iyi bir eğitim almış olma, dili daha akıcı bir şekilde kullanabilme yetisinin daha yüksek olduğunu açığa çıkarmıştır (Chiswick ve Miller, 1994: 120). Grup etkileri dil katkısının maliyetini değiştirebilir ve fayda sağlayabilir, dolayısıyla akıcılık oranını etkileyebilir. Örneğin, enklav pazarlarına sahip göçmen grup ya da toplulukları kendilerini anlatmak ve yaşamlarını devam ettirmek için akıcı bir şekilde hakim dili kullanma ihtiyacı duymazlar (Evans, 1986: 226). Chiswick (1991), yılında ‘Speaking, Reading and Earnings among Low-Skilled Immigrants’ çalışmasında: Los Angeles bölgesinde, İspanyolca konuşan büyük bir topluluğun olmasının, İspanyol göçmenlerin İngilizce dilini akıcı bir şekilde konuşmasında büyük bir engel oluşturduğunu dile getirmiştir. Bunun yanı sıra, ilk gelen göçmenler, İngilizceyi kendilerinden önce gelerek bir topluluk oluşturulmadığı için hâkim dile daha çok maruz kaldıklarından dolayı, sonradan gelenlere göre daha akıcı bir şekilde İngilizce konuşabildiklerini belirtmiştir.

Yapılan çalışmalar, göç edilen ülkede hâkim dili akıcı ve etkili bir şekilde konuşmanın, azınlık dil kullanımı ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Bir göçmenin kendi dilini kullanan göçmenlerin yoğunlukla yaşadığı bölgelerde yaşaması onun hâkim dili akıcı ve etkili bir şekilde kullanabilme ve akıcı bir şekilde konuşabilme ihtimalini azaltmaktadır. Chiswick ve Miller (1994), azınlık grupları üzerine yaptıkları çalışmalarda, bu durumun Kanada, Avusturya, İsrail ve Amerika gibi ülkelerde değişmediğini belirtmişlerdir. Chiswick (1991), Meksikalı göçmenler üzerine yapmış olduğu bir çalışma sonucunda, Meksika’dan sosyal ağlar aracılığıyla Los Angeles’a göç ederek, sosyal ağların yoğun olarak ikamet ettiği bölgelere yerleşen Meksikalı göçmenlerin, İngilizceyi akıcı bir şekilde öğrenmelerinde önemli ölçüde bir gecikme olduğu sonucuna varmıştır.

Şema 14. İngilizceyi Öğrenmede Sosyal Ağların Etkisi

Çalışma kapsamında kendileriyle görüşme yapılan 34 katılımcı, Çok fazla arkadaş ve akrabaları olduğu ve bunun da İngilizce kullanımını engellediği için İngilizceyi öğrenmede sosyal ağların olumsuz etkisinden bahsederken, yalnızca 1 katılımcı, İngilizce öğrenmesinde arkadaş ve akrabasının yardım etmesinden dolayı ağların İngilizce öğrenmesinde ki olumlu etkisinden bahsetmiştir. Kendileriyle görüşme yapılan Katılımcı 2 ve Katılımcı 3 sosyal ağların hâkim dilin kazanımındaki olumsuz etkisini şu şekilde açıklamaktadır.

Biz Yağlıdereliler olarak sürekli birlikteyiz. İngilizce konuşmaya ihtiyaç duymuyoruz. Bu nedenle bu yakın ilişkiler İngilizce öğrenmemizde çok büyük bir engel teşkil ediyor. Sürekli Türkçe konuştuğumuzdan İngilizce hep ikinci planda kalıyor. Ben, iş gereği İngilizce konuşuyorum. Türk restoranında da çalışsam bile, hizmet verdiğimiz kesim Amerika halkı yani Türk yemekleri yapan bir restoran değil çalıştığım kurum. Sadece sahibi ve çalışanlarının çoğu Türk. Dolayısıyla kendim İngilizce biliyorum ileri düzeyde ama öyle

arkadaşlar var ki yıllardır burada yaşamasına rağmen hiç Amerikalı ile konuşmamış ve tek kelime İngilizce bilmiyor. Bana göre sürekli Türklerle birlikte olmak, çalışmak İngilizce öğrenmemize büyük engel. O nedenle ABD’de yaşayan tüm Türkler için yapamasam da burada yaşayan Yağlıdereliler için bir genelleme yapıp çoğu Yağlıderelinin İngilizce bilmediğini gönül rahatlığıyla söyleyebilirim (Katılımcı 3).

New Jersey’de yoğun bir Türk özellikle Yağlıdere grubu bulunuyor. Burada yaklaşık 20bini geçkin bir nüfusa sahibiz Yağlıdereliler olarak. Sizde gezip görmüşsünüz Türkiye’de bulunup burada bulamayacağınız hiçbir şey yok. Türk bakkalı, berberi, fırını, lahmacuncusu, vs. Bu kadar yoğun Türk topluluğunun olduğu ve kendi kültürünü buraya taşımız bir toplulukta İngilizce öğrenmek ne kadar mümkün olabilir? Dolayısıyla, yoğun hem şehircilik ilişkileri İngilizce öğrenme de çok büyük bir engel. Eğer bir şeye ihtiyaç duymazsanız, ona sahi olmak için çabalamazsınız. Bizim yaşadığımız durumu tam olarak bu cümle özetliyor. Çoğumuz burada sizin tabirinizle bu sosyal ağlardan dolayı İngilizce bilmeden ya da çok basit düzeyde konuşarak hayatımıza devam edebiliyoruz ve öğrenmeye ihtiyaç duymuyoruz. Bu arada şunu da belirtmek isterim ki benim İngilizce seviyem işim dolayısıyla oldukça iyidir... (Katılımcı 2).

Benzer şekilde, Katılımcı 4, Katılımcı 6 ve Katılımcı 9’da New Jersey’de nufu olarak fazla oldukları ve sıkı ağlarla birbirlerine bağlı olmalarında dolayı Türkçe konuştuklarını belirtmişlerdir. Her türlü ihtiyaçlarını Türkçe konuşarak giderebildikleri ve sıkı ağlarından dolayı İngilizceye maruz kalmadıklarını, dolayısıyla da sosyal ağların hakim dili öğrenmelerinde olumsuz etkisini belirtmişlerdir. Bu bağlamda, katılımcılar düşüncelerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

... kesinlikle yıkıcı bir etkiye sahiptir. Burada o kadar çok arkadaş çevrem var ki hepsi Türk, onlarla zaten İngilizce konuşmam mümkün değil. Her zaman Türkçe konuşuyorum ve hiçbir zaman İngilizceye ihtiyaç duymuyorum... Bunun yanı sıra Türk kültürünü devam ettirmek istiyoruz bu nedenle İngilizce öğrenmek ve konuşmak istemiyoruz. Yani biz Giresun'da nasılsak burada da o şekilde yaşamaya çalışıyoruz...(Katılımcı 9).

Sosyal ağlar, İngilizce öğrenmemizde olumsuz bir etkiye sahiptir. Çünkü tanıdıklarımızın çoğu İngilizce bilmiyor. Biz de sürekli onlarla iletişim içinde olup, onlarla konuştuğumuzdan dolayı İngilizceye ihtiyaç duymuyoruz.. Şahsen ben İngilizceyi kendim öğrendim. Evde oturdum çalıştım. 4 gün ise gidiyordum 3 gün boştum. Eve geldiğimde İngilizce çalışıyordum. Kendim okudum, kendim yazmaya başladım... (Katılımcı 6).

Sosyal ağların İngilizceye etkisi negatif çünkü Türkçe konuşuyorsun ve İngilizce konuşmayı minimize ediyorsun. Dürüst olmak gerekirse, iş dünyamda İngilizce konuşsam burada hiç İngilizce konuşmadan çok rahat bir yaşantı sürdürebilirim. Burada hiç İngilizce konuşmadan, bilmeden rahatça yaşamını sürdüren Türkler var çünkü yeterince kalabalıklar ve arkadaşlık edebilecekleri çok fazla insan var. Onlarla Türkçe konuştukları için İngilizceye hiç ihtiyaç duymuyorlar. Örneğin, Kaliforniya'nın bir köyüne göçen bir aile düşünün. Türk aile orada kimse konuşmadığı için mecbur kalıp İngilizce öğrenecekler ama burada Türkler yoğunlukta olduğu için öyle bir ihtiyaçları yok. Çünkü dil bilmek bir ihtiyaç burada yani benim konuşmak için çalamam lazım. O yüzden kesinlikle şunu söyleyebilirim ki sosyal ağların İngilizcenin gelişiminde olumsuz ve engelleyici bir etkisi vardır (Katılımcı 4).

34 katılımcının aksine İngilizce bilmeyen Katılımcı 14, sosyal ağların İngilizce öğrenmesine yardımcı olmasından dolayı olumlu etkisinden bahsetmiştir. Bu konuda ki düşüncelerini şu şekilde dile getirmiştir:

Ben İngilizce bilmiyorum ama öğrenmeye çalışıyorum Bu anlamda bir arkadaşım ve elim bana yardımcı oluyor. Onların sayesinde, az da olsa birkaç kelime öğrendim.

Dilin devamlılığı, belli bölgede bulunan sosyal ağların nüfusu ile doğru orantılıdır. Chiswick'in çalışmalısından da anlaşılacağı üzere, dil edinimi ve hâkim dili akıcı bir şekilde konuşma üzerinde aynı etnik kökten gelen grupların ve sosyal ağların etkisi olumlu yönde olmamaktadır. Bazı topluluk dilleri, bir bölgede diğerinde olduğundan daha güçlü bir şekilde temsil edilebilmektedir. Bunun nedeni ise, zincir göçünün sosyal ağlar vasıtasıyla belli noktada toplanmasıdır (Clyne, 1991: 14). Sosyal ağlar göç edecek göçmenlere göç edecekleri yer hakkında bilgi kaynağı olarak, ekonomik maliyetlerini en aza indirmelerine yardımcı olarak, dil yetersizliği problemlerini en aza indirerek göç edecek yeni göçmenlerin belli bir noktada toplanmasına neden olurlar. Örneğin, Sydney, Ortadoğu, Kuzeydoğu Asya ve Pasifik'ten gelen göçmenler için iyi bir konuşma alanı iken, Afrika'dan gelen yeni göçmenler için Melbourne bu görevi yerine getirmektedir. Amerika'da İngilizcenin akıcı bir şekilde konuşulmasında bölgesel farklılıkları araştıran Veltman (1983), göçmenlerin İngilizceyi etkili ve akıcı bir şekilde kullanmasında sosyal ağların olumsuz etkisi olduğunu söylemektedir. Almanya üzerine yapmış olduğu çalışma da Dustman (1994), Türk nüfusu yoğun ve Türkler arasında sosyal ağlar güçlü olduğundan dolayı diğer Alman olmayan göçmenlere göre Türklerin Almancayı etkili ve akıcı bir şekilde konuşmaları çok daha zayıftır sonucunu elde etmiştir.

3.10.3. Türkçenin Gelecek Kuşaklara Aktarılması ve Aktarım Sürecinde Sosyal Ağların Rolü

Sosyal ağların göç edilen ülkede kullanılan hâkim dil üzerine etkisinin yanı sıra, göçmenler üzerine yürütülen dil çalışmalarında dikkat çeken diğer bir bakış açısı ise 'heritage language' miras dil kullanımı ve miras dilin aktarımında sosyal ağların etki düzeyidir. Miras dili kullanıcıları 'ülkelerinde ataları tarafından İngilizce dışında

herhangi bir dil konuşan bireyler' olarak tanımlanmaktadır (Zhang, 2009). Çocuklar herhangi bir dili, o dili konuşan bireylerin oldukları doğal çevrede maruz kalmaları sonucu edinirler. Zhang (2009) Çinli çocukların ana dili gelişimi üzerine sosyal ağları etkisini araştırdığı çalışmasında; dile maruz kalma süreleri ve yoğunlukları arttıkça dili etkili ve akıcı bir şekilde konuşma oranı yükseldiği sonucuna varmıştır. Milroy (1992) sosyal işlev üzerinde zayıf ağların etkisini araştıran Granovetter'in çalışmasının mantığını sosyo-dilbilimsel çıkarımları açıklarken kullanmıştır. Zayıf ağların, dil üzerindeki etkisini araştırmıştır. Granovetter çalışmasında, güçlü ağların yerel bütünleşmeyi sağlarken diğer taraftan sosyal bölünmeye neden olduğunu dile getirmektedir. Buna karşın, zayıf ağların ev sahibi toplumla sosyal teması ve entegrasyonu artırdığı için sosyal bütünleşmeye neden olduğunu dile getirmektedir. Bu paradoksu, Granovetter aslında zayıf bağların toplumla küçük sosyal grup arasındaki halkayı kırarak daha fazla iş ve eğitim fırsatlarına açık olmasından kaynaklı aslında güçlü ağlar olarak açıklamaktadır. Zayıf ağların daha geniş bir bakış açısı ve daha zengin fikirlere sahip olduğunu dile getirmektedir. Sosyal ağlara daha bağlı o sosyal ağlar içerisinde yaşamını devam ettiren kişilerin zayıf ağların sağladığı avantajlardan yoksun olmaktadır. Güçlü ağlar her zaman kuralcı ve baskıcı olmaktadır. Milroy çalışmasında sosyal ağlardan ne kadar uzak yaşanırsa ana dil kullanımından o kadar uzak olunacağını ileri sürmektedir.

Sosyal ağları çalışan teorisyenler, sosyal ağlar ve ekonomik gelir arasında ilişki olduğunu belirterek düşük ve yüksek gelirlerle sosyal ağların özelliklerinden tanımlamaya çalışırlar. Düşük gelirli sosyal ağlarda ilişki ve birbirleriyle etkileşim yoğunluğunun fazla olan kapalı gruplar oluşturduklarını, bunun aksine orta gelirli ve yüksek gelirli ağlar sermayenin yeterli veya fazla olması nedeniyle toplumun birçok alanında aktif olarak katılabileceklerinden dolayı birbirleriyle etkileşimleri yoğun olmayacağından dolayı açık gruplar oluştururlar (Zhang, 2009). Dolayısıyla, alt sınıf gruplar kendi grupları içinde dil sürdürümlerini daha başarılı bir şekilde devam ettirebilirken, üst sınıf gruplar toplumda birçok yerde var olabilme şansları olması dolayısıyla yoğunluğu daha az açık gruplar olarak dil sürdürümü konusunda kapalı ağ grupları kadar başarılı olamamaktadırlar. Buna karşın, kapalı grupların etkileşimleri ve bilgiye ulaşabilme güçleri kendi grupları dâhilinde olmasından dolayı, açık gruplarda

ağ çeşitliliği fazla olmasından ve bilgiye ulaşmaları daha kolay olmasından dolayı başarıya ulaşma konusunda daha avantajlı durumdadır (Zhang, 2009) .

Kendileriyle mülakat yapılan 35 katılımcı, hâkim dilin ediniminde sosyal ağların engelleyici bir rolü olduğunu belirtmişlerdir. Kendileriyle mülakat yapılan bireyler, sosyal ağların birinci kuşak için engelleyici bir etkisinin olmasının aksine, sonraki kuşaklara Türkçe'nin aktarılmasında yapıcı bir rol oynadığını belirtmektedirler.

Çalışma kapsamında, kendileriyle görüşülen 35 Katılımcının tamamı, ana dilleri olan Türkçe'nin bir sonraki kuşağa aktarılmasında, Yağlıdereli Türk göçmenlerin aralarında bulunan güçlü bağlardan dolayı sık sık görüştiklerini ve kendi aralarında Türkçe konuştuklarını belirtmişlerdir. Dolayısıyla, çocuklarının Türkçe konuşulan bir ortamda büyüdüklerini ve Türkçe öğrendiklerini bu anlamda sosyal ağların olumlu bir etkiye sahip olduğunu belirtmişlerdir. Fakat çocukların okula başladıktan sonra okulda çok vakit geçirmeleri sebebiyle İngilizce 'ye daha çok maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Buna istinaden, erken yaşta Türkçe'nin öğrenilmesinde sosyal ağların olumlu etkisinden bahseen Katılımcı 4, Türkçe'nin birkaç nesil sonra konuşulmayacağını düşündüğünü bu konuda ki görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir.

Şimdi biz birinci kuşak Türkiye'de Türkçeyi öğrendik geldik bizden sonra gelip burada doğanlar bizim kadar Türkçe konuşamayacak. Ondan sonra doğanlar da onlar kadar konuşamayacak. Bu nedenle bu zamanla azalır ve biter gibi geliyor Yani şunu diyebilirim ki benim öngörüm üçüncü ve dördüncü kuşak da Türkçe burada kesinlikle biter diye düşünüyorum. Biz çocuklarımız Türkçe öğrensin unutmasın diye evde sürekli Türkçe konuşuyoruz. En azından Türkiye gittiklerinde oradaki akrabalarıyla konuşup, anlaşabilsinler istiyoruz. Benim çocuklarım Türkçe konuşabiliyor ama yazıp da okumada o kadar iyi değiller. Türkçeleri gelişsin diye mümkün olduğunca sık sık akraba, eş, dost ile görüşüyoruz. Bunun katkısı inanılmaz. Mesela, yazları Türkiye'ye gidiyoruz. Yaklaşık 2-3 ay arası kalıyoruz. Çocuk

orada Türkçe konuşmak zorunda kaldığı için 2-3 ayda farkı çok net görebiliyoruz. Diyeceğim o ki, eğer Türkçe devam etsin istiyorsak elimizden geldiğince eş, dost, akraba ile görüşmek zorundayız. Aksi takdirde söylediğim gibi Türkçe devam etmez.

Katılımcı 8, Türkçenin gelecek Amerika'da doğmuş ya da erken yaşta göç etmiş çocuklar arasında kullanımını ve gelecek kuşaklara aktarımı hakkındaki fikirlerini şu şekilde dile getirmektedir.

Ben buraya küçük yaşta ailemle göç ettim. Ortaokul, lise ve üniversite eğitimimi burada tamamladım. İlk geldiğimde hiç İngilizce bilmiyordum ama Amerika çok fazla göç alan bir ülke olduğu için okullarda İngilizce öğretme konusunda çok sistemli ve başarılı bir yol izliyorlar. Yani bir kaç ay içinde size İngilizce öğretebiliyorlar okullarda ekstra öğretmenler var. Birebir ders verirler her gün. Sistem çok güzel oturmuş. Ben Türkiye'de doğmuş ve belli yaşa kadar orda büyümüş birisi olarak , size şunu söyleyebilirim ki benim İngilizcem Türkçemden çok daha iyi seviyede. Eğer biz burada kalabalık bir Türk grubu olmasaydık ve Türkçeyi kullanmasaydık bu kadar da olmazdı Türkçe bilgim. Okuyup, yazabiliyorum. Ama kızgınlık, mutluluk anlarımda her zaman İngilizce 'ye kayıyorum. Zaten, benim gördüğüm burada doğup büyüyen çocukların çoğu İngilizceyi tercih ediyorlar. Onlar daha çok buralı oluyorlar o nedenle Türkçe'nin geleceği de çok parlak görünmüyor çok kullanılacağını sanmıyorum Bizden önceki kuşaklar evet Türkçe konuşarak anlaşıyorlar ama bu bizim için geçerli değil. Çünkü biz eğitim dilimiz İngilizce ve zamanımızın bir çoğunu okulda geçiriyoruz , gün içerisinde ailemizden çok İngilizce konuşan arkadaşlarımızla birlikteyiz. O nedenle İngilizce anlatmak derdimizi ya da bir anımızı daha kolaydır her zaman. Mesela Türkçe konuşurken bile bazen unuttuğun kelimeler oluyor İngilizce kelimeleri kullanıyorsun. Açıkçası ben bir derdim

anlatırken İngilizceyi tercih ederim, Türkçe karşılığını bazen hatırlamıyorum çünkü.

Araştırmacı, Katılımcı 8 ile görüşme esnasında Türkçeyi çok iyi anlamamasından dolayı, görüşmesini ara ara İngilizce yapmak zorunda kalmıştır.

Benzer şekilde Katılımcı 19 ve Katılımcı 27 de Türkçenin 3.ve nesilden sonra çok devam etmeyeceğini düşünmektedirler. Türkçenin geleceği konusundaki düşüncelerini ve ağ ilişkilerinin önemini şu şekilde dile getirmiştir.

Bizim çocuklarımız şu anda konuşuyorlar ama çok az ben o yüzden onların çocuklarının hiç konuşmayacağım mı düşünüyorum. Ben 3 ve 4. kuşaklarda Türkçe'nin biteceğini düşünüyorum. Çünkü şimdiden bizimkiler bizden bir şeyler duyuyorlar z çok öğreniyorlar. Ama şu anda kendi aralarında bile İngilizce konuşuyorlar. Türkçe kesinlikle konuşmuyorlar. O nedenle Türkçe'nin burada bir geleceği olacağını sanmıyorum.

54 yaşında, erkek, evli, 3 çocuk babası, boya işletmeciliği sahibi Katılımcı 27, Türkçenin gelecek kuşaklarda durumunu ve ağ ilişkilerinin etkilerini şu şekilde anlatıyor.

...şimdi şöyle diyelim bizim Türkçe seviyemiz zaten okul bitirmedikimiz için köylerde buyurduğumuz için çok farklıdır. Yani, Türkiye'nin bazen yani şehir şehir kasaba koy koy bile farkı vardır. Tam olarak Türkçeyi zaten Türkiye'de bilmiyorduk acık konuşalım ama Türkiye'de bildiğimizden burada hiç birse unutmadık. Ne öğrendiysek yani. Şu kesin bir şey bizim çocuklarımızı Türkçeyi kendi çoluk çocuğuna aktaramazlar. 3. kuşağa dahi aktarılamıyor. Hani iste görün. X 'in bu küçük kızı şuan Türkçe konuşuyor ve İngilizcede yeni konuşmaya başladı ufak tefek biliyor. Ama iki büyük çocukları kendi aralarında hiç Türkçe konuşmuyorlar. Benim torunlarda aynı. Yani 4.kuşağa

dilimizi götürmek çok zora gidiyor açık konuşmak gerekirse. Ne kadar yetiştirirsen yetiştir çocuklar gidiyor elden. Türkçe çizgi filmini izlemiyor. Onun yerine İngilizce ‘how are you?’ diyor. Ama bu konuda yapacak bir şey yok. Çünkü daha çok okulda vakit geçiriyorlar ve arkadaşlarıyla da İngilizce konuşuyorlar. Ama biz uğraşyoruz öğrensinler diye dilimizi, kültürümüzü. Akrabalarla hep bir araya gelmeye çalışıyoruz. Geleneklerimizi devam ettirmeye çalışıyoruz .

Katılımcı 29, Türkçenin gelecek kuşaklara aktarımı hakkında olumsuz düşünmediğini, fakat ağ ilişkilerinin bu konuda olumsuz bir etkiye sahip olduğunu şu şekilde ifade ediyor.

Ben, Türkçe'nin çocuklarımızın ileride kullanacaklarını, unutmayacaklarını düşünüyorum çünkü, biz bunun için elimizden geleni yapıyoruz ve onlarda seviyor Türkçe konuşmayı. Ama yine de diğer nesillere aktarabilecekler mi Türkçeyi onu bilemeyiz şimdiden, ortama bağlı. Şu anda camilerimiz var. Camilerde de Türkçe öğretiliyor. Bence iyi gidiyor. Benim çocuklarım Türkçe biliyor. Mesela, yabancılarla evlenirlerse nasıl olur bilemem. Ama Türklerle evlenirlerse devamının olacağını düşünüyorum olumsuz değilim. Allah göstermesin ama yani inşallah konuşurlar unutmazlar. Şu anda konuşamayan Türk çocuklar var ama o da ailelerden kaynaklanıyor. Türkçe evde yeterince konuşmadıkları için.

Sonuç olarak, miras dilin konuşulduğu topluluklarda, çocuklar birbirleriyle ve çevresindeki bireylerle iletişim içine girerek dil öğrenmektedirler. Bireylerin içerisinde buldukları bu toplulukları; akrabaları, arkadaşları, komşuları ve aile bireylerinden göçmen ağları oluşturmaktadır. 1980 yıllarından itibaren yapılan çalışmalar, miras dilin aktarımında ve sürdürümünde sosyal ağların dikkat çekici bir şekilde etkisi olduğunu göstermektedir. Stoessel (2002) çalışmasında sosyal ağların; dil ve kültürel sosyalizasyonundaki gücünden dolayı oldukça etkili olduğunu belirtmiştir. Sosyal ağlar

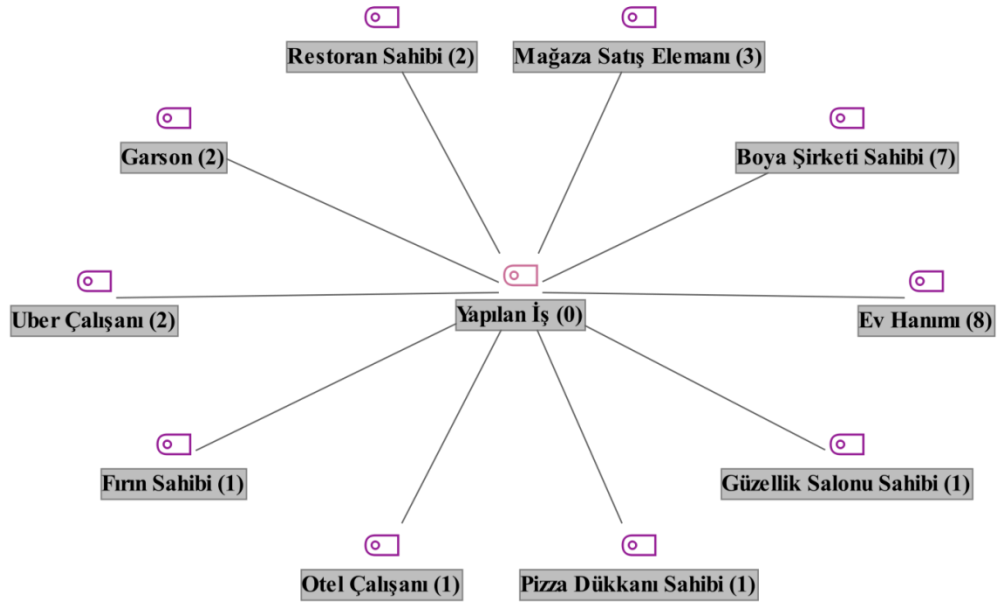
bağlamında yapılan dil çalışmalarında en önemli teorisyenlerden biri Milroy'dur. Milroy (1987) yapmış olduğu çalışmada sosyal ağları kapalı ve açık ağlar olarak ikiye ayırmıştır. Kapalı ağları; grup içerisindeki herkesin birbirini bilip tanıdığı, ihtiyaç durumunda yardım ettiği ve sürekli bir etkileşim içinde oluşan bireylerden oluşan yoğunluğu yüksek ağlar olarak tanımlarken, açık ağları, kişilerin genelde ağlardan farklı bölgelere yerleşmiş birbirleri arasında etkili bir etkileşim biçimini olmadığı yoğunluğu az olan ağlar olarak tanımlamaktadır. Milroy birbirine bağlı ağların dil devamlılığında oldukça önemli bir rol oynadığını ileri sürer. Bağlı ağlar sayesinde, dilin devamlılığı sağlanabileceği gibi, dışardan gelen sosyal ve dilsel baskılara karşı grubun dirençli olacağını belirtmiştir.

3.11 TÜRK GÖÇMENLERİN SOSYO EKONOMİK DURUMLARI

3.11.1. Çalışma Alanları ve Çalışma Koşulları

Alan çalışması kapsamında, katılımcılarla yapılan görüşmeler sonucunda, New Jersey'de yaşayan Yağlıderelerin başlıca çalışma alanlarını, restoran, boya, ve kamyon işletmeciliği gibi alanlar oluşturmaktadır. Avrupa'da yaşayan Türk göçmenlerin aksine, Amerika'da hayat kuran bu göçmen topluluk, fabrika, inşaat, temizlik gibi hizmet sektöründe çalışmamaktadırlar. Özellikle, Paterson'da yaşayan Türkler arasında terzi, fırın, simit dükkanı gibi küçük işletmeler bulunmaktadır. Katılımcılarla yapılan görüşmeler sonucunda, ekonomik gelirleri göz önüne alındığında New Jersey'de yaşayan Yağlıdereli Türklerin ekonomik durumlarının ortalamanın üzerinde bir seyir izlediği görülmektedir. Alan çalışması sürecinde bilgi ve deneyimlerine başvuru Dr. Massey, Yağlıdereli Türkleri ' Girişimci Türkler' olarak nitelendirmiştir. Katılımcılarla yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler değerlendirildiğinde, kadınların büyük oranda herhangi bir işte çalışmadığı, ev hanımı olarak yaşamlarını sürdürdükleri sonucuna varılmıştır. Yağlıdereli Türkler, kendilerine ait küçük işletmelere sahip olmalarının yanı sıra, New Jersey ekonomisine büyük katkı sağlayan büyük işlere de sahiptirler. Araştırmacı, kendisi ile görüşme fırsatı olmamasına rağmen, görüşme yaptığı katılımcıların büyük çoğunluğu New Jersey limanında 11 gemiye sahip olan 'Ecevit' lakaplı Yağlıdereli iş adamının da bulunduğunu belirtmişlerdir.

Şema 15 : Katılımcıların Yaptıkları İşlere Göre Dağılımı

Katılımcıların yaptıkları işlerin dağılımını gösteren şemaya bakıldığında, 8 kişi ile birinci sırayı ev hanımlarının oluşturduğu görülmektedir. 7 kişi ile ikinci sırayı boya şirketi sahipleri oluşturmaktadır. 2'şer kişi ile 3. sırayı restoran sahipleri, uber çalışanları, garson ve mağaza satış elemanları oluşturmaktadır. 4. Sırayı da 1 kişi ile simit dükkanı sahibi, kamyon şirketi sahibi, restoran müdürü, bankacı, mağaza çalışanı, şirket müdürü, güzellik salonu sahibi, pizza dükkanı sahibi, fırın sahibi ve otelde çalışanlar oluşturmaktadır.

Amerika'ya göç edenler ilk aşamada dil bilmediklerinden dolayı iş bulma konusunda sorun yaşamışlardır. Bu nedenle, ilk göç edenler işe benzin istasyonlarında çalışmışlar ve süreç içerisinde kendi işletmelerini açarak kendi ilerini yürütmeye başlamışlardır. Süreç içerisinde sosyal sermaye inşalarıyla birlikte; daha sonra göç eden göçmenler bu tür sıkıntılar yaşamadan aile, akraba veya hemşerilerinin çalıştırdığı işletmelerde çalışmışlardır. Bu bağlamda, çalışma verileri de değerlendirildiğinde; Amerika'da yaşayan Yağlıdereliler arasında da kendilerine ait bir işletmesi olanların önemli düzeyde olduğu belirtilebilir.

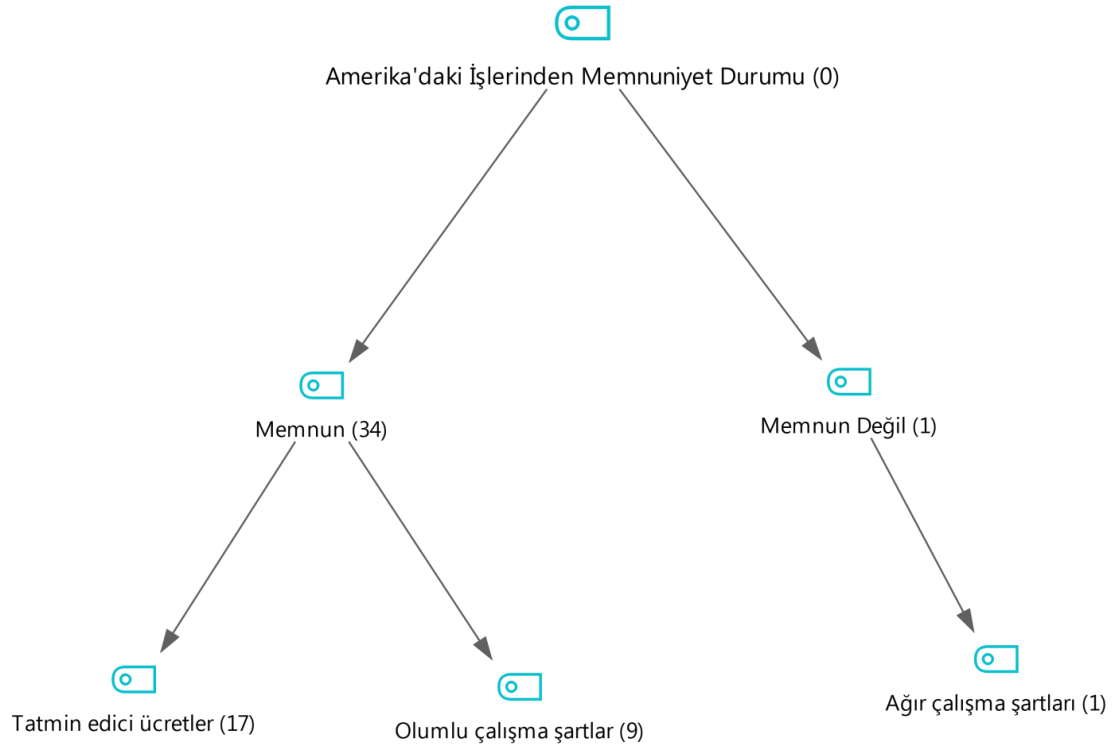
Amerika'ya göç eden Türkler, eğitim seviyeleri düşük olmaları ve ilk geldiklerinde göç edilen yerde hakim dil olan İngilizceyi bilmemeleri sebebiyle bir takım sıkıntılar

yaşadıklarını belirtmişlerdir. Amerika'ya ilk gelen göçmenlerden olan Katılımcı 1, dil bilmenin iş bulma sıkıntısı yaratmasını şu şekilde dil getirmektedir.

Eğer Amerika'da bir şeyler yapak istiyorsan, dil bilmen şart. Bunun başka yolu yok. Aslında, şuanda bizim Yağlıdere topluluğu için böyle değil. Çünkü, burada çoğumuz, kendi işini yapıyor ve yeni göç edip dil bilmeyen Türklere iş imkanı sağlıyor. Ama ben geldim sene 73'te 3-5 tane arkadaş ancak vardı. Onlarda benim gibi dil bilmezlerdi. Dil bilmeyince, mesleğinin olmasının da bir önemi yok. Ben bunu geldikten bir birkaç ay içinde anladım ve hemen öğrenmeye başladım. Akşamları kitaplardan kendim çalıştım. Dil bilmeyen herkesin yaptığı ilk iş Amerika'da benzin istasyonunda pompacılık yapmak diyebilirim. Bende girdim çalıştım. Sonra, bir Yunan restoranında bulaşıkçılık yaptım ama uzun sürmedi. Yunanca da öğrendim orda biraz beni hemen mutfak kısmında aldılar. Allah'a çok şükür bugün bende büyük bir restorana sahibim. Diyeceğim o ki; benim önümü açan, iş hayatında bu kadar hızlı yol almamı sağlayan şey dil bilmem oldu.

Göç edilen yerde uyum sağlama ve toplumda bir konum edinebilme açısından önemi, çalışmanın dil bilme düzeyleri bölümünde detaylıca açıklanmıştır ve alan çalışması dahilinde elde edilen veriler kullanılarak değerlendirme yapılmıştır. Katılımcı 1'in ifadeleri dahilinde iş bulma ve iş sahibi olmada da dil bilmenin önemi görülmektedir. Katılımcılarla yapılan görüşmeler sonucunda, katılımcıların büyük çoğunluğunun Amerika'daki çalışma koşulları hakkında olumlu görüşe sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Katılımcılardan, Amerika'daki çalışma koşulları hakkında bilgi alınmak istendiğinde katılımcıların çoğunluğunun kendilerine bu şekilde bir soru yönetilmemesine ve kıyaslama yapılması istenmemesine rağmen, Türkiye'deki çalışma koşullarıyla bir kıyaslama içine girdikleri görülmüştür. New Jersey'de yaşayan Türklerin, Amerika'nın çalışma koşullarının Türkiye ile kıyaslandığında daha hafif ve getirisinin yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

Şema 16: Göçmen Bireylerin Amerika'daki Çalışma Şartlarından Memnuniyet Durumları

Şema incelendiğinde, 35 katılımcıyla yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucunda elde edilen veriler değerlendirildiğinde, katılımcıların büyük çoğunluğunu oluşturan 34 katılımcı Amerika'daki çalışma şartlarından memnun oldukları belirtmiş ve memnuniyet nedenlerini ücretlerin tatmin edici olması ve olumlu çalışma şartları olduğunu belirtmişlerdir. Yalnızca bir katılımcı zor çalışma koşullarından dolayı memnuniyetsizliğini belirtmiştir. Kendisiyle görüşme yapılan 42 yaşında, garson olarak çalışan Katılımcı 24, Katılımcı 4, Katılımcı 17 ve Katılımcı 18 çalışma şartlarından olan memnuniyetlerini ve çalışmalarının maddi getirilerinin tatmin edici olmalarını şu şekilde dile getirmektedirler.

(...) bence yapılan en büyük yanlış Amerika'yı, Amerika'daki hayat şartlarını Türkiye ile kıyaslamak. Bir kere kıyaslanmaması için çok büyük bir fark var: Burası gelişmiş bir ülke, orası gelişmekte olan bir ülke. Burada, kapitalizm tam işliyor. Çalışıyorsan maddi olarak karşılığını kesinlikle alıyorsun. Ben yıllardır garsonum. Burada birçok Yağlıdere'li kendi işini yapmak

ister ama benim para hırsım yok. İyi bir hayat yaşayayım, yani kazandığım parayı harcayabileyim yeter. Düşünün, demek ki burada garsonlukla da dediğim gibi yaşayabiliyorsun. Burada, aylık diye bir şey yok saatlik ücret alıyorsun. Deneyimine, vasfına göre değişir ücretler. Ben size şöyle söyleyeyim; ben günde 6 saat çalışıyorum genelde. İnsanlara güler yüzlü davranıp iyi hizmet verirsen bazen yediği yemekten çok bahşiş bırakabiliyor. Burada, hizmet sektörü çok önemlidir. İşini iyi yaparsan, emeğinin karşılığını alırsın. Ben bazen bir gece bahşişlerle birlikte 600 dolar alabiliyorum ki buradaki 600 dolar Türkiye’de 600 liranın da 3 katı diye düşünün çünkü enflasyon yok. Et 5 dolar, yağ 1- 2 dolar... Türkiye’de asgari ücrete çalışıyorsan şanslısın garson olarak, bazen sadece bahşiş karşılığı bile çalıştırıyorlarmış, arkadaşlarımdan duymuştum (Katılımcı 24).

(...) Türkiye’ye evler falan filan yaptırdık ama iş anlamında bir yatırım yapmadık çünkü burada yapmış olduğunuz iş mantalitesini, rahatını, düzenini orada yakalamanız mümkün değil. Örneğin; Türkiye’de bir doktor, yüksek mühendis bile benzin istasyonu açmayı hayal edemezken Türkiye’den buraya gelip benzin istasyonunda çalışırken benzinlik sahibi olabiliyorsunuz Ben benzin istasyonunda çalışarak mühendis oldum. Şu an 3 tane benzin istasyonum var. Bu şu demektir aslında: İbrahim Tatlıses’in inşaattan çıkıp sanatçı olup kabuğunu kırıp tekrar kabuğunu özlemesi. Hani diyor ya ‘özlüyorum o günlerimi’ tam olarak budur işte. Örneğin, biz de Amerika’ya gelmekle kabuğumuzu kırdık. Açıkçası, Amerika’nın benim üzerimde yapmış olduğu en büyük şey; evler, arabalar değil. Amerika, bana bir kişilik verdi dedi ki ‘Sen insansın. Sana bir görev veriyorum. Sen de görevini değerlendir’. Amerika bana dedi ki ‘senin dilin beni ilgilendirmez. Sen insansın dinin de beni ilgilendirmez Sen yaşayan bir canlısın ve sen benim için çok önemlisin’. Bu çok önemli bir duygu. Bir anımı paylaşmak isterim. 18 yaşında bir

benzinlikte çalışıyordum, üstüm başım yağ, pas içinde. Avukat olduğunu sonradan öğrendiğim biri benzin almak için geldi ‘benzinimi doldur, bir kahve almaya geçiyorum’ dedi. ‘Kahve içer misin sana ne alayım?’ dedi ve bana kahve ikram etti. 2002 yılında bir kasabada çalıştım müthiş zengin bir kasaba hepsinin maddi durumu çok iyi. Birinin süpermarketler zinciri var mesela, bir tanesinin gazetesi var, birisi polis amiri, birisi bir firmanın genel müdürü. Futbolcular geliyor oraya böyle bir kasaba deniz kenarında. İnan bana orada ki herkesle sanki arkadaşmış gibi bir muhabbetim vardı. Hatta, şuan birkaçı ile arkadaşlığım devam ediyor. Gelirler bana ‘bugün nasılsın, ne var ne yok’ diye sorarlar. Örneğin; Ben okulu bıraktım bir profesör geldi ‘Okula neden gelmiyorsun?’ dedi. ‘Çalışıyorum dedim artık’. Okuldan beni almaya geldi. Onun sayesinde okula tekrar başladım. Beni önemsemi ve bana okula tekrar geri dönmemde yardımcı oldu (Katılımcı 4).

(...) bir kere Amerika’da saat başına ücret alıyorsun. Türkiye’deki gibi sabah 8 akşam 5 değil. Tabi öyle işlerde var ama istersen aynı anda 3 işte çalışabilirsin. Ben uber yapıyorum mesela. Benim için her saat para demek. O nedenle günde yaklaşık 14 saat çalışıyorum ve inanın Türkiye’de hayal edemeyeceğiniz paralar kazanıyorum. Aylık 30 bin dolar kazandığım oluyor. Ama şöyle bir şey var uber de sınıf sınıf. Ben limuzin uberi yapıyorum. Yani lüks araç olunca fiyatlar 4 – 5’e katlıyor. Örneğin Paterson’dan New York 100 dolar diyelim standart uber arabasıyla. Ama bu rakam 400-500 dolara çıkıyor benim arabamla. Burada birisine zarar vermen için akıl sağlığının yerinde olmaması ya da eroin kokain tarzı hap içmiş olman lazım, yoksa akli başında biri sana bunu yapamaz. Bilir kanunların ne kadar katı ve uygulanır olduğunu...(Katılımcı 17).

Burada saat karşılığı çalışıyorsun. Benim 2 çocuğum olduğu için sabah 9-13.00 saatleri arasında çalışıyorum. Aslında, Türkiye’de üniversite eğitimimi tamamladım. Orada bir süre çok cüzi bir ücret karşılığı çalıştım. Bir çocuk mağazasında çalışıyorum. Burada herkesin görevi bellidir. Kimse seni yaptığın işten dolayı hakir görmez. Yani, mağaza müdürü, sen satış elemanısın diye sana istediği işi yaptıramaz. Satış elemanı kasaya da bakıyor, temizlikte yapıyor ya da o an ne iş gerekirse yaptırılabilir. Size beni gerçekten hayretler içerisinde bırakan yaşamış olduğum bir anımı anlatmak isterim. İkinci kızıma hamile olduğum zamanlardı. Zaten, hamile olduğum için, iş yükümü çok hafifletmişlerdi. Bu müdürün iyiliği ile alakalı değil, olması gereken buydu. Bir gün, lavaboya gittim, bir baktım lavabo inanılmaz pis. Giremedim. Dolayısıyla gidip mağaza müdürüne söyledim. O günde temizlikle ilgilenen kişi gelmemişti. Normal şartlarda, mağaza müdürü Türkiye’de olsa orada çalışan bir elemana temizletir tuvaleti ama bir baktım kadının kendisi eldiven giydi ve tuvaleti temizledi. Orada, kendimi çok özel hissettim ve müdür ile benim aramda aslında insan olarak bir fark olmadığını anladım... (Katılımcı 18).

Kendileriyle görüşme yapılan katılımcıların çoğu, Amerika’daki çalışma şartları ile ilgili olumlu düşünceler belirtmiş olmasına karşın, bir restoranda müdürlük yapan 51 yaşındaki Katılımcı 3, yaptığı işin zorluğunu şu şekilde dile getirmektedir.

Ben gece çalışıyorum. Burada her türlü pislik gece çıkar açığa. Şimdi benim çalıştığım yerin yanında hastane var. Hastanede adamı atıyorlar kapıya nereye gidersen git. Birisini aramak için, cebinde parası, telefonu yoktur. Sonra geliyor bizim restorana oturuyor. Hastanede oturma yeri var ama orada oturturmuyorlar. oradan dahi kapıya atıyorlar. Polislere dedim ki en sonunda ‘ne oluyor? burası barınak değil burası işletme ve işletmede hastaneden gönderilip gelip burada uyumasını kabul etmiyorum ve

de edemem' Yani buranın özenilecek hiç bir şeyi yok. Amerika ile Avrupa'yı kim bu şekilde anlatıyor Türkiye'ye gelip? Kendini aydın tanımlayanlar. Buraya gelip ezan sesi duymadan, istediğini yiyip içip, New York'ta otellerde yatıp kalkanlar. Bunlar burada yaşasa böyle anlatmaz. Ben yaşadıklarımı filme çevirsem rekor kırar ama beni bir gün yaşatmazlar. Mesela, çalışırken bir saniye ayrılamazsın işinin başından, eğer fırsatını bulurlarsa hesap ödemededen kaçıyorlar. Sen mesela tuvalete git, yüzde 1 -3 u bekler kalanı anında arkasına bakmaz çeker gider. Öyle oluyor ki gece boyu tuvalete gitmediğimi bilirim.

3.11.2. Ekonomik Durum

Yapılan görüşmeler neticesinde, Amerika'da yaşayan Yağlıdere'li Türklerin ekonomik durumlarının genel olarak üst düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. Kendileriyle görüşme yapılan katılımcıların büyük çoğunluğu, yaşadıkları evlerinin kendilerine ait olduğunu belirtmişlerdir. Meşgul oldukları işler incelendiğinde; 35 katılımcının 15 tanesi kendi iş yerlerini işlettiklerini belirtmişlerdir. Katılımcılarından 2'si yine sahipleri kendileri olan lüks araçlarıyla uber yaparak hayatını sürdürdüğünü belirtmiştir. Katılımcıların yıllık gelir bilgilerine bakıldığında; 1.000.000\$, 800.000\$, 600.000\$, üst seviyede önemli gelirlere sahip oldukları görülmektedir. Sosyal ağların, göçmenlerin ekonomik durumları üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde, göç eden toplulukların birbirleriyle olan ilişkilerinin, o topluluğun göç ettikleri toplumda ekonomik olarak da yerlerinin belirlenmesinde önemli rol oynadığını görülmektedir. Sosyal ağlar ve bu ağların Meksikalı göçmenlerin kazançları üzerine yapmış oldukları çalışmada Dorantes ve Mundra (2007) sosyal ağların göçmenlerin iş bulma fırsatlarını artırdığını belirtmişlerdir. Göçmenlerin, göç ettikleri yerlerde iş kurabilme güven ve cesaretini sağlamada da sosyal ağlar etkili bir unsur olmaktadır. Sosyal ağlar analizine bakıldığında, sosyal ağların girişimci göçmenlere kaynak sağladığı görülmektedir. Girişimci göçmenler, bilgi, donanım ve yeterli sermayeye sahip olsalar bile, ürettikleri mal ya da hizmetlerini pazarlayabilecekleri tamamlayıcı kaynaklara ihtiyaçları vardır (Greve ve Salaff, 2003: 2). Hansen (1995) girişimci göçmenler, sosyal ağları sayesinde

dağıtım kanallarına ulaşım bilgi ve destek sağladıklarını ve yine bu ağlar sayesinde başka firma ve organizasyonlara ulaşım sağladıklarını belirtmiştir. Çalışma için kendileriyle görüşme yapılan Katılımcılar da ekonomik olarak güçlü olmalarında bağ etkilerinin önemin dikkat çekmişlerdir. Yıllık geliri 2.000.000 dolar civarı olan ve restoran sahibi olan Katılımcı 1 ve garsonluk yaparak geçimini sağlayan Katılımcı 31, Amerika'da yaşayan Yağlıderelilerin ekonomik durumlarıyla ilgisi düşüncelerini şu şekilde dile getirmektedir.

(...) hepsi boyacı oldu, kamyoncu oldu ya da başka işlerle uğraşıyorlar. Herkesin durumu da çok iyi şimdi. Burada Yağlıderelilerin durumu çok iyi gözlemlediğim kadarıyla. Durumu iyi değilse de sebebi kumar, burada kumar işi bozuyor. Kumardan ailesi yıkılan çok kişi var burada. (...) denen bir apartman kompleksi var. Orada benim şahsen tanıdığım 40- 50 tane Türk genç kız çalışıyor. Aşırı kumar oynayan var, kumar işi götürür. Kumar, içki bunlar işi götürür. Eğer bir kişi burada kumar oynamaz, içki içmezse durumu kötü olması çok zor. Bir de bizim aramızda dayanışma var istemeyiz eşimiz dostumuz düşkün olsun, ele baksın. Akli olan aklını kullanır. Bu memleket, o kadar büyük bir memleket ki ne parası biter ne işi biter. Her şey güzel burada ne olursa olsun (Katılımcı 1).

New Jersey'de Yağlıderelileri, Türk olan herkes bilir. Hem çalışkanlığımızla hem birbirimize bağlılığımızla hem de maddi gücümüzle biliriz. Yağlıdereli, taşı sıkır suyunu çıkarır. Parayı da çok seviyoruz aslında, asıl neden bu. Mesela, benim eşimin geliri iyi ama ben yine de günde 4-5 saat çalışıyorum. Niye boş durayım diyorum ne kazansam kardır. Birde buradaki para Türkiye'de çok kıymetli. Burada alım gücümüz fazla. Türkiye'de hayal edemeyeceğimiz şeyleri alıp yiyip giyebiliyoruz. Mesela, Türkiye'de mağazasının önünden geçemeyeceğin markaları alabiliyoruz burada... (Katılımcı 31).

Ekonomik gelirleri yüksek olmasına rağmen, Yağlıdereli Türk göçmenlerin bir çoğu Amerika'da mütevazı bir hayat sürmektedirler. Fırın sahibi ve yıllık geliri 150.000\$ olan Katılımcı 35 ve ev hanımı olan Katılımcı 21 bu durumla ilgili düşüncelerini şu şekilde dile getirmiştir.

(...) kazançlarımız iyi ama biz paramızı hala Türk lirasına çevirerek harcıyoruz. O nedenle, her şey pahalı geliyor bize. Mesela, domates 2 dolar ama biz onu alırken 2 dolar diye almıyoruz. O dönemde, dolar ne kadar Türk lirası ediyorsa ona göre düşünerek alıyoruz. Böyle olunca, harcamıyorsun parayı dilediğin şekilde. Bak, şimdi dolar 4 lira civarı, yani bizim burada kazandığımız bir dolar Türkiye'de 4 lira ediyor. Bu rakam büyüdükçe fark açılıyor. O zaman şöyle diyorsun, ya ben bu arayı Türkiye'de harcamayım ya da orada yatırım yapayım. Zaten, şuan burada yaşayan Yağlıderelilerin hepsi, istisnasız Türkiye'ye yatırım yapıyorlar. Hem gayrimenkul hem iş anlamında. Düşünsene, burada tatile gidip harcamayacağın 20 bin dolara, Türkiye'den ev alabiliyorsun. Hal böyle olunca, buranın gezme, tozma, eğlenme gibi nimetlerinden çok da faydalanamıyorsun (Katılımcı 35)

Benim babamlar buraya para kazanıp biriktirip dönmek için gelmişler. O nedenle, her şeyi minimal şekilde yapmaya çalışıyorlar. Daha ucuz evlerde yaşamak, daha ucuz giyinmek, daha az gezmek, vs. Yani amaç Amerika'dayız bunun bütün her şeyinden faydalanalım değil. Amaç ne kadar fazla para kazansak o kadar Türkiye'ye yatırım yapar ve rahat yaşarız. Bu yüzden, benim babamın durumu şuan çok iyi olsa da yaşadığı hayat, yaşaması gereken bir hayat değil. Mesela, biz eşimle gezmeyi severiz, vakit buldukça da gezeriz. Ama anneler çok kızar, eleştirir. Oraya gideceğinize, Türkiye'den şunu yapardınız, alırdınız falan diye. Zihniyet bu. Değiştirmek imkansız. Düşünün, hala Türkiye'nin Amerika'dan daha ucuz bir yer olduğunu iddia

eden bir sürü insan var. Onlara, burada et 5 dolar ama Türkiye’de 50 lira olduğunu anlatamıyorsunuz. Çünkü o hala eti Türk lirası üzerinden hesap ediyor ve dolar kazanıp Türk lirasına çevirmeden dolar bazında düşünerek harcamasını gerektiğine ikna olmuyor. Buradakiler, kazanırken dolar kazanır, ne kadar çok Türk lirası kazandığını düşünerek kazandığına sevinir. Fakat, parasını harcarken de aşırı mutsuz olur , her şey pahalı diye. Çünkü biber onun için 4 dolar değil, 16 liradır... (Katılımcı 21)

Alan çalışması sırasında, Yağlıdereliler, evlerinde sık sık ziyaret edilmiş ve yaşam alanlarında gözlemlene fırsatı bulunmuştur. Gözlem sırasında, araştırmacı, dikkatini çeken ya da etkilendiği şeyleri not almıştır. Aldığı notlarda, Katılımcı 25’in söylediklerine paralel olarak bu tür konuşmalara maruz kaldığını belirtmiştir. Amerika’daki Yağlıdereliler, ekonomik olarak iyi durumda olmalarına rağmen, yaşadıkları hayatlar, ekonomik gelirleri ile paralellik göstermemektedir. Çalışma dahilinde, kendileriyle görüşme yapılan birkaç katılımcı dışında diğer katılımcılar mütevazı, tasarrufa yönelik bir hayat sürmektedirler. Katılımcıların hemen hepsi mülkiyet hakkı kendilerine ait olan evlerde yaşamakta, ev satın almayı bir tür yatırım olarak değerlendirmekte, kira ödemeyi israf olarak görmektedirler. Amerika’daki yatırımları dışında, Türkiye’ye de yatırım yapmaktadırlar. Türkiye’ye yatırım yapmaları, ülkeleriyle aralarında bir çeşit bağ kurmak ve bağlarının sürekliliğini sağlamak olarak değerlendirilebilir. Görüşmeler esnasında kamyon şirketi sahibi Katılımcı 2, Türkiye’ye yatırım konusundaki görüşlerini şu şekilde dile getirmiştir.

Hem burada kazandık, hem ülkemize yatırım yaptık. Herkes bir inşaat yaptı. Yani, Türkiye’ye yatırım büyük oldu, bizim için özellikle Giresun Yağlıdere bölgesine. Yunanlı geliyor, iki ayağını buraya atıyor sonra Yunanistan'da satıp savurup yiyor daha da geri bakmıyor. Ama biz öyle değiliz bizim bir ayağımız ülkemizde, ülkemizden hiçbir zaman vazgeçmedik. Karadenizli ülkesinden hiçbir zaman vazgeçmedi.

Amerika'da yaşayan Yağlıderelilerin , ekonomik durumlarının genel olarak iyi olduğu, çoğunluğunun kendi gayrimenkul yatırımlarının bulunduğu ve gelirlerinin iyi bir hayat sürmek açısından yeterli olduğu belirlenmiştir. Fakat, buna rağmen tasarruflu bir yaşam sürdükleri, harcamalarının ise Türkiye'ye de yatırıma yönelik olduğu dikkat çekmiştir. Bu duruma ilişkin olarak restoran sahibi Katılımcı 1'de Amerika'da ekonomik durumlarının iyi olmasından dolayı Türkiye ekonomisine katkıları olduğunu şu şekilde dile getirmektedir.

70 Cent meselesini hikayesi vardır. Demirel'in ağzından çıkan bir laftır. Türkiye 70 sente muhtaç diye. O dönem, hiç kimse para vermedi. Ülke çok zor dönemler geçirdi. Neler çekti ülke ama o ülkeyi kim yürüttü Avrupacılar, Amerikancılar. Avrupa'daki iş adamlarının parası yürüttü. O zaman, buradan ne anlayacağız? Bizim burada kazandığımız parayla da ülkemizin ekonomisine katkı sağlıyoruz. Çoğumuz, yatırımlarımızı Türkiye'ye yaparız. Nedeni açık hem ülkemizi seviyoruz hem de çoğumuzun geri dönüş planı var özellikle yaşlılıkta, bağımızı koparmak istemiyoruz.

3.12 TÜRK GÖÇMENLERİN AİLE YAPILARI VE EVLİLİK DURUMLARI

Göç çalışmalarında, göçmen aileler ve göçmen aile yapılarının süreç içerisinde nasıl şekillendiği, göç ettikleri yerlerden nasıl etkilendikleri ve göç ettikleri yerleri nasıl etkiledikleri asimilasyon teorisi ve kültürleşme bakış açısı ile açıklanmaktadır. Araştırmanın bu bölümünde, öncelikle Amerika'da göçmen ailelere yönelik siyasi ve politik hareketler, yaklaşımlar aktarılmış ve Yağlıdereli Türklerin aile yapılarının, hakim toplumdan etkilenme düzeyleri incelenmiştir.

3.12.1 Amerika'da Göçmenlerin Aile Birliğine Yönelik Uygulanan Göç Politikaları

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki göç politikalarında, 20. yüzyılın başlarında, belirli grupların dışlanması ve daha önce göç ederek, göç akımlarına neden olan göçmenlere

sınırlama getiren katı ulusal kotalar hüküm sürmekteydi. Dünyanın herhangi bir yerinden Amerika'ya göç etmesi için göçmenlere izin verildiğinde, aile bileşimini ve kadın göçmenleri dışlayan katı politikalar ile aile oluşumları engellenmiştir.

1965'te göç politikası üzerinde yapılan değişikliklerle, göçmenlerin aile birleşimi için olumlu yönde bir şeyler yapılması için karar alınmıştır. Ailelerin yeniden birleşmesi gerekliliğine vurgu yapılarak, Amerikan vatandaşı olanların ve kalıcı yaşama hakkına sahip göçmenlerin yakın akrabaları veya ülkeye giriş için gerekli şartları sağlayan veya ülkeye özgü vize lotosu olan bireylere Amerika'ya giriş izni verilmiştir. Bunun sonucunda, zaman içerisinde Avrupa kökenli olmayan göçmenlerin sayısı artış göstermiştir. Dolayısıyla, Abrams (2006) 1965'de yapılan değişiklikler, aile istikrarı ve aile bağlarını önemini anlamada ve tanımada etkili olmuştur. Aile birleştirme politikası, bir anlamda, göçmenlerin uyum süreçlerini hızlandırmak anlamına da gelmektedir .

Amerikan vatandaşı olanların eşlerine, yeşil karta sahip olduktan sonra, olması gerektiği gibi 5 yıl yerine 3 yıl bekledikten sonra vatandaşlığa başvurma hakkı verilme kararı, aile bağlarının; asimilasyon ve aile istikrarı için önemini göstermektedir (Abrams, 2006 : 1637).

Yapılan çalışmalar, göçmen alan ülkelerin, aile birleşimi üzerine olan politikalarının birçok açıdan önemli olduğunu göstermektedir. Abrams (2006) göçmen yasası ve aile birleşimi üzerine yazmış olduğu kitabında, bu konu üzerinde yapılan diğer çalışmalara atıfta bulunarak bu durumu şu şekilde açıklamaktadır:

Ailesi ile birlikte yaşayan göçmenlerin, daha düzenli bir hayat sürdüğü ve topluma entegre olma ihtimali yüksektir. Bunun yanı sıra, bazıları düzenli aile ilişkisi içinde olmanın, suç oranlarını düşürürken, ekonomik verimliliği artırdığına ve ana vatanında bulunan akrabalarına para gönderimine engel olduğuna inanmaktadır.

Göçmen politikaları, ailede hangi bireyin önce göç edeceğinden, ailenin yasal olarak birleşimi konusu gibi birçok açıdan aile hayatını düzenlemektedir. Fakat, birçok

düzenleme yapılmış olsa da Amerika’da yasal olmayan birçok göçmen yaşamaktadır ve bu göçmenlerde aile yapıları üzerinde önemli etkilere sahiptir. Çünkü, sayıları azımsanmayacak kadar fazladır. Yapılan araştırmalar, göçmen her üç çocuktan birinin kaçak (Amerika’da yaşamak için yasal belgelere sahip olmayan) bir aileye sahip olduğunu göstermektedir (Glick, 2010 :500). Yasal olmayan göçmen aileler, yok sayılmalarından dolayı sayıları fazla olmasına rağmen, yapılan araştırmaları istatistiksel oranları etkilememektedirler. Kendilerini açığa vurup, sınır dışı edilme gibi riskleri göz önüne almadan hiçbir yasal haktan faydalanamamaktadırlar. Örneğin, Amerika’da yasalar kadını çok korumasına ve birçok hak vermesine rağmen, kaçak olarak yaşayan bir kadın bu yasalardan faydalanamamaktadır.

3.12.2 Yağlıdereli Göçmenlerin Aile Yapısı

3.12.2.1 Evlilikte Aile içi İlişkileri

Amerika’da yaşayan Yağlıdereli göçmen aileler, çekirdek aile ve geniş aile olarak yaşamaktadırlar. Çekirdek aile olarak yaşayan bireylerde, anne babaları veya akrabalarına yakın yerlerde ikametgâh etmeyi tercih etmektedirler. Geniş aileler; aynı evde, anne, baba, çocuklar, dedeler ve nineler, amca, hala gibi bireylerle birlikte yaşamaktadırlar. Geniş aile modelini sürdürmelerinin en büyük nedeni, Türk aile yapısını, Amerika’da da devam ettirmek niyetinde oldukları şeklinde açıklamaktadırlar. Araştırmanın alan çalışması kapsamında, kendisiyle görüşme yapılan Katılımcı 35, gelini, oğlu ve torunlarıyla birlikte yaşamasının nedenini şu şekilde açıklamaktadır.

Biz geleneksel bir kültürden geldik. Bizim kültürümüzde ‘büyükler’ evin bereketidir. Büyük olmayan evde huzur ve düzen olmaz buna inanılır. 26 yıl önce Amerika’ya geldiğimde, Yağlıdere’de erkek çocuk evlendiğin zaman, anne ve babasıyla yaşardı. Başka eve çıkmak görülüş bir şey değildi. En fazla, aynı bahçede yan yana evlerde yaşardık. Yağlıdereliler olarak biz bu kültürümüzü burada, şuan Türkiye’den daha iyi sürdürüyoruz. İnsanlar şaşırıyor Amerika’da nasıl aynı evde yaşıyorsunuz diye.

Ama burada evlerde müsait zaten; evler büyük ve birden çok banyosu var. Bir başka neden de, ilk buraya geldiğimiz yıllar, biz erkekler olarak hemen hepimiz eşsiz ailesiz geldik buraya. Yıllar sonra kavuşunca da bırakmak istemiyorsun aileni haliyle. O özlem içinde hiç bitmiyor.

Aile büyükleriyle yaşamak, göçmenlerin ev sahibi toplumda kendi kültürlerini yaşatmak ve devam ettirmede önemli bir role sahiptir. Kalabalık aileler; aile için insan sermayesi, sosyal sermaye ve farklı materyaller gibi kaynaklar sunmaktadır (Kang ve Cohen, 2017 : 62).

Yapılan çalışmalar, aile büyükleriyle birlikte yaşamının kültürel değerleri sürdürmede ki etkisinin yanı sıra, aileye maddi destek sağladığını, çocukların bakımına yardımcı olduğunu, ev işlerinde paylaşım olacağından dolayı bireylerin kendilerine daha çok zaman ayırabildiklerini ve çocukların sorumluluklarını tek başına annenin üstlenmesi gerekmediği gibi artılarından bahsetmektedir (Kang ve Cohen, 2017 : 62). Buna istinaden, Katılımcı 18, ailesiyle birlikte yaşamasının artıları şu şekilde dile getirmektedir.

Kendi ailem ile birlikte yaşıyorum; annem, babam ve erkek kardeşim. Onlarla birlikte yaşamamın artısı çok fazla. Eşimle geldik yeşil kartımız var. İlk başta, ev tutmak zorunda kalmadık. Eşya almadık. Paramız olmadığı ve eşimin işi olmadığı için her şeyimizi ailem karşıladı. Şuan eşim işe girdi. İyi de kazanıyor. Buna rağmen, hala onlardan ayrılmayı düşünmüyoruz. Çünkü annem çocuklara bakmam da çok yardımcı oluyor. Arkadaşlarımla rahatça buluşabiliyorum, dışarı çıkabiliyorum. Yarım gün bir bebek satış mağazasında çalışıyorum ve çocuklarıma annem bakıyor.

Aile büyükleriyle birlikte yaşamının avantajlarının yanı sıra olumsuzluklarına dikkat çeken Katılımcı 20, aile yapılarını ve ilişkilerini şu şekilde anlatmaktadır :

28 yaşındayım ve 4 çocuğum var. Bence bu bile size hiçbir şey anlatmadan birçok şey ifade ediyor olmalı. Küçük yaşta

evlendirildim. Eşimin ailesi geldi, beğendi ve 2 ay içinde evlendirdi beni. İşte düşünün bana verilen değeri. Eşim, tek erkek çocuk, dolayısıyla annesi ve babası ile birlikte yaşıyoruz. Türkiye’de artık yok bu kadar kaynanasının yanında yaşayan gelin. Ben çalışmıyorum, eşim ve kayınbabam birlikte boya şirketi işletiyorlar. Kayınvalidem de saatlik bir iş var oraya gidiyor öğlene kadar. Evde her iş bana bakıyor. Yemek, çamaşır, bulaşık, vs. Kayınvalidem çocuklara bakıyor, ben iş yaparken ama banyoları, yedirme içirme bende. İlgileniyor diyelim. Erkekler, çalıştığı için onlara evde bir iş düşmüyor. Geldiklerinde, yemekleri hazır, sonra çay, kahve, vs. Zaten, her akşam nerdeyse birileri gelir ya da kayınvalidemler birilerine giderler. Öyle, yani Amerika’dayız, herkes bize özeniyor ama Türkiye’ye gidince daha net görüyorum ki artık oradaki gelinler daha modern ve rahat. Bizim büyüklerimiz geldikleri yılda kalmışlar burada. Bakalım bu ne zaman aşılır?

Geleneksel toplumlarda aile kavramı önemli olduğu bilinen bir unsurdur. Katılımcı 26 da aile kavramının onlar için çok önemli olduğunu, bu nedenle ailelerinde Türk kültür ve değerlerini korumak için ellerinden geleni yaptıklarını şu şekilde ifade etmektedir:

Bizi Amerika’da tutan, yani bu büyük potada eriyip kayıp olmamamızı sağlayan en önemli yapı ailedir. Aile, bizim için her şey. Buraya geldiğimizden beri, çocuklarımıza kendi kültür ve değerlerimizi aktarmaya çalışıyoruz. Allah’a şükür bu konuda başarılı olduğumu da düşünüyorum. Çocuklarım eğitilmiş olmalarına rağmen, çok saygılıdır. Benim oğlum 35 yaşında bir şey söylediğim zaman, kabul etmese de ‘tamam baba’ der. Kızlarım da benim için çok önemlidir keza. Hiçbir zaman onları aşağılayıcı bir şey yapmamışımdır. Ben kızlarıma ‘anne’ derim.

Görüşmeler neticesinde elde edilen verilere göre; kendileriyle görüşme yapılan bireyler çoğunlukla geleneksel aile yapılarını koruduklarını belirtmiştir. Katılımcı 4, bu geleneksel aile yapısının farkında olduğunu fakat gelişmek ve ilerlemek için bazı

tabuların yıkılması gerektiğini, kendi aile yaşantısından örnek vererek şu şekilde açıklamaktadır.

Maalesef, bizim Yağlıdereliler Amerika'ya 50 önceki Yağlıdereyi taşımış bir durumda. Bunu eleştiriyorum. Çünkü, artık dünya modernleşti. Ama burada hala eski Türkiye gelenekleri sürdürülüyor. İşin tirajı-komik yanı Türkiye bu kadar geleneksel ve katı değil artık. Efendim, insanlar birlikte yaşıyor. Bir evde bir bakıyorsun 3 aile birden yaşıyor. Anne baba ile ayrı evde yaşamak, onları terk etmek, sevmemek anlamına gelmiyor. Bizim toplumumuz bunu anlamıyor. Benim annem babam Türkiye'de ama burada da olsa aynı evde yaşamazdım. Senede 1-2 ay getiriyorum kalıyorlar bizimle hasret gideriyoruz. Sorsanız benden de çok razılardır. Türkiye'de hiçbir şeylerini eksik etmem. Ama benim asıl ailem, eşim ve 2 çocuğum. Eşim de çalışıyor. Hem de kendi şirketlerimin denetleyicisi olarak. Ben hepsine yetişemiyorum. Eleştiren çok oldu: Vay efendim, ...karısını kendi işinin başına geçirmiş falan dediler. Umursamadım bile. Kendine güvenen adam, eşini güçlendirir. Hangimizin garantisi var yarın ölmeyeceğimize. Ben yokken, karım neden ele muhtaç olsun? O benim çocuklarımmın annesi, o güçlü olsun ki çocuklarımda dik durabilsin. Eşim benim, akıl danıştığım kişi, sırdaşım, yoldaşım... Keşke, diğer arkadaşlarda böyle düşünebilse, keşke eşlerini ezdirmeseler bu kadar.

Alan sahası sırasında katılımcı gözlemci olarak New Jersey'de Yağlıdereli göçmenlerle bolca vakit geçirilmiş ve yapılan görüşmeler haricinde toplulukla ilgili gözlemlerde not edilmiştir. Yapılan gözlemler neticesinde; Yağlıdereli göçmen topluluğun patriarkal bir zihniyet yapısına sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Erkeklerin, kadınlardan güçlü olduğuna inanılmakta ve kadınlara değer verilmesine karşın erkeklere hizmet etmesi algısı da ön plana çıkmaktadır. Kadın ve erkek rolleri, keskin çizgilerle ayrılmış ve erkeğin rolü; klasik toplumlarda olduğu gibi çalışıp evine ekmek getiren aktör olarak biçilirken, kadın da; çocuk bakmak, yemek yapmak, evi ile ilgilenmek ve kocasını

memnun etmek gibi görevlerden sorumlu tutulmaktadır. Bu durumun, kadınlar tarafından hoşgörü ile karşılanması da yapılan gözlem sırasında kaydedilen notlar arasında yer almaktadır. Örneğin; kadın erkeğine sevdiği yemekleri pişirmekte ve bunu eşine mutlulukta sunmaktadır. Eğer, misafirin olduğu bir akşam ise, erkekler önce yemeklerini yemekte, daha sonra kadınlar sofraya oturmaktadırlar.

Yapılan doğal gözlemler sonucunda, dikkat çeken başka bir unsur ise erkek ve kız çocuklarına olan bakış açılarıdır. Çocuklara, sevgi, ilgi olarak eşit şekilde yaklaşılırken erkek çocuk soyunun devamı için aile de oldukça büyük bir öneme sahiptir. Erkek çocuk; soyunun garantisi olarak görülerek üzerine yapılabilir gibi görülürken, kız çocuğun bir gün evlenip başkasının olacağı düşüncesi hakimdir. Kendisiyle görüşme yapılan 3 çocuk annesi olan kadınlardan birisine yöneltilen : ‘Başka çocuk düşünüyor musunuz?’ sorusu karşısında alınan yanıt “ Ben çok istemiyorum ama eşim istiyor. O isterse olur. Sonuçta onun elinde. Açıkçası benden çocuk istemesi benimde hoşuma gidiyor. Kendimi değerli hissediyorum”. çocuk sayıları üzerinde de erkeklerin söz hakkı olduğunu açıkça göstermektedir..

Geleneksel Yağlıdere toplumunda, evlilik kadın için sadece bir gereklilik değil aynı zamanda çocuk doğurmak için gerekliliktir. Geleneksel toplumlarda çocuk doğurmak, kadınlığın bir parçası olarak görülür. Çocuk, bireyin zenginliği anlamına gelmektedir. Bir erkek ya da kadının zenginliği banka hesabındaki paraya göre değil, çocuk sayısına göre belirlenir. Çocuk sahibi olamayan bir kadın, meyve vermeyen ağaç gibi, hiç değeri olmaz (Achankeng, 2013: 42). Buna istinaden kendisiyle görüşme yapılan Katılımcı 1’i, bu konudaki söyledikleri bunu destekler niteliktedir:

Bizim dönemimizde, kimse âşık oldum, evlenelim diye evlenmemiştir. Evlilik çağımız geldi mi, anne babalarımızın uygun gördüğü kişilerle evlenirdik. Bende bu şekilde evlendim. Amaç, evlen, yanlış yola sapma, çoluğun çocuğun olsun, ocağının direği ol. Toplumda, saygınlık kazanmanın bir yolu da çocuk sahibi olmak. İstedığın kadar paran olsun, ailen çocuğun yoksa bir anlam ifade etmez bizim oralarda. İnsanlar sana üzülerek bakarlar.

Çocuk sahibi olmak kadın için önemli bir unsur olduğu gibi, erkekler için de evlenip çocuk sahibi olmak; toplumda daha saygın olmak, soyunun devamını sağlayacak biri olmak gibi birçok anlam ifade etmektedir. Bu nedenle, çocuklarının evlenmesi de aileler için büyük önem taşımaktadır. Buna istinaden, Katılımcı 14, büyük oğlunun evlenmediği ve çocuk sahibi olmadığı için üzüntüsünü şu şekilde dile getirmektedir.

Büyük oğlum evlenmedi. Bir ailesi olmamasına çok üzülüyorum. Yeğenlerini çok seviyor. Bazen kızıyorum. Evlen de kendi çocuğun olsun diye... Bazen diyorum evlense, bir, iki çocuğu olsa yine boşansa diye. Bir anne olarak bunu bile istiyorum.

3.12.2.2. Evlilikte Aile İçi Cinsiyet Roller

Toplumda erkek ve kadının yerleri, görevleri, vs., kadın ve erkeklerin yetiştikleri çevre tarafından onlara biçilen roller çerçevesinde şekillenmektedir. Yapılan çalışmalar, cinsiyet rollerinin, bireylere henüz bebeklerken toplum tarafından aktarıldığını göstermektedir. Bem'in çalışmasından alınan alıntı bu durumu özetlemektedir:

Kız ya da erkek bebekler, kendilerine erkek egemen ve toplumsal cinsiyet kutuplaştırıcı toplum tarafından atfedilen eşit olmayan ve farklı rolleri gönüllü bir şekilde benimseyen kadın ve erkek yetişkinlere dönüştüren yetişkinler için söylenecek etkili bir söz vardır: Yetişkin kadın ve erkek karşılaştığı kültürün ürünü olduğudur (Bem, 1993: 137).

Çalışma kapsamında, kendileri ile görüşme yapılan Yağlıdere topluluğu, ataerkil toplum düzenine sahiptir. Ataerkil sistem; erkekler tarafından kurulmuş olmasına rağmen her iki cinsiyetinde yer aldığı bir alandır. Fakat, sistem içerisinde kurallar erkekler tarafından belirlenir. Kadınlar bu sistem içerisinde yer almak için, erkekler tarafından belirlenen bu kurallara itaat etmek ve benimsemek durumundadırlar. (Demren, 2003: 2). Bem (1993), *The Lenses of Gender: Transforming the Debate on Sexual Inequality* çalışmasında, erkek egemen toplumların kendi 'cultural native' (toplum kurallarına şekil veren kişiler) olarak adlandırdığı kendi bireylerini oluşturduğunu belirtmiştir. Erkek egemen toplumuna şekil veren kişilerin bunu, gerekli

ortamı sağlayarak görünmez bir biçimde yaptığını şu şekilde aktarmaktadır: İlk olarak, kadın ve erkeği sosyal yapı içerisinde, eşit olmayan, erkeklerin daha çok para kazanabileceği, kariyerlerinde daha ileri gidebilecekleri, güçlerini artırıp kullanabilecekleri konum ve pozisyonlara yerleştirirler. Eşit olmayan bu yerleştirme, gerçek hayatta kadın ve erkeğin rollerini belirler. İkinci olarak, belirlenen bu roller, sosyal dünya da iletişim ağları vasıtasıyla tüm insanlara izletilir ve okutulur. Örneğin, çocukların yaratılan bu sosyal dünyanın temsillerini, filmlerde ya da televizyonlar izletilmesi sağlanır. Dolayısıyla, erkekliğin ayrıcalıklı bir cinsiyet olduğunu ve erkek bakış açısının ayrıcalıklı olduğu algısı oluşturulur (Bem, 1993: 137).

Çalışmasında Bem, erkekliğin gizil bir şekilde ön plana çıkarıldığını dile getirmekte, bunun sonucunda da toplumsal roller de dikte edilmeden gizil bir şekilde toplum tarafından itiraz edilmeden kabul edilmektedir. Bem'in söylediklerine istinaden; Yağlıdereli Türk göçmenler de geleneksel bir kültür anlayışı benimsemiş, ataerkil bir anlayışın hakim olduğu bir kültürden gelmektedirler. Yağlıdereli kadınların rolleri, ataerkil bir anlayışla kocalarına iyi bir eş ve çocuğunun annesi olarak belirlenmiştir. Aile içi roller, ataerkil toplum yapısına uygun şekilde dağıtılmıştır. Örneğin, erkekler, eve para getirerek evin geçimini sağlamakla yükümlüken, kadınlar ev içerisinde eşlerine daha iyi hizmet etmekten sorumludur. Türkiye, medeni kanunu uygulamasına geçmesiyle, ilk seçme seçilme hakkına sahip modern ülkeler arasında yer almaktadır. Yağlıderede İlçesinde de, yasal olarak bu tür haklar geçerli olmasına rağmen, ataerkil kodlar sebebiyle, bu tür modern uygulamalar kadınların hayatına çok yansımamıştır. Bu durum, Amerika'ya göç sonrasında da çokta değişmediği gözlemlenmiştir. Köy ortamına göre, büyük bir kent ve modern değerleri olan New Jersey'de özgür olmalarına rağmen, belli geleneksel kültür tarafından kendilerine biçilmiş rolleri sürdürmeye devam etmektedirler. 51 yaşındaki kadın Katılımcı 19, Yağlıdere'de kadının Yağlıdereli topluluğundaki yerini şu şekilde dile getirmektedir:

Kadın olmak çok zor. Evde her işi sen yaparsın ama değer görmezsin. Sanki her şeyi yapmaya mecbursun. Yağlıdere'de genelde gelinler kayınvalideleriyle birlikte yaşarlar. Akşama kadar yemek yap, çocuklara bak. Büyüklerle yaşadığın için gelen giden eksik olmaz. Misafir ağırla, onların gönlünü hoş et. Ama bir türlü

de hoş olmaz gönülleri. En ufak bir hatanda kocana şikayet ederler. Kocan verir hesabını. Ben bu söylediklerimi çok yaşamadan geldim buraya. Ama Yağlıdere'de kadına verilen değer bu kadar işte. Bir anlamda, eve gelin değil, bedava hizmetçi alıyorlar.

Katılımcı 19, kadın olarak zor şartlara sahip olduklarını, ev dışında bir işte çalışarak para kazanmak gibi bir sorumlulukları olmamasına rağmen ev içerisinde birçok sorumlulukları olduğunu dile getirmiştir. Alan çalışması süresince, yapılan gözlemler sonucu; Yağlıdere'li göçmen kadınların bu tür sorumluluklardan kaçmadıkları gözlemlenmiştir. Fakat, genel olarak onları rahatsız eden durumun; ailelileri, eşleri, çocukları için yaptıkları onca iş ve fedakârlıklar karşısında hak ettikleri değeri görememek olduğu gözlemlenmiştir. Benzer şekilde 36 yaşında, kadın Katılımcı 28 ve Katılımcı 14, Amerika'ya göç etmeden önce kadın olarak yaşadıklarını ve şuanki durumunu şu şekilde anlatmaktadırlar:

Ben evlendim, kocam Amerika'ya geldi ben kayınvalidem ile yaşadım. Kayınbabam da Amerika'daydı. Burada, önce erkekler gider Amerika'ya. 2 yıl, kayınvalidemle yaşadım. İnanın, dışarı çıkmadım. Biri laf, söz eder de eşimin, kayınbabamın kulağına gider diye. Kayınvalidem perdenin güneşliğini açmazdı, dışardan biri içeriye görür diye. 2 sene evde yaşadık kayınvalidemle. Çocuğum da yoktu. Kayınvalidem, yaptığım işi beğenmez, topladığım yükükleri bozardı olmamış diye. Bir günde 3-4 kez düzenlediğimi bilirim o yükükleri. Şimdi düşününce neler yaşadığımı, çok üzülüyorum. Burada da birlikte yaşıyoruz sayılır. Evlerimiz yan yana, bizim evde yer içer, yatmaya eve giderler. Çocuğuma bile kızma hakım yok. Kayınvalidem hemen eşime şikayet eder. Evimiz bahçeli ama bahçede oturmama izin vermez kayınvalidem, Amerikalı görür diye. Yani biraz daha özgürüz burada ama bazı şeyler hiç değişmedi. Mesela, burada araba kullanıyorum ama eşim tatil için Türkiye'ye gittiğimizde arabayı bana vermiyor. Millet laf, söz eder diye. Zihniyet değişmediği

sürece, istediğin yasa korusun seni, ne önemi var ki? (Katılımcı 28)

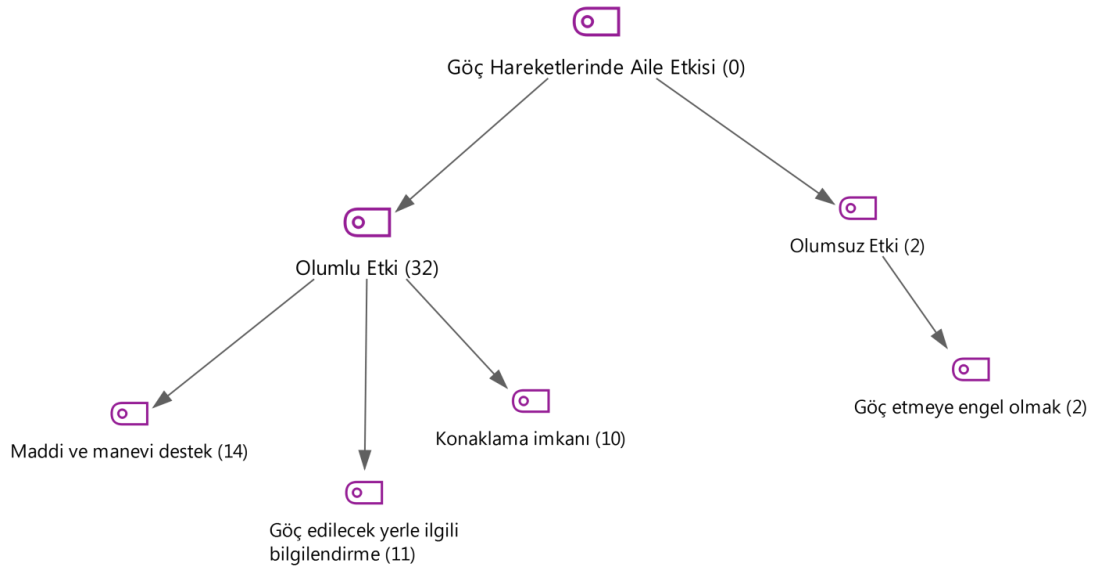
Nereden başlasam, ne anlatsam bilmiyorum. 52 yaşında bir poşet ilaçla geziyorum. Eşim, çocuklarla beni, anasına babasına emanet etti Amerika'ya geldi. Orada evlenmek için, gitmeden boşandık. Ancak, o şekilde vatandaşlık alabilecekti. Herkes bunu rıza ile yaptığını düşünür kadınların ama öyle bir şey yok. Kim memnun olur kocasının başka biriyle evlenmesinden? Güya, eşim beni ailesine emanet etti. Çekmediğim kalmadı. Eşim, oradan para gönderirdi ama parayı babası alır, bize vermezdi. Bir lokma ekmeğe muhtaç olduğum günleri bilirim. O zamanlar, telefon falan yok öyle arayıp konuşabileceğimiz. Eşim, ararsa, muhtardan babasını arardı. Ona da babası giderdi konuşmaya. Zaten, konuşsam da diyemezdim ailesinin yaşattıklarını. Kayınbabam tehdit ederdi beni. Zaten boşadı, seni ne yapacak götürecekt derdi. Ne üzüldüm anlatamam. O öyle dedikçe, yaranmak için her şey yapardım. Zaten küçük evde yaşıyorduk hep beraber. Allah'a her dakika dua ediyordum, beni buradan kurtar diye. Oradan kurtulursam 1 ay oruç tutacağım diyordum. Yıllar sonra geldim Amerika'ya ve ben buraya geldiğim ertesini günü oruç tutmaya başladım. 1 ay oruç tuttum. Geldim ama yine de kurtulamadım. Bu sefer de Türkiye'den eşimin akrabaları geliyordu çalışmaya 6 ay kalıyorlardı. Aynı anda 2- 3 akrabası gelirdi. Bir gün kardeşi için yediğim dayağı hiç unutmam. Amerika'da polisi arasam, kanun beni koruyor ama kim cesaret etmiş aramaya bugüne kadar? Kocan olmazsa ne yaparsın diyerek, sürekli onlara minnet içinde büyütüldük. Beynimiz bu laflarla dolu. Eşim hala beni tehdit eder: Dilin çok uzadı gönderirim seni Türkiye'ye diye. Aslında gönderemez de biliyorum. Aslan gibi oğullarım var, kızım var. Onlar beni bırakmaz ama hala kadın olarak zayıfım, güçsüzüm, eziliyorum (Katılımcı 14).

Özetle, bu geleneksel, erkek egemen toplulukta; ataerkil sistemin belirlediği cinsiyet rolleri doğrultusunda, gizil bir şekilde kadın ve erkek rolleri belirlenmiş ve ilişkiler şekillenmiştir. Toplulukta, erkekler her zaman bir adım önde bulunmaktadır. Örneğin; erkek çocuklar, soyun devamını sağlayacak bireyler olarak görüldükleri için, kız çocuklardan daha fazla önem verilmektedir ve daha kıymetlidir. Kadınlık, erkek çocuk doğurmakla birlikte daha fazla değere kavuşmaktadır. Erkek çocuk sahibi kadınlar, toplumda kendilerini daha iyi güçlü ve değerli hissetmektedirler. Erkek çocuklar, fiziksel güçleri ve erkeklikleri vurgulanarak sosyalleştirilmektedirler. Erkek çocuklara, ‘erkek adamsın’, ‘erkek gibi davran’ gibi sürekli erkek olduğunu hatırlatan ve yücelten bir dil kullanılmaktadır.

3.12.3. Ailenin Amerika’ya Göçleri Üzerindeki Etkisi

Göç öncesi kültürel etkiler üzerinde yapılan birçok çalışma göstermektedir ki; göç veren ülkeden gelen göçmenler, kendi kültürlerini göç ettikleri ülkede sürdürmek konusunda ısrarcı olmaktadır. Göçmenlerin kültürel değerlerini korumada, en önemli kaynak aile, aile yapısı ve ilişkileridir. Bu nedenle, göçmenler kendi ülkelerindeki akrabaları ile bağlarını canlı tutmaya, kendi ülkelerinden eş tercihlerinde bulunmaya büyük önem göstermektedirler. Göç hareketleri üzerine yapılan birçok çalışma; göçe karar verme ve göç süreçlerinde ailenin önemini ve etkisini vurgulamıştır. Aile, göç üzerinde olumlu etkiye sahiptir (Hutton ve William, 1994: 13). Çünkü, iletişim ve ulaşım araçlarının ucuzlaması ve yaygınlaşmasıyla göç edecek kişilerin daha iyi şartlarda daha yüksek ücretlerle çalışarak ailelerine daha iyi yaşama fırsatı sunabilmektedir (Güllüoğınar, 2012: 56)Yapılan bu çalışmada kendileriyle görüşme yapılan bireylerin 33 tanesi, göç hareketlerinde ailelerinin olumlu etkisinden bahsederken, ilk göç edenlerden 2 katılımcı, olumsuz etkilerini dile getirmiştir.

Şema17: Ailenin Yağlıderelilerin Göç Hareketleri Üzerine Etkisi

Amerika’da yaşayan göçmenler için aile; kendi kimlik, kültür ve geleneklerini korumada önemli bir role sahiptir. Bu nedenle göçmenler için aile bağları ve ilişkileri büyük öneme sahiptir. Kibria (1995) Vietnamlı aileler üzerinde yapmış olduğu çalışmasında, Vietnamlı göçmenlerin, göç ettikleri yerde yaşama mücadelelerinde, aile ve akrabaların ortak bilinçle hareket etmelerinin önemli rol oynadığını belirtmiştir. Kibria, yapmış olduğu çalışmada, Vietnamlı göçmenler, aile ve akraba ilişkilerinin ekonomik yetersizlikte ve belirsizlik durumlarıyla başa çıkmada da etkili bir role sahip olduğuna vurgu yapmaktadır. Vietnamlı göçmenler, kendi birlik ve beraberliklerini koruyabilmek, için uzaktan bir bağına sahip olan akrabalarını, evlilik yoluyla yakın akrabalağa taşımaktadırlar. Araştırma kapsamında, kendisiyle görüşme yapılan bireylerin bir çoğu göç sürecinde ailelerinden büyük destek alıklarını belirtmişlerdir. 24 yıl önce göç eden Katılımcı 27, ailesinin desteğini şu şekilde aktarmıştır.

(...) buraya ilk göç edenlerdenim. O zamanlar, şimdiki gibi kurulu düzen yok burada. Risk alarak karar veriyorsun. Beni bu konuda en çok maddi manevi destekleyenler aile bireylerimdi. Özellikle, karımın hakkını ödeyemem. Onu, buraya 3 küçük çocukla bırakıp

geldim. Gelmem konusunda beni teşvik etti. O da farkındaydı başka çıkış yoktu...

Göç edecek bireyin, ailesi tarafından desteklenmesinin en önemli nedenini, yeni işçi göç ekonomisi teorisi, ekonomik sebeplere dayandırarak açıklamaktadır. Göç edecek birey, gideceği ülkede para kazanarak ana yurdunda bulunan ailesine para göndermektedir. (Sana ve Massey 2007: 908). Sana ve Massey (2007), çalışmalarında Meksika'dan göç edecek ve ailesi tarafından desteklenen bireylerin kadınlardan çok erkekler olduğunu ileri sürmüş ve bunun nedenini; Meksika'nın ataerkil bir toplum yapısına sahip olduğu şeklinde açıklamışlardır. Meksika ile benzer şekilde Türk toplum yapısı da ataerkil bir sisteme dayanmaktadır ve göç eden bireyler öncelikli olarak erkeklerden oluşmaktadır. Göç edecek erkek birey, aile tarafından desteklenmektedir, çünkü bir bireyin göç etmesi ailesine para göndermesi ve bir şekilde ağlar yoluyla ailesinin de göçüne yardımcı olması olarak düşünülmektedir. Göç eden birey, evli ise ailesini ana yurdunda bırakarak hedef ülkeye göç eder. Göç ettiği yerde, elinden geldiğince maksimum düzeyde para kazanmaya çalışır, düzenli bir şekilde memleketlerinde bulunan ailelerine para gönderir ve düzenini kurduktan sonra ailesini de yanına alır. Katılımcı 9 ve Katılımcı 34, bu durumu özetleyen göç hikayelerini şu şekilde dile getirmektedirler:

(...) benim göç hikayem farklı biraz. Babam zaten Amerika'ya 6 yıl önce göç etmişti. Sonra burada evlenmiş, siyahi bir bayanla. Annem, çok üzüldü, ağladı. Babamla bir süre konuşmadık tepki olarak. Annem, ciddi sıkıntılar yaşadı psikolojik olarak. Babamın çocuğu olduğunu falan söylüyordu gelenler, o bayandan. Yıllar geçti. Babam vatandaşlık almış ve bizi, kardeşim ve beni, yanına almak istediğini söyledi. Biz annemi bırakmak istemedik. Ama annem çok ısrarcı oldu, gelmemiz konusunda. Bunun yanı sıra dayımlar, teyzemler de desteklediler. Öyle geldik. Geldiğimizde, babamın çocuğu falan yoktu gerçekten. Evliliği de formaliteymiş, sırf vatandaşlık almak için. Anneme de bunu anlattık. Babamla barıştı ve 3 yıl sonra annemde yanımıza geldi.

(...) aile desteği olmadan göç etmek çok zor. Biz zaten, eğitimsiz fakir aileleriz. Yani, paramız olsa neden gme ihtiyaı duyalım. Burada, Amerika'ya göç kişinin yedi sülalesinin kurtuluğu demek. Ben, g niyetimi aileme açıklayınca hepsi sevindi. O zaman bir anlamda kendini kurban ediyorsun. Gidince ne yapacağın belli değil. Şimdiki netlik, rahatlık yok tabi. (...) kardeşlerim para toplamışlar kendi aralarında. Çok duygulanmıştım. Aile her zaman iyidir (Katılımcı 34).

Glick (2010)'e göre, g olgusu; Amerika'da büyüme ve farklılığın en önemli nedenlerinden biridir ve Amerikan toplumu, göçmen ve göçmen soylarını içinde barındırmaktadır. Göçmenler, genellikle bireysel olarak düşünülmektedir, fakat g etmeye, g edilecek yere karar verme ve g edilen yerde başarılı bir hayat kurma, aile bağları ile doğrudan ilişkilidir. Aile yeleri, motive edici davranışlara ihtiyaç duymaktadır. Aileler kimin g edeceğine ortak bir Şekilde karar vererek ve g edecek bireyleri desteklerler. G sürecinde, göç eden bireylere maddi ve manevi en büyük destek bireyin ailesidir. G sürecinde, aile ilişkileri değişebilir; daha stresli olabilir ya da daha gclenebilir.

G olgusu, bireysel bir hareket olarak düşünülse de aile tarafından verilen bir karar olarak değerlendirilmektedir. Yapılan görüşmeler sonucunda da g edecek birey için ailesinin desteğinin önemli olduğu ve g edecek 33 bireyin güce karar verme ve g sürecinde ailesinin olumlu etkisini belirtmiştir. Çalışma kapsamında, görüşme yapılan ve kendilerinden ilk g edenlerde olduklarını belirten Katılımcı 1 ve Katılımcı 10, ailelerinin güce karar verme sürecinde desteğini görmediğini şu Şekilde anlatmaktadır:

Bizim için aile çok önemlidir. Bir iş yapmadan önce ana- baba rızası almak hem dinimizde hem geleneklerimizde vardır. Ben, buraya ilk g edenlerdenim . Buraya geleli yaklaşık 46 yıl olmuş. Bilinmeyen bir yere geldim ben. Bu nedenle, özellikle annem çok ağladı, beni kararımdan vazgeçirmek için. Ama ben vazgeçmedim, geldim, çok zor zamanlar yaşadım. Ama şunu belirteyim; burada yaşadığım sürede yaşadığım sıkıntılar ve mutluluklar için de en çok ailem üzüldü ya da mutlu oldu.

Arkamda 4 çocuğum bırakıp geldim Amerika'ya. Bu karar hem benim için hem de ailem için çok zordu. Eşimden boşanmam gerekti, burada evlenip vatandaşlık alabilmem için. Benden önce de bunu yapan ya bir ya iki kişidir. O nedenle, aile büyüklerim, hem de eşim kabullenmedi olayı oldukça uzun bir süre. Ama zaman her şeyi hallediyor.

Araştırmada, elde edilen veriler değerlendirildiğinde, katılımcıların çoğunluğunu oluşturan 33 kişi, göç hareketlerinde ailelerinin desteklerini belirtmiştir. 2 katılımcı Yağlıdere'den Amerikaya göç eden ilk göçmenlerden oldukları için belirsizlik söz konusu olduğunu ve ailelerinin bu nedenle destek olmadıklarını ve vazgeçirmeye çalıştıklarını belirtmişlerdir.

3.12.4. Amerika'ya Evlilik Yoluyla Göçleri

Evlilik yoluyla Amerika'ya yapılan göçler, zincirleme göçün devam etmesinde çok önemli bir rol oynamıştır. Yağlıdereliler tarafından Amerika'ya yapılan evlilik göçleri: Kişilerin, aile ve akrabalarının hayatını kurtarmak, kültür ve geleneklerinin devam etmesini sağlamak gibi amaçlar içermektedir.

Güney Asyalılar üzerine yapılan bir çalışma, göç öncesi kültürel inanç ve sosyal pratiklerini aktarma yolunun evlilik aracılığıyla sağlandığını göstermektedir. Yapılan bu çalışmaya göre, birçok Güney Asyalı göçmen, aile büyükleri, çocukları büyüyüp evlilik çağına geldiklerinde çocuklarının evliliklerini kendileri belirlemektedir. Bazen, göçmenler, çocuklarına uygun eş bulmak için ülkelerine dönmekte ya da orada bulunan, güvendikleri akrabaları aracılığıyla uygun birini bulup çocuklarını evlendirmektedirler (Foner, 1997: 964). Araştırmanın, alan çalışması kapsamında, Giresun Yağlıdere'den Amerika'nın New Jersey eyaletine göç eden Yağlıdereli Tük göçmenler de göç etmeden önceki kültürlerini, sosyal pratiklerini, örf adetlerini korumak ve asimile olmamak için aile bağlarına büyük önem vermektedirler. Amerika'ya ilk gelenlerden olan ve Amerika'daki Yağlıdereliler arasında belli bir saygınlığa sahip Katılımcı 1, Yağlıdereliler için aile kurumunun örf ve adetleri korumak, devam ettirmek ve sonraki nesillere aktarmada çok büyük bir rolü olduğunu belirtmiştir. Bunu gerçekleştirmenin

en önemli yollarından birinin evlilik olduğunu belirten ve bu davranışları devam ettirme de ailenin önemli rol oynadığına inanan Katılımcı 1, Yağlıderelilerin evlenecekleri bireylerin Türk olmasına büyük önem verdiklerini şu şekilde dile getirmiştir:

Bilirsiniz Türk kültüründe aile çok önemlidir zaten. Kaç yaşına gelirsek gelelim, bizim kültürümüzde her zaman annen, baban seni korur kollar, destek olur. Her zaman aile içerisinde rollerimiz vardır: Abi ya da abla isen kardeşini koruyup kollaman lazım falan, kardeşsen, küçüksen, büyüğüne saygı duyman lazım gibi. Amerika'da böyle bir şey yok. Belli bir yaştan sonra, çocuk istediği şekilde yaşamakta serbest. Böyle büyüyen çocuklarla arkadaş bizim çocuklarımız burada. Dolayısıyla, Türkiye'de emin olun bizim gösterdiğimiz özenin, çabanın yarısı gösterilmiyordur aile birliğini korumak için. Çünkü, burada çocuğu kaybetme riskin yüksek. O nedenle, burada aileler hep işin içinde, aile bağları bizim için ekstra önem taşıyor. Burada, kültürünü korumanın ve çocuğa aktarmanın en önemli yolu; aile kurmak. Maalesef, aile kurarken, çocuklarımızın yabancılarla evlenme riskleri de var. Belki de buradaki en büyük risk bizim için bu. Şu zamana kadar bir iki kişi var böyle yabancıyla evlenen. İnanın, hepsinin sonu rezillik oldu. O nedenle, çocuklarımızı, evlendirirken, aile büyükleri devreye giriyor. Genellikle, Türkiye'ye gidip çocuğumuza uygun bir eş bulmaya çalışıyoruz. Zaten, Yağlıdereli kolay kolay kız vermez dışarıya. Giresunlu olsun deriz, Giresunlu olur, Yağlıdereli olsun deriz. Zordur bizden kız almak.

Amerika'da yetişen gençlerle aralarında kültür farkının çok olduğunu belirten katılımcılar, çocuklarını Türkiye'de yetişmiş gençlerle evlendirmeyi tercih etmektedirler. Bunun nedeni; kendi kültürlerinde yetişmiş, örf ve adetleri bilen, kendilerine saygı gösterecek, çocuklarına kendi dillerini öğretebilecek ve kültürlerini aktarabilecek, aile olma sorumluluğu alabilecek gelin ve damatlar istemeleri olarak açıklamaktadırlar. Kendisiyle görüşme yapılan 56 yaşındaki kadın Katılımcı 33, bu konudaki görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir.

Eşim benden 7 yıl önce Amerika'ya geldi. Çok uzun bir süre çocuklarımla bekledim onu köyümüzde ailesinin yanında. Bizim için aile önemli, aile dersin akan sular durur. Çocuklar, küçüktü tabi biz buraya ilk geldiğimizde. Burada okullara gönderdik. Ama asla kendi adetlerimizi unutturmadık. Şuan 4 çocuğum evli. Hepsini de Türkiye'den evlendirdim. 3 gelinim, bir damadım var. Gelinlerimin biri ablamın kızı, yani yeğenim. 2'si de yine köyden tanıdık, uzaktan akrabaların kızları. Damadım da eşim tarafından akraba. Bizim orda, sınır köyden bile almaz kolay kolay gelin, damat illa Yağlıdere'li olacak. Tabi var başka köylerden, şehirlerden evlenenlerde ama tercih edilmez. Birde madem Amerika'ya gelin getireceğim, neden yabancı birini alayım diye düşünüyoruz. Gelsin hem akrabam rahat etsin hem biz. Örf adet, gelenek görenek öğretmekle uğraşmıyoruz. Her şeyi biliyor zaten köyden gelen gelinler”.

Amerika'ya göç etmiş bir ailenin oğluna eş olarak seçilen ve evlilik yoluyla Amerika'ya göç eden 36 yaşındaki Katılımcı 28, evlendirilme hikayesini şu şekilde anlatmaktadır.

(...) evlendirildiğimden haberim olmadan evlendim ben. Eşimin babası, Amerika'ya ilk gelenlerden. Oğullarının evlenme zamanı gelince, sormuş soruşturmuşlar. Akrabalar da, babamlardan dolayı beni önermişler. Eşimin annesi, babası geldi bize. Misafir sanıyordum, meğer bana bakmaya gelmişler. Birkaç gün sonra, öğlen vakti yengem dedi bana beni isteyeceklermiş o akşam. Çok ağladım, günlerce ağladım. Akşama istediler babam verdi. Söz yüzüğü taktılar. Bu arada eşim yok ortada. O Amerika'da. Annesi zaten gitmemiş henüz Amerika'ya, babası da 1-2 aylığına oğluna kız bulmaya gelmiş... Önümüz yazdı. Eşim geldi. 10 gün içinde evlendik. 20 gün falan sonra eşim Amerika'ya gitti. Ben 2 sene sonra gittim. Çünkü, kayınbabam orda başkasıyla evliymiş, vatandaşlık falan şeyleri işte. Kayınvalidem gidemiyordu. Biz

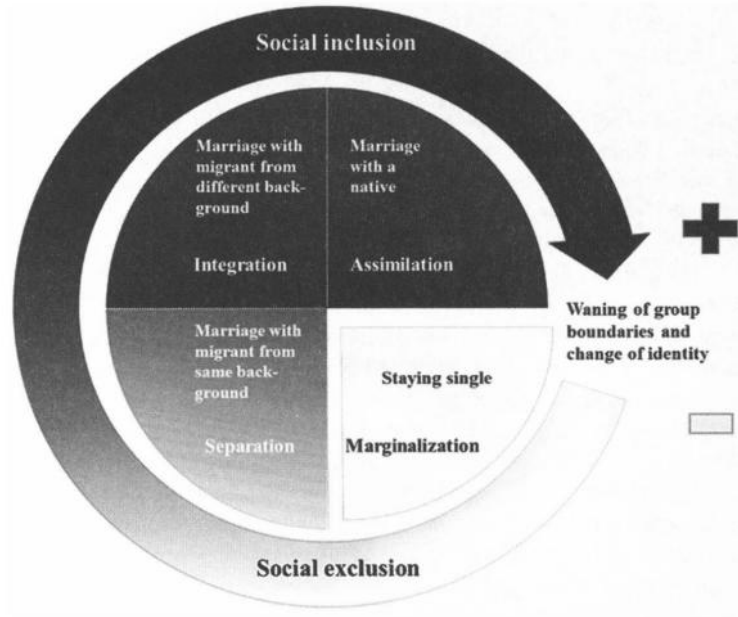
ikimiz burada kaldık 2 yıl sonra gittik, o işleri hallolunca. İlk kızım burada doğdu, eşim yoktu yanımda. O ara ara geldi, gitti.

Foner'a göre (1997), göçmenler her ne kadar kendi kültürlerini, gelenek göreneklerini devam ettirmeye çalışsalar da, göç ettikleri kültürel normları, gelenek ve görenekleri değişmeden kalmaz, zaman içinde hepsi evrilmekte, değişmekte ve farklı şekilde yeni bir hal almaktadır. Yanakisago (1985) kültürel normları zaman içerisinde değişip yeni bir hal almasını ' icat edilmiş gelenekler' olarak adlandırmaktadır. Göç eden bireyler, her ne kadar kendi ülkelerinden getirdikleri kültürel miraslarını korumaya çalışsalar da, kültürel değerler de göç edilen toplum değerleri ile birlikte yeni bir hal almaktadır. Özetle, Amerika'ya göç etmiş bireyler, Türk kültür ve geleneklerin devamlılığını sağlamak amacıyla akraba ve yakınları ile evliliği tercih etmişlerdir. Türkiye'den yaptıkları evlilikler, artan göçün devam etmesinde önemli bir rol oynamıştır. Evlilik yoluyla Türkiye'den Amerika'ya giden bireyler, Amerika'da Yağlıdere'li nüfusunun artmasına ve Türk kültürünün yeni nesillere aktarılmasına katkı sağlamıştır.

3.12.5. Evlilikte Eş Tercihleri

Eş seçimi ve evlilik genellikle kültürleşme ve sosyal içermenin (social inclusion) bir ölçüsü olarak kullanılmaktadır (Puschmann ve diğerleri, 2015: 320). Sosyal içirme; göçmenlerin göç alan ülkelerde ki sosyal, ekonomik, politik ve kültürel aktivitelerine katılım süreci olarak açıklanmaktadır (Puschmann ve diğerleri, 2015: 320). Yerliler ve göçmenler arasında yapılan karma evlilikler, kültürleşme sürecinin en iyi göstergesi olarak kabul edilmektedir. Karma evlilikler, sosyal mesafeyi en alt seviyeye indirgemekte ve sosyal gruplar arasındaki farklılaşmayı bir engel olarak görülmesine engel olmakta ve uzun vadede yerliler ile göçmenlerin bir pota da yer almasını sağlamaktadır (Puschmann ve diğerleri, 2015). Putschman ve diğerleri (2015), Berry'nin Kavramsal eş seçme modeli geliştirmiştir.

Şekil 8 : Kavramsal Eş Seçme Modeli, Evlilik, Kültürleşme, Sosyal İçerme ve Dışlanma

Modele göre, yerlilerle evlenen göçmen gruplar (Marriage with a native), ev sahibi toplumda asimile olmaktadır. Bu göçmenler, ev sahibi toplumun bütün meyvesini yemekte ve hiçbir dışlanma yaşamamaktadırlar. Bu grup, kendini, ev sahibi toplumun kültürü ile tanımlar ve kendini evinde gibi hisseder.

Göçmen grupları, ev sahibi topluma kendileri gibi farklı etnik kökenden gelmiş göçmenlerle evlenirlerse (Marriage with migrant from different background), ev sahibi topluma entegre olurlar. Bu göçmenler, kendi grupları dışından birileri ile yakın ilişkiler yaşarlar ki bu da grup sınırlılıkların esnetilebilir olduğunu göstermektedir. Kültürel kimliklerini korumak onların en öncelikli amaçlarının olmadığını göstermektedir. Sosyal içerme, belli bir yere kadar gerçekleştirilmiştir ama asimilasyonda çok uzaktadır. Kültür ve kimliklerinde değişiklikler gözlemlenebilir ama tamamen yerlilerin yönlendirdiği şekilde değil.

Ev sahibi toplumda, yalnız kalanlar (Staying single) marjinalleşmeye başlarlar. Bu gruptaki göçmenler, uzun süreli ilişkilere giremez, evlilik yapmaz ve göç ettikleri yerde köklenemezler. Marjinalleşme sonunda, yabancı olarak ülkeye göç eden bu göçmenler

her aman yabancı olarak kalırlar. Bu yabancılaşıma da ayrımcılık, insan sermayesi yokluğu ile sonuçlanır. Evlenmemiş her birey marjinalleşme de, Putschman ve diğerlerinin geliştirmiş olduğu bu modele göre sosyal dışlanma ve marjinalleşmenin başlangıcı olarak kabul edilmektedir.

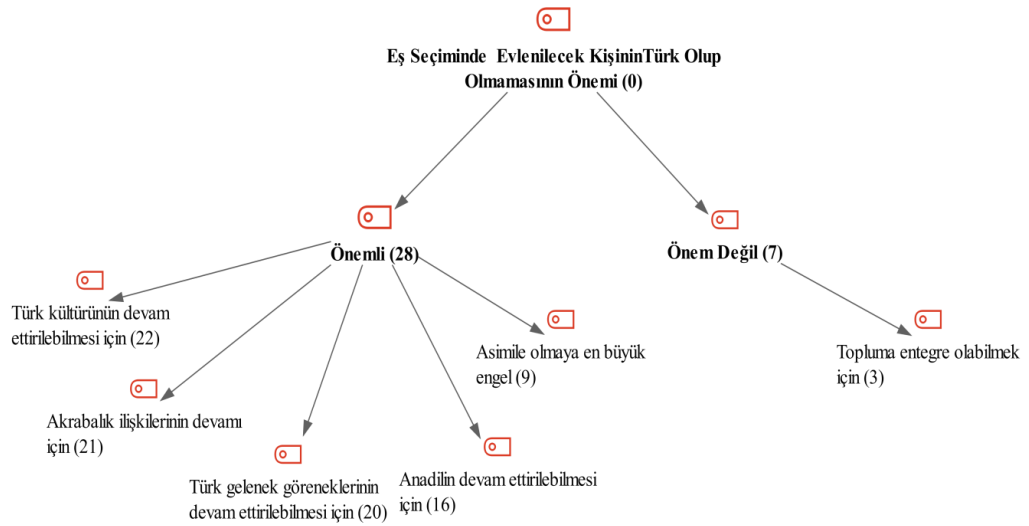
Eğer göçmenler, kendileriyle aynı kültür ve etnik kimliğe sahip bireylerle (Marriage with migrants from same background) evlenirlerse ev sahibi toplumdaki ayrılma (separation) yaşarlar. Bu gruptaki bireyler, en yakın ilişkilerini kendi ağ ilişkileriyle yaşarlar. Bu da, grup sınırlarının dışına çıkamadıklarını ve ırk ayrımı (segregation) yaptıklarını gösterir. Bu gruba dahil olan göçmenler, kimlik, kültür gibi özelliklerinden ödün vermezler ve hakim kültürü içselleştirmezler. Aksine, kendi kültür ve kimliklerine bağlılık gösterirler. Çalışmanın, alan kapsamı dahilinde incelenen Yağlıdere'deki Türk göçmen topluluğu, bu modele göre ayrılma bölümünde yer almaktadır. Çünkü, sıkı ağlarla birbirlerine bağlı, içe kapalı, enklav bir topluluk şeklinde yaşamlarını sürdürmektedirler.

3.12.5.1. Evlenilecek Kişinin Türk Olup Olmamasına Yönelik Düşünceler

Evlilik üzerine yapılan çalışmaların çok azı, kendi etnik grup ve kültüründen olmayan dış evliliklere yer vermiştir. Amerika'da Porto Riko, Meksika, Çin, Filipinler ve İranlı göçmenler için yapılan 2000 yılı nüfus sayımı, İspanyol olmayan beyazlar, Latinler ve Asyalılar ve diğer azınlıkla arasındaki evlilik ve birlikte yaşama arasındaki farklılıkları incelemiş ve tüm bu etnik gruplarda iç evlilik oranlarının yüksek olduğunu ve beyazlarla evliliğin önemli bir entegrasyon yolunu olduğunu belirtmiştir (Bohra-Mishra ve Massey, 2014: 736). Göçmenlerin çoğu Amerika'ya eşleri olmadan gelmektedir. Dolayısıyla, ev sahibi halktan ya da orada yaşayan etnik azınlıklardan biriyle evlenmemesi için bir neden bulunmamaktadır. Evli olmayan göçmenlerin sayısının çok fazla olması yabancılarla evliliği mümkün kılmaktadır (Bohra-Mishra ve Massey, 2014: 736). Kalmijn ve Tubergen (2010) 94 farklı kökten gelen grupların evlilik tercihlerini incelemiş ve endogami oranlarının değişkenlik gösterdiği sonucuna varmışlardır. Bunun yanı sıra kültürel ve yapısal faktörleri de göz önünde bulundurarak

bir değerlendirme yapmış ve bireylerin rollerini ve tercihlerini içeren kültürel faktörlerin daha ağır bastığını belirtmişlerdir. Kendi etnik kökenleriyle sıkı bağlarının olduğu bilinen Yahudiler de yabancılarla evliliğe sıcak bakmamaktadır. Amerika'ya göç eden Yahudi göçmenlerin ataları, yüksek oranda ekonomik hareketlilik ve kültürel etkileşim içinde bulunmuş olmalarına rağmen, Yahudi olmayan yabancılarla evlilik oranları oldukça düşüktür (Bohra-Mishra ve Massey, 2014: 734). Araştırma sonuçlarına göre, Hindistanlılar, kendi aralarında evliliğe daha çok önem verirken, Meksikalılar için bunun daha az önemli olduğunu belirtmişlerdir.

Şema 18 : Eş seçimlerinde Yağlıdereli Türklerin Tercihleri

Çalışma kapsamında, kendileriyle görüşme yapılan 28 katılımcı Amerikalılarla ya da herhangi farklı etnik grupla evliliklere sıcak bakmadıklarını, Türklerle, özellikle de Yağlıderelilerle evlilikler yapılmasına önem verdiklerini belirtirken, 7 katılımcı Amerikan toplumun uyum sağlamak ve toplumun bir parçası olmak açısından yabancılarla evliliğin gerekliliğinden bahsetmiştir. 38 yaşındaki Katılımcı 7, Amerikan biriyle ya da farklı etnik kökenden biriyle evlilik hakkındaki düşüncelerini şu şekilde dile getirmektedir.

Burada, Amerikalılarla evlilik yapanlar bir amaç için yapıyor. Mesela, vize ile gelip de buraya yerleşmek isteyenler burada Amerikalı biriyle evleniyor ve bu şekilde yeşil kart alabiliyorlar.

Onun dışında bizim özellikle, Yağlıdereliler buradaki Türklerle bile evlenmeye uzak bakıyor. Memlekete gidip, Yağlıdere'den kız alıyoruz. Yani, özellikle tercihimiz Yağlıdereli olması.

Katılımcının da belirttiği üzere, Amerika'ya göç eden Yağlıderelileri göçmenler, kendi ırk ve ulusundan olmayan biriyle evliliğe sıcak bakmamaktadır. Fakat, ilk göç edenler genellikle bekâr erkeklerden oluşmaktadır ve evliliği Amerika'da yaşam hakkı elde edebilmek için bir yol olarak görmektedirler. Amerika'ya gelen birçok göçmen eşsiz gelmektedir. Dolayısıyla, kendi etnik kökeninden ya da farklı bir ırktan, milletten olan biriyle evlenmekte özgürdür (Bohra-Mishra ve Massey, 2014: 734). 40 yaşındaki Katılımcı 9'da benzer şekilde düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir.

Kesinlikle farklı bir ırktan olan biri ile evliliği onaylamıyorum. Çocuklarımın yabancı biriyle evlenmesine katiyen izin vermem. Tanıdık çok insan biliyorum yabancıyla evlenen, hiçbirinin sonu iyi değil. Çok eskiden eşimin zamanında Amerikalıların evlenenler var, vatandaşlık almak için ama şu anda yok denecek kadar.

İki tane erkek çocuğa sahip olan Katılımcı 11, çocuklarının evlilikte eş tercihleri hakkında görüşlerini belirtirken, cinsiyetçi bir bakış açısı ile yaklaşmakta ve çocuklarının yabancı biriyle evlenmesine dair düşüncelerini şu şekilde dile getirmektedir:

İnanın, iki oğlum var ve ben çok dua ediyorum, evlenecekleri kişiler Türk olsun diye. Gerçi buradaki yetişemezsin Türklerin de artık Türklerle çok ilişkileri yok. Ben çocuklarımın mutlu olduğu insanla beraber olmasını istiyorum, evlilikten önce. Yani bence, önemli olan içinde kafasında mutlu bir beraberlik yaşasın mutlaka o doğru yolu bulacaktır. Mesela, benim çocuklarımın yabancı kız arkadaşları var. Ben onlara tepkili değilim, çok da normal karşılıyorum ama bir kızım olsaydı nasıl tepki gösterirdim, onu da bilmiyorum. Yani lafta şey diyorum kızımı da sıkımdım ama içe dönüp baktığımda, çok dürüst olmadığımı düşünüyorum. Çünkü biz de her ne kadar modernleşsek de erkek yapar, erkektir

mantalitesi var. Ama tabii ki içten içe de dürüst olmak gerekirse, oğlumun yaşadığını kızımın yaşamasını asla istemem.

50 yaşındaki Katılımcı 6, farklı etnik kökenden biriyle ya da Amerikalı biriyle evliliğin şartlara göre değişebileceğini ve bu konuda hakkındaki kendi kişisel düşüncesini şu şekilde ifade etmiştir.

Açıkçası, ben, farklı kültürden evlilikleri, olumlu karşılamıyorum. Çünkü, sonları pek iyi olmuyor. Genelde, boşanma ile sonuçlanıyor. Aslında, şöyle bir ayırım da yapmak lazım; eğer Türkiye'de doğup buraya gelip evlendiysen ve Türk kültürünü yaşamaya çalışırsan, o evlilik çok uzun sürmez, kültürel farklardan dolayı ama burada doğmuş bir Türk için olabilirliği var. Biz, Yağlıdere'liler, geleneksel insanlarız. O nedenle, şunu açıkça söyleyebilirim ki: İstisnalar olsa da Yağlıdere'li birisi, yabancı biriyle belli bir amaç dışında, aile olup, çoluk çocuk sahibi olmak için evlilik yapmaz, yapsa da uzun sürmez.

Çalışma kapsamında, kendisiyle görüşme yapılan birçok katılımcı, kendi kimliklerini korumak ve kültürlerini devam ettirmek için Amerikalılarla ya da farklı etnik kökenden bireylerle evlenmeye olumlu bakmasa da, Katılımcı 4, Amerika'ya uyum sağlama ve iyi bir yerlere gelebilmek açısından, dış evliliklerin artmasının gerekliliğine dair düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir.

Bence, Amerikalılarla evlenilmesinde de bir problem yok ama bu genelde insanların birazcık rahatsız olduğu bir konu. Herkes haklı olarak, kendi gelenek ve göreneklerinden birisiyle evlenmesini istiyor. Fakat, bu tür evlilikler yapılmadığı sürece, Türkler burada Almanya'daki gibi olurlar diye düşünüyorum. Nasıl ki Türkler Almanya'da hiçbir zaman Alman gibi olamadılarsa, iki kültür arasında sıkışıp kaldılarsa, bu tür evlilikler gerçekleşmediği sürece, burada da hiçbir zaman Amerikan gibi olamazlar. Bence, kız alıp vereceksin, erkekleri oradan evlendireceksin ki Amerika'nın

hayatına doğru kaymalar olsun. Bu olmadığı müddetçe, Türkiye, kesinlikle, ikinci bir Almanya vakası olabilir.

25 yaşında, bekâr Katılımcı 5, Amerikalı ya da etnik kökeni farklı biriyle evliliğin kendisi için bir problem teşkil etmediğini şu şekilde dile getiriyor.

Burada Türkler arasında, özellikle de Yağlıdereliler, başka etnik kökenden biriyle evlenmek çok kötü bir şey olarak değerlendiriliyor. Çok nadir de olsa duyuyoruz evlenenleri ve o kişiler hakkındaki düşünceler inanılır gibi değil. Ben yabancıyla evlenen birinin toplumsal dışlanma yaşadığını da düşünüyorum açıkçası. Ya öyle ki, özellikle evlenen kız ise ailesi o kişiyi reddedebiliyor. Benim şahsi fikrim, ben anlaşıldıktan sonra, bir sakınca olacağını sanmıyorum.

Benzer şekilde, Katılımcı 2'de çocuklarının farklı etnik kökenden biriyle evlenmelerine dair düşüncelerini şu şekilde dile getirmektedir.

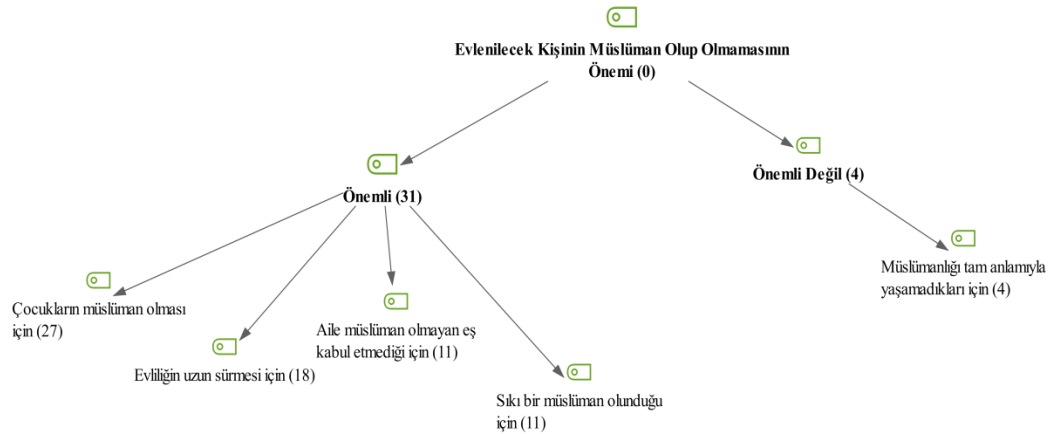
Ben oğullarımın evleneceği kızın kendi annesine, babasına, amcasına, halasına bağlı olsun isterim. Ancak bu şekilde bir aile yapısına sahip kişi anlar ve saygı duyar bizim bağlarımıza. Ama, evlenecekleri kişi böyle bir aile yapısına sahip değilse, kendi akrabalarına bağlı değilse; dayım böyle halam öyle derse, seni de aileni de kabul etmez. O zamanda o evlilik uzun süreli ve mutlu olmaz. Yani benim için Türk olması Müslüman olması önemli değil, yeter ki sevsinler ve birbirlerine saygı duysunlar. İster Meksikalı alsın, ister Çinli alsın, benim hiç umurumda değil. Benim için önemli olan akrabalık ağlarının güçlü olmasıdır. Mesela, benim hanım Türkiye'den oğullarına altın yaptı, gelinlerine takmak için ama gelinleri Türk olursa verecek, Amerikalı olursa vermem diyor. Yani, eşim benim gibi düşünmüyor. Gelinlerinin Türk olmasını istiyor. Türk olsun ki oğullarına iyi baksın hesabı yapıyor.

Evlilik yoluyla Türkiye'den Amerika'ya gerçekleşen göçler, hem göç etmek isteyen akraba ve hemşerilerin zincirleme şekilde ülkeye girişini sağlamakta, hem de anadil ve kültürün devam ettirilmesi ve aktarılmasında önemli rol oynamaktadır. Evlilik yolu göçlerle, göç devamlılığını sağlamaktadır. Göç eden bireyler, kendi örf adetlerini devam ettirebilmekte, ve kültürel değerlerini yaşatabilmekte ve sonraki nesillere aktarabilmektedirler. Bunlara ek olarak, evlilik yoluyla göçler, ev sahibi topluma uyum sürecinde, asimile olmaya karşı en önemli etkenlerden biri olmaktadır. Alan çalışmasında elde edilen veriler bağlamında; Amerika'da yaşayan Türklerin büyük ölçüde kendi milli kökenlerinden biriyle evlenmeyi tercih ettikleri, yabancı kökenli biriyle evliliklerin sınırlı düzeyde olduğu görülmektedir. Kendileriyle görüşme yapılan katılımcılarından büyük kısmı farklı etnik kökenden birisiyle evlenmeye olumlu bakmamasının nedenini, kendi kültürlerini korumak ve akrabalık ilişkilerinin devamını sağlamak olarak açıklarken, diğer kısmı, Amerikan toplumuna entegre olabilmek için evliliklerin gerekli olduğunu düşünmektedirler.

3.12.5.2. Evlenilecek Kişinin Müslüman Olup Olmamasına Yönelik Düşünceler

Göç eden bireylerin gündelik hayatlarında değişikliğe neden olduğu gibi, göç ettikleri yerlerdeki yaşam şartları, inançlar, vs., tecrübeler, normlar ve pratikleri de etkilemektedir. Göçler dini inanışları etkilemiş ve karşılıklı olarak etkilenmiştir (Günay, 2003: 36). Çalışma kapsamında, kendileriyle görüşme yapılan görüşmecilerin görüşmeleri sonucu elde edilen veriler dahilinde, katılımcıların çoğunluğunu oluşturan 31 kişi, evlilik tercihlerinde Müslümanlığın önemli bir unsur olduğunu belirtmiştir.

Şema 19 Evlenecek Kişinin Müslüman Olup Olamamasının Önemi

Çalışma kapsamında kendileriyle görüşme yapılan katılımcıların 31’i evleneceği kişinin Müslüman olmasının önemli olduğunu belirtirken yalnızca 4 katılımcı evleneceği kişinin Müslüman olup olmamasının bir önemi olmadığını belirtmiştir. 31 katılımcı Müslüman eş tercih etme nedenlerini; ailelerinin Müslüman olmayan gelin istemediklerini, Müslümanlığı koyu bir şekilde yaşamaları, çocuklarının dinlerini bilip öğrenmelerini istemeleri, yaptıkları evliliklerin daha sağlıklı ve uzun süreli olmasını istemeleri olarak açıklamışlardır. Diğer 4 katılımcı ise, önemli olmamasının nedenini kendilerinin de Müslümanlığı tam olarak yaşamadıkları olarak açıklamışlardır.

Kendisi için evleneceği kişinin dininin önemli olmasını belirten Katılımcı 22, bu konuda ailesinin daha katı olduğunu, evlendiği eşinin Müslüman olmasına karşın, evlenirken eşinin tesettürlü olmaması nedeniyle ailesi ile yaşadığı sıkıntıları şu sözleriyle ifade etmektedir.

Evleneceğim kişinin Müslüman olması ben ve ailem için çok önemliydi. Hatta, sadece Müslüman olması yetmez, Müslümanlığın, namaz, oruç, tesettür gibi, gerekliliklerini de yerine getirmesi gerekiyordu. Eşimle evlenmeden önce 3 yıllık kadar görüşmüştük. Bu süreç içerisinde eşimin başı açıktı. Ben, Türkiye’de doğup büyüdüm buraya belli bir yaş sonra geldim. Ama, eşim burada doğup büyümüştü. Ailesi her ne kadar, Türk kültür, adet ve dini inançların yaşayan muhafazakâr bir aile olsa

da, burada yetişmişliğin bir rahatlığı vardı elbet. Evlenmek istediğimi aile söylediğimde, başı açık olduğu için kabul etmediler. Başını örterse, evlenebilirsin şartı koydular. Eşimden belli şeyleri yapmasını istedim tabi ama baş örtüsü kendi kararı olmalıydı. O nedenle, o zamana kadar babam ve abimle aile şirketinde çalışıyorduk. Ayrıldım ben ve istememelerine rağmen evlendim eşimle. Sonra, kendi işimi kurdum. Evlendikten 1 yıl sonra, eşim de kendi iteğiyle kapandı. Şuan ailemle aram da iyi şükür. Burada, bu tür tartışmalar sık sık yaşanır. Çünkü, Yağlıdereli halkı gerçekten, kimliğimizi, dinimizi kaybederiz korkusuyla oldukça muhafazakâr yaşıyorlar.

Benzer şekilde, Katılımcı 19 ve Katılımcı 31' de kendisi için Müslümanlığın önemli olduğunu şu şekilde ifade etmektedir.

Bizim burada en çok korktuğumuz şeylerden biri, çocuklarımıza dinimizi aktaramamak ve başka inançlara kaymaları. Eminim, Türkiye'de yaşasak elimizin altında camiler, hocalar olsa bu kadar kıymetli olmazdı bizim için. Çocuklarımız bir şekilde öğrenir diye düşünürdük. Ama burada öyle bir şansımız yok, dinimizi öğretmen için ekstra çabalar harcıyoruz. Benim için tabi ki çok çok önemli çocuğumun Müslüman birisiyle evlenmesi. Aksini, düşünmek bile istemiyorum (Katılımcı 19).

Herkesle arkadaş olabilirsin. Ben kesinlikle, din, dil, ırk ayrımı yapmıyorum ama şunu net bir şekilde söyleyebilirim ki, evliliğin uzun sürmesini istiyorsan, ortak paydaların çok olması önemli bir husus. Farklı dini geçin, aynı dine ait farklı mezhepten dahi kişilerle geçinmek zor oluyor, eğer dinine bağlı bir insansan. O nedenle, ben evlilik tercihlerinde dinin çok önemli bir unsur olduğuna inanıyorum ve Müslümanlığı önemsiyorum (Katılımcı 31).

Çalışma kapsamında kendileriyle görüşme yapılan 31 katılımcı, Müslümanlığın evlilik tercihlerinde önemli olduğunu belirtirken, 4 katılımcı önemli olmadığını belirtmiştir. Katılımcı 1, bu konuda daha ılımlı bir yaklaşım sergilemekte ve çocukları istedikleri takdirde Müslüman olmayan bir gelini kabul edebileceğini şu cümlelerle dile getirmiştir:

Artık, bizim isteklerimiz gençler için çok da geçerli değil. Gençler ne istiyorsa onu yapıyorlar. Ben tabi ki çocuğumun evleneceği kişinin, hem Türk hem Müslüman olmasını isterim ama oğlum tercih ederse de yapacak bir şey yok.

Katılımcı 4 ise evlilik tercihlerinde Müslümanlığın bir önemi olmadığını şu şekilde dile getirmektedir.

Ben kendim Müslümanlığı tam olarak yaşamadığım için böyle bir kısıtlama mantıklı gelmiyor bana. Benim için öncelikle anlaşılabilir bilemeyecekleri önemli. Aynı dinden biriyle evlenince hiç bir problem kalmıyor mu yani. Evlilikte, herkesin hakikaten hayatı yakalayabilecekleri, iyi insanlarla evlenmelerini isterim. Nereden gelmiş oldukları, kökleri çok önemli değil benim için istedikleri ile evlenebilirler diye düşünüyorum. Kendileri ile aynı nitelikte Türkler ile de evlenebilir. Bu, belki artı bir avantaj olabilir; kendi gelenekleri koruması açısından. Ya şu var: Bir yere göçtünüz, geri dönecek misiniz dönmeyecek misiniz belli değil. Bizim girişimiz bu ülkeye girişimiz, bir Kosovalılar gibi değil. Orada, her an dönebileceğimiz bir vatanımız var yani. Biz, Sırp gibi değil Yahudiler gelip bizim yurdumuzu istila etmedi ve biz buraya gelmek zorunda kalmadık. Biz, kendi arzumuz çerçevesinde buraya geldik ve istediğimizde geride dönebiliriz.

Katılımcılarla yapılan görüşmelerden elde edilen bilgiler dahilinde, kendileriyle görüşme yapılan katılımcıların büyük çoğunluğu evlenen/evlenilecek kişinin Türk ve Müslüman olmasının kendileri için önemli olduğunu belirtmişlerdir.

4.BÖLÜM

4.1 YAĞLIDERELİ GÖÇMENLERİN KENDİ ARALARIDAKİ VE YERLİ HALK İLE SOSYO-KÜLTÜREL İLİŞKİLERİ

Sosyo-kültürel etkileşim üzerine daha önce yapılmış çalışmalar, göçmenlerin sosyal etkileşimlerinin, ikamet ettikleri yerdeki ayrımcılığı, ırkçılık derecesi, kabul, karşılaşma fırsatları ve komşuluk etkileri gibi göç edilecek yere göre çok sayıda faktöre bağlı olduğunu göstermiştir. Bu gibi, göç edilecek yere göre değişen faktörler dışında, göçmenin demografik özellikleri, mesleği, kalacağı süre gibi bireysel faktörler de, göç edilen yerde, ev sahibi ülke bireyleriyle etkileşimi açısından oldukça büyük önem taşımaktadır (Gsir, 2014: 3).

Çalışmanın bu bölümünde ki amaç; kendi ülkelerinden gelen göçmenlerin, ev sahibi toplumla etkileşime girme düzeylerini belirlemek ve ev sahibi toplum ile olan sosyo kültürel etkileşimlerinin şekillenmesinde, ana vatandan gelen ağlarının etkilerini araştırmaktır. Çalışmanın bu kısmında, kısaca sosyal etkileşimin ne olduğu tanımlandıktan sonra, göçmenlerle, yerel halk arasında ki etkileşimleri, alan çalışması sırasında, katılımcılarla yapılan görüşmeler sonucu elde edilen veriler bağlamında değerlendirilmiştir. Goffman (1967), sosyal etkileşimi; birliktelik sırasında ve birliktelik sayesinde yaşanan bir dizi olaylar bütünü olarak tanımlamaktadır. Buna ek olarak, Goffman, sosyal etkileşimde etkili olan unsurları; bakışlar, jestler, duruş, kasıtlı ya da kasıtsız sözlü ifadeler olduğunu belirtmiştir. Gsir (2014), sosyal etkileşimlerin çeşitleri olabileceğini vurgulamış ve bunları; geçici veya uzun ömürlü, özel ya da halka açık, etnik veya etnik olmayan şeklinde sınıflandırmıştır. Sosyal etkileşimler, az ya da çok güçlü sosyal bağlar çerçevesinde ortaya çıkabilir. Güçlü bağlar; karşılıklı ve uzun süreli ilişkilere referans eder ve akrabalık, arkadaşlık ilişkilerini kapsarken, zayıf bağlar; geçicidir ve uzun ya da düzenli ilişkilere referans etmezler (Alioua, 2008, aktaran: Gsir, 2014: 2). Vertovec (2007), sosyal etkileşimlerin doğasını, mesafe, ayrılma, işbirliği, koalisyon, arkadaşlık kalıpları, çatışmalar, gerilimler, konaklama gibi bireyler ve gruplar arası ortaya çıkacak ilişkilerin oluşturduğunu belirtmektedir.

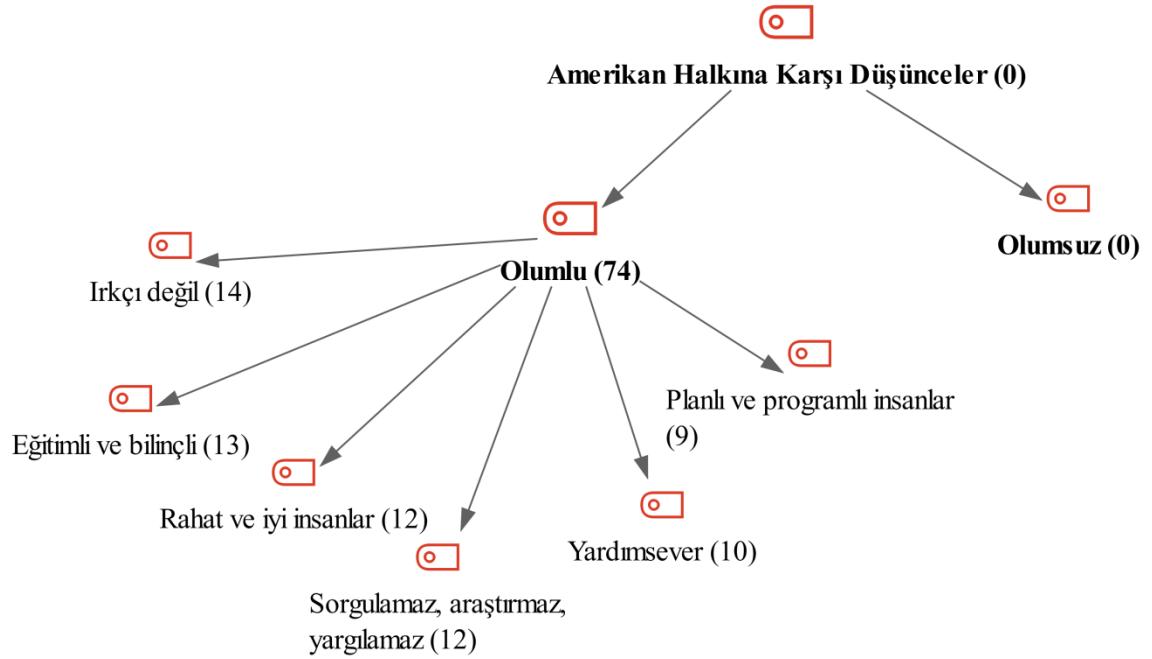
Göçmenlerin, ev sahibi halk ile temasları birçok şekil ve düzeyde olabilir. Göçmenler, ev sahibi toplumun birden fazla kurumundan (yerel yönetimler) idareler ve diğer kamu hizmetleri, okullar, şirketler, hastaneler, dernekler 'den halka açık olan meydanlar ile kamu alanları, toplu taşıma, mağazalar, konut komplekslerine kadar hemen her yerde sosyal etkileşimde bulunabilirler. Yağlıdereli göçmenlerin, ev sahibi toplum ile sosyal etkileşimlerini belirlemek amacıyla aşağıda yer alan konular üzerine sorular sorulmuştur.

4.1.1 Amerika Toplumuna Dair Düşünceleri

Çalışma kapsamında kendileri ile görüşme yapılan katılımcıların tamamı, Amerika toplumu üzerine olumlu düşüncelerini belirtmişlerdir.

Şema 20. Amerikan Halkına Karşı Düşünceler

Ev sahibi ülke ile sosyo kültürel temaslar, sosyo-kültürel uyumun bir parçasını oluşturduğundan dolayı sosyo-kültürel uyum içerisinde ele alarak değerlendirmek daha anlamlı olmaktadır. Sosyal temaslar, sosyal ağarın güçlü olduğu ortamlarda ortaya çıkmaktadır (Gsir, 2014: 2). Araştırma kapsamında, kendileriyle görüşme yapılan katılımcıların tamamı Amerika halkı ile ilgili olumlu görüş bildirmiştir. Katılımcı 7, Amerika halkı üzerine olumlu düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir.

Amerikalılar, bence iyi insanlar ama dünyanın diğer kısmından haberleri olmayan insanlar. Medya devletin elinde. Devlet, bunları ne kadar aydınlatmak istiyorsa o kadar aydınlatıyor. Dünyanın başka bir yerinde daha iyi bir yaşam olduğuna inanan Amerikalıyı daha görmedim ben. Onlara göre, dünyanın en iyi yeri Amerika. Başka hiçbir yer burası kadar iyi değil. Burada, medya çok güçlü ve insanların algılarını da medya oluşturuyor

Yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler ve yapılan gözlemler değerlendirildiğinde, Yağlıdereli Türk göçmenlerin Amerika halkıyla fazla temas içerisinde olmadıkları belirlenmiştir. Fakat, buna rağmen Amerikan halkına karşı

olumlu düşüncelere sahiptirler ve onları olumlu sıfatlarla tanımlamaktadırlar. Katılımcı 6'da Amerika toplumu için katılımcı 7 ile benzer olumlu düşüncelerini şu şekilde dile getirmektedir.

Amerikalı 'ya ne versen onu izler, onu yapar. Sen şimdi şuradan dışarı çıksan, 100 tane Amerikalıya sorsan 'Türkiye ile Amerika ilişkileri nasıl?' diye hiç haberleri yoktur. Çünkü bunlar böyle şeyleri takip etmezler. Ancak, son dakika haberleri flaş şeklinde olursa bir şey olmuş derler ve bakarlar. Şöyle söyleyeyim, Amerikan halkının yüzde altmışının Amerika'nın Türkiye ve Ortadoğu'da yaptıklarıyla ilgili hiçbir bilgisi yoktur. Yani, o kadar duyarsızlar. Medya, çoğunu göstermez bunlara. Amerikalılar, sadece Amerikan kanallarını izlerler ve yabancı basını izlemezler, merak da etmezler zaten. Onlar için dünyanın en güzel yeri Amerika. BBC'ye falan baksalar mesela, haberleri olacak ama bakmazlar. Şimdi, restoranlara git, televizyon açıksa büyük ihtimalle CNN'dir. Barlara, kulüplere git, büyük ihtimalle spor haberleri açıktır. Evlere, gittiğinde de bunların çoğu diziler izlerler. Gençler, televizyona hiç bakmazlar neredeyse. Çocuklar da çizgi film izlerler. Bu böyle gider.

Her iki katılımcının da belirttiği gibi Türk göçmenler, Amerika halkını çok fazla sorgulamayan, araştırmayan ve medyanın gösterdiği kadarıyla yetinen insanlar olarak tanımlamaktadır. Katılımcı 16'da Amerikan halkını yine diğer katılımcılar gibi olumlu sıfatlarla tanımlamakta, geleceği çok düşünmeden anı yaşadıklarını belirtmektedir. Katılımcı 16 ve Katılımcı 4 bu konu ile ilgili düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedirler:

İyiler, cana yakınlar. Birçok şeyi pek umursamıyorlar, rahatlar. Yani sıkıntı olanlar da var olmayanlar da var. Hayatı çok fazla umursamıyorlar yani. Birçok şeyi dert etmiyorlar, yiyip içip geziyorlar. Örneğin hafta içi çalışıyorlar, yoğun bir şekilde ama

hafta sonlarını kendilerini ayırıyorlar. Eğlenmeye gidiyor, bara falan içmeye gidiyorlar. Zaten, pazartesi günleri, muhabbet her zaman hafta sonu ne yaptın olur. Gelecek konusunda da bayağı düşünüyorlar, yatırım yapıyorlar ama bazıları da günöbirlik yaşıyorlar. Öyle ki, bazen kirayı bile veremeyenler olabiliyor. Çoğu da para biriktiremez. (Katılımcı 16)

Bence iyi insanlar. Yardımsever, bilinçli, daha eğitimli, güler yüzlü, birlikte olmayı bilen disiplinli insanlar. Açıkçası, ben Amerikalıları seviyorum. Tabii ki, sevmediğim de var. Ama genel olarak baktığımda yaşamları, bir düzen içerisinde biraz çok fazla düzenliler. Bu biraz hoş değil bence. Çok planlıyorlar her şeyi. İnsanlar, ellerinde hep takvimlerle yaşıyorlar, saatlerle yaşıyorlar. Ama, bugünün dünyasında belki de bunu yapmak zorundasın. Onun haricinde, Amerikalıları, eğitimli ve daha sosyal buluyorum. Daha akılcı ve daha çok düşünen insanlar . (Katılımcı 4)

Benzer şekilde Katılımcı 2’de, Amerika toplumunun planlı programlı yaşadıklarına dikkat çekmektedir.

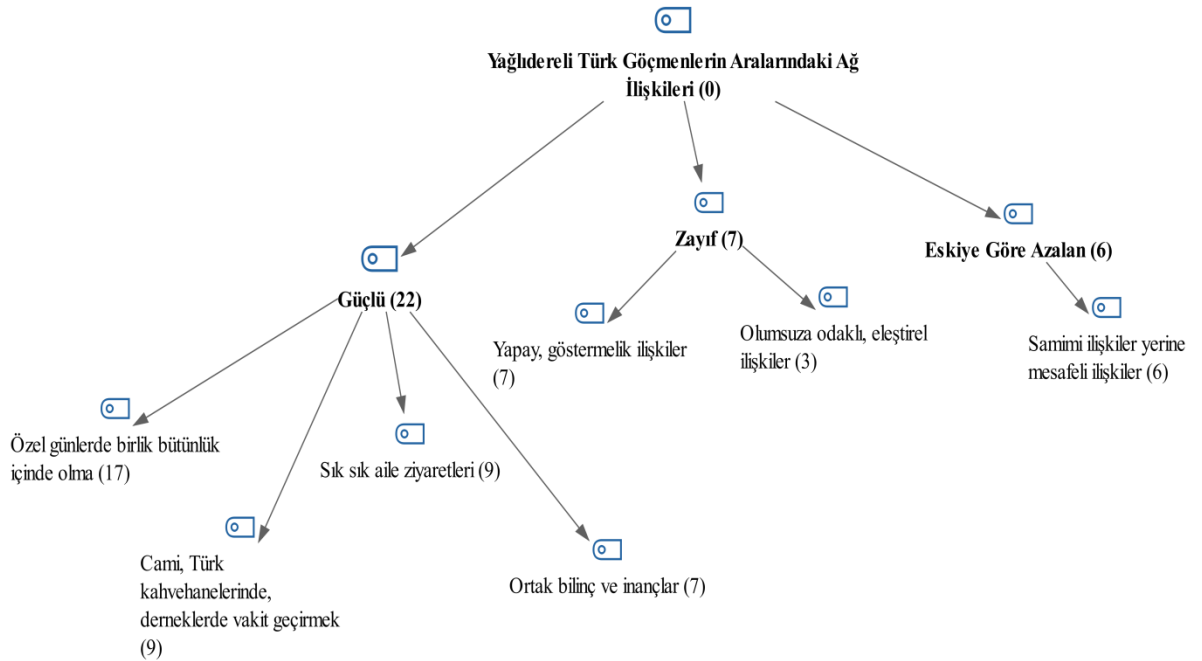
Dünyanın en hazır alışmış insanları. Programsız yaşayamazlar. Yönerge almadan hiçbir şey yapamazlar, bir kutuyu bile açamazlar. O nedenle, biz Türklere çok şaşıyorlar. Bizimde onların aksine, pratik zekamız yüksek. Çaresiz anlarda çare üretiriz. Mesela, bir şey bozulsun, onlar hemen atarlar, biz bir yolunu bulup onu tamir ederiz, aktık edemiyoruz, yine atmayız, başka şekilde değerlendirmeye çalışırız. Çok itaatkarlar mesela. Kanun, kural ne diyorsa o onlar için. Aslında burada açık hava komünizmi var. Ne yaparsan cebine yaparsın yani arabayı hızlı kullanırsan, cebinden para çıkar. Bir kurala uymazsan cebinden para çıkar. Ne yaparsan, hemen ceza kesilir para çıkar. Sen ne yaparsan cebine yaparsın zararı sana yani.

Sonuç olarak; katılımcıların tamamı Amerikan halkına karşı olumlu bir tutum sergilemektedir.

4.1.2 Aralarındaki İlişkiler

Amerika'nın New Jersey eyaleti, coğrafi olarak çok geniş bir alana sahip olmasından dolayı mahalleler, semtler birbirine uzak bir şekilde konumlanmıştır. Fakat buna rağmen, New Jersey'de yaşayan Yağlıdere'li Türkler, çoğunlukla aynı mahalle, sokak ya da birbirlerine yakın bölgelerde yaşamayı tercih etmişlerdir. Dolayısıyla, kendi aralarındaki ilişkilerini, akrabalık ve hemşehrlik bağlarını büyük ölçüde sürdürmektedirler. Çalışma koşullarının saate dayalı olması ve çalışma saatlerinin denk gelmemesinden dolayı birbirlerine yeterli vakit ayıramamaktadırlar. Fakat, özel ve önemli günlerinde, arkadaşlık, akrabalık ilişkilerinin de devam etmesini istemelerinden dolayı çoğunlukla bir arada olduklarını belirtmişlerdir. Aileler arası görüşmelerinin yanı sıra, erkekler boş zamanlarını genellikle Türk kahvehaneleri, Diyanet veya cemaatlere ait olan Türk camilerinde veya Giresun Yağlıdereliler Derneğinde geçirdiklerini belirtmişlerdir. Kadınlar ise, muhafazakar bir topluluk anlayışı hakim olmasından dolayı, camilerde ya da genellikle evlerinde buluşarak vakit geçirip, birlik ve bütünlüğün devam etmesini sağladıklarını belirtmişlerdir.

Şema 21 : Yağlıdereli Türk Göçmenlerin Aralarındaki Ağ İlişkileri

Şema incelendiğinde; kendileriyle görüşme yapılan katılımcıların 22 tanesi kendi aralarındaki ilişkileri güçlü, 7'si zayıf olarak değerlendirmiş ve 6'sı eskiye göre aralarındaki ilişkilerin zayıfladığını belirtmiştir. Bu bağlamda, Katılımcı 29, Yağlıderelilerin kendi aralarındaki ilişkilerini güçlü olduğunu dile getirmiş bunu şu şekilde ifade etmiştir:

Bildiğim kadarıyla, biz burada en büyük Türk topluluğuyuz ve hangi Türk topluluğuna sorarsanız sorun. Yağlıderelileri ve aramızdaki sıkı ilişkileri bilirler. Biz, hepimiz biriz. Aramızda çok farklı düşünen, yaşayan Yağlıdereli yok. İllaki var birkaç aile, kendini Amerikalaştırmaya çalışan, onlara yaranmaya çalışan, çocuklarını onların ortamlarına sokan falan ama bunların sayısı çok az. Birbirimize bağlıyız biz. Bir düğünümüz olur 1000 kişi belki daha fazla toplanır. Cenazelerimizde keza öyle. Duysak bir Yağlıderelinin başı dertte, hemen toplanırız. Derneklerimiz,

camilerimiz var mümkün olduğunca oralara gideriz. O zaman, her şeyden haberimiz oluyor zaten. Özellikle, Cuma günleri, Cuma namazında, herkes orada olur. Onun dışında, kahvehanelere gideriz, boş vakitlerde. Anlayacağınız, burada, gidilecek yerler sınırlı olduğu için herkes birbirinden haberdardır.

65 yaşında, Amerika'ya 37 yıl önce göç etmiş, Katılımcı 32, Yağlıderelilerin kendi aralarındaki ilişkilerinin, eskiye oranla azaldığını ama birlik bütünlük duygularını kaybetmediklerini, hala birçok göçmen grubuna göre iyi durumda olduğunu şu şekilde dile getirmiştir.

İlk geldiğimizde, her şey daha farklıydı. Daha bağıydık birbirimize çünkü hem sayıca azdık, hem de daha çok korku içerisindeydik, elin memleketinde. Dil bilmiyorduk ki arkadaş edinelim. O nedenle, ilişkilerimiz yıllar içerisinde yeniden şekillendi, elbet. Sayılar arttı, çocuklarımız evlendi, onların çocukları oldu derken, herkes kendi telaşında tabi. Ama, belli başlı şeylerimiz hiç değişmedi. Birbirimizi, iyi kötü günlerimizde yalnız bırakmayız. Duysak biri dara düşmüş, hemen birlik oluruz. Türkiye'den tanıdık gelse, biri Türkiye'ye gitse hoş geldin diye gideriz, gidiyorsa, hayırlısıyla git gel diye gideriz. Yani bunlar hala devam eder. İlişkilerimiz burada yaşayan birçok etnik gruplar göre çok iyi düzeyde.

Benzer şekilde Katılımcı 35'de eskiye göre Yağlıdereliler arasındaki samimi, hatır gönül ilişkisinin yerini, daha mesafeli bir ilişkiye bıraktığını, Katılımcı 11'de Yağlıderelilerin aralarındaki ilişkilerini sağlıklı bulmadığını, insanların olumsuzunu görmeye odaklı yaşadıklarını, o nedenle Yağlıderelilerle çok fazla görüşmeyi tercih etmediğini şu şekilde dile getirmektedirler:

Buraya ilk gelenler arasında, 70'li yıllardan 85 yılına kadar burada Yağlıderelilerin çok kalabalık olmadığı zamanlar, hatır vardı. Bir söz, bir kılıç gibiydi kesiyordu. Bir telefon edip bir arkadaşıma, bana 5000 dolar yollasın dediğinde sabah para elinde olurdu.

Şimdi, millete saygı da sevgi de bitti. Yani herkesin birbirine bir değeri vardı. Hatır vardı. Herkes, birbirine destek oluyordu. Bence, şu anda bizim aramızda o yok. Ama, Yahudiler arasında hala o var. Yahudiler birbirlerini tutuyor derler ya, bizde o şekildeydik ama biz şu anda öyle değiliz. (Katılımcı 35)

Dürüst olmak gerekirse, kendi aramızdaki ilişkileri açıkçası hiç sağlıklı bulmuyorum. Çünkü, biz toplum olarak her şeye eleştirel yaklaşıyoruz. Hep benim olsun, en iyisi benim istiyoruz. Empatiden yoksun bir topluluk olduğumuzu düşünüyorum. Zaman zaman buraya gelen insanların hepsinin seçme olduğunu düşünüyorum. Birçok şey göstermelik yapıyor. Hani insanlar kültürlerini gittikleri yere götürürler diye bir şey vardı ya, biz nereye gidersek gidelim, Türklerin çok pozitif olduklarını düşünmüyorum insan ilişkilerinde. Evet cenazede hastalıkta şurada burada bir araya geliyoruz. Fakat, kişisel ilişkilerimde, ben çok takılmayı tercih etmiyorum. Burada çoğu ilişkilerin yapay, göstermelik olduğunu düşünüyorum.(Katılımcı 11)

Amerika 'da yaşayan Yağlıdereliler, Türk kültürünü yaşamaya ve gelecek nesillerde de yaşatmaya çaba göstermelerine rağmen, yıllar içerisinde birbirleri ile olan sosyal ilişkilerinin azaldığını belirtmişlerdir. Tüm bu yoğunluk ve bölünmüşlüklerine rağmen, düğünler, bayramlar, akraba ziyaretleri gibi sosyo-kültürel değerler yaşatılmakta ve bu değerlerin yeni nesillere korunarak aktarılmasına gerekli önem ve özeni göstermektedirler. Bu bağlamda; göçmenleri Türk kültürü ve gelenekler gibi göçmenleri ortak noktada buluşturan ağları, çocukların Türk kültürünün hâkim olduğu bir çevrede, gelenek ve göreneklerini öğrenerek yetişmelerinde işlevsel bir rol oynamaktadır.

4.1.3 Yerli Halk ile Sosyo-kültürel İlişkileri

Bireyler anavatanlarından her hangi bir ülkeye göç ederken beraberinde kendi kültürel değerlerini de taşıyarak iki ülke bireyleri arasında kültürel etkileşime neden olmaktadır.

Katılımcılar ile yapılan görüşmeler sonucu elde edilen veriler dahilinde, Amerikan Halkı'nın Yağlıdereli Türklere karşı herhangi olumsuz algısı ile karşılaşmalarını belirtmelerine rağmen, Yağlıderelilerin kendi geleneksel yapılarını korumak için kendi içlerine kapanık, sıkı ağlarla birbirlerine bağlı bir topluluk özelliği taşıdığı ortaya çıkmıştır. Aralarındaki sıkı ağlar sebebiyle, ev sahibi toplumla minimum düzeyde sosyo-kültürel etkileşim içerisine girmişlerdir.

Yaşanılan toplumun sosyo-kültürel aktivitelerine katılmak, o toplumla kurulan temas ve ilişkilerin önemli bir göstergedir. Kendileri ile görüşme yapılan katılımcıların büyük çoğunluğu, Amerika halkının düzenlediği, herhangi bir sosyo- kültürel aktivesine katılmadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcı 7, bu konu ile düşüncelerini şu şekilde dile getirmektedir.

Amerikalının yapığı hiç bir aktiviteye katılmıyorum ama saygı duyuyorum. Yani, katılmamamın nedeni, saygı duymadığım anlamına gelmez. Onların yaşam tarzı bizim ne kültürümüzle ne de inançlarımızla uyumlu değil, zaten. Bu nedenle, onların aktivitelerini, onlar gibi benimseyip kutlamıyoruz. Mesela Cadılar Bayramı olsun, yılbaşı olsun, onlar aylar öncesinde hazırlığa başlıyorlar. Ama, bizim için bir anlam ifade etmiyor. Örneğin, Cadılar Bayramı öncesi, okullarda bir gün ilan ediyorlar ve o gün çocuklar, Cadılar Bayramına özel kostümler giyiniyorlar. Ben ve tanıdığım birçok Yağlıdereli aile, o gün özellikle çocuklarımızı okula göndermiyoruz. Çocuklarımızın da Amerikan kültüründen etkilenmesini, onların kültürlerine ait etkinliklerine katılmalarını istemiyoruz, en azından bunu için çabalıyoruz.

Benzer şekilde, Katılımcı 15’de, mümkün olduğunca Amerikalı halkıyla sosyo-kültürel etkileşime girmemeye çalıştığını şu şekilde dile getiriyor.

Hiç bir etkinliğine katılmıyoruz biz ailecek, hatta neredeyse hiç bir akrabam, yakınımda katılmıyor. Bizim burada, amacımız kendi kültürümüzü yaşamak ve çocuklarımıza öğretmek. O nedenle, katılmak bir yana dursun, çocuklarımıza da engel oluyoruz. Öğrensinler etkilensinler istemiyoruz, onların kültüründen.

Katılımcı 2’de bu konudaki düşüncelerini şu sözlerle dile getirmektedir

Şöyle bir gerçek var: Kimse kimsenin arasına bir yabancı düşün istemez. Burada, bir tek dışarı çıktığında selamlaşırsın, Amerikalılarla ama şuradan şu arazinin öteki tarafına gidip bir şey koyamazsın. Benim burada Amerikalı komşum var görüyorsam ne olayım.

Bu araştırma kapsamında, Katılımcı 5, yapılan görüşmelerden elde edilen nitel veriler de sosyo-kültürel temasların artması gerektiğini desteklemekte fakat kültür farkları sebebiyle Amerikalıların sosyo-kültürel etkinliklerinin, kendisi için bir anlam ifade etmediğini ve katılmaktan mutluluk duymadığından dolayı katılmayı tercih etmediğini şu şekilde ifade etmektedir.

Açıkçası, ben birçok kez etkinliklerine katıldım ama inanın zevk alamadım. O kadar farklı bir kültür ki bizimkinden. Ben gencim ve açıkçası öyle çok kültürel, dinsel inançlarımda ön planda değil. Yani, bu konuda diğer çok muhafazakar düşünmüyorum ama ben zevk alamadım. Her ne kadar açık görüşlü de olsam, almış olduğum bir kültür var ve inanın onların kültürü bizden çok çok farklı. Ortak nokta bulamadığım için zevk alamadım ve şuan neredeyse hiç bir etkinliklerine katılmıyorum. Bazen , Amerikan

arkadaşlarım, davet ediyorlar ama nazik bir şekilde geri çeviriyorum.

Katılımcı 11, Amerikalıların sosyo kültürel aktivitelerine, tercihen katılmadığını fakat gerekli olduğu durumlarda kısmen katıldığını şu şekilde ifade etmektedir.

Amerika topluluğunun sosyal kültürel aktivitelerine düzenli bir şekilde katılmıyorum, zaten tercih de etmiyorum. Fakat, düğüne falan çağırırlarsa katılıyoruz. Futbol maçına falan çağırırsa katılıyorum. Ama genelde onların aktiviteleri kendisini giderler. Bara, puba falan giderler içmek için zaten başka bir aktiviteleri de yok.

Birçok katılımcının aksine Katılımcı 4, Amerikalılarla sosyol etkileşime girilmesinin gerekliliğini ve kendisinin mümkün olduğunda girdiğini şu şekilde anlatmaktadır.

Yağlıdereli olmama rağmen, maalesef onların zihniyetini biraz bağnaz buluyorum. Yani, adamların ülkesine gelmişiz, kurulmuşuz, hepimizin şartları da çok iyi. Türkiye’de bu hayat standardımızın yüzde birini bile yakalayamadık. Ama, nedense adamları reddediyoruz, içimize kapalı bir şekilde yaşamayı tercih ediyoruz. Ben bu görüşe kesinlikle karşıyım. O nedenle, ben onların etkinliklerine katılıyorum. Örneğin, Amerikalı bir futbol kulübünde, futbol oynuyorum. Amerikalıların, işadamları dernekleri var, onlara katılıyorum. Onlara sponsor yapıyorum. Tesise, gidip yemek yiyorum. Mesela bizim ısrar diye bir grubumuz var 30 kişiden oluşan, her Perşembe buluşup, onlarla iş konuşuyoruz. Neler yaptıklarımızdan, yapmak istediklerimizden, ortak tanıdıklarımızdan konuşuyoruz. Bunun nesi kötü ya da yanlış anlamıyorum. Ben bunları yaptığım için daha az mı

yaşatacağım anlamında geliyor kendi kültürümü, inançlarımı, geleneklerimi, vs.

Benzer şekilde, Katılımcı 8'de Amerikan halkı ile ilişkisini şu şekilde dile getirmektedir.

Uzun yıllardır burada olduğum için ve çocukken gelmiş olduğum için ister istemez hep bir etkileşim içinde oldum. Ben, Amerikan halkının iyi niyetli olduğunu düşünüyorum. Özellikle, komşuluk ilişkileri gayet iyi diye düşünüyorum. Örneğin önceden arabamız yoktu. Biz spora gitmek istiyorduk, onlar bize arabaları ile götürüyorlardı. Tabi, bunu genelleyemem çünkü bazı komşular bu şekilde iyi davranırken bazıları ufak şeylerden sorun çıkarabiliyorlar. Onların sosyo-kültürel etkinliklerine çok katılmıyorum ama arada arkadaşlarımla buluşuyorum ya da yılbaşı partilerini falan katılıyorum. Ama bu çok nadir genel olarak katılmıyorum.

Katılımcı 19'da bu konu ile düşüncelerini şu şekilde dile getirmektedir.

Tabii düğünleri olduğu zaman davet ettikleri zaman gidiyoruz cenazeleri olduğunda mutlaka gidiyoruz. Bizim memlekette nasıl ölü evine yemek giderse, biz de kendi ürettiğimiz şeylerden hazırlayıp gönderiyoruz ya da çiçek gönderiyoruz ya da dahil oluyoruz yani yakınlık derecesine göre değişiyor. Örneğin, çok yakın sürekli gördüğümüz bir insansa cenazesine muhakkak gidiyoruz, düğününe gidiyoruz ama sadece merhabalaştığımız bir insansa, haberimiz olduysa çelenk gönderiyoruz gibi. Aslında, bu şekilde etkileşim içine girerek bizde kendi kültürümüzü dolaylı olarak onlara aktarmış oluyoruz.

Katılımcı 25, Amerika halkıyla olan ilişkilerini şu şekilde dile getirmektedir.

Amerikalılarla karşılıklı ilişki içine girmek çok mümkün olmuyor maalesef. Çünkü çok farklı kültürlere sahibiz. Biz, birliği,

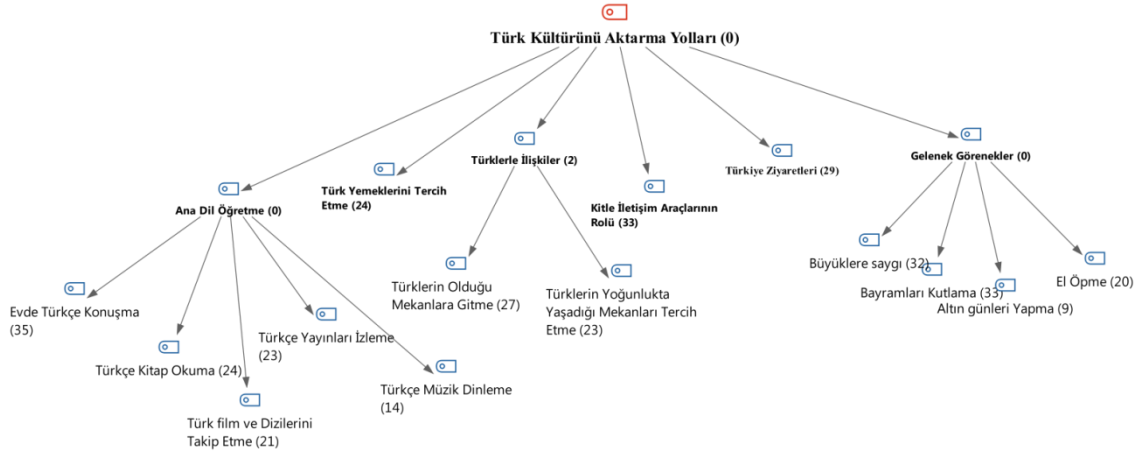
beraberliği seviyoruz, onlar yalnız yaşamaktan hoşlanıyorlar. Yani, yanlış yaşamak derken, tek başına anlamında değil ama aile içinde. Öyle çok fazla, hala teyze amca dayı hemşerilik ilişkileri yok. Biz de tam tersi hatır gönül, akrabalık ilişkileri önemlidir. O nedenle, öyle çok bir etkileşim beklemek hata olur bence. Mesela, bizim algıladığımız komşuluk ilişkileri yok. Çünkü, onların öyle bir kültürleri yok. Ama mutlaka dışarıda görüştüğümüz zaman karşılaştığımız zaman nasılsın iyi misin diye konuşurlar kesinlikle.

Yukarıdaki ifadeler göz önünde bulundurulduğunda, Amerika ve Amerika'daki Yağlıdere Türk toplumu arasındaki ilişkilerde görünen bir sorun olmasa da Yağlıdereli Türklerin büyük bir çoğunluğu, yerli halk ile yakın ilişki içine girecekleri durumda kendi kültürlerini kaybetme endişesiyle çok fazla sosyo-kültürel temasta bulunmamayı tercih ettikleri görülmüştür.

4.2 TÜRK GÖÇMENLERİN KÜLTÜRLERİNİ SÜRDÜRME VE GELECEK KUŞAKLARA AKTARMA DURUMLARI

Amerika'da yaşayan Yağlıdereli Türk göçmenler, çocuklarına Türk kültürlerini yeterince aktaramayacakları, dolayısıyla kendi özlerini kaybederek asimile olabileceklerinden dolayı kaygılanmaktadırlar. Çaba ve istekleri; Türk kültürünü devam ettirmeye ve kendilerinde sonra gelen nesillere aktarmaya çalışmaktır. Bunu gerçekleştirebilmek için, evlerinde çoğunlukla dini ve milli bayramları, ülkelerindeki gibi özenle kutlamakta, Türk gelenek ve göreneklerinde bulunan; akraba, hasta ziyareti, düğünler, cenazeler gibi değerlere önem vermekte ve bunları gelecek nesillere aktarılmasına özen göstermektedirler. Bu bağlamda, göçmenleri kültür ve gelenekler ile birbirlerine bağlayan sosyal ağları, çocukların Türk kültürünün hâkim olduğu bir çevrede, gelenek ve göreneklerini öğrenerek yetişmelerinde işlevsel bir rol oynamaktadır (Yaman, 2012: 91).

Şema 22 : Yağlıdereli Türklerin Kültürlerini Gelecek Nesillere Aktarma Yolları

Çalışma kapsamında kendileriyle görüşme yapılan katılımcıların görüşmeleri değerlendirildiğinde, yukarıdaki şemada da görüldüğü üzere altı farklı şekilde, kültürlerini bir sonraki nesillere aktarmaktadırlar. Bu yollardan ilki: Ana dili öğretmek; ana dilini sonraki nesillere öğretmek amacıyla katılımcıların tamamı evde Türkçe konuştuklarını, 24 katılımcı Türkçe kitap okuduklarını, 21 katılımcı Türk film ve dizilerini takip ettiklerini, 23 katılımcı Türkçe yayın izlediklerini ve 14 katılımcı Türkçe müzik dinlediklerini belirtmiştir. İkinci olarak, 24 Katılımcı Türk yemeklerini tercih ettiğini belirtmiş, 27 katılımcı Türklerin olduğu mekanlarda vakit geçirdiğini, 23 katılımcı Türklerin yoğunlukta yaşadığı mekanları tercih ettiklerini belirtmişlerdir. 33 katılımcı, Türk kültürünü aktarmanın önemli bir yolunun kitle iletişim araçları olduğunu belirtirken, 24 katılımcı Türk yemeklerini tercih ettiklerini bildirmiştir. 29 katılımcı, kendi kültürlerini çocuklarına aktarmanın önemli bir yolu olarak Türkiye'yi ziyaret ettiklerini belirtmiştir. Kültür aktarımlarında önemli bir unsur da geleneklerdir, dolayısıyla katılımcılar geleneklerini çocuklarına öğretmek de kültür aktarımını gerçekleştirmektedir. 32 katılımcı büyüklere saygıyı, 33 katılımcı dini ve milli bayramlarını kutladıklarını, 20 katılımcı çocuklarına el öpme adetlerini öğrettiklerini ve 9 katılımcı da Türkiye'de kadınlar arası yaygın olan altın günleri yaptıklarını bildirmiştir.

Kendileriyle görüşme yapılan katılımcılar kendi kültürlerini devam ettirmek ve sonraki nesillere aktarmak için çaba göstermekte ve farklı yollar kullanmaktadırlar. Dil bilmenin, bir kültüre yaklaşmanın en önemli adımlarından biri olduğu, çalışmanın dil bilme bölümünde detaylı bir şekilde eline alınmıştır. Buna istinaden, New Jersey’de yaşayan Yağlıdere topluluğu arasında belli saygınlığı olan Katılımcı 1, bir milletin kültürünün diğer kuşaklara aktarılmasındaki en önemli rolün, o kültürün dilini bilmesinden geçtiğini belirtmiştir ve çocuklarına ana dili olan Türkçeyi öğretmek için neler yaptıklarını şu şekilde dile getirmiştir.

Bir kültürü yaşatmak, o kültüre ait olan milletin dilini yaşatmakla geçer. Yani, dil bilmeden kültür öğretilmez ve aktarılamaz, sadece anlatılır. Biz, bu yönde çok çaba sarf ettik. Dernek, kurduk. Türkçe öğretilsin diye elimizden geleni yaptık. Kısmen başarılı da olduk aslında. Çocuklar, hafta sonları geldiler derneğe, Türkçe ders aldılar. Ayrıca, birçok çocuk bir arada oldu. Marşlarımızı falan öğrettik. Zaten, Yağlıdereliler akrabalık, dostluk ilişkisine önem verdiği için, özellikle çocuklar belli bir yaşa kadar Türkiye’de büyümüş gibi. Amerikalılarla etkileşime okula başladıklarında giriyorlar ve İngilizce konuşmaya başlıyorlar. Diyeceğim o ki; kültürümüzü korumak istiyorsak, çocuklarımıza dilimizi öğretmeliyiz.

29 yıl önce Amerika’ya göç eden Katılımcı 10’da Türk kültürünün sürdürülmesinde, çocuğun ana dilini bilmesinin önemini ve ana dili çocuklara öğretmek için neler yaptıklarını şu şekilde dile getirmektedir.

Kültürümüzü devam ettirmek için, dilimizi öğretmek şart. Önceliğimiz, çocuklara dilimizi ve kültürümüzü öğretmek. Bunun için, evde sürekli Türkçe kanallı izliyoruz. Çocuklarımıza, Türk dizilerini izletiyoruz. Türkiye’ye gittiğimiz zaman, Türkçe kitaplar alıyoruz. Hemen her yıl, çocukları Türkiye’ye götürmeye çalışıyoruz ki görsünler anaları, babaları nereden gelmiş. Orada, kültürümüzü öğrensinler. Mesela, gittiğimizde 3 ay kalıyoruz, çocuklar bayağı dillerini geliştiriyorlar. Türkiye’den arkadaş

ediniyorlar ve internet aracılığıyla buraya döndükten sonra da Türkçe konuşmaya devam ediyorlar. Biz, ebeveynler olarak bundan mutluluk duyuyoruz açıkçası. Zaten, çocukları dört, beş yaşından önce kreşe göndermiyoruz ki biz ebeveynlerden Türkçeyi iyice öğrensinler. Yani, burada en büyük çabamız, inanın kültürümüzü devam ettirmek.

Amerika'da yaşayan Türklerin ana dil ve kültürlerini muhafaza etme ve gelecek nesillere aktarma çabası, özellik birinci, ikinci kuşağın Türkiye ile bağlarının güçlü bir biçimde devam etmesi ve çocuklarının da Türkiye ile bağlarını geliştirme çabaları Yağlıdere'li göçmenlerin öncelikleri arasında yer almaktadır. Araştırma verilerinden elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde, kültür aktarım sürecinde önemli olan etkenlerden biri de Türklerdeki yemek yeme kültürünün devam ettirilmesi olduğunu Katılımcı 13 şu şekilde ifade etmektedir.

Türk toplumunda, yemek her zaman önemli, kutsal bir şeydir. Bilirsiniz, biz ekmek yere düşünce alıp öpüp anıma koyan bir toplumuz. Ne kadar, değerli kutsal bizim için yemek. Dinimizde de bu böyle, kültürümüzde de. Kahvaltının ayrı, akşam yemeğinin ayrı yeri vardır, bizde. Akşam yemeği saati, aile bir araya toplanır. Aile ilişkileri, pekişir. İşte, bunların hepsi bizim kültürümüzün yansımaları. Biz, burada bunları devam ettirmeye çalışıyoruz. Çocuklar, görsün anlasın istiyoruz. Bizim kültürümüzde, yemek, yemenin sadece fiziksel ihtiyaç olmadığını, aslında birlik beraberlik gibi birçok anlam yüklendiğini bilsin ve ona göre davransın istiyoruz. Ben, bireysel olarak buna çok önem veriyorum ve çocuklarıma da aktardığımı düşünüyorum. Yani, yemek kültürü bile, kendi kültürümüzden çok şey öğretiyor dolaylı olarak çocuklarımıza. Örneğin, baba gelmeden başlanmaz yemeğe. Böylece, babanın evde önemli bir role sahip olduğu öğretiliyor. Yemek sonrası, anneye ellerine sağlık denir. Böylece, çocuk bilir, anne evde yemek yapan kişi, ve hazırlayanın emeğine saygı duymayı öğrenir. Yemek esnasında, herkes birlik içinde olur,

sohbet eder. Böylece, bireysellikten uzaklaşır ve herkes bir şekilde birbirinden haberdar olur... Bu saydıklarımnda hiçbiri, Amerika hakkında yok. Onlar, genellikle ayak üstü yerler, fastfood tarzı. O nedenle, bu kadar yüzeysel ve bireysel olduklarını düşünüyorum.

Kültürel aktarım sürecinde etkili olduğu belirlenen, bir diğer etken de; Yağlıderelilerin, Türkiye ziyaretlerinde bulduklarında, Amerika'ya, anavatanlarındaki kendi bölgelerine ait, yöresel yemeklerini taşımaları ve evlerinde Türk yemeklerini tercih etmeleri olarak belirlenmiştir. Katılımcı 14, bu konuya ilişkin görüşlerini şu şekilde dile getirmektedir

Bir laf vardır ne yesen osun diye. Türkiye'de Yağlıdere de hemşerim ne yiyorsa, bizde, aile olarak, burada onu yiyoruz. Hemen her yaz, Türkiye'ye gidiyoruz ve orada bulunduğum süre içerisinde ben tüm hazırlığımı yapıyorum, buraya getirmek için. Mesela, tarhana yapıyoruz oradaki akrabalarımınla, ısırgan otunu kurutup, çorbalık yapıyoruz. Balımız, yağımız, her şeyimiz Türkiye'den. Yani orada olup benim evimde olmayan bir şey yok. Eskiden, burada bulamazdık her şeyi, zaten şimdi Türk marketlerde de mevcut her şey. New Jersey'de pancar çok fazla şansımıza, hafta da 3-4 kez pancar çorbası yaparım. Mesela, ekmek almam marketten, hatta çoğu akrabam almaz. Bir araya gelir, hepimize ekmek yaparız sırayla. Mesela , bir gün birimize 400, 500 tane yufka ekmek açar, pişiririz. Bir hafta sonra bir diğerimize. Bunlar, önemli. Çocuklarımız da görüyor, öğreniyor. Türkiye'de bazen şaşırıyorlar, bizim çocukların böyle geleneksel şeyleri bildiklerine. Ama, çocuk böyle öğrenecek kültürümüzü.

Çalışma verilerine göre, kültürel aktarımı sağlama da etkili olan bir diğer faktör ise sivil toplum örgütlenmeleridir. Son yıllarda, göçmenler arasındaki aynı etnik kökenden, dil ve dinden olma sebebiyle kurulan sivil dayanışma örüntülerini açıklamak amacıyla, göçmeni bir özne olarak konumlandıran ağ kuramı kullanılmaktadır (Adıgüzel, 2013: 79).

Katılımcıların birçoğu, kendi kültürlerinden uzaklaşmamak ve devamlılığını sağlamak amacıyla, Türklerin buldukları yerlerde yaşamayı tercih ettiklerini, Amerika’da Türk kahvehanelerine, derneklerine gittiklerini, Türkiye ile bağlarını maksimum düzeyde sürdürmeye çalıştıklarını, Amerikan halkının yapmış olduğu aktivitelerine katılmamaya özen gösterdiklerini belirtmişlerdir. Kültürel sürecin devamının sağlanmasında etkili olan bir diğer etken ise, hem kültürden birileri ile evlenmektir. Bu konu, çalışmanın evlilik yoluyla göç bölümünde daha detaylı bir şekilde incelenmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu, evlilik yapılan ya da yapılacak kişinin kendi din, dil, kültür gibi unsurların devamlılığını sağlamak açısından çok önemli bir rol oynadığını belirtmiştir. Bu nedenle, büyük çoğunluğu, evlilik yaparken, evlilik yaptıkları ya da yapacakları kişilerin Türk ve Müslüman olmasının önemli bir etken olduğunu belirtmişlerdir. Bu konu ile ilgili görüşünü Katılımcı 24, şu şekilde dile getirmektedir.

Ben, bekarım. Evlenmemdeki en büyük etken, tam olarak bu kültür çatışması konusu. Yaklaşık, 20 yıldır buradayım. Şunu inkar etmemek gerek, her ne kadar kültürüne, akrabalarına, diline, dinine bağlı yaşasan da, buranın kültüründen, dilinden, insanından etkilenmemen mümkün değil. Şimdi, evlenmek istiyorum, bakıyorum buradaki akrabalar genellikle köyden kız alıyorlar. Anası babası gidip bir kız beğeniyor, 2 3 ay içinde düğün yapıyorlar. Evet, gelen gelin, yolu töreyi, adetleri biliyor, iyi hoşta, bu benim evlilik anlayışıma uygun değil. Evleneceğin kişinin de seninle belli seviyede belli hayat görüşünde olması lazım. Köyden gelecek kızla be anlaşamam, dini, dili farklı biri olsun da istemem. Benim içinde önemli ortak noktanın çok olması. Bakalım, hayırlısı artık.

Benzer şekilde, Katılımcı 8’de bu konuya ilişkin düşüncelerini şu şekilde dile getirmiştir.

Benim evleneceğim kişi, Müslüman ve Türk olmalı kesinlikle. Çünkü biz aile olarak, gelenek göreneklerine bağlı insanlarız. Örneğin, ben hala babamın yanında, uzanıp yatamam, bacak bacak üstüne atamam. Annem ve babam dedemlerin yanında bizleri

kucaklarına alıp sevemezler. Yine dedemler varken, babam ve annem birbirlerine isimleriyle hitap edemezler, onun yerine isim vermeden konuşmaya çalışırlar. Düşünün bu kadar geleneksel bir ailenin içerisinde, böyle bir kültürden uzak bir kız getirdiğinizi. Mutlu olmak imkansız gibi bir şey. Çünkü, bende önem veriyorum bu tür detaylara. Bende, bu kadar katı şekilde olmasa da buna benzer davranışları kendi çocuğumdan beklerim. Dolayısıyla, senin kültüründen, dininden olmayan birisinin bunları anlamasını ve uygulamasını istemek, o kişiye de haksızlık olur. Bu nedenle işte, evleneceğim kişinin dini ve kültürü çok çok önemlidir.

Türk gelenek ve göreneklerini devam ettirmek de kültürel aktarım sürecinde, gelecek nesillere Türk kültürünü aktarma da önemli unsurlardan biridir. Çalışma kapsamında kendileri ile görüşme yapılan katılımcılar, kültürlerini çocuklarına da yaşatmak ve öğretmek amacıyla, bayramları kutlama, hasta ziyaretlerinde bulunma, Türkiye'ye gidene güle güle, gelene hoş geldin deme adetleri kazandırmak için akraba ziyaretleri gerçekleştirme, el öpme adetini kazandırma, büyüklere saygılı olma açısından büyüklerin Türk toplumundaki yerini, önemini anlatma, vs. gibi gelenekleri uygulamaya özen gösterdiklerini belirtmişlerdir. Katılımcı 2, bu konudaki görüşlerini şu şekilde dile getirmiştir.

Burada, Türk kültürünü devam ettirmek çok zor. Çünkü, çok farklı iki kültür içerisinde yaşıyoruz. Biz, zaten almışız Türkiye'de bunun tabanını. Ama bunu, çocuklara geçirmek, belki de bizim burada en çok zorlandığımız şey. Ama bunun için elimizden geleni yapıyoruz. Örneğin, Türk bayramlarını, tam şekliyle kutlamaya çalışıyoruz. O günler, burada okullar, iş yerleri tatil olmuyor elbet. Ama, biz önceden okula dilekçe yazıyoruz, bizim bayramımız var diye. Öğretmenler, çocuklar derslerden geri kalmasın diye, ek bir program yapıyorlar ve sıkıntı olmuyor. Bayram sabahı, camimize bayram namazımızı kutlamaya gidiyoruz. Sonrasında, cami cemaati ile bayramlaşıyoruz. Zaten herkes birbirini tanıyor neredeyse. Çocukları da götürüyoruz tabi, görüp öğrensinler diye.

Sonrasında, yakın akrabaları ziyaret ediyoruz. Çocuklara harçlık falan veriyoruz, el öptürüyoruz...

Katılımcı 33'de Amerika'da bayramları kadınlar açısından şu şekilde anlatmaktadır.

Değerlerimizi anlatmak ve kültürümüzü çocuklarımıza tanıtmak açısından, bayramlar bizim için çok önemli. Türkiye'de olduğu gibi günler öncesinde başlar bayram telaşımız. Günler öncesinden temizlik yaparız. Kadınlar bir araya toplanır bayram için baklava, börek açarız. Kurban Bayramında, yufka ekmek yaparız. Sarma sararız. Çocuklarımıza yeni kıyafetler alırız, bayram sürecinde giymeleri için. Bayram sabahı, bayram namazı için, evin erkekleri ve erkek çocukları camiye gider. Onlar gelinceye kadar biz kahvaltı hazırlarız. Kahvaltı bittikten sonra, akrabaları ziyarete çıkılır. Büyüklerin elleri öpülür. Harçlık alınır. Ama burada, bayram 1 gün sürer desem yanlış olmaz çünkü resmi tatil olmadığı için, eşlerimiz genellikle ilk gün çalışmaz, sonra çalışmaya devam ederler.

Türkiye ile sürdürülen sosyal bağlar kapsamında, Amerika'daki Yağlıdereli Türklerin Türkiye'deki akraba ve arkadaşlarıyla oldukça sık iletişim kurdukları, teknoloji ve kitle iletişim araçlarında yaşanan gelişmelerin Türkiye ile kurulan bağların artmasında önemli rol oynadığı sonucu ortaya çıkmıştır. Sosyo-kültürel ve manevi bağların sürdürülmesinin en temel göstergelerinden biri de, göç edilen ülkeye sosyo-kültürel ve manevi bağların sürdürmek amacıyla sıklıkla giderek, bağları güçlü tutmaya çalışmaktır. Bu bağlamda, Yağlıdereli Türk göçmenler, uygun olan her fırsatta Türkiye'ye gittiklerini belirtmişlerdir. Bazı Katılımcılar, senede 4 -5 kere gittiğini belirtirken, bir çoğu yılda bir ya da 2 yılda bir gittiklerini belirtmişlerdir. Türkiye'ye gittiklerinde, çoğunlukla 1-3 ay arası süreyle Türkiye'de vakit geçirdikleri, dolayısıyla Türkiye ile bağlarını oldukça güçlü bir şekilde sürdürdükleri ve çocuklarının da Türkiye ile bağlarını güçlendirmeye önem gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla, Türkiye'deki akraba ve arkadaşlıkları sıklıkla kurulan iletişim, Türkiye'de bağları koparmamak amacıyla iş kurma, mal mülk edinimi ve Türkiye'ye hemen her yıl

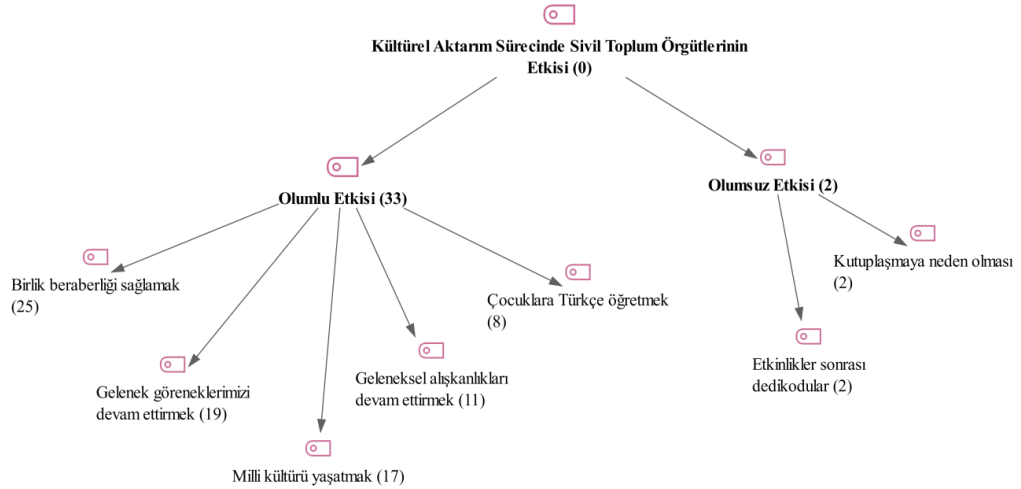
gerçekleşen ziyaretler yolu ile anavatan ile sürdürülen ulus-ötesi bağlar, Türk dili ve kültürünü devam ettirme ve gelecek kuşaklara aktarmada önemli bir rol oynamaktadır.

Katılımcı 1, Türkiye'deki akrabalarıyla iletişiminin, kitle iletişim araçları, internet ve internet uygulamaları sayesinde eskiye göre çok olay olduğunu ve Türkiye'ye manevi değerlerini korumak, hissetmek ve çocuklarına aktarmak için sıklıkla gittiğini şu şekilde dile getirmektedir.

Artık iletişim çok kolay. Türkiye'deki akrabaları eşi dostu, internet üzerinden her an arayabiliyorsun. Herkesin elinde şu anda bir akıllı telefon var. Afrika ülkeleriyle bile rahatlıkla görüşebiliyorsun. Eskiye kıyasla her şey çok kolay ve ulaşılabilir artık. Örneğin, önceden Türkiye'den bizi hep ödemeli arıyorlardı. Şu an ödemesiz arayabiliyorlar. Önceden, biz kabul ediyorduk dakikası 5 ya da 7 liraydı. Telefonla görüşmenin dakikasına, 15 lira verdiğimizizi biliriz. Ses kalitesi de iyi değildi, bağıra bağıra konuşuyorduk. Zaten, konuşmamızın üç dakikası ağlamakla geçiyordu. Şimdi, Facebook' tan, istediğin zaman, istediğin kadar konuşabiliyorsun. Bizim için bunun değerini anlatamam size. Şimdi her şey var yani. İnternet üzerinden. Ben, günlük 3-4 kişi ile konuşmazsam içim rahat etmiyor. Zaten, Türkiye'ye yılda 3-4 kere business class ile gidiyorum. Sınırsız wifi var orada. Akrabalarım ve arkadaşarımla uçakta bile konuşuyorum giderken. Tabii, benim kendime göre, orada işlerim de var. Tamamen gezme amaçlı gitmiyorum. Ama, her yaz çocuklar götürüyorum Türkiye'ye. Kültürümüzü görüp, biliyorlar. Dilleri gelişiyor...

Araştırmadan elde edilen veriler ışığında; Yağlıdereli Türk göçmenlerin Amerika'nın New Jersey eyaletinde kendi kültürel değerlerini korumak ve Amerikan toplumu içerisinde bu değerlerini kaybetmeden, gelecek kuşaklara aktarabilmek adına kapalı (enklav) bir grup şeklinde yaşadıkları belirlenmiştir. Göçmenlerin ağ ilişkileri de kültürel kodlarımızın devam ettirilmesinde oldukça önemli bir faktördür.

Şema 23 : Kültürel Aktarım sürecinde Sivil Toplum Örgütlerinin Etkisi

Katılımcıların çoğunluğunu oluşturan 33 katılımcı, sivil toplum örgütlerinin, kültürel aktarım sürecinde olumlu etkiye sahip olduğunu belirtirken, yalnızca 2 katılımcı sivil toplum örgütlerinin olumsuz etkisinden bahsetmiştir. Katılımcı 2, Yağlıderelilerin sivil toplum örgütü olan Giresun Yağlıdereliler Derneği'nin kültürel aktarım sürecindeki olumlu işlevini şu şekilde dile getirmektedir.

Uzun bir dönem, derneğimizde aktif olarak çalıştım. Son, bir yıldır bazı iş durumlarından dolayı bıraktım, oradaki görevlerimi. Derneğimizin amacı; milli kültürümüzü yaşatmak ve burada bulunan Yağlıderelileri bir araya getirerek, birlik beraberliğimizi sağlamak ve devam ettirmektir. Kültürümüzü, çocuklarımıza aktarmak için, dernekte birçok aktivite gerçekleştiriyoruz. Örneğin, yılda bir kere, 'otçu göçü' adında bir piknik düzenliyoruz. Giresun'a ait olan bir şey gelenek. Eskiden, yaylaya giderken davul zurnalı yiyip içmeli gidilmiş, festival gibi. Bunun adı değişti, 'Otçu Göçü' pikniği oldu. Şunu da belirteyim, artık bunu Türkiye'de yapan da yok. Zaten, bizim burada devam ettirmeye çalıştığımız birçok geleneğimiz, Türkiye'de yapılmıyor.

Benzer şekilde, Katılımcı 17'de genç yaşta, Amerika'ya göç etmesine rağmen, Yağlıdereliler derneği sayesinde Türk kültürünü daha iyi tanıdığını belirtmiş ve dernek

sayesinde, Türk kültürüne ait gelenek göreneklerin devam ettirilip, Amerika’da doğmuş Türk çocuklara aktarımında önemli bir yere sahip olduğunu şu sözleriyle dile getirmiştir:

Burada, herkes yoğun bir şekilde çalışıyor. Dolayısıyla, birbirimizle sıkı ilişkilerimiz de olsa, sık sık görüşebilmemiz imkansız gibi bir şey. Fakat, derneğimizin birleştirici bir etkisi var. Kültürümüze ait, çoğu gelenek ve göreneği, dernek aracılığıyla burada yaşatmaya çalışıyoruz. Örneğin, bayramlarda etkinlikler düzenlenir. Ramazan ayında, iftar yemeği organizasyonu düzenlenir. Geleneksel, her yıl yapılan pikniklerimiz olur.

Katılımcıların bir çoğu, kültürel aktarım sürecinde sivil toplum örgütlerinin olumlu işlevi olduğunu dile getirmesine karşın, Katılımcı 11, bu tür yapılanmalarının ayrıştırma ve kutuplaştırmalara neden olduğunu şu sözleriyle dile getirmektedir.

Yıllar önce, adını hatırlayamadığım, Atatürkçü düşünce üzerine bir dernek kurulmuştu. Atatürk'ün Derneği diye bende müdahil olmak istedim. Birkaç toplantılarına da gittim ama benim algımla örtüşmedi ben de bıraktım. Çünkü, bence biz de birlik olma duygusu yok çok fazla. Hemen, orada bir kutuplaşma başlatıyoruz. Aynı, ilçeden olmamıza rağmen, köy ayrıştırmasına gidiyoruz. Zaten, biz yabancı ülkede yaşıyoruz ayakta kalma mücadelesi veriyoruz. Eğer, biz kendi içimizde de ayrışırsak ki ayrışıyoruz, bize çok bir getirisi olduğunu düşünmüyorum. Yani, birlikte hareket etmiyorsak, çok daha faydalı olacağını düşünüyorum. Kutuplaşmalar oluyor ve bunlar arasında da rekabet oluyor ve biz daha çok şey yapabiliriz algısı oluşuyor. O zaman sen kendini dışlanmış hissediyorsun. En azından, net bir şekilde şunu diyebilirim ki bu duruş, görüş bana uymuyor.

Sivil toplum örgütlenme şekli olan derneklerin kültürel aktarım sürecine olumsuz etkisini Katılımcı 5'te şu şekilde aktarmaktadır.

Burada çok uzun bir geçmişim yok. Ama şunu söyleyebilirim ki ne zaman bu dernek aktivitesine gitsem, bırakın kültürümüzü devam ettirmeyi sağlama da motive edici olsun, bir süre, hiçbir Yağlıdere'li görmek dahi istemiyorum. Orada bulunduğu an, herkes güler yüzlü mutlu. Ama, ertesi gün dedikodular yayılmaya başlıyor. Zaten, eskisi gibi gitmeyi tercih etmiyorum artık ve üzülerek belirtiyim ki derneğin düzenlediği birçok etkinliğe de katılmıyorum.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

II Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa'da oluşan işçi açığını gidermek amacıyla 1960'lı yıllarda, Türkiye'den Avrupa'ya işçi göçü olarak yoğun bir şekilde başlayan Türkiye'den yurt dışına göçler, yıllar içerisinde de çeşidi, amacı ve mekanı değişerek günümüzde hala devam etmektedir. 1960'lı yıllarda, Türkiye'den Avrupa'ya yaşanan göç yoğunluğu, Avrupa ülkeleriyle sınırlı kalmamış ve Amerika gibi okyanus ötesi ülkelere kadar devam etmiştir. Dünyanın en çok göç alan ülkelerinden birisi olan Amerika'ya Türklerin göçü, Osmanlı dönemine dayansa ve tarihte üç dalga şeklinde ele alınsa da 1965 yılında Amerika'da yapılan 'Kota Yası' değişikliğiyle artış göstermiştir. Araştırma da öncelikle, Yağlıdere'den Amerika'ya göçmen ağları kanalıyla göç eden ve özel bir göç türü örneği sergileyen Yağlıdereli Türk göçmenlerin göçe karar verme süreçleri, göç süreçleri ve göç sonrası süreçleri incelenmiş ve bir durum analizi yapılmıştır. Çalışma, göç üzerine olmasından dolayı, öncelikle göç olgusu tanımlanmış ve genel göç kuramlarından bahsedildikten sonra, çalışmada fayda sağlanan göç kuramları, çalışma konu ile ilişkilendirilerek açıklanmıştır.

Araştırma konusu oluşturan Yağlıdere'den New Jersey'e göç eden Türk göçmenlerin göç hareketleri uluslararası göç bağlamında ele alınmasın dolayı, öncelikle Türkiye'den yurt dışına göç bağlamında Türklerin Avrupa ve Amerika'ya gerçekleşen göç tarihleri ve süreçleri ele alınmış, daha sonra uluslararası göç ve uluslararası göç kuramları çalışmanın konusu dahilinde elde edilen verilerle ilişkilendirilerek açıklanmıştır.

Amerika'ya gerçekleştirilen göçler, temelinde ekonomik sebeplere dayansa da, Avrupa'ya yapılan göçler gibi ülkeler arası anlaşmalar şeklinde gerçekleşmemiştir. Çalışmanın konusunu, Türkiye'nin Giresun şehrinin Yağlıdere ilçesinden, Amerika'nın New Jersey eyaletinde bulunan Paterson ve Burlington şehirlerine, Yağlıdereli Türklerin göçmen ağ ilişkileri aracılığıyla gerçekleştirdikleri göçler oluşturmaktadır. Çalışmada, Yağlıdereli Türk göçmenlerin Amerika'ya gerçekleşen göçlerinin sosyolojik bir bakış açısıyla derinlemesine anlaşılması amaçlanmıştır. Göçmen ağları kanalıyla gerçekleşen Türklerin göçe karar verme, göç ve göç sonrası süreçlerinin analizinde, nitel araştırma yöntemleri kullanılarak, konuyla ilgili zengin bulgulara ulaşılmıştır. Elde edilen verilerle, ağlar kanalıyla Türkiye'den Amerika'ya gerçekleşen göçün

gelişimi bütün olarak ele alınarak değerlendirilmiştir. Neticede, bu araştırma kapsamında; Yağlıdereli Türk göçmenlerin göç hareketlerinde, göç ettikleri topraklarda kurdukları hayatta ki ağ ilişkilerinin etkisi ve önemine dair sonuçlara ulaşılmıştır. Öncelikle, Yağlıdere ilçesinin göç verme sebepleri araştırılmış ve Amerika'ya gerçekleştirilen göçün temelinde ekonomik faktörlerin yer aldığı ortaya çıkmıştır. Tarım bölgesi olan ve ekonomisinin büyük oranda fındık yetiştirmeye dayanan Yağlıdere ilçesinde iklim ve konumundan dolayı yeterli istihdam alanı oluşmamıştır. Tarımın istenilen düzeyde yapılamaması ve sanayileşmenin gelişmemesinden dolayı, yaşayan halk farklı ekonomik fırsatlar elde edebilmek için göç etmek zorunda kalmıştır. Halkın bir kısmı, Türkiye'de daha gelişmiş şehirlere göç ederken, bir kısmı Amerika ve çeşitli Avrupa ülkelerini tercih etmiştir. Yağlıdere halkının büyük kısmı Amerika'ya özellikle de Amerika'nın New Jersey eyaletine göç etmiştir. Amerika'yı tercih etmelerindeki en önemli etken ise ağ ilişkileri olarak belirlenmiştir. Alan çalışması kapsamında görüşme yapılan 35 kişiden 18 tanesi göç nedeni olarak ekonomik sebeplerin yanı sıra ağ etkilerinin etkili olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, önceden göç etmiş akrabalarının Türkiye ziyaretlerinde yaşam kalitelerini görmeleri, göç eden göçmenlerin Türkiye'de yatırım yapmaları, Amerika'da hayatın çok iyi olduğunu düşüncesine neden olmuştur. Dolayısıyla, Yağlıdere'de yaşayan bireylerin oradaki yaşama kavuşma isteği de Amerika'yı tercih etmelerinde belirleyici rol oynamıştır. Bu durum, ilçeden yapılan göçlerin sürekliliğini sağlamıştır.

Avrupa'da yaşanan işçi göçleri gibi belli politika çerçevesinde gerçekleşmeyen Yağlıderelilerin Amerika'ya göçünün başlama hikayesi; Lefter adında Rum kökenli bir gencin, savaş yıllarında ailesi olmaması sebebiyle kendisini büyüten yaşlı bir kadına minnet borcu olarak Yağlıdere'de yaşayan birkaç kişiyi gezme amaçlı Amerika'ya götürmesi olarak bilinmektedir. Çeşitli medya kanallarında edinilen bu bilginin, Lefteri büyüten kişinin amcası olduğunu belirten kişinin anlatmasıyla, kısmen doru olduğu belirlenmiştir.

Çalışma kapsamında incelenen konulardan biri de Yağlıdereli Türklerin Amerika'ya giriş şekli olmuştur. Çalışma kapsamında, kendileriyle görüşme yapılan 35 katılımcının Amerika'ya 2 şekilde giriş yaptıkları tespit edilmiştir. Bunlar birisi ülkeye yasal yolla giriş yapanlar; ülkeye vize alarak, evlilik yaparak ya da yeşil kart yoluyla giriş

yapmışlardır. Diğer giriş şekli ise, yasal olmayan yoldan ülkeye girişlerdir. Yasal olmayan yollarla ülkeye girenler de ülkeye; gemi aracılığı, sınırdan kaçak yolla ya da vize ihlali yaparak ülke de yasa dışı bir şekilde kalmıştır.

Araştırmanın en önemli sonuçlardan biri, New Jersey eyaletinde ev sahibi toplumdaki ayrılmış, topluluk düzeyinde oluşan Yağlıdereli sosyal sermaye oluşumudur. New Jersey'e göç eden Yağlıdereli Türklerin oluşturduğu sosyal sermayenin inşasında, göç süreci ve sonrasında aile, akrabalık ve arkadaşlık ilişkilerinin Yağlıderelilerin yaşamlarında çok etkili olduğu sonucuna varılmış ve sosyal ağların temel unsur olduğu anlaşılmıştır. Portes ve Londolt (2000)'un, sosyal sermayenin bireylerin fayda sağlayacakları kaynaklar olarak tanımlamasından yola çıkarak, Yağlıdereli göçmenlerin Amerika'da oluşturmuş oldukları sosyal sermaye, göçe karar verme, göç sırası ve sonra süreçlerinde onlara birçok faydalı kaynağa erişimlerine katkı sağladığı ortaya çıkmıştır. Yağlıderelilerin New Jersey'de inşa ettikleri toplumsal ağlarla erişebilecekleri kaynaklar; barınma, iş bulma, güvenli bir ortam, psikolojik destek ve her türlü maddi manevi destek sağlama olarak belirlenmiştir. İnşa etmiş oldukları sosyal sermaye ile birlikte gelişen güçlü sosyal ağlarından dolayı, göçe karar verme süreci, göç süreci ve sonrasında sosyal ağları aracılığıyla bilgiye daha kolay ulaşabilmekte, ekonomik, ve psikolojik olarak da birbirlerini destekledikleri tespit edilmiştir.

Temelinde ekonomik sebeplere dayanan ve sosyal ağları aracılığıyla New Jersey eyaletine göç eden Yağlıdereliler, burada kendi göç ağlarını inşa etmişler ve bu ağlar vasıtasıyla Burlington ve Paterson şehirlerinde kendi yaşam alanlarını kurmuşlardır. Zaman içerisinde, artarak devam eden göçmen ağları özellikle Paterson şehrinin mekânsal yoğunluk kazanmasına neden olmuştur. Dolayısıyla, Paterson şehrinde, Türkiye'de bulunan ve kültürel değerleri yansıtan birçok işletme açılmıştır. Bu durum, göç edecek bireyler için güvenli bir ortam algısı yaratarak, göç ettiklerinde, yerleşim yeri olarak Paterson veya yakınlarını tercih etmelerine neden olmuştur. Dolayısıyla, bu mekânsal yoğunlaşma ile akrabalık bağları, aile, arkadaşlar, komşular, iş arkadaşları arası güven ve karşılıklılığın yakın ve kişisel şekillerini temsil eden gayri resmi bağ olan topluluk düzeyinde bir sosyal sermaye oluşturduğu tespit edilmiştir. Bu bağ; gayri resmi bağların sayısı, tanışılan komşu sayısı, işte etkileşim kurulan insan sayısı gibi ilişkilerin büyüklüğü ve yaygınlığı ile ölçülmektedir (Tüylüoğlu,

2006, s.19). New Jersey’de oluşturulan topluluk düzeyindeki sosyal sermayenin, Türk göçmenlere için pozitif şartlar sunduğu tespit edilmiştir.

Göç sürecinde de New Jersey’e yerleşen Türk göçmenlerin oluşturdukları sosyal sermayenin merkezinde, aile ve akrabalık ilişkilerinin yer aldığı tespit edilmiştir. Akrabalık bağlarının korunması ve birlikte hareket edilmesi, Yağlıdereliler arasında önemli bir durum olmuştur. Dolayısıyla, Yağlıderelilerin ilişki kurdukları ağların büyük bir kısmını aile, akraba ve arkadaşlık ilişkileri oluşturmaktadır ve günlük sosyal hayatlarında bu sosyal ilişkilerini yeniden üretecek ve güçlendirecek şekilde aile ve akraba ziyaretleri gerçekleştirmekte veya belli zaman aralıklarıyla kültürel değerlerinin de sürdürülmesine katkı sağlayacak altın günü, kuran okuma günü gibi aktiviteler gerçekleştirmektedirler. Kültürel değerlerini korumak, dini inanç ve ritüellerini devam ettirebilmek, ev sahibi toplumla dil farkı ve özellikle erkekler için yoğun çalışma hayatından dolayı yaşanan yerin dışına çok çıkılamaması kapalı sosyal ağların oluşmasına neden olmuştur. Bu kapalı sosyal ağlar, paylaşılan değerlerin etkililiğini artırırken, ev sahibi toplumla olan temaslarını en aza indirgediği tespiti yapılmıştır. Yağlıdereli sosyal sermayesinin inşasının dayanışma ağları üzerinden kurulmasının, onlara sağladığı birçok avantaj tespit edilmiştir. Bu avantajlardan bir tanesi, elde edile veriler değerlendirildiğinde; özellikle iş bulma veya iş yeri kurma konusunda birbirlerine destek olarak ve bilgi kanallarına ulaşım kolaylığı sağlayarak ortalamanın üzerinde bir sosyo-ekonomik duruma sahip olmalarını sağlamasıdır.

Yurt dışına göç eden göçmenler için önemli bir unsurda dil faktörüdür. Bu çalışma kapsamında, Chiswick ve Miller (1995)’in önerdiği şekilde dil faktörü, sosyal sermaye çerçevesinde ele alınmıştır. Amerika’daki göçmenlerin, hakim dili öğrenmede ve ana dillerini bir sonraki kuşaklara aktarmada sosyal ağların rolü araştırılmıştır ve sosyal ağların, dil bilme ve öğrenme düzeyine etkilerinin avantaj ve dezavantajları tartışılmıştır. Öncelikle, alan incelenmesi yapılarak, dili öğrenimini etkileyen faktörler; ekonomik durum, eğitim durumu, yaş ve dile maruz kalma olarak belirlenmiştir. İngilizceyi öğrenmede sosyal ağların rolü incelendiğinde kendileriyle görüşme yapılan 34 katılımcı, İngilizceyi öğrenmede sosyal ağların olumsuz etkiye sahip olduğunu belirtmiştir. Yalnızca 1 katılımcı, İngilizceyi öğrenmede sosyal ağların olumlu etkisi olduğunu belirtmiştir. Dil bilme düzeyi kapsamında, kendileriyle görüşülen

katılımcıların tamamı, ana dilleri olan Türkçe'nin bir sonraki kuşağa aktarılmasında, sosyal ağların olumlu bir etkiye sahip olduğunu belirtmiştir. Katılımcılar, dillerini gelecek kuşaklara aktarıp, bir sonraki nesillerin ana dil bilme düzeylerini artırmak için büyük çaba harcadıklarını ve çeşitli faaliyetler düzenleyerek çocuklarını Türkçeye maruz kalmalarını sağladıklarını belirtmişlerdir.

Çalışma kapsamında incelenen bir diğer konu ise, Amerika'da yaşayan Yağlıderelilerin sosyal, kültürel ve ekonomik yaşamdaki durumlarıdır. Bu bağlamda, Amerika'daki Yağlıderelilerin iş dağılımlarını restoran, boya, ve kamyon işletmeciliği gibi alanlar oluşturmaktadır. Kadınların, çoğunlukla çalışmadığı tespit edilmiştir. Görüşme yapılan katılımcıların yaptıkları işlere göre dağılımları şu şekildedir: 8 ev hanımı, 7 boya şirketi işleteni, 2 restoran sahibi, 2 uber çalışanı, 1 simit dükkanı sahibi, 1 kamyon şirketi sahibi, 1 restoran müdürü, 1 bankacı, 1 mağaza çalışanı, 1 şirket müdürü, 1 güzellik salonu sahibi, 1 pizza dükkanı sahibi, 1 fırın sahibi ve 1 otelde çalışanı. Türklerin Amerika'daki çalışma şartları hakkındaki düşünceleri incelenmiştir. 35 katılımcıyla yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucunda elde edilen veriler değerlendirildiğinde, katılımcıların büyük çoğunluğunu oluşturan 34 katılımcı Amerika'daki çalışma şartlarından memnun olduğu, yalnızca bir katılımcı yaptığı işin zor çalışma koşullarından dolayı memnuniyetsizliğini dile getirmiştir. Amerika'da yaşayan Yağlıdereli Türkler, çalışma koşullarının iyi olmasını belirtmesine rağmen, çalışma saatleri saatlik sisteme dayanmasından dolayı, çalışma saatlerinin akraba ve arkadaşlarında farklı zamanlarda olduğunu belirtmiştir. Bu durum sonucunda bireylerin sosyal etkinliklere yeterince vakit ayıramadıkları, bu durumun ise akrabalık, komşuluk veya arkadaşlık ilişkilerini olumsuz yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların ekonomik durumları da çalışma kapsamında araştırılan konulardan biridir. Yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen yıllık gelirlerine dair veriler değerlendirildiğinde, Amerika'da yaşayan Yağlıdereli Türklerin ekonomik durumlarının iyi düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. Kendileriyle görüşme yapılan katılımcıların büyük çoğunluğu, yaşadıkları evlerinin kendilerine ait olduğunu belirtmişlerdir. Yaptıkları mesleklere bakıldığında 35 katılımcının 15 tanesi kendi iş yerini işlettiğini tespit edilmiştir. Katılımcılarından 2'si yine sahipleri kendileri olan

lüks araçlarıyla uber yaparak yaşamlarına devam ettiklerini belirtmişlerdir. Amerika'daki Yağlıdereliler, ekonomik olarak iyi durumda olmalarına rağmen, kendileriyle yapılmış olan görüşmelerden yaşadıkları hayatların, ekonomik gelirleri ile paralellik göstermediği yorumunu yapmak mümkün olmaktadır. Çalışma dahilinde, kendileriyle görüşme yapılan birkaç katılımcı dışında diğer katılımcıların mütevazı, tasarrufa yönelik bir hayat sürdürdükleri belirlenmiştir. Katılımcıların hemen hepsinin mülkiyet hakkı kendilerine ait olan evlerde yaşadıkları tespit edilmiştir. Katılımcılar, ev satın almayı bir tür yatırım olarak değerlendirmekte, kira ödemeyi israf olarak görmektedirler. Katılımcılar, Amerika'daki yatırımları dışında, Türkiye'ye de yatırım yaptıklarını bildirmişlerdir. Türkiye'ye yatırım yapmaları, ülkeleriyle aralarında bir çeşit bağ kurmak ve bağlarının sürekliliğini sağlamak olarak değerlendirilmiştir. Bunun yanı sıra, Türk göçmenlerin ekonomik durumları kapsamında, ekonomi durumları üzerinde sosyal ağların rolü incelenmiş ve katılımcıların, göç ettikleri yerlerde iş kurabilme, güven ve cesaretlerini sağlamada sosyal ağlarının etkili bir unsur olduğu sonucuna varılmıştır. Bazı katılımcılar, Amerika'daki ekonomik durumlarının iyi olmasının, Türkiye açısından da avantajlı olduğunu belirtmiştir. Bunun nedenini de Amerika'da para kazanmalarına rağmen yatırımlarını Türkiye'ye yapmaları olarak açıklamışlardır.

Çalışma kapsamında incelenen bir diğer konu ise Amerika'ya göç eden Yağlıdereli Türklerin aile yapıları ve evlilik durumlarıdır. Amerika 1965 yılında göç politikasında büyük bir değişiklik yaparak aile birleşiminde olumlu yönde bir şeyler yapılması için karar alınmıştır. Ailelerin yeniden birleşmesi gerekliliğine vurgu yapılmıştır. Abrams (2006) , ailesiyle birlikte yaşayan göçmenlerin daha düzenli bir hayat sürdürdüklerini, uyum süreçleri ve suçla karşılaşma risklerinin daha az olduğunu, ekonomik verimliliği artırdığını ve ülkelere para göndermelerine engel olduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla, 1965'de yapılan değişiklikler, aile istikrarı ve aile bağlarını önemini anlamada ve tanımada etkili olmuştur. Yağlıdere'den Amerika'ya ilk göç edenler erkekler olmuştur ve eşleri olmadan tek başlarına göç etmişlerdir. Vatandaşlık almak için Amerikalı biri ile evlilik yapmışlar ve belli bir süre bu evliliklere devam etmek zorunda kalmışlardır. Dolayısıyla, elde edilen veriler değerlendirildiğinde, göçlerinin ilk yıllarında düzenli bir aile yapısı olmadığı sonucuna varılmıştır. İlk yıllarda bölünmüş aile (fragmented family) yapısının mevcut olduğunu söylemek mümkün olmaktadır. Günümüzde, elde edilen veriler dahilinde Amerika'da yaşayan Yağlıdereli göçmen ailelerin çekirdek aile

ve geniş aile olarak yaşadıkları tespit edilmiştir. Çekirdek aile olarak yaşayan bireylerde, anne babaları veya akrabalarına yakın yerlerde ikametgâh etmeyi tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Geniş aileler; aynı evde, anne, baba, çocuklar, dedeler ve nineler, amca, hala gibi bireylerle birlikte yaşadıklarını belirtmişlerdir. Geniş aile modelini sürdürmelerinin Türk aile yapısını, Amerika'da da devam ettirmek niyetinde oldukları şeklinde açıklamak mümkün olabilmektedir. Alan çalışması kapsamında yapılan görüşmelerden hareketle; Amerika'daki Türklerin aile ve akrabalık bağlarına oldukça önem verdikleri ve güçlü bağlara sahip oldukları, hem Amerika'da yaşayan aile ve akraba çevresiyle hem de Türkiye'deki aile ve akraba çevresiyle önemli ölçüde iletişim ve dayanışma hâlinde oldukları söylenebilir.

Çalışma kapsamında, kendileri ile görüşme yapılan Yağlıdere topluluğu, ataerkil toplum düzenine sahiptir. Dolayısıyla, aile içi ilişkiler ataerkil düzene göre şekillenmiştir. Geleneksel kültüre sahip bir toplum yapısından gelen Yağlıdereli Türk topluluğu için aile bu kadar önemli olmasından dolayı, gerçekleştirmiş oldukları göç hareketlerinde de önemli bir etkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Yapılmış olan bu çalışmada kendileriyle görüşme yapılan bireylerin 33 tanesi, göç hareketlerinde ailelerinin olumlu etkisinden bahsederken, ilk göç edenlerden 2 katılımcı, olumsuz etkilerini dile getirmiştir.

Çalışma kapsamında incelenen bir diğer bir konu ise evlilik yoluyla Amerika'ya gerçekleştirilen göçlerdir. Evlilik yoluyla Amerika'ya yapılan göçler, zincirleme göçün devam etmesinde önemli bir rol oynamıştır. Çalışma kapsamında elde edilen veriler değerlendirildiğinde, Yağlıdereliler tarafından Amerika'ya yapılan evlilik göçlerinin nedeni aile ve akrabalarının daha iyi şartlarda bir hayat sürmesini sağlamak, göç öncesi kültürel inanç ve sosyal pratiklerini aktarmak, Türk kültürünün değer, gelenek ve göreneklerini muhafaza etmek ve gelecek nesillere devamını sağlamak olarak belirtilmiştir. Çalışma kapsamında elde edilen veriler Yağlıderelilerin eş tercihleri değerlendirildiğinde, kendileriyle görüşme yapılan 28 katılımcı Amerikalılarla ya da herhangi farklı etnik grupla evliliklere sıcak bakmadıklarını, Türklerle, özellikle de Yağlıderelilerle evlilikler yapılmasına önem verdiklerini belirtirken, 7 katılımcı Amerikan toplumun uyum sağlamak ve toplumun bir parçası olmak açısından yabancılarla evliliğin gerekliliğini belirtmiştir. Amerika'da yaşayan Yağlıderelilerin

Türkiye'den evliliği tercih etmelerindeki sebebi; Türk kültürünün ve dilinin bir sonraki kuşaklara aktarılması ve ana vatanlarıyla bağlarını devam ettirme arzusu olarak belirlenmiştir. Evlenilecek kişilerin Türk olmasına önem verilmesi, ev sahibi toplumda kendi kültürünü muhafaza etmek ve topluma uyum sağlama sürecinin asimilasyona dönüşmemesi olarak değerlendirilmiştir.

Evlenilecek bireylerin seçimi kapsamında, çalışmada bireyin Türk olması yanı sıra Müslüman olup olmamasının önemi de araştırılmıştır. Neticede, Çalışma kapsamında kendileriyle görüşme yapılan 31 katılımcı, kendi inanç ve ibadetlerin gerçekleştirilerek çocuklarına aktarabilmek için Müslümanlığın evlilik tercihlerinde önemli olduğunu belirtirken, 4 katılımcı önemli olmadığını belirtmiştir. Katılımcı 1, bu konuda daha ılımlı bir yaklaşım sergilemekte ve çocukları istedikleri takdirde Müslüman olmayan bir gelini kabul edebileceğini belirtmiştir. Dolayısıyla, Amerika'da yaşayan Yağlıdereli Türkler için evlenilecek bireyin Türk olmasının yanı sıra Müslüman olmasının da önemli olduğu sonucuna varılmıştır.

Yağlıdereli göçmenlerin Amerika'da inşa ettikleri kendi sosyal sermayeleri içerisinde aralarındaki ağ ilişkileri incelendiğinde, çoğunlukla aynı mahalle, sokaklarda ya da birbirlerine yakın bölgelerde yaşamayı tercih ettikleri görülmüştür. Bu durum da kendi aralarındaki ilişkilerini, akrabalık ve hemşehrlik bağlarını büyük ölçüde sürdürmelerine fırsat vermektedir. Katılımcılar, özel ve önemli günlerinde, arkadaşlık, akrabalık ilişkilerinin de devam etmesini istemelerinden dolayı çoğunlukla bir arada olduklarını belirtmişlerdir. Aileler arası görüşmelerinin yanı sıra, erkekler boş zamanlarını genellikle Türk kahvehaneleri, Diyanet veya cemaatlere ait olan Türk camilerinde veya Giresun Yağlıdereliler Derneğinde zaman geçirdiklerini belirtmişlerdir. Kadınlar ise, muhafazakar bir topluluk anlayışı hakim olmasından dolayı, camilerde ya da çoğunlukla evlerinde buluşarak vakit geçirip, birlik ve bütünlüğün devam ettirmeye çalışmaktadır. Göçmenleri ortak paydalarda buluşturarak bağlar aracılığıyla birbirine bağlayan göçmen ağları, çocukların Türk kültürünün hakim olduğu bir sosyal sermayede, Türk gelenek ve göreneklere öğrenerek yetişmeleri açısından işlevsel bir rol oynamaktadır.

Amerikan halkı ile sosyo-kültürel ilişkiler bağlamında elde edilen veriler değerlendirildiğinde; katılımcıların tamamı Amerikan halkına karşı olumlu düşüncelere sahip olduklarını sonucuna varılmıştır. Katılımcılar ile yapılan görüşmeler sonucu elde

edilen veriler dahilinde, Amerikan Halkı'nın Yağlıdereli Türklere karşı herhangi olumsuz algısı ile karşılaşmalarını belirtmelerine rağmen, Yağlıderelilerin kendi geleneksel yapılarını korumak için kendi içlerine kapanık, sıkı ağlarla birbirlerine bağlı bir topluluk özelliği taşıdığı sonucu ortaya çıkmıştır. Aralarındaki güçlü ağlar sebebiyle, ev sahibi toplumla minimum düzeyde sosyo-kültürel etkileşim içerisine girmişlerdir.

Amerika halkıya etkileşim durumları bağlamında araştırmadan elde edilen verilere göre bazı katılımcıların kendi kültürel değerlerini ve dinlerini öğrenme amacıyla çocuklarını Amerikan okullarına göndermedikleri, bunun yerine bazı **Müslüman tarikatların** açmış olduğu okullara gönderme zorunda kaldıkları sonucuna varılmıştır. Bazı katılımcılar, bu tür okullara göndermeyi de çok tercih etmediklerini belirtmişlerdir. Bu durumla ilişkili olarak, yaşanan sorunlar bağlamında elde edilen verilere göre, Amerika'da yaşayan Yağlıdereliler çocuklarını kendi din, dil ve kültürü öğrenmesi için, belli tarikat okullarına göndermeyi doğru bulmadıklarını fakat mecbur kaldıklarını belirtmişlerdir. Bu konuyla ilgili katılımcılar, Türkiye Devletinin, devlet bünyesinde kendi ülkelerine bağlı kurumlar açmasını talep ettiklerini, bu durumda belli tarikatları güçlendirmek durumunda kalmayacaklarını belirtmişlerdir.

Araştırma verileri değerlendirildiğinde, katılımcıların büyük çoğunluğu, Amerika'da yaşayan Yağlıderelilerin, Amerikan toplumu tarafından organize edilen sosyo-kültürel aktivitelerine katılmayı tercih etmedikleri sonucuna varılmıştır. Katılmama nedenleri ise kendi kültürel değerlerini benimsek, çocuklarına da aktarıp öğretme isteği olduğu tespit edilmiştir. İki kültürün çok farklı olması ve Türklerin Amerika halkıyla ortak payda da buluşmaması da Amerikan halkıyla etkileşime girmek istememe nedenleri arasında olduğu belirlenmiştir.

Çalışma dahilinde incelenen bir diğer konu da Yağlıdereli Türk göçmenlerin kendi kültürlerini sürdürerek ve gelecek kuşaklara aktarma durumlarıdır. Katılımcıların neredeyse tamamına yakını, Türk dili ve kültürünü korumanın kendileri için çok önemli olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcılarla yapılan görüşmeler sonucunda; Amerika'da yaşayan Yağlıdereli Türk göçmenler, çocuklarına Türk kültürlerini yeterince aktaramayacakları, dolayısıyla kendi özlerini kaybederek asimile olabileceklerinden dolayı kaygı duydukları sonucuna varılmıştır. Bu nedenle, kültürel değerlerini koruma

ve aktarmak için çeşitli yollar denedikleri tespit edilmiştir. Yapılan görüşmeler neticesinde, kültürün sürdürülmesi ve aktarılması için izlenen yollar şu şekilde belirlenmiştir: Ana dili öğretme, kitle iletişim ağlarının rolü, Türk yemeklerini tercih etme, Türkiye ziyaretleri, Türklerle ilişkiler, gelenek ve görenekler. Kültür öğrenme ve aktarma dil bilmenin önemli bir unsur olduğu belirlenmiştir. Bir sonraki kuşaklara kültürlerini aktarabilmek amacıyla, katılımcılar öncelikle ana dili çocuklarına öğretmeyi amaçladıkları tespit edilmiştir. Bu doğrultuda, katılımcıların tamamı, çocuklarıyla evde Türkçe konuştuklarını belirtmişlerdir. Bu amaçla; 26 katılımcının Türkçe kitap okuduğu, 21 katılımcının Türk film ve dizilerini takip ettiği, 23 katılımcının Türkçe yayınları izlediği ve 14 katılımcının Türkçe müzik dinlediği belirlenmiştir. Bunun yanı sıra, görüşme yapılan katılımcılar, kültürlerini çocuklarına da yaşatmak ve öğretmek amacıyla, bayramları kutlama, hasta ziyaretlerinde bulunma, Türkiye'ye gidene güle güle, gelene hoş geldin deme adetleri kazandırmak için akraba ziyaretleri gerçekleştirme, el öpme adetini kazandırma, büyüklere saygılı olma açısından büyüklerin Türk toplumundaki yerini, önemini anlatma, vs. gibi gelenekleri uygulamaya özen gösterdiklerini belirtmişlerdir.

Kitle iletişim araçları ve ulaşım alanında yaşanan gelişmeler ve bunlara kolay ulaşılabilirlik, göçmenlerin Türkiye'deki aile, akraba ve yakınları ile ilişkilerini sürdürmeleri açısından kolaylıklar sağlamaktadır. Göçmenlerin büyük çoğunluğu yılda en az bir kere veya iki yılda bir Türkiye'ye ve köyelerine gittikleri, yaz tatillerini çocuklarıyla birlikte Türkiye'de geçirdikleri tespit edilmiştir. Bu durum, çocuklarının da Türkiye ile bağlarını devam ettirmeyi amaçladıkları şekilde değerlendirilmektedir. Ayrıca, kendileriyle görüşme yapılan katılımcılar, dini ve milli bayramlarını , ülkelerinde olduğu gibi gelenek göreneklerine uygun bir şekilde kutlayarak bunların gelecek kuşaklara aktarılmasına özen göstermektedirler. Bu bağlamda, Yağlıderelilerin ağlar kanalıyla Amerika'da inşa etmiş oldukları sosyal sermayeleri, çocukların Türk kültürünün hakim olduğu bir çevre gelenek ve göreneklerini yaşayarak öğrenmelerinde işlevsel bir rol oynadığı şeklinde ifade edilebilir.

Çalışma verilerine göre, kültürel aktarımı sağlama da etkili olan bir diğer faktör ise sivil toplum örgütlenmeleridir. Yağlıdereli göçmenler, kendileriyle aynı etnik kökn dil ve şehirden gelen göçmenlerle dayanışma ağları vasıtasıyla Giresun Yağlıdereliler

Derneği kurmuşlardır. Bu dayanışma ağlarının Yağlıdereli topluluğun, topluma entegre olmalarında, sosyal hayata katılmalarında önemli bir rol oynadığı tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra, kurmuş oldukları dernek Amerika'daki Yağlıdereli sosyal sermayesi inşasında işlevsel bir etkiye sahip olduğu ifade edilebilir. Katılımcıların bir çoğu, sivil toplum örgütlerinin, kültürel aktarım sürecinde olumlu etkiye sahip olduğunu belirtmişler. Giresun Yağlıdereliler Derneğinin, Amerika'da yaşayan Yağlıdereliler arasında birlik, beraberliği sağlaması açısından işlevsel bir rolü olduğu ifade edilebilir. Ayrıca, dernek vasıtasıyla birçok geleneksel ve kültürel düzenlenmesi, çocuklar için kültürel değerlerin yaşayarak deneyimlenmesi açısından önemli bir rol oynamaktadır. Derneklerin, önemli bir katkısı da inşa edilmiş Yağlıdereli sosyal sermayesinde ki ağ ilişkilerinin güçlendirilmesi yönünde olduğu ifade edilebilir. Sivil toplum örgütlerinin olumlu etkilerinin çoğunlukta olmasına karşın, ayrıştırma ve dedikodu gibi olumsuz durumlara da hizmet ettiği tespit edilmiştir.

Araştırma problemleri çerçevesinde elde edilen genel sonuç; sosyal ağların göçün sürekliliğini sağlamasında, göç öncesi, sırası ve sonrası süreçlerde etkili olmasında, varılan yerde sosyal sermaye inşasında, Türk dili ve kültürünün korunması, gelecek nesillere aktarılmasında işlevsel bir rol oynadığıdır.

KAYNAKÇA

- Abadan-Unat, N. (2002). Bitmeyen Göç. Konuk İşçilikten Ulus-ötesi Yurttaşlığa. *Istanbul: Ist BilgiÜni. Yay.* s.34.
- Abrams, K. (2006). Immigration Law and the Regulation of Marriage. *Minn. L. Rev.*, 91, 1625.
- Acehan, I. (2009). "Ottoman Street" in America: Turkish Leatherworkers in Peabody, Massachusetts. *International Review of Social History*, 54(S17), 19-44.
- Achankeng, F. (2013). Gender Roles and Conflict Among Lebialem Immigrant Families in the USA. *Diaspora Studies*, 6(1), 40-49.
- Adıgüzel, Y. (2013). Dayanışma Ağları Üzerinden Eskişehir'de Siyaset Ve Göçmenlik Algısı. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 3(27), 73-94.
- Akçapar, K. S., & Yurdakul, G. (2009). Turkish identity formation and political mobilization in Western Europe and North America. *Turkish Studies*, 2(10),139-147.
- Akgün, B. (2000). The Turkish Diaspora in the United States and Its Role in Promoting Turkish-American Relation. *The Turkish Yearbook of International Relations*, (31), 99-117.
- Akkayan, T. (1979). *Göç ve Değişme*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Aksoy, Z. (2012). Uluslararası Göç ve Kültürlerarası İletişim. *Journal of International Social Research*, 5(20).
- Alejandro, P., & Rumbaut, R. G. (1996). *Immigrant America: A Portrait*. University of California Press.
- Aleshkovski, I. A. (2016). International Migration, Globalization, and Development. *In Between Past Orthodoxies and the Future of Globalization* (pp. 83-100). Brill.

- Amit, K., Riss, I., & Popper, M. (2016). The Role of Leadership in the Migration Decision-making Process. *Journal of Immigrant & Refugee studies*, 14(4), 371-389
- Amuedo-Dorantes, C., & Mundra, K. (2007). Social Networks and Their Impact on the Earnings of Mexican Migrants. *Demography*, 44(4), 849-863.
- Bayraktar, R. (2013). Zorunlu Göç'ten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 12(24), 109-126.
- Bem, Sandra Lipsitz. 1993. The Lenses of Gender: Transforming the Debate on Sexual Inequality. New Haven, CT: Yale University Press.
- Berry, J. W. (1995). 20. Psychology of Acculturation. *The culture and psychology reader*, 457.
- Bohra-Mishra, P., & Massey, D. S. (2014). Inter-marriage among New Immigrants in the USA. *Ethnic and racial studies*, 38(5), 734-758. doi:10.1080/01419870.2014.937726
- Bostancı, G. Ç. (2014). Amerika'daki Birinci ve İkinci Kusak Türklerin Dil Tercihleri, Sürdürümleri, Tutumları ve Etnik Dilsel Canlılıkları. *Bilig*, 70, 105-130
- Bourdieu, P. The Forms of Capital.(1986). *Cultural Theory: An anthology*, 1.
- Bourdieu, Pierre, and Wacquant, Loic J. D. (1992), *An Invitation to Reflexive Sociology*, Chicago: University of Chicago Press.
- Büyükelikmen, A. Y. (2015). Sosyal Sermaye ve Ölçülmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, (10), 45-52.
- Büyükoztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2017). Bilimsel araştırma yöntemleri. *Pegem Atf İndeksi*, 1-360.
- Çetin, M. (2006). Bölgesel Kalkınmada Sosyal Ağların Rolü: Silikon Vadisi Örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(1), 1-25.

- Chiswick, B. (1991). Speaking, Reading, and Earnings among Low-Skilled Immigrants. *Journal of Labor Economics*, 9(2), 149-170.
- Chiswick, B., & Miller, P. (1994). Language Choice among Immigrants in a Multi-Lingual Destination. *Journal of Population Economics*, 7(2), 119-131.
- Chiswick, B., & Miller, P. (1995). The Endogeneity between Language and Earnings: International Analyses. *Journal of Labor Economics*, 13(2), 246-288.
- Chiswick, B. R., & Miller, P. W. (1996). Ethnic networks and language proficiency among immigrants. *Journal of Population Economics*, 9(1), 19-35.
- Clyne, M. G. (1991). *Community languages: the Australian experience*. Cambridge University Press.
- Coleman, J. S. (1988). Social capital in the creation of human capital. *American journal of sociology*, 94, S95-S120.
- Çağlayan, S. (2011). Göç kuramları, Göç ve Göçmen ilişkisi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, (17).
- Dasgupta, P., & Serageldin, I. (Eds.). (1999). *Social capital: A Multifaceted Perspective*. The World Bank.
- Dasgupta, P. (2000). Economic Progress and the Idea of Social Capital. *Social Capital: A Multifaceted Perspective*, 325-424.
- De Haas, H. (2010). The Internal Dynamics of Migration Processes: A Theoretical Inquiry. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 36(10), 1587-1617.
- De Jong, G. F., & Gardner, R. W. (Eds.). (2013). *Migration Decision Making: Multidisciplinary Approaches to Microlevel Studies in Developed and Developing Countries*. New York: Pergamon Press.

- Demren, Ç. (2003). Erkeklik, ataerkillik ve iktidar ilişkileri. *Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi*.
- Develi, E. S.(2017) 21. Yüzyılda Göç Olgusu: Uluslararası Göç Teorilerinin Ekonomi Politikası. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* . C.22, 1343-1353.
- Dorantes,A. C., & Mundra, K. (2007). Social Networks and Their Impact on the Earnings of Mexican Migrants. *Demography*, 44(4), 849-863
- Drever, A. I., & Hoffmeister, O. (2008). Immigrants and Social Networks in a Job-Scarce Environment: The Case of Germany 1. *International Migration Review*, 42(2), 425-448.
- Dutman C. (1994). *Speaking Fluency, Writing Fluency and Earnings of Migrants*. London: Centre for Economic Policy Research.
- Ekşi, H. (2009). Sosyal Sermaye-Önemi. *Üretimi Ve Ölçümü Üzerine Bir Alan Araştırması, TC Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya*.
- Evans, M. D. (1986). Sources of immigrants' language proficiency: Australian results with comparisons to the Federal Republic of Germany and the United States of America. *European Sociological Review*, 2(3), 226-236.
- Field, J. (2008). Sosyal Sermaye, Bahar Bilgen ve Bayram Şen (çev), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayını, 2. Baskı, İstanbul.
- Foner, N. (1997). The Immigrant Family: Cultural Legacies and Cultural Changes. *The International Migration Review*, 31(4), 961-974.
- Fukuyama, F. (1999). The Great Disruption. *The Atlantic Monthly*, 283(5), 55-80.
- Garcia, C. E. (2003). *Buscando trabajo: Social networking among Latin American immigrants to Oklahoma* (Doctoral dissertation).
- Garcia, C. (2005). *Buscando Trabajo: Social Networking Among Immigrants from*

- Mexico to the United States. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 27(1), 3-22.
- Garip, F., & Asad, A. L. (2016). Network Effects in Mexico–US Migration: Disentangling the Underlying Social Mechanisms. *American Behavioral Scientist*, 60(10), 1168-1193.
- Gauntlett, D. (2013). *Making is connecting*. John Wiley & Sons.
- Gelekçi, C. (2011). Avrupa’da Yaşayan Türklere Yönelik Çifte Vatandaşlık Uygulamaları: Belçika Örneği. *bilig*, 59, 123-146.
- Gelekçi, C. (2014). Avusturya’da Yasayan Türklerin Türkiye ile Bağları ve Evlilik Göçü. *Bilig*, 71, 179.
- Glick, J. (2010). Connecting Complex Processes: A Decade of Research on Immigrant Families. *Journal of Marriage and Family*, 72(3), 498-515.
- Granovetter, Mark S. 1973. “The Strength of Weak Ties.” *American Journal of Sociology*: 78:1360-1380.
- Granovetter, M. S. (1977). The strength of weak ties. In *Social networks* (pp. 347-367).
- Goffmann, Erving (1967), *Interaction Rituals. Essays in face-to-face behavior*. Chicago, Aldine Pub. Co
- Görgün, Melih (2017). “Küreselleşme Sürecinde Göçmen İlişkileri Ağının Önemi”. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (22), 1317-1327
- Greve, A., & Salaff, J. W. (2003). Social networks and entrepreneurship. *Entrepreneurship theory and practice*, 28(1), 1-22.
- Gsir, S. (2014). *Social Interactions between Immigrants and Host Country Populations: A Country-of-origin Perspective*. European University Institute.

- Guerette, R. T., & Clarke, R. V. (2005). Border Enforcement, Organized Crime, and Deaths of Smuggled Migrants on the United States–Mexico Border. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 11(2), 159-174
- Güllüpınar, F. (2012). Göç olgusunun ekonomi-politiği ve uluslararası göç kuramları üzerine bir değerlendirme. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4).
- Günay, E., Atılğan, D., & Serin, E. (2017). Dünya’da ve Türkiye’de göç yönetimi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, 7(2), 37-60.
- Günay, Ü. (2003). Göç, Din Ve Değişme: Batı Avrupa'daki Türk İşçileri Örneği. *Bilimname*, 2003(3).
- Hansen, E.L. (1995). Entrepreneurial network and new organization growth. *Entrepreneurship: Theory & Practice*, 19(4), 7–19.
- Harker, R., Mahar, C., & Wilkes, C. (Eds.). (2016). *An Introduction to the work of Pierre Bourdieu: The practice of Theory*. Springer.
- Häuberer, J. (2011). *Social Capital Theory*. Springer Fachmedien.
- Haug, S. (2008). Migration Networks and Migration Decision-Making. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 34(4), 585-605.
- Jasso, G., Massey, D. S., Rosenzweig, M. R., & Smith, J. P. (2008). From Illegal to Legal: Estimating Previous Illegal Experience Among New Legal Immigrants to the United States. *International Migration Review*, 42(4), 803-843.
- Julien, Chris. (2015). Bourdieu, Social Capital and online Interaction. *Sociology*, 49(2), 356-373.
- Kalmijn, M., & Tubergen, F. (2010). A Comparative Perspective on Inter-marriage: Explaining Differences among National-origin Groups in the United States. *Demography*, 47(2), 459-479.
- Kandel, W., & Massey, D. (2002). The Culture of Mexican Migration: A Theoretical and Empirical Analysis. *Social Forces*, 80(3), 981-1004.

- Kang, J., & Cohen, P. (2017). Extended Kin and Children's Behavioral Functioning: Family Structure and Parental Immigrant Status. *Social Science & Medicine*, 186, 61-69.
- Karataş, Z. (2017). Sosyal Bilim Araştırmalarında Paradigma Değişimi: Nitel Yaklaşımın Yükselişi. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 68-86.
- Kaya, I., & Leib, Jonathan. (2003). Shifting Turkish American Identity Formations in the United States, ProQuest Dissertations and Theses.
- Kaya, İ. (2006). Amerikalı Türkler (Turkish Americans). *Turkish Journal of Geographical Sciences*, 4(2), 1-13.
- Keçeli, A. F. (2013). Sosyal Sermaye. *Birikim Dergisi*.
- Kibria, N. (1993). Family Tightrope : The Changing Lives of Vietnamese Americans / Nazli Kibria. Princeton: Princeton University Press.
- Koçak, Y., & Terzi, E. (2012). Türkiye'de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere olan Etkileri ve Çözüm Önerileri. *Kafkas Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(3), 163-184.
- Lewis, W. A. (1954). "Economic Development with Unlimited Supplies of Labor." The Manchester School of Economic and Social Studies 22: 139-191.
- Liu, M. M. (2013). Migrant Networks and International Migration: Testing Weak Ties. *Demography*, 50(4), 1243-1277.
- Massey, D. S., & Denton, N. A. (1987). Trends in the Residential Segregation of Blacks, Hispanics, and Asians: 1970-1980. *American Sociological Review*, 802-825.
- Massey, D., & España, F. (1987). The Social Process of International Migration. *Science*, 237(4816), 733-738.
- Massey, D. (1990). Social Structure, Household Strategies, and the Cumulative Causation of Migration. *Population Index*, 56(1), 3-26. doi:10.2307/3644186

- Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., & Taylor, J. E. (1993). Theories of International Migration: A Review and Appraisal. *Population and Development Review*, 19(3), 431-466.
- Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., & Pellegrino, A. (1999). *Worlds in Motion: Understanding International Migration at the End of the Millennium: Understanding International Migration at the End of the Millennium*. Clarendon Press.
- Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., & Taylor, J. E. (2014). Uluslararası Göç Kuramlarının Bir Değerlendirmesi. *Göç Dergisi*, 1(1), 11-46.
- McAuliffe, M., & Ruhs, M. (2017). World migration report 2018. *Geneva: International Organization for Migration*.
- Menjívar, C. (2006). Liminal Legality: Salvadoran and Guatemalan Immigrants' Lives in the United States. *American journal of sociology*, 111(4), 999-1037.
- Merton, Robert K. 1968. *Social Theory and Social Structure*. New York: The Free Press
- Milroy, L. (1987). *Language and Social Networks*. 2nd ed. Oxford: B. Blackwell.
- Milroy, L., & Milroy, J. (1992). Social Network and Social Class: Toward an Integrated Sociolinguistic Model. *Language in Society*, 21(1), 1-26.
- Moretti, E. (1999). Social Networks and Migrations: Italy 1876–1913. *International Migration Review*, 33(3), 640-657.
- Odera, L. A. (2007). *Acculturation, Coping Styles, and Mental Health of First Generation Kenyan Immigrants in the United States* (Doctoral dissertation).
- Özcan, E. D. E. (2017). Çağdaş Göç Teorileri Üzerine Bir Değerlendirme. *İş ve Hayat*, 2(4), 183-215.

- Özkan, I., & Tütüncübaşı, U. (2008). Türk ve Alman Hukukunda Çifte Vatandaşlığa İlişkin Gelişmeler. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 57(3), 599-634.
- Pazarcık, S. F. (2010). *Beyin Göçü Olgusu ve Amerika Birleşik Devletleri Üniversitelerinde Çalışan Türk Sosyal Bilimciler Üzerine bir Araştırma* (Master's thesis, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Phillipson, C., Graham, A. and Morgan, D. (2004). Social Networks and Social Exclusion: Sociological and Policy Perspectives. Aldershot, England: Ashgate. 635– 741.
- Portes, A. (1998). Social Capital: Its Origins and Applications in Modern Sociology. *Annual Review of Sociology*, 24(1), 1-24.
- Portes, A. (2000). The Two Meanings of Social Capital. *Sociological Forum*, 15(1), 1-12.
- Portes, A., & Landolt, P. (2000). Social Capital: Promise and Pitfalls of Its Role in Development. *Journal of Latin American Studies*, 32(2), 529-547.
- Portes, A., & Rumbaut, R. G. (2006). *Immigrant America: a portrait*. University of California Press.
- Puschmann, P., Van den Driessche, N., Grönberg, P., Van de Putte, B., & Matthijs, K. (2015). From Outsiders to Insiders? Partner Choice and Marriage among Internal Migrants in Antwerp, Rotterdam & Stockholm, 1850-1930. *Historical Social Research / Historische Sozialforschung*, 40(2 (152)), 319-358.
- Putnam, R. D., Leonardi, R., & Nanetti, R. Y. (1994). *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*. Princeton University Press
- Putnam, R.D. (2000): *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon Schuster.
- Ravenstein, E. (1885). The Laws of Migration. *Journal of the Statistical Society of London*, 48(2), 167-227.

- Qian, Z., Glick, J. E., & Batson, C. D. (2012). Crossing Boundaries: Nativity, Ethnicity, and Mate Selection. *Demography*, 49(2), 651-675.
- Sansom, D. (1999). *Immigrants and the Process of Becoming American* (Doctoral Dissertation, University of North Carolina at Asheville).
- Şan, M. K., & Akyigit, H. (2015). Sosyal Sermaye Tartışmaları ve Türkiye’de Sosyal Sermayenin Ölçülmesi Sorunu/Social Capital Debate and Measurement Issue of Social Capital in Turkey. *Selcuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (34), 123-134.
- Sana, M., & Massey, D. (2007). Family and Migration in Comparative Perspective: Reply to King. *Social Science Quarterly*, 88(3), 908-911.
- Sanders, J. M., & Nee, V. (1996). Immigrant self-employment: The family as Social Capital and the Value of Human Capital. *American Sociological Review*, 231-249.
- Sassen, Saskia. 1995. “Immigration and Local Labor Markets.” Pp. 87-127 in *The Economic Sociology of Immigration: Essays on Networks, Ethnicity, and Entrepreneurship*, edited by A. Portes editor. New York: Russell Sage Foundation.
- Shanks, C. L. (2001). *Immigration and the politics of American sovereignty, 1890-1990*. University of Michigan Press.
- Silva, A. C., & Massey, D. S. (2015). Violence, networks, and international migration from Colombia. *International Migration*, 53(5), 162-178.
- Singer, A., & Massey, D. S. (1998). The Social Process of Undocumented Border Crossing among Mexican Migrants. *International Migration Review*, 32(3), 561-592.
- Stoessel, S. (2002). Investigating the role of social networks in language maintenance and shift. *International journal of the sociology of language*, 93-132.

- Şahin Kütük, Birsen. (2015). “ Türkiye’den Batı Avrupa’ya İşçi Göçünün Sosyolojik Çalışmalara Yansımaları”. *Sosyoloji Konferansları*.
- Taşcı, F. (2009). Bir sosyal politika sorunu olarak göç. *Kamu-İş İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, 10, 177-204.
- Thumma, S. A. (2017). Immigration and the American Dream. *The Judges' Journal*, 56(3), 1.
- Tilly, Chris and Charles Tilly (1994). “Capitalist Work and Labor Markets.” Pp. 283-312 in *The Handbook of Economic Sociology*, edited by N.J. Smelser and R. Swedberg. Princeton NJ: Princeton University Press.
- Tlili, A., & Obsiye, M. (2014). What is Coleman’s social capital the name of? A critique of a not very social capital. *Critical Sociology*, 40(4), 551-574
- Türk, E. (2015). Sosyolojik düşüncede sosyal sermaye tartışmaları: Pierre Bourdieu ve James Samuel Coleman bağlamında karşılaştırmalı bir analiz. *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 1(2).
- Tüylüoğlu, Ş. (2006). Sosyal sermaye, iktisadi performans ve kalkınma: bir yazın taraması. *Akdeniz İİ BF Dergisi*, 12, 14-60.
- Ündücü, C., Erdoğan, M., & Özge, I. S. I. K. (2009). Avrupa’da Uluslararası Emeklilik Göçü ve Bütünleşme Kapsamında Yönetime Katılım Üzerine İnceleme (Costa Del Sol, Tuscany, Algarve ve Malta Örneği). *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 7(1).
- Veltman, C. (1983). *Language shift in the United States*. Berlin: Mouton.
- Vertovec, S. (2007). Super-diversity and its implications. *Ethnic and racial studies*, 30(6)
- Wilson, Tamar Diana. "Weak Ties, Strong Ties: Network Principles in Mexican Migration." *Human Organization* 57.4 (1998): 394-403. Web.
- Yaman, Gülhan. *Evlilik Yoluyla Afyon-Emirdağ’dan Belçika’ya Gerçekleşen Göçler ve Yaşanan Süreçler*. Hacettepe Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2012.

- Yanagisako, S. Junko. (1985). *Transforming the past : tradition and kinship among Japanese Americans*. Stanford, Calif.: Stanford University Press.
- Yarcı, S. (2011). Pierre Bourdieu'da Sosyal Sermaye Kavramı. *Akademik İncelemeler Dergisi (AID)*, 6(1), 125-135.
- Yavuz, S. (2013). Göç, Entegrasyon Ve Din: Avrupa'da Yaşayan Türkler Bağlamında Bir Değerlendirme. *Journal of International Social Research*, 6(26).
- Yılmaz, G. (2015). Emek Göçünün Tarihsel Arka Planı AB'deki Göçmen İşçilerin Durumu. *Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi (MSG)*, 6(23).
- Zhang, D.& Slaughter-Defoe, D. T. (2009). Language Attitudes and Heritage Language Maintenance among Chinese Immigrant Families in the USA. *Language, Culture and Curriculum*, 22(2), 77-93.

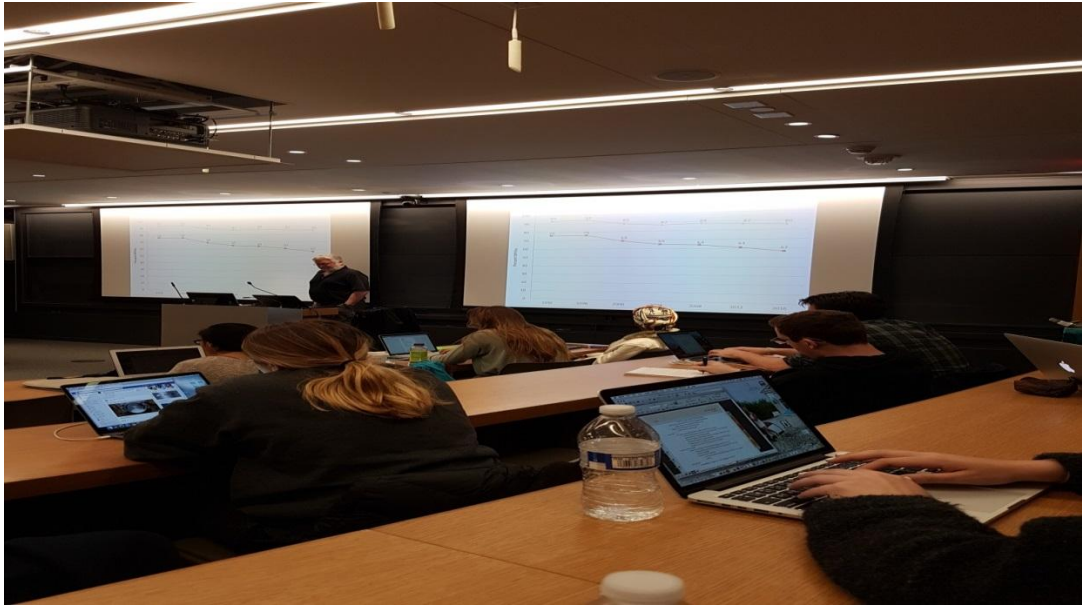
INTERNET KAYNAKLARI

- “ABD vize yasağını ilk o ilçeye uyguladı” (11.04.2019). <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/son-dakika-abd-vize-yasagini-turkiyeden-ilk-o-ilceye-uyguladi-40605967>
- “ Burlington, NJ”. (15/05/2018). https://en.wikipedia.org/wiki/Burlington,_New_Jersey.
- DPT (2001), Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Bilim ve Teknoloji Komisyonu raporu, internet üzerinde <http://ekutup.dpt.gov.tr/bilim/oik8/0.doc> ve <http://ekutup.dpt.gov.tr/bilim/oik8/1.doc>
- “Yaglidere Nufusu” (10/05/2018). https://www.nufusu.com/ilce/yaglidere_giresun-nufusu
- “ Yaglidere” (10/05/2018). <https://en.wikipedia.org/wiki/Ya%C4%9Fl%C4%B1dere>.
- World Migrant Stock: Estimated Number of International Migrants at Midyear. www.eas.un.org.

EK 3. ALAN ARAŐTIRMASINA İLİŞKİN FOTOĞRAFLAR

Fotoğraf 1: Araştırmacı, Dr. Massey ve Dr. Garip

Fotoğraf 2: Araştırmacının Dr. Massey'in Princeton Üniversitesi'nde derse katılımından

Fotoğraf 3: Araştırmacının Princeton niversite'sindeki ofisi

Fotoğraf 4: Araştırmacı Princeton niversitesi bayrak gstersinde Türk Bayrağını taşırken

Fotoğraf 5: Bayrak gösterisinde Yağlıdereli bir çocuk

Fotoğraf 5: Sahibi Yağlıdereli olan restoranda Araştırmacı ve ailesine davet yemeği

Fotoğraf 6: Yağlıdereli Kadınlar toplantısından

Fotoğraf 7: Yağlıdereli çocukların Türk camisinde hediyeleşmesi

Fotoğraf 7: Yağlıdereli çocuklar Türk camisinde sohbet dinlerken

Fotoğraf 8: Kermes de kadın kıyafetleri

Foğraf 9: Kermes

Fotoğraf 10: Yağlıdere'li bir ailenin evinden bir görüntü

Fotoğraf 11: Yağlıdereli bir ailenin evinden bir görüntü

Fotoğraf 12: Yağlıdereli bir çocuğun 40 mevlütünden görüntü

Fotoğraf 13: Evlerinde yufka ekmek yaparken

Fotoğraf 14: Araştırmacının Yağlıderli bir aile ile bayram sabahı kahvaltısı